

Київський національний лінгвістичний університет
Міністерство освіти і науки України

Львівський національний університет імені Івана Франка
Міністерство освіти і науки України

Кваліфікаційна наукова праця
на правах рукопису

ТКАЧЕНКО НАТАЛІЯ ДМИТРІВНА

УДК 811.111'37(71+73)(043)

**ФУНКЦІОНАЛЬНО-СЕМАНТИЧНЕ ПОЛЕ “SPACE”
У БРИТАНСЬКОМУ ТА АМЕРИКАНСЬКОМУ ВАРІАНТАХ
АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ: ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД**

Спеціальність 10.02.04 – германські мови

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідні джерела

_____ Н. Д. Ткаченко

Науковий керівник: **Терехова Світлана Іванівна**, доктор філологічних наук,
професор

Львів – 2020

АНОТАЦІЯ

Ткаченко Н. Д. Функціонально-семантичне поле “space” у британському та американському варіантах англійської мови: лінгвокультурологічний підхід – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.02.04 – германські мови. – Київський національний лінгвістичний університет; Львівський національний університет імені Івана Франка, Київ – Львів, 2020.

У дисертації представлено комплексне, поліпарадигмальне вивчення лінгвокультурних репрезентацій (ЛРП) функціонально-семантичного поля (ФСП) “space”. Поліпарадигмальний підхід до вивчення ФСП “space” охоплює системно-структурний, лінгвокультурологічний, функціонально-семантичний, дискурсний підходи, а також, елементи зіставного, прагмалінгвістичного, соціолінгвістичного, психолінгвістичного, лінгвокогнітивного підходів. Комплексність дослідження полягає у різнорівневому аналізі мовних парадигм. Подальша розробка структурно-семантичного і функціонально-семантичного підходів до вивчення лінгвокультурних особливостей репрезентацій ФСП “space” полягала, зокрема, у класифікації ЛРП, визначенні критеріїв аналізу, видів, закономірностей, тенденцій семантичних змін номінацій простору у функціональних стилях і жанрах британського та американського варіантів англійської мови.

Дослідження мало поетапний характер. На першому етапі було здійснено суцільну вибірку номінацій простору з оригінальної та довідкової літератури, дослідження відібраного матеріалу методами інвентаризації та опису.

На другому етапі структурно-семантичним методом визначено формальні та семантичні особливості номінацій простору, за допомогою процедури компонентного аналізу виокремлено основні, диференційні та конотативні значення, функціональні та лінгвокультурні семи. Було встановлено ієрархію значень у семантичній структурі домінант тематичних груп (ТГ), виявлено системні зміни семантики. Контекстний аналіз дозволив класифікувати словосполучення за

моделями. Прийомом порівняння проведено семантичну систематизацію та класифікацію іменників ФСП “space” за мікрополями, ТГ, семантичними рядами (СР), антонімами та гіпонімами. На основі отриманої класифікації нами було побудовано ієрархічну структуру ФСП “space”. ФСП “space” побудовано нами за поняттєвим принципом і складається з ядра, близької та далекої периферії і структуровано за мовними парадигмами. Ядерна зона розмістила абстрактні іменники та інші частини мови з найбільш загальним значенням простору, близька периферія – ТГ, СР, антоніми та гіпоніми а далека – внутрішньопольові та міжпольові перехідні явища, топоніми. Національно марковані номінації, терміни та стилістичні ЛСВ містяться на периферії ФСП “space”.

Третій етап дослідження – функціонально-семантичний аналіз – був націлений на вивчення просторових номінем у формуванні й відтворенні семантики різних стилів та жанрів у контексті. Контекстуальним аналізом було виявлено види транссемантичних та трансфункціональних змін репрезентацій простору. Семантичні зміни мають місце у взаємодії всіх ярусів та парадигм поля, у зв’язках ФСП “space” з іншими ФСП.

На четвертому етапі дослідження – етапі лінгвокультурологічного аналізу – досліджувалось відтворення лінгвокультурологічних категорій: коду, концепту, суб’єкту, конотацій номінаціями простору. Зіставний аналіз британських та американських ЛРП здійснювався за допомогою структурного та функціонального методів на всіх етапах дослідження для виявлення семантичних та формальних тотожностей та відмінностей лінгвокультурних репрезентацій ФСП “space”. Було досліджено лінгвокультурологічні особливості структури, семантики і функціонування аналізованих британських та американських апелятивів і топонімів у складі ФСП “space”. Розроблено критерії аналізу та класифікації і за цими критеріями побудовано класифікацію ЛРП. Встановлено професійні коди культури, відображені британськими та американськими ЛРП та визначено їхній зв’язок зі стилями та жанрами мови. Елементи статистичного аналізу були застосовані для підтвердження найбільш частотних територіально вживаних ЛРП, лакун, процесів

транссемантизації, трансфункціональності номінацій простору на лексико-граматичному та функціонально-семантичному рівнях аналізу.

П'ятий етап дослідження включав комплексний, поліпарадигмальний аналіз ЛРП ФСП "space" у текстах різної жанрово-стилістичної належності для визначення змін структурної та функціональної семантики ЛРП ФСП "space"; що було здійснено вперше. ФСП "space" відображене в тексті конкретними номінаціями. Лінгвокультурологічний аналіз репрезентацій ФСП "space" у текстах різної жанрово-стилістичної належності демонструє внутрішні та територіальні семантичні опозиції: функціональні ЛСВ, прагматичні оцінні, емоційні конотації, а в художньому тексті реалізують також образні конотації авторського світосприйняття. Загальними особливостями функціонування репрезентацій ФСП "space" в тексті є обмеження вживання назв природного простору за критеріями актуальності й популярності певної тематики та актуалізація назв штучних просторів, пов'язаних із діяльністю людини; багатозначні номінації втрачають просторову семантику у соціокультурних контекстах.

У результаті проведеного дослідження було підтверджено гіпотезу про те, що британські та американські номінації простору розрізняються не лише структурою, а й своєю функціональною семантикою, мотивованою суспільно-економічними та суспільно-політичними чинниками. Зіставлення лінгвокультурних номінацій простору в британському та американському варіантах англійської мови виявляє лексичні аналоги, семантичні дивергенти та функціональні аналого-дивергенти (тобто аналоги, які мають семантичні розбіжності у зв'язку з різними аспектами відображення простору), зокрема емпіричним та професійним. Було з'ясовано, що функціональна динаміка семантики номінацій простору від загальних до конкретних і специфічних національно маркованих власних назв та їх контекстних варіантів актуалізується в тексті за рахунок переносних значень під впливом таких позамовних чинників, як науково-технічний та соціальний прогрес, специфічне відтворення навколишнього світу у свідомості кожного народу та взаємодія британської й американської лінгвокультур у межах цілісної системи англійської

мови в її синергетичному розвитку в сучасному соціальному контексті, зміни національних мовних картин світу та зростання міжкультурних зв'язків.

Спільні закономірності розвитку лінгвокультурних репрезентацій ФСП “space” включають синтетичні та аналітичні різнорівневі трансфункціональні та транссемантичні внутрішньопольові та міжпольові процеси утворення ЛСВ з додатковими прагматичними та стилістичними конотаціями, зокрема, номіналізацію прикметників, прислівників, дієслів, топонімізацію загальних іменників для позначення різних видів простору, моделювання ЛРП за аналогією та ін., які впливають на збільшення та зменшення семантичних парадигм, розвиток та втрату семантики і можуть задіяти лінгвокультурну функцію в утворенні національно маркованих номінацій, високу комбінаторність на лексичному та синтаксичному рівнях, звуження обсягу вживання апелятивів у складі топонімів, територіальні лакуни у вживанні номінацій простору, запозичення, дублетні топоніми, спільні коди культури. Виявлено залежність кодів культури від етнічних та соціальних чинників, а також залучення просторового коду для відтворення інших кодів культури.

Спільні тенденції розвитку ЛРП у складі ФСП “space” у британському та американському варіантах англійської мови включають стилістичну диференціацію семантики, інтегративні міжкультурні процеси, тенденцію до моносемантичності загальних назв простору, архаїзацію, застаріння семантики номінацій простору під впливом екологічних, економічних та соціальних чинників, доцентрові тенденції атракції соматизмів, назв предметів та абстрактних іменників для позначення простору за схожістю; відцентрові тенденції, які визначають утрату іменниками вторинних – просторових ЛСВ, актуалізацію первинної семантики у науковому та діловому стилях мови, отже, тенденції до відповідності внутрішньої та зовнішньої форми слова, а також процеси звуження, конкретизації семантики, більшою мірою очевидні в американському варіанті англійської мови.

Вживання переважної кількості англійських просторових номінацій у складі американських топонімів свідчить про тенденції мовної політики Великої Британії та США до уніфікації та синергетичного розвитку лексичної системи англійської

мови у зв'язку з крос-культурною комунікацією. Збереження історичних апелювативів у складі британських та американських топонімів виявляє їх кумулятивну функцію як скарбниці історичних цінностей культури Великої Британії і США. Дослідження концептуалізує культуру Великої Британії як історичну, а культуру США – як похідну, самобутню, полікультурну, більшою мірою демократичну, техногенну в утворенні національно маркованих номінацій простору.

Результати дослідження свідчать про перевагу спільного ядра британського та американського варіантів англійської мови, національно марковані апелювати являють собою аналого-дивергентні семантичні опозиції на рівні функціональних стилів мови, кодів культури, тематичних груп за внутрішньою формою слова – ознаковою семантикою, яка прикріплюється до ядра поняття *space*. та соціокультурні конотації.

Результати дисертації підтверджують гіпотезу взаємозв'язку функціональних стилів мови, поліетнічності та взаємодії британської та американської культур в утворенні лінгвокультурних номінацій простору.

Ключові слова: функціонально-семантичне поле, британський та американський варіанти англійської мови, поліпарадигмальний підхід, лінгвокультурологія, репрезентація простору.

SUMMARY

Tkachenko N. D. Functional semantic field “space” in the British and American variants of the English language: cultural linguistic approach. – Qualifying scientific work on the rights of manuscripts.

Thesis for a candidate degree in philology in speciality 10.02.04 – Germanic Languages. – Kyiv National Linguistic University; Ivan Franko National University of Lviv, Kyiv – Lviv, 2020.

The thesis represents the complex, multiparadigmatic approach to investigating cultural linguistic representations (CLR) of the functional-semantic field (FSF) “space” in

the British and American English. Multiparadigmatic approach to studying the FSF of “space” includes systemic – structural-semantic, functional-semantic, cultural linguistic and discourse approaches and the elements of contrastive, pragmalinguistic, cognitive and psycholinguistic approaches. Complex research is due to the multilayer analysis of the language paradigms. The development of the structural-semantic, functional-semantic approaches to studying cultural linguistic specifics of the above mentioned representations proceeded, in particular, in defining criteria of analysis, the kinds of space names paradigmatic semantic changes, classification of CLR, evolving regularities and tendencies of space names functioning in the texts of different styles and genres of the British and American variants of English.

It was established that FSF “space” is built on the notional principle from the abstract linguistic units in its core to the concrete ones in the close periphery, cross-fields phenomena in the distant periphery and is structured in microfields, thematical groups (TG), synonymic sets (SS), antonyms and hyponyms. CLR, transferred lexico-semantic variants (LSV) and figures of speech are situated in the periphery. Semantic changes take place in the periphery in the interaction of all layers and paradigms of the FSF “space” and other FSF.

The research was made in several stages. In the first stage lexical, lexico-grammatical, lexico-semantic representations of space were selected from the dictionaries and other original sources, functionally-semantic and functionally-syntactic nominations were defined.

In the second stage – structural-semantic analysis – the semantic systematization and classification of microfields, TG, SS and other paradigms was performed by structural comparative analysis. On the basis of this classification the hierarchy of the FSF “space” was built. By means of the componential analysis the dominant, differential and connotative meanings were separated in the dictionary definitions. The hierarchy of the TG dominants semantics was established, the functional and cultural linguistic semes and LSV were separated, the systemic changes of space names semantics were revealed, the combinability of the units analyzed as well as their contexts were analyzed to determine the dependence of the CLR functional semantics on contextual factors.

The third stage of the research, that of the functional-semantic analysis, was focused on studying space names semantics in styles and genres of English. The contextual analysis was applied to establish the kinds of transsemantic and transfunctional changes of space names.

In the fourth stage, that of the cultural linguistic analysis the complex methods were applied to CLR, reflecting cultural linguistic categories: culture codes, concept, personality, connotations, associatives, etc. The contrastive analysis of the British and American CLR was performed by method of comparison for the purpose of revealing the formal equivalents and semantic divergents.

The specifics of the structure, semantics and functioning of the British and American appellatives and toponyms under analysis was established. The classification criteria of the units under analysis were devised and the units were classified. The British and American linguistic culture codes characterizing space names were described and their role in structurizing the functional styles of English was defined. The British appellatives paradigms were contrasted to the American paradigms. The elements of statistitic analysis were applied to verify for the territorial usage frequency, lacunas, the occasions of desemantization of space names on the lexico-grammatical and functional-semantic stages of analysis.

In the fifth stage of the research the contextual methods of analysis were applied to determine the structural and functional semantics of space nominations in the texts of different styles and genres. For the first time the complex, multy-paradigmal, contrastive analysis of space names in the British and American English was conducted. FSF "space" is reflected in the text by concrete nominations. CLR of FSF "space" in the texts of different styles and genres confirm the territorial structural semantic oppositions, reveal the pragmatic connotations and the social factors of their development, and in fiction they realize also image-bearing, conceptual variants, connected with the author's outlook.

As a result of the stage methods the fact was stated that British and American nominations of space differ not only in their structural, but also in functional semantics determined by socio-economical, socio-political and other factors. Cultural linguistic functional semantics of the British and American space names distinguishes divergents

and analogues-divergents (analogues which differ in semantics) as empirical and professional space reflections.

The common regularities of the FSF “space” CLR development include functional-semantic changes, modelling LSV on analogy, nominalization of other parts of speech and word combinations, toponymization, high combinability on the lexical and syntactic levels, synthetic and analytical processes of creating CLR with additional emotional, pragmatic and stylistic connotations, creating semantic microparadigms of derivative toponyms, reduced number of appellatives in toponyms, territorial lacunes, borrowings, toponymic doublets, professional culture codes expressed by space code or characterizing space names. Ethnic and social factors motivating these culture codes were revealed, as well as the role of space code in creating other culture codes. Toponyms incarnate the treasury of cultural values of Great Britain and the USA.

The common tendencies in developing British and American CLR of the FSF “space” include functional-semantic differentiation, integrative cross-cultural processes, which realise themselves in common lexics of space, different professional and characterizing culture codes, borrowings, doublets, aesthetization of toponyms in attributive position; the tendency to monocemanticity for the purpose of stylistic differentiation, aging and archaization of semantics influenced by ecological, economic and social factors; centripetal processes of attracting somatisms, object names and abstract nouns to denote space; centrifugal tendencies, determining the loss of spatial meaning, actualizing the primary semantics in different language styles towards the correspondence of the inner and outer word form, also the meaning narrowing and concretization especially evident in the American variant of English. This tendency demonstrates quantitative changes in semantic paradigms due to the qualitative changes.

To the principal tendencies of FSF “space” functioning in the text belongs the socio-cultural limitation of natural space names usage and actualizing the artificial space names connected with human activity on the criteria of topical actuality and popularity, the loss of space semantics in socio-cultural contexts. It was found out that functional semantics of the general and proper space names is developed in the text through the transferred meanings, homonyms, toponyms (place names) motivated by the social, scientific and

technical progress, specific national outlook, interaction of the British and American linguistic cultures.

The results of this dissertation confirm the majority of the common core of the British and American variants of the English language and reveal the national analogue-divergent semantic oppositions different in the inner form of space name – the indicative semantics attached to the core *space* in the thematical groups, culture codes, functional styles and socio-cultural connotations. The research reveals the tendency to the synergetic development of the English lexical system in the modern social context of changing national world pictures, globalization and integration of scientific knowledge and its coding in English.

The results justify the hypothesis of interrelated functional styles, polyethnithity and historical cross-cultural British-American relations in creating space names.

This investigation conceptualize the British culture as historical and the American culture as inheriting, specific, polycultural, more democratic and technogenic in creating functional LRS.

Key words: functional semantic field, multy-paradigmal approach, British and American English, cultural linguistics, space representations.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

1. Ткаченко Н. Д. Вербалізація концепту *SPACEy* казці Р. Кіплінга “How the Whale Got His Throat”. *Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики*: зб. наук. пр. Київ: КНУТШ, 2014. Вип. 25. С. 426–434.

2. Ткаченко Н. Д. Динамика концепта *HOME* в номинациях англійського язика Великобритани и США. *Языковой дискурс в соціальной практике*: науч. тр. междунар. науч.-практ. конф. (Тверь, 1–3 апр., 2016 г.). Тверь: ТГУ, 2016. С. 257–260.

3. Ткаченко Н. Д. Зіставний аналіз британських та американських асоціативних репрезентацій функціонально-семантичного поля “Space”. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвуз. зб. наук. пр. молодих вчених ДДПУ імені Івана Франка*. Дрогобич: ДДПУ, 2018. Вип. 22. С. 69–72 (Index Copernicus).

4. Ткаченко Н. Д. Зіставний аналіз семантичних парадигм британських та американських номінацій простору. *Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики*: зб. наук. праць. Київ: КНУТШ, 2018. № 32. С. 162–170.

5. Ткаченко Н. Д. Категорія відношення як міжмовна універсалія. *Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО. Філологія. Педагогіка. Психологія*. Київ: КНЛУ, 2014. Вип. 28. С. 141–146.

6. Ткаченко Н. Д. Лінгвокультуреми у казці Л. Керрола “*Alice in Wonderland*”. *Проблеми семантики слова, речення та тексту*: зб. наук. пр. Київ: КНУТШ, 2014. Вип. 32. С. 281–289.

7. Ткаченко Н. Д. Лінгвокультурний концепт WAY в мовних репрезентаціях Великої Британії та США. *Проблеми зіставної семантики*: зб. наук. статей. Київ: КНУТШ, 2015. № 28. С. 301–307.

8. Ткаченко Н. Д. Лінгвокультурологічні особливості номінацій функціонально-семантичного поля “SPACE” в британському та американському варіантах англійської мови. *Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО. Філологія. Педагогіка. Психологія*. Київ: КНЛУ, 2016. Вип. 32. С. 127–131.

9. Ткаченко Н. Д. Лінгвокультурні функції алюзії в художньому тексті (на матеріалі англійської мови Великобританії та США). *Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики*: зб. наук. пр. Київ: КНУТШ, 2015. № 28. С. 190–210.

10. Ткаченко Н. Д. Модель функціонально-семантичного поля “space”: лінгвокультурологічний підхід. *Языковой дискурс в социальной практике*: сб. науч. тр. междунар. науч.-практ. конф. (г. Тверь, 4–5 апр., 2014 г.). Тверь: ТГУ, 2014. С. 195–199.

11. Ткаченко Н. Д. Репрезентації простору у світлі лексико-граматичного, функціонально-семантичного та лінгвокультурологічного аналізу: критерії

класифікації. *Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО. Філологія. Педагогіка. Психологія*. Київ: КНЛУ, 2015. Вип. 31. С. 212–218.

12. Ткаченко Н. Д. Референтні зв'язки лінгвокультурного коду простору. *Матеріали междунар. конф., посвященої 200-літтю І. Е. Храповицького* (г. Верхнедвинск, 16 июня, 2017 г.). Минск: ООО Белнаучкнига, 2017. С. 163–166.

13. Ткаченко Н. Д. Семантичні зміни просторових номінацій. *Вітчизняна наука на зламі епох: проблеми та перспективи розвитку: матеріали XXVI Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф.: зб. наук. пр.* (м. Переяслав-Хмельницький, 14 жовтня, 2016). Переяслав-Хмельницький: Переяслав-Хмельницький ДПУ, 2016. Вип. 26. С. 68–71.

14. Ткаченко Н. Д. Семантичні процеси утворення репрезентацій простору в британському та американському варіантах англійської мови. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвуз. зб. наук. пр. молодих вчених ДДПУ імені Івана Франка*. Дрогобич: ДДПУ, 2018. Вип. 20. С. 74–77 (Index Copernicus).

15. Ткаченко Н. Д. Тенденції розвитку функціональної семантики лінгвокультурних репрезентацій простору в британському та американському варіантах англійської мови. *Науковий вісник ДДПУ імені Івана Франка. Серія “Філологічні науки”*. Мовознавство. Дрогобич: ДДПУ, 2018. Т. 2. № 8. С. 117–120 (Index Copernicus).

16. Функціональна семантика лінгвокультурних репрезентацій простору в британському та американському варіантах англійської мови. *Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики: зб. наук. пр.* Київ: КНУТШ, 2016. № 29. С. 245–255.

17. Ткаченко Н. Д. Функціонально-семантичне поле “space” у науковому дискурсі. *Наукові записки Міжнародного гуманітарного університету: матеріали щорічної звітної конф. проф.-виклад. складу Міжнар. гуманітар. ун-ту* (м. Одеса, 16 трав., 2014 р.). Одеса: МГУ. 2014. С. 289–291.

18. Ткаченко Н. Д. Linguistic Cultural Semantics of British Toponyms (Functional Semantic Approach). *Языковой дискурс в социальной практике”: тр. междунар. науч.-практ. конф.* (г. Тверь, 3–4 апр., 2015 г.). Тверь: ТГУ, 2015. С. 289–292.

19. Tkachenko N. Pragmatic Functions of Cultural Linguistic Representations of the Functional Semantic Field “Space”. *Intellectual Archive*. Toronto, 2016. V. 5. № 2. March-April. P. 44–47. URL: <http://www.intellectualarchive.com/?link=journal>.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

20. Ткаченко Н. Д. Критерії класифікації функціонально-семантичних лінгвокультурних репрезентації концепту *SPACE* в англійській мові. “Україна і світ: діалог мов та культур”: тези доп. міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 19–21 берез., 2014 р.). Київ: КНЛУ, 2014. С. 433–435.

21. Ткаченко Н. Д. Лінгвокультурний просторовий дейксис в англійській мові. *Сучасна філологія: актуальні наукові проблеми та шляхи вирішення*: тези доп. міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 21–22 квіт., 2017 р.). Одеса: Південноукр. організація «Центр філол. досліджень», 2017. С. 104–107.

22. Ткаченко Н. Д. Лінгвокультурологічний підхід до вивчення репрезентацій ФСП “space” в англійській мові. *Сучасні дослідження мови та літератури*: матеріали укр.-рос. школи-конф. молодих учених (м. Донецьк, 26–29 берез., 2014 р.). Донецьк: ДНУ, 2014. С. 258.

23. Ткаченко Н. Д. Лінгвокультурологічні категорії у дослідженні ФСП “space”. *Україна і світ: діалог мов та культур*: тези доп. міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 30 берез.–1 квіт., 2017 р.). Київ: КНЛУ, 2017. С. 377–378.

24. Ткаченко Н. Д. Лінгвокультурологічні компоненти номінацій концепту EARTH в англійській мові порівняно з українською мовою. *Сучасні проблеми зіставного мовознавства, методики викладання іноземних мов та перекладу*: матеріали. наук.-практ. семінару (м. Київ, 18–19 груд., 2014 р.). Київ: КНЛУ, 2014. С. 23–25.

25. Ткаченко Н. Д. Особливості концептуалізації простору в англійській авторській казці. *Політ*: тези доп. XIV між нар. наук.-практ. конф. молодих учених і студентів. Гуманітарні науки (м. Київ, 2–3 квіт., 2014 р.). Київ: НАУ, 2014. С. 44.

26. Ткаченко Н. Д. Особливості функціонування лінгвокультурно маркованих репрезентацій функціонально-семантичного поля “space” в текстах різної

функціонально-стилістичної належності. *Україна і світ: діалог мов та культур*: тези доп. міжнар. наук-практ. конф. (м. Київ, 30 берез.–1 квіт., 2016 р.). Київ: КНЛУ, 2016. С. 422–424.

27. Ткаченко Н. Д. Топоніми США в етнолінгвістичному та лінгвокультурологічному аспектах. *Актуальні питання філологічних наук у XXI столітті*: тези міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 27–28 берез., 2015 р.). Одеса: Південноукр. організація “Центр філол. досліджень”. С. 105–109.

28. Ткаченко Н. Д. Функціональний підхід до вивчення репрезентацій концепту *SPACE* в англійській мові. *Актуальні питання російської філології: теорія, методика, переклад*: зб. матеріалів міжнар. наук. конф. (м. Київ, 10–11 квіт., 2014 р.). Київ: КНЛУ. С. 136–137.

29. Ткаченко Н. Д. Функціонування лінгвокультурних номінацій простору в дискурсі (на матеріалі британських та американських репрезентацій). *Ad orbem per linguas. До світу через мови*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 20–22 берез., 2019 р.). Київ: КНЛУ. 2019. С. 368–369.

30. Ткаченко Н. Д. Функціонування лінгвокультурних репрезентацій простору в англійському дискурсі. *Нове у філології сучасного світу*: тези доп. міжнар. наук-практ. конф. (м. Львів, 12–13 черв., 2015 р.). Львів: “ЛОГОС”, 2015. С. 118–121.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ	18
ВСТУП.....	19
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНОГО ВИВЧЕННЯ ФУНКЦІОНАЛЬНО-СЕМАНТИЧНОГО ПОЛЯ “SPACE” В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ.....	29
1.1 Вивчення лінгвокультурних репрезентацій ФСП “space” у загальному та зіставному мовознавстві, германісті ці, англістіці	31
1.2 Лексичентричне вивчення ЛРП.....	33
1.2.1 Лексико-семантичний підхід до вивчення лінгвокультурних репрезентацій ФСП “space”	33
1.2.2 Структурно-семантичний підхід до вивчення лінгвокультурних репрезентацій ФСП “space”	35
1.2.3 Семантико-стилістичний підхід до вивчення лінгвокультурних репрезентацій ФСП “space”	37
1.3. Текстоцентричне вивчення репрезентацій ФСП “space”	39
1.3.1 Функціональний підхід до вивчення лінгвокультурних репрезентацій ФСП “space”	41
1.3.2 Лінгвокультурологічний підхід до вивчення репрезентацій ФСП “space”	44
1.3.3 Інші підходи до вивчення лінгвокультурних репрезентацій ФСП	49
1.4 Комплексні (міждисциплінарний, поліпарадигмальний та ін.) підходи до вивчення лінгвокультурних репрезентацій ФСП “space”	51
Висновки до розділу 1	54
РОЗДІЛ 2. МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ КОМПЛЕКСНОГО ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНОГО АНАЛІЗУ ОСОБЛИВОСТЕЙ РЕПРЕЗЕНТАЦІЙ ФУНКЦІОНАЛЬНО-СЕМАНТИЧНОГО ПОЛЯ “SPACE” У БРИТАНСЬКОМУ ТА АМЕРИКАНСЬКОМУ ВАРІАНТАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.....	57
2.1 Критерії аналізу лінгвокультурних репрезентацій ФСП “space” в англійській мові: загальна характеристика.....	59

2.2	Методи й прийоми структурно-семантичного аналізу лінгвокультурних репрезентацій ФСП “space” в англійській мові	61
2.3	Методи й прийоми функціонально-семантичного аналізу лінгвокультурних репрезентацій ФСП “space” в англійській мові	64
2.4	Методи і прийоми лінгвокультурологічного аналізу репрезентацій ФСП “space” в англійській мові.....	65
2.5	Методи й прийоми аналізу лінгвокультурних репрезентацій ФСП “space” у дискурсі.....	68
2.6	Інші методи і прийоми вивчення лінгвокультурних особливостей репрезентацій ФСП “space”	71
2.7.	Методика комплексного поліпарадигмального лінгвокультурологічного аналізу репрезентацій ФСП “space” в англійській мові та його процедура	73
	Висновки до розділу 2.....	76
	РОЗДІЛ 3. СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНИЙ АНАЛІЗ ФУНКЦІОНАЛЬНО-СЕМАНТИЧНОГО ПОЛЯ “SPACE” У СВІТЛІ ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛО- ГІЧНОГО ПІДХОДУ	79
3.1	Загальна характеристика структури функціонально-семантичного поля “space” в англійській мові	79
3.2	Критерії класифікації й типологізації лінгвокультурних репрезентацій ФСП “space” в англійській мові.....	81
3.3	Структурно-семантичний аналіз ядра ФСП “space”	83
3.4	Структурно-семантичний аналіз периферії ФСП “space”.....	89
	Висновки до розділу 3.....	158
	РОЗДІЛ 4. ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РЕПРЕЗЕНТАЦІЙ ФУНКЦІОНАЛЬНО-СЕМАНТИЧНОГО ПОЛЯ “SPACE”: ТЕКСТОЦЕНТРИЧНИЙ ПІДХІД.....	162
4.1	Загальні тенденції й особливості функціонування лінгвокультурних репрезентацій ФСП “space” в англійськомовних текстах різної функціонально-стилістичної належності.....	162

4.2 Стилiстичнi функцiї лiнгвокультурних репрезентацiй ФСП “space” в англiйськiй мовi	164
4.3 Лiнгвокультурологiчнi функцiї репрезентацiй ФСП “space” в англiйськiй мовi рiзної жанрово-стилiстичної належності	166
4.3.1 Особливостi функцiонування лiнгвокультурних репрезентацiй ФСП “space” в англiйськiй мовi в діловому тексті	166
4.3.2 Особливостi функцiонування лiнгвокультурних репрезентацiй ФСП “space” в англiйськiй мовi в географiчному тексті.....	172
4.3.3 Особливостi функцiонування лiнгвокультурних репрезентацiй ФСП “space” в англiйськiй мовi в публiцистичному тексті	179
4.3.4 Особливостi функцiонування лiнгвокультурних репрезентацiй ФСП “space” в англiйськiй мовi в художньому тексті.....	185
Висновки до роздiлу 4	193
ВИСНОВКИ.....	197
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	202
ДОДАТКИ	251

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

Лінгвістичні:

істор. – історичний

ЛРП – лінгвокультурна репрезентація міфол. – міфологічний

простору політ. – політичний

СР – синонімічний ряд сільгосп. – сільськогосподарський

ТГ – тематична група спорт. – спортивний

ФСП – функціонально-семантичне поле тех. – технічний

юр. – юридичний

Національні:

амер. – американська

брит. – британська

вал. – валійська

італ. – італійська

ірл. – ірландська

іспан. – іспанська

лат. – латинська

франц. – французька

шотл. – шотландська

Функціональні:

авіац. – авіаційний

арх. – архаїчна

асоц. – асоціативна

біол. – біологічний

буд. – будівельний

воєн. – воєнний

діл. – діловий

екол. – екологічний

застар. – застарілий

ВСТУП

Дисертаційне дослідження присвячено вивченню лінгвокультурологічних особливостей британських та американських репрезентацій функціонально-семантичного поля (ФСП) “space” у комплексному, поліпарадигмальному підході. Поліпарадигмальний підхід являє собою “багаторівневе дослідження мовних одиниць і парадигм, яке охоплює концептуально-семантичний (логіко-семантичний), власне мовний (функціонально-семантичний, лексико-граматичний) та психолінгвістичний аспекти аналізу [...] із додатковим залученням даних міждисциплінарного підходу” (С. І. Терехова) [280, с. 18]. Отже, дослідження залучає різні наукові підходи до аналізу номінацій простору. Поліпарадигмальний підхід до вивчення ФСП “space” є різновидом комплексного підходу, який забезпечується множинністю мовних парадигм і передбачає “розгляд усіх текстоутворювальних чинників і текстових категорій: інформативності, простору і часу, континууму, модальності, образу автора тощо” (А. Загнітко). У роботі до поліпарадигмального підходу долучено лінгвокультурологічний аналіз. Номінації простору мають джерелом багато галузей науки: географію, геологію, етнологію, екологію, історію, туризм та ін., що зумовлює їх дидактичну цінність і зв’язок щодо матеріалу вивчення.

Динаміка розвитку мови, зумовлена науково-технічним прогресом, зміною мовних картин світу та специфічним відображенням навколишнього світу в свідомості людини, є невичерпним джерелом унутрішніх та зовнішніх семантичних змін, відтворених, зокрема, у репрезентаціях ФСП “space”. Формальні та семантичні варіанти утворюються в комунікації, у функціональних стилях мови і відтворюють змінну картину світу, що відображає розвиток знання людини про світ, чим зумовлена **актуальність** вивчення лінгвокультурологічних особливостей британського та американського варіантів англійської мови як найбільш поширених. Репрезентації ФСП “space” визначені контекстуально і зафіксовані у лексикографічних джерелах. Функціонування британських та американських лінгвокультурних репрезентацій простору (ЛРП) розглядається у різних стилях

мови, що є новим і посилює актуальність дослідження. ЛРП – національно марковані лексеми, словосполучення (у т. ч. й фразеологічні) та окремі ЛСВ, як відомо, реалізують свою етнокультурну цінність як одиниці мовної системи та в мовленні, тобто в тексті. Соціальна зумовленість назв простору визначає антропоцентричність дослідження, тому антропоцентричний аспект є головним у дослідженні ЛРП.

Тріада “мова – культура – етнос” стала об’єктом вивчення лінгвістів у всьому світі: американських (Ф. Боас, Е. Сепір, Б. Л. Уорф та ін.), європейських (Л. Вайсгербер, В. фон Гумбольдт, Й. Г. Гердер, Я. Гримм, В. Гримм, К. Фосслер, Г. Штейнталь та ін.), російських (Н. Д. Арутюнова, О. Н. Афанасьєв, І. О. Бодуен де Куртене, Ю. С. Степанов, Ф. І. Буслаєв, Г. О. Винокур, В. В. Вороб’їєв, В. А. Маслова, В. М. Телія, В. М. Шаклеїн, Ф. Ф. Фархутдінова, А. Т. Хроленко та ін.), українських (І. В. Корунець, О. Ю. Карпенко, М. П. Кочерган, О. О. Потебня, О. С. Снітко, О. О. Тараненко, Л. П. Іванова, Н. І. Шумарова та ін.). Чимало лінгвокультурологічних розробок було здійснено науковцями другої половини ХХ-початку ХХІ ст. в аспекті синхронії і діахронії, проте є потреба, з одного боку, в оновленні одержаних раніше наукових даних, адже лексичний рівень мови є найрухомішим, і він найкраще відображає всі зміни й іновації сучасної мови, а з іншого боку – потрібно узагальнити й систематизувати результати проведених досліджень у вигляді цілісного, комплексного аналізу ЛРП у складі ФСП “space” задля їх більш чіткого розмежування, виявлення специфіки їх функціонування в британському та американському варіантах англійської мови.

У межах концепції “культура творить мову” формулюється **гіпотеза**: технічний та соціальний прогрес, поліетнічність і взаємодія культур пов’язані у функціонуванні британських та американських лінгвокультурних номінацій простору.

Зв’язок роботи з науковими програмами. Дисертація відповідає профілю наукових досліджень, які проводяться на кафедрі англійської і німецької філософії імені професора І. В. Корунця Київського національного лінгвістичного

університету в руслі кафедральної науково-дослідної теми “Когнітивні, дискурсивні та культурологічні аспекти сучасної германістики та перекладознавства” (номер державної реєстрації 0117U003776, затверджена 27 вересня 2017 р.).

Метою дослідження є комплексний, поліпарадигмальний аналіз структурно-семантичних та функціональних особливостей репрезентацій ФСП “space” у сучасній англійській мові в її британському та американському варіантах і на цій основі встановлення лінгвокультурологічної специфіки аналізованих ЛРП як відбиття ФСП “space” у свідомості носіїв сучасної англійської мови Великої Британії та США.

Для досягнення поставленої мети були поставлені такі конкретні **завдання**:

- визначити і схарактеризувати сучасні підходи науковців до вивчення репрезентацій ФСП “space” у лінгвістиці, встановити ступінь їх опрацювання та визначити нові аспекти дослідження лінгвокультурологічних особливостей просторових репрезентацій у складі ФСП “space” в англійській мові;

- доповнити методикку комплексного, поліпарадигмального аналізу відповідно до матеріалу дослідження для встановлення й вивчення лінгвокультурологічних особливостей репрезентацій ФСП “space” у зіставлюваних варіантах англійської мови;

- визначити критерії аналізу та класифікувати репрезентації ФСП “space”;

- охарактеризувати структуру ФСП “space” та її наповнення в зіставлюваних варіантах англійської мови у світлі лінгвокультурологічного аналізу;

- дослідити специфіку структури, семантики та функціонування аналізованих репрезентацій і на цій основі встановити лінгвокультурологічні особливості досліджуваних мовних одиниць та їхніх парадигм у зазначених вище варіантах англійської мови;

- визначити закономірності й тенденції розвитку досліджуваних мовних одиниць і підсистем в британському та американському варіантах англійської мови.

Об'єктом дослідження є ФСП “space” як системно-структурна єдність лінгвокультурних та інших репрезентацій простору в англійській мові.

Предмет дослідження – особливості лінгвокультурних репрезентацій досліджуваного ФСП “space” у їх структурних, семантичних та функціональних виявах.

Джерельна база дослідження складає 96 джерел матеріалу дослідження, якими слугували: тлумачні словники англійської мови, лінгво-країнознавчі словники, енциклопедії, британський та американський корпуси сучасної англійської мови, також оригінальні твори британських та американських письменників, періодичні видання онлайн та ін., що дозволяє виявити лінгвокультурну семантику первинних та вторинних номінацій простору, її вмотивованість, парадигматику та епідигматику, зафіксовані у лексикографічних джерелах, доповнюючи дані семантико-стилістичного підходу, який дозволяє виявити контекстуальні значення і відтінки номінацій простору і тому утворює підґрунтя для функціонального підходу до вивчення ЛРП ФСП “space”.

Матеріал дослідження налічує 3229 різнорівневих репрезентацій простору (апелятивів і топонімів) різних жанрів і стилів англійської мови з національно маркованою семантикою, відтворених лексемами, номінативними та іншими словосполученнями – у британському (1729 одиниць) та американському (1500 одиниць) варіантах англійської мови, дібраних методом суцільної вибірки за тематичним принципом.

Методологічні засади дослідження охоплюють праці зі структурної семантики (І. М. Кобозева, М. Бірвиш, S. Ullman, Є. Гулига, Є. Шендельс, Ю. М. Караулов, В. Г. Гак, К. З. Плоткіна, А. А. Уфимцева та ін.), лексичної та функціональної семантики (Б. Гавранек, В. Матезіус, Ш. Балі, І. Бодуен де Куртене, Ф. де Соссюр, К. Бюлер, С. І. Терехова та ін.), теорії ФСП (О. В. Бондарко), лінгвокультурології (В. А. Маслова, В. В. Вороб'їєв, О. С. Снітко, Е. М. Верещагин, А. Т. Хроленко, В. М. Шаклеїн, В. В. Красних, О. Д. Швейцер, Ю. О. Зацний, В. Ю. Зацна, Т. О. Пахомова, Р. Я. Крицберг, W. Bright та ін.), аналіз семантики англійських номінацій простору (Г. Д. Томахин,

Л. К. Муллагалиева, А. И. Леонова, Г. Ю. Румбешт, Т. Г. Бондар, О. М. Братусь, О. Р. Бурдейна), методи дослідження актуалізації мовних одиниць у тексті (М. Рифатер, М. А. К. Хелідей, В. І. Карасик, С. І. Терехова та ін.), зокрема, способи реалізації лінгвокультурної семантики в тексті (С. І. Орлова, С. Радзієвська, А. И. Леонова, Г. Ю. Румбешт, О. В. Шеломовская та ін.).

Методи дослідження. Для вирішення окремих завдань у дисертації були застосовані такі методи: 1) *лінгвістичні методи: метод систематизації та метод польового моделювання* – для виділення, структурування та ієрархізації просторових репрезентацій у складі досліджуваного ФСП “space”; *структурно-семантичний метод* – для аналізу специфіки структурного наповнення ФСП “space” і семантики його репрезентацій; у т. ч. й *дефініційний аналіз* – для визначення концептуальних, національно-маркованих, функціональних лінгвокультурних сем ЛРП за домінантами тематичних груп; *компонентний аналіз* – для встановлення семантичної структури, і складових репрезентацій ФСП “space”; *дистрибутивний аналіз* – для визначення контекстуальної семантики ЛРП ФСП “space” у словосполученні; *функціонально-семантичний метод* дозволив вивчити особливості складників ФСП “space” в англomовному тексті. *Зіставний метод* дозволив диференціювати британські та американські ЛРП. Почасти були застосовані *міжривневий аналіз* – для відтворення структури ФСП “space” (під міжривневим аналізом розуміємо аналіз структурної ієрархії будь-якої мови); *трансформаційний аналіз* – для інтерпретації семантики репрезентацій ФСП “space”. У межах спеціальної *лінгвокультурологічної методології* були застосовані елементи *етимологічного, прагматичного, аксіологічного, соціолінгвістичного та етнолінгвістичного аналізу* – для визначення національно маркованих ЛРП, ЛСВ і конотацій, встановлення етнічних джерел та ареалів зосередження ЛРП, *синхронно-діахронний аналіз* – для визначення історичної семантики аналізованих номінацій; *стилістичний аналіз* – для встановлення специфічних стилістичних функцій досліджуваних мовних одиниць; 2) *перекладознавчі методи (семантичний метод, комунікативний метод, метод трансформацій)* застосовані для визначення мовних і мовленнєвих особливостей досліджуваних ЛРП; 3)

загальнонаукові методи: описовий метод – для вивчення, систематизації та узагальнення особливостей функціонування формально-семантичних мовних одиниць; *методи гіпотези, порівняння, аналізу, синтезу, індукції, дедукції, узагальнення, висновку* – для вирішення окремих завдань комплексного, поліпарадигмального аналізу лінгвокультурологічної специфіки досліджуваних ЛРП.

Наукова новизна дисертації полягає, передусім:

- у застосуванні комплексного, поліпарадигмального аналізу до вивчення лінгвокультурних особливостей ЛРП у складі ФСП “space”;
- у подальшому розвитку теорії лінгвокультурології та методики комплексного, поліпарадигмального аналізу; у систематизації критеріїв класифікації і складанні оновленої типології досліджуваних мовних одиниць;
- у встановленні лінгвокультурних особливостей структури, семантики і функціонування репрезентацій простору у британському та американському варіантах англійської мови;
- у лінгвокультурологічному аналізі репрезентацій простору в текстах різної жанрово-стилістичної належності, що було зроблено вперше;
- у визначенні сучасних процесів, закономірностей та тенденцій розвитку досліджуваних мовних одиниць і їх підсистем у британському та американському варіантах англійської мови;
- у статистичному та психолінгвістичному аналізі британських та американських репрезентацій ФСП “space”;
- у визначенні кодів культури аналізованих британських та американських репрезентацій ФСП “space” та їхнього зв’язку зі стилями та жанрами мови;
- у подальшій розробці аналізованих категорій лінгвокультурології.

Практичне значення одержаних результатів. Результати дослідження можуть бути застосовані у курсах лінгвокультурології та лінгвокультурознавства, загального, германського та зіставного мовознавства, вступу до мовознавства, спецкурсів та курсів за вибором з лексикології англійської мови, функціональної

семантики англійської мови, лінгвостилістики, структурної та функціональної лінгвістики в цілому, а також лексикографії.

Апробація результатів дослідження. Основні теоретичні положення та висновки дисертації були обговорені на засіданнях кафедри англійської філології та перекладу КНЛУ (жовтень 2013, жовтень 2014, жовтень 2015, Київ, Україна), на 15 наукових конференціях різного рівня та 1 науково-практичному семінарі, зокрема: на 13 *міжнародних* наукових конференціях: Международная научно-практическая конференция “Языковой дискурс в социальной практике”(квітень 2014, березень 2015, березень 2016, Тверь, Росія); Міжнародна науково-практична конференція “Україна і світ: діалог мов та культур” (березень 2014, березень-квітень 2016, березень-квітень 2017, Київ, Україна);XIV Міжнародна науково-практична конференція молодих учених і студентів “Політ” (квітень 2014, Київ, Україна); Міжнародна наукова конференція “Актуальні питання російської філології: теорія, методика, переклад” (квітень 2014, Київ, Україна); Міжнародна науково-практична конференція “Актуальні питання розвитку філологічних наук у ХХІ столітті” (березень 2015, Одеса, Україна); Міжнародної науково-практична конференція “Нове у філології сучасного світу” (червень 2015, Львів, Україна) Міжнародна науково-практична конференція “ Сучасна філологія: актуальні наукові проблеми та шляхи вирішення” (квітень 2017, Одеса, Україна); Международная конференция, посвященная 200-летию И. Е. Храповицкого (червень 2017, Верхньодвинськ, Білорусь); Міжнародна науково-практична конференція “Adorbemperlinguas: до світу через мови” (березень 2019, Київ, Україна); Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція “Вітчизняна наука на зламі епох: проблеми та перспективи розвитку” (жовтень 2016, Переяслав-Хмельницький, Україна); Щорічна звітня конференція професорсько-викладацького складу Міжнародного гуманітарного університету (травень 2014, Одеса, Україна); Українсько-російська школа – конференція молодих учених (березень 2014 р., Донецьк, Україна); Науково-практичний семінар “Сучасні проблеми зіставного мовознавства, методики викладання іноземних мов та перекладу” (грудень 2014, Київ, Україна).

Публікації. Зміст роботи представлений у тридцяти одноосібних публікаціях: 19 статтях загальною кількістю (6,7 друк. арк.): 12 статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях, затверджених ДАК МОН України (5,2 друк. арк.), зокрема, 3 статті зареєстровані у наукометричній базі “Scopernicus” (1,2 друк. арк.); 5 статтях у періодичних виданнях інших держав (1,1 друк. арк.) та 11 тезах (0,5 друк. арк.) загальною кількістю 7,8 друк. арк.

Положення на захист:

1. Поліетнічність і взаємодія британської та американської культур пов’язані в утворенні ЛРП під впливом таких чинників, як: науково-технічний прогрес, специфічне відображення навколишнього світу у свідомості кожного народу та інтеракція британської й американської лінгвокультури у межах цілісної системи англійської мови в її синергетичному розвитку у сучасному контексті зміни національних мовних картин світу, глобалізації та інтеграції наукового знання та засобів його кодування в мові.

2. Національно-культурна маркованість становить специфіку функціонально-семантичного наповнення зіставлюваних ФСП. Лінгвокультурні коди, експліковані в ній, впливають на засоби репрезентування функціональних стилів мови.

3. Циклічність розвитку семантики просторових номінацій зумовлює їх десемантизацію та ресемантизацію. Поняття лінгвокультурного суб’єкта як уніфікованого та національно детермінованого розрізняє спільну та специфічну національно марковану семантику, засобом реалізації якої є, зокрема, лінгвокультурний дейксис.

4. Територіальні опозиції за формою є аналого-дивергентми. Оскільки логіко-поняттєва семантика відносно незмінна, то до ядра поняття прикріплюється ознакова лексична та функціональна лінгвокультурна семантика. ЛРП виявляють спільні процеси розширення, звуження, підвищення, конкретизації, узагальнення та стилістичної диференціації їхніх значень.

5. Територіальні репрезентації природного простору різняться ознаковою семантикою, а назви штучного простору – професійно конотованими ЛСВ.

Американські ЛРП демонструють тенденцію до більш конкретної професійної семантики, що пояснюється техногенним розвитком та його відтворенням у мові, тоді як британським ЛРП властивий більш емпіричний зміст. Очевидним є більше національно марковане розмаїття американських ЛРП, передусім, топонімів. Наукова, ділова та публіцистична мова задіює спільні апелятиви, тоді як художнє мовлення відзначене більше стереотипними етнічними, прагматичними, стилістичними, асоціативними ЛРП, пов'язаними з географією, світоглядом та традиціями британців і американців.

6. Спільними для зіставлюваних варіантів англійської мови є особливостями функціонування ЛРП у тексті є соціокультурне обмеження за критеріями актуальності й популярності певної тематики, актуалізація назв видів штучного простору, втрата просторової семантики у соціокультурних контекстах, реалізація ментальних, психологічних та інших ЛСВ іменників та їхніх конверсивів (прикметників і дієслів).

7. Статистичний аналіз свідчить про кількісну перевагу ознакових номінацій простору серед британських топонімів та перевагу доміант тематичних груп (ТГ) серед американських топонімів у складі ФСП “space”. Зменшення кількості британських репрезентацій в американських ТГ назв простору відбувається з причин актуалізації доміант та диференціації ознакових ЛСВ, а поповнення – за рахунок територіальних номінацій, ЛСВ інших ТГ, запозичень із різних функціональних стилів англійської мови.

8. Асоціативний аналіз підтверджує результати структурно-семантичного та статистичного аналізу ФСП “space”. Британські асоціативні репрезентації доміант ТГ природного простору виявляють перехрещення з ТГ назв водного простору, стосуються переважно своєї території та різновидів простору. Американські асоціативні номінації вирізняються назвами далеких просторів. Домінанти ТГ номінацій штучного простору виявляють більш широкі, різноманітні уявлення британців та більш “прагматичний”, “раціональний” простір у свідомості американців.

Структура та загальний обсяг дисертації. Дисертація складається зі списку умовних позначень, вступу, чотирьох розділів, які супроводжуються висновками до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 269 стор., зокрема, основний текст – 183 стор., список використаних джерел – 565 позицій, у т. ч. список використаної літератури (426 позицій) список довідкової літератури (61 позиція), список ілюстративного матеріалу (78 позицій) та додатки. У дисертації є 6 таблиць. У **додатках** подано узагальнені кількісні та якісні результати аналізу досліджуваного мовного матеріалу у вигляді 6 таблиць.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНОГО ВИВЧЕННЯ ФУНКЦІОНАЛЬНО-СЕМАНТИЧНОГО ПОЛЯ “SPACE” В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Лінгвокультурологічне вивчення різномірних репрезентацій ФСП “space” включає міждисциплінарний підхід, передбачає залучення зіставних лінгвістичних та суміжних наукових досліджень з етнолінгвістики, лінгвокраїнознавства, соціолінгвістики, лінгвокогнітології, прагмалінгвістики, психолінгвістики, а також наукових даних і методів філософії, літературознавства та ін. Воно є комплексним, поліпарадигмальним [280] і зорієнтоване на вивчення різномірних мовних парадигм.

Простір належить до базових категорій буття. У термінах філософії він “є формою, параметром буття, змістом віщних систем” [448, с. 555]. Перші примітивні антропоцентричні, етнологічні та соціальні уявлення народів світу про землю і небо відтворені у письмових пам’ятниках минулого – легендах, міфах, рукописах стародавньої Індії, Вавілону, Єгипту, Китаю, в ідеалістичних концепціях [226, 243, с. 223-224; 133, с. 244 та ін.] та релігійних теоріях, вченнях матеріалістів, гностиків (Л. Фейербах, І. Ньютон), емпіриків (Ф. Бекон, Т. Гоббс, Дж. Локк, Дж. Берклі, Е. Мах) [454, 114, 115] та раціоналістів (Р. Декарт, Г. Лейбніц та ін.). Логіко-семантичні характеристики простору складають рух у часі, зміни, виникнення та знищення речей [11, с. 50-132], субстанцію як причину руху [179, с. 246], існування речей у спокої, русі [102] та у спілкуванні [226, с. 245], геометричні характеристики матерії [102], абсолютний вакуум (Е. Мах, атомісти, стоїки, більшість ньютоніанців) [454, с. 114, 115], уміст тіл [11, с. 84; 102] і більшість послідовників А. Ейнштейна: 454, с. 114, 115]. Арістотелем було виявлено динаміку матерії та цільове використання її форм у концепції зв’язку матерії з формою, рухом та метою [11]. Діалектична логіка Г. В. Ф. Гегеля [1929] та матеріалізм Л. Фейербаха заклали основу теорії діалектичного матеріалізму, який визначає простір і час в єдності та русі [194] і спрямовує наукові дослідження на

пізнання загальних законів діалектики: взаємозв'язку явищ, визначеності якісних змін кількісними, єдності та боротьби протилежностей [454]. Сучасні наукові теорії трактують час як міру простору, підкреслюючи взаємозалежність простору і часу. Отже, філософська думка встановила ознаки і динамічність простору, які відтворені у лінгвокультурних репрезентаціях ФСП “space”.

Філософські категорії простору відображені у лінгвістичних категоріях субстантивності, локативності, відношення та ін. і відтворюють особливості сприйняття простору людиною [171], тому реалізація законів діалектики в мові задіює, перш за все, цінність простору, його функцію для людини. Динаміка просторово-часових явищ відтворена в мові у кількісно-якісних циклічних процесах семантичних змін. Філософські теорії також заклали основи понять системності, функціонування мови [234], змісту концепту як системи знань про світ, зумовленості мови соціальним, національним світосприйняттям [98, 253, 332], двома напрямками розвитку якого є створення національних культур та інтернаціоналізація суспільного життя (за В. І. Леніним). Фрагменти простору у мовних значеннях відтворюють універсальні й національні риси і виявляють складну картину світу, яка не поступається науковій [9].

Як відомо, з позиції концептуальної семантики, простір, відтворений у ФСП “space”, являє собою тривимірну сутність, яка враховує протяжність, об'єм, точки, розміри, форму, відстань, відрізки, кордони та ін. [454, с. 519, 520], лінійний і топологічний простір, векторний, вірогідний; одношаровий та багат шаровий метричний та однорідний; чуттєвий та позачуттєвий простір. Концепт простору має поняттєву, емотивну П. Абеляр [1995], а також образну, та ціннісну характеристики [139, 219, 220], що забезпечує функціонування репрезентацій простору у мові та культурі певного народу. ФСП “space” поділяється на ядро та периферію і складається із множинності семантичних парадигм. Така модель ФСП “space” пояснюється абстрактним узагальнюючим змістом іменника *space* у ядрі поля та множинністю його конкретних вербалізацій на периферії. Системний підхід до визначення ФСП “space” характеризує його як різнорівневі мовні репрезентації за

спільними функціями в мовленні [440, с. 556, 557], а також як функціонально-семантичні категорії [42, 43, 44 та ін.].

Отже, комплексне, поліпарадигмальне вивчення лінгвокультурних репрезентацій ФСП “space” у системі різнорівневих вербалізацій поняття простору спирається на досягнення філософії у визначенні змісту номінацій простору, їх системності, соціальної природи, законів розвитку, а також на теоретичну спадщину лінгвістичних, суміжних та інших наук.

1.1 Вивчення лінгвокультурних репрезентацій ФСП “space” у загальному та зіставному мовознавстві, германістиці, англістиці

Лексику зі значенням простору значною мірою вже досліджено у системі, в лексичентричному та текстоцентричному підходах у загальному мовознавстві. С. Кубрякова розглядає категорії простору і часу “як відображення філогенезу та онтогенезу цінності і та ціннісного відношення” [168]. Категорії простору й часу були розглянуті науковцями, зокрема, як місце об'єкту [324, 374], вербалізації понять простору й часу вивчалися в антропоцентричній та системоцентричній парадигмі [46], виконувався концептуальний аналіз просторових номінацій у тексті [130]. На матеріалі англійської мови досліджувалися, зокрема: граматична організація лексико-семантичних полів “простір” і “час” [132], особливості функціонування номінацій проксемних дій у дискурсі” [230], фреймова мережа концептуальних полів простору в сучасній англійській мові [, , 454, 77, 78, 79, 107, 134., 275 та ін.], свій-чужий простір людини у психолінгвістичному аспекті, поліпарадигмальному лексичентричному підході [352, с. 20], з позицій функціональної граматики через систему ФСП – від функції до засобу та в межах функціональної семантики – від значення до функції [42, 43, 44, 280, 281 та ін.]. Застосовувався комплексний, поліпарадигмальний підхід до вивчення різних аспектів категорії простору [1; 280, 281 та ін.], зокрема, логіко-референційний, функціональний, лінгвокогнітивний, комунікативний, прагмалінгвістичний, лінгвокультурологічний. Історична та сучасна семантика британських та американських ЛРП зумовлює зіставний та синхронно-діахронний підходи до вивчення ФСП “space”.

Об'єктом дослідження семантики простору були окремі частини мови: іменники простору вивчалися в системі англійської мови [8; 64, 227,168, 11, 268, 175,838], в англійському реченні та тексті [32], як феномен культури й національної ментальності [199, с. 112-116]. Відношення у просторі були предметом дослідження прийменників та прислівників простору [339, 115, 7, 245, 377, 378, 32, , 420, 416, 224 та ін.], прислівників та дієслів [8; 85], різних частин мови [94], просторового дейксису [146], зокрема, у плані систематизації, функціональної семантики, класифікації та визначення національно-культурної специфіки орієнтаційних лексем [277, 279, 280, 281].

Функціонування ЛРП вивчалось в англомовних дискурсах різної жанрово-стилістичної належності – в англомовній пресі [363], у художньому тексті [151], зокрема фразеологізми [374] та ін. Почасті назви простору висвітлювалися у зіставленні двох та більше мов (М. П. Кочерган; І. В. Корунець; Ю. О. Карпенко; С. І. Терехова). Об'єктом дослідження англомовного дискурсу був, зокрема, концепт простору [275 та ін.], окремі лінгвокультурні концепти простору: концепт EARTH [210, с. 46-50], концепт HOME [238, с. 80-83; 180], концепт SECLUSION [249], концепт WAY [41], архетипи “земля”, “вода” і “повітря” [48], концепт ОСТРІВНИЙ [54].

На межі ХХ-ХХІ століть набуло актуальності лінгвокультурологічне вивчення лексики в напрямках лексичної та функціональної семантики. Зокрема, дослідники відзначають, що специфіка лексики у різних мовах пояснюється стабільністю системи мови [262, с. 107, 116], історичним розвитком складу та особливостей міжпольових зв'язків [136]. У ХХІ ст. номінації простору розглядаються у контексті культури минулого, вивчення географії країн аналізованої мови, визначення ареалів поширення мовних явищ, народної культури та ін. [186, с. 139; 342, с. 15 та ін.]. Функціонально-семантичні розбіжності репрезентацій ФСП “space” у лінгвокультурологічному висвітленні вивчаються на рівні первинних номінацій (лексем і словосполучень), власних назв, контекстуальної семантики термінів та засобів образності у текстах різної жанрово-стилістичної належності. Мовна глобалізація, англоамериканізація, прагматизація [273, с. 16, 20, 21] зумовлюють і прагматичну спрямованість дослідження ЛРП.

Чимало праць присвячено синергетичному аспекту національних мов [125, 230, с. 5], загальним проблемам топоніміки (О. Ю. Карпенко, А. В. Суперанська, В. О. Ніконов та ін.). Сучасні дослідження включають також вивчення особливостей британського та американського варіантів англійської мови [327, 1991, 450, 75, 120], зокрема, у межах зіставного підходу [376; 327, 358, 165, 166 та ін.], характеристики англійських топонімів [27, 190], а саме, як культурно-історичної категорії [186]. Етимологічні дослідження британських топонімів (M. Bright, D. Crystal, A. Room, A. D. Mills, K. Cameron, R. Coates, E. Ekwall, A. Mawer, P. H. Reaney, A. H. Smith, V. Watts) являють собою цінний внесок у розвиток лінгвокультурології.

Отже, дослідження ЛРП ґрунтується на теоретичних засадах лінгвістики в цілому та лінгвокультурології, зокрема. Лінгвокультурні репрезентації ФСП “space” розглядаються у синхронно-діахронному аспекті в системоцентричній і антропоцентричній парадигмах у зіставному, структурному, функціональному, частково – в концептуальному, комунікативному підходах, що визначає комплексний характер дослідження. Використання методів суміжних наук – етнолінгвістики, лінгвокраїнознавства, соціолінгвістики, прагмалінгвістики, психолінгвістики, лінгвокогнітології розширює базу дослідження у межах міждисциплінарного, отже, поліпарадигмального підходу, що дозволяє розкрити ціннісну та емоційну національну семантику. Ґрунтовні дослідження ЛРП у британському та американському варіантах англійської мови мають бути й дедалі розроблені комплексно у функціонально-семантичному, лінгвокультурологічному, соціолінгвістичному, прагмалінгвістичному та лінгвокогнітивному напрямках, оскільки таких студій бракує в сучасному мовознавстві. Розглянемо детальніше сучасні лінгвістичні підходи до вивчення аналізованих репрезентацій простору.

1.2. Лексичентричне вивчення ЛРП

Розглянемо детальніше сучасні лексичентричні напрями вивчення ЛРП.

1.2.1 Лексико-семантичний підхід до вивчення лінгвокультурних репрезентацій ФСП “space” використаний у роботі для опису матеріалу

дослідження, класифікування та розташування лексем простору за лексико-семантичними парадигмами. Цей підхід включає вивчення особливостей лексичного складу слів та словосполучень у системі мови та в дискурсі, отже, наше дослідження ґрунтується передусім на лексичентричному підході, оскільки словниковий склад мови як найбільш динамічна частина її системи змінюється за формою та змістом під впливом зовнішніх факторів, збагачуючи мову на всіх рівнях її ієрархії. Лексичентричний підхід до вивчення ЛРП у складі ФСП “space” націлений на дослідження змісту слів як основних, самостійних знаків мови [259, 85, 136, 160, 267, 334, 71, 201]. Він включає вивчення загальних номінацій та власних (онімів), отже, задіює ономасіологію й ономастику.

За формальною структурою ЛРП поділяються на прості та складні: однокомпонентні, двокомпонентні та багатокомпонентні. ЛРП відтворені різнорівневими мовними засобами: морфемами, лексемами та словосполученнями. На морфемному рівні виявлені однокомпонентні, двокомпонентні та багатокомпонентні номінації за такими структурами: безафіксні, афіксальні (“префікс + основа”, “основа + суфікс”); одноосновні та двоосновні. На рівні словотвору спостерігається комбінування основ, афіксів, лексем різних лінгвокультурних кодів різного хронотопу (часу та простору походження мовної одиниці).

Репрезентаціями ФСП “space” є різні частини мови. З позицій ономасіології, ФСП “space” структуровано загальними та власними номінаціями простору: іменниками, прикметниками, прислівниками, дієсловами. Зокрема, дієслова позначають дії, переміщення об’єкта в межах одного просторового орієнтиру всередину іншого, перебування об’єкта в просторі орієнтиру [94, с. 96]. Прикметники, прислівники та дієслова містять у своїй семантичній структурі певні ознаки простору, які вони поєднують з граматичними функціями. Оскільки лише іменники вичерпно репрезентують семантику простору, вони є основним об’єктом нашого дослідження. Різні частини мови є джерелом поповнення іменників простору та, зокрема, засобом дезактуалізації просторової семантики.

Про потребу парадигматичного вивчення лексичної семантики неодноразово зазначали іноземні ([2, 365] (лексика); [84, 149, 227, 334, 335] (система лексики, семантичне поле); [136] (семантичне поле), [59, 201, 101, 157] (лексична семантика)) та вітчизняні дослідники ([112] (номінація); [139, 156, 159] (семантика та класифікація лексем)).

У межах парадигматичного підходу загальні іменники простору поділяються за спільною семантикою на кореляції – лексико-семантичні групи (ЛСГ), семантичні ряди (СР) та ін., а за протилежною семантикою утворюють опозиції антонімів. За тематичною семантикою назви простору складають ТГ назв природного простору (позаземного, земного, водного, небесного) та штучного простору (адміністративного ділення земного простору на країни, регіони, населені пункти; а також шляхи сполучення та будівлі різного призначення). Назви простору включають загальноживану лексику та географічні терміни, серед них є номінації, які належать і до інших ФСП – абстрактні іменники, соматизми, назви предметів, антропоніми. Лексико-семантичні парадигми можуть скорочуватися за рахунок лакун та розширюватися у транссемантичних та трансфункціональних процесах за рахунок частин мови різних функціональних стилів та запозичень.

Лексицентричне вивчення ФСП “space” потребує синтагматичного підходу до аналізу репрезентацій простору. На синтаксичному рівні назви простору утворюють дво- та багатокомпонентні номінативні словосполучення (іменникові кластери) N + N, Adj. + N, prep. + N. Семантика репрезентацій простору як основний предмет вивчення розглядається у межах структурно-семантичного підходу.

1.2.2 Структурно-семантичний підхід до вивчення лінгвокультурних репрезентацій ФСП “space” є вихідним у дослідженні лексичної семантики простору і спирається на семантичні дослідження, які значною мірою ґрунтуються на етнолінгвістичних діахронічних теоріях ХІХ ст. (Ф. Бопп, Я. Гримм, Б. Рассел), семантичних (О. О. Потебня, Ю. Д. Апресян, О. Н. Рудяков, Д. М. Шмельов, І. М. Кобозєва, У. Вайнрайх, М. Бірвиш, S. Ullman, М. А. К. Halliday та ін.), соціолінгвістичних теоріях ХХ ст (У. Вайнрайх, Л. В. Щерба, Ш. Баллі, Е. Сепір),

функціональному аналізу (Б. Гавранек, В. Матезіус, І. Бодуен де Куртене, Ф. де Соссюр, К. Бюлер), компонентному аналізу [97] та зіставному аналізу [156, 253] та ін.

Семантична парадигматика ФСП “space” розглядається з позицій ономасіологічного підходу і теорії семантичного поля (В. Матезіус, Б. Гавранек, В. Скаличка, Й. Вахек, О.В.Бондарко, Г. С. Щур, Ю. М. Караулов, J. Trier, G.Ipsen , O. Ducháček) та семасіологічного (В. Порциг). Ономасіологічна основа вивчення семантичного поля полягає у родовій семі або гіперсемі [43, 97, 371], таку сему містить значення іменника *space*. Відношення в просторі відтворені різними частинами мови у категоріях локативності, напрямковості та референції. Лінгвокультурологічне вивчення словотвору в межах ономасіологічного підходу дозволяє пояснити походження, вживання, культурологічну семантику назв простору; у семасіологічному – їхні соціальні функції та похідні значення.

ФСП “space” та парадигми у його складі – ТГ, СР та ін. – пов’язані логічними відношеннями, які “виявляють диференційні ознаки денотату” [440, с. 441], а саме: відношеннями синонімії, гіпонімії, тотожності, різниці, пересічення, градуальні, включення, виключення, накладання, злиття та інші семантичні зв’язки [228, с. 34–35; 31; 84, 85]. Семантика домінант ТГ відтворює різновиди простору – складники поняття “простір”. Складники СР розрізняються ознаковими семами, а також семантикою відношення суб’єкта до денотату – емоційною, оцінною, цільовою та ін., мотивованною соціальними, чинниками. Семантичні парадигми засновані на позамовних зв’язках денотатів [228, с. 31].

За Ч. Пірсом [1938] семантика власного імені не є денотативною, власне ім’я відтворює одиничну номінацію (функцію) та ідентифікує об’єкт [14, с. 19]. Утім, за нашими спостереженнями, власні назви всіх видів простору, окрім денотатної семантики, можуть включати локалізуючу, напрямкову, орієнтаційну, емоційну, естетичну, стилістичну символічну, метафоричну, жартівливу семантику та ін., а також соціокультурні конотації, наприклад, топонім *Glitter Gulch* містить переносні соціокультурні метафоричні, емоційні конотації, топонім *White House* – символічну, а топонім *Southampton* – напрямкову.

Утворення різнорівневих лінгвокультурних номінацій простору в британському та американському варіантах англійської мови відбувається у внутрішньопольових та міжпольових трансфункціональних та транссемантичних [278, с. 65] доцентрових процесах атракції частиномовних та непросторових лексем та їхніх складових до ФСП “space” з подальшим розвитком формальних та семантичних варіантів та відцентрових процесах часткової або повної втрати семантики простору у соціалізованих контекстах. Прикладом атракції є набуття соматизмом *head* значення “гора” у контексті топоніму *Fldhelm’s Head*.

У загальному розумінні термін *транссемантичність*, тобто семантична перехідність [278, с. 65], можна розуміти як усякі зміни семантики мовних одиниць, наприклад: семантизація, ресемантизація, перенос, звуження, розширення, поліпшення, погіршення, конкретизація, узагальнення, диференціація, імплікація, заміна, суб’єктивізація та ін. із виникненням синонімів, омонімів, паронімів та ін., які є джерелом поповнення ТГ та СР, а також перехід просторової семантики у дієсловах, прислівниках та прикметках в локалізуючу, наприклад: *Coastal Plain* або характеризууючу, наприклад: *gully walls*.

Отже, семантика ЛРП – загальних номінацій простору може бути визначена за структурними функціями як 1) семасіологічна або знакова; 2) ономасіологічна, тобто як засіб означення простору; 3) референційна; 4) дейктична; 5) стилістична;

б) соціокультурна – засіб означення соціальних цінностей (логічні та асоціативні зв’язки [452, с. 169]; 7) лінгвокультурна – засіб збереження та передачі культурних цінностей; 8) прагматична (емоційна та оцінна) – засіб відтворення відношень об’єктів та людей у просторі;

Застосування структурно-семантичного підходу до вивчення ЛРП дозволяє чіткіше визначити їхній країнознавчий та лінгвокультурний потенціал, умотивованість, особливості семантичних змін та функціонування в текстах різної жанрово-стилістичної належності, доповнюючи семантико-стилістичний підхід.

1.2.3 Семантико-стилістичний підхід до вивчення лінгвокультурних репрезентацій ФСП “space” дозволяє детальніше схарактеризувати специфіку

семантики досліджуваних ЛРП у британському та американському варіантах англійської мови. У дисертації розуміємо поняття стилю як систему мовних елементів певного функціонального призначення; способи відбору, вживання, сполучуваності та співвідношення мовних одиниць; функціональний різновид літературної мови [440, с. 422]; втім, розрізняємо поняття “стильовий”, як такий, що належить до певного стилю, сфери – інституційний контекст [135, 381] та “стилістичний” як засіб емоційно-експресивних елементів мовної системи та взаємодії мовленнєвих фактів, що сприяють утворенню системи засобів образності [19, 24, 29, 34, 52, 219, 432, с. 454].

Вивчення стилю мови націлене на проблему “як незмінна система може діяти в умовах зміни сфери компетенції” [246, с. 75]. Однакові ЛРП мають різне стилістичне навантаження, виконують різні мовні функції у функціональних стилях мови. Наприклад, географічні терміни належать до наукового стилю і утворюють різностильові омоніми та контекстні конотації. Конотація – суб’єктивне, емоційне, оцінне або стилістичне забарвлення узуального та okazіонального характеру на відміну від концептуального об’єктивного змісту одиниць мови [440, с. 236] – реалізує національні, соціокультурні та авторські смисли ЛРП “засобами текстової модальності: морфологічними, лексичними, синтаксичними, метатекстовими” [274] асоціаціативними зв’язками сумісних і несумісних понять, уявлень [233].

ЛРП у різножанровому дискурсі включають терміни, професіоналізми, запозичення, анафору, метафори, метонімії, епітети, гіперболи та ін., які виконують різні мовні функції залежно від стилю та жанру тексту – атрактивну, впливову, образну, естетичну та ін. В інституційному дискурсі ЛРП підпорядковані реалізації прагматичних соціальних стратегій, а в художньому дискурсі використовуються як художні засоби створення образної та прагматичної семантики.

Функціональний аспект дослідження семантики потребує не меншої уваги, адже просторова семантика може актуалізуватися або дезактуалізуватися, набувати конкретних значень та стилістичних конотацій у контексті. Вона потребує контекстуального вивчення ЛРП і тому є підґрунтям для застосування функціонально-семантичного аналізу до вивчення ФСП “space”.

1.3 Текстоцентричне вивчення репрезентацій ФСП “space”

Текстоцентричний підхід поєднує всі можливі підходи у системне та всебічне вивчення ЛРП, визначає мовлення як поле структурних і текстових репрезентацій ФСП “space”. Розрізняючи поняття тексту та дискурсу, науковці визначають текст як функціонально-семантичне утворення [1, 42, 32, 61, 88], динамічну комунікативну одиницю вищого рівня, “зв’язний текст у сукупності з екстралінгвістичними факторами – психологічними, соціокультурними та ін.” як різні види актуалізації текстів, зумовлені екстралінгвістичними чинниками [61, ч. 3] контекст і засіб утворення мовних одиниць у складі комунікативної ситуації [33, с. 276–279; 452, с. 119; 267], код культури [56]. У нашому дослідженні ми визначаємо різностильовий та різножанровий дискурс як контекстну актуалізацію ЛРП.

У комунікації на перший план виходять соціальні норми та стереотипи. Ці текстові критерії визначають функціональну семантику просторових лексем взагалі та, зокрема, ЛРП. Лексика простору є об’єктом і фоном вивчення об’єктів, подій, номінації простору набувають соціокультурних, психолінгвістичних ЛСВ, утворюють фразеологізми, сталі вислови, отже, їхня просторова семантика може бути значно обмежена.

Прагматична зумовленість дискурсу (Дж. Р. Серль та ін.) спричиняє актуалізацію та зміни прагматичної семантики ЛРП у різних стилях та жанрах мови. Семантика номінацій простору в кожному стилі і жанрі мови залежить від тематики, мети вісвітлення події. Наприклад, публіцистичний дискурс актуалізує політико-економічний простір, місця спортивних, культурних подій, традицій та ін.; діловий дискурс актуалізує семантику простору промисловості, торгівлі та інших галузей практичної діяльності народів. Функціонування у висловленні, предикації [32, 78, 257, 260, 264, 355] надає номінаціям простору комунікативного навантаження, визначеного стилем, жанром та авторськими стратегіями, модальності та експресивності. Прагматичні, модальні ЛСВ та конотації ЛРП беруть участь в утворенні соціальних концептів, узагальнень, висновків з ситуації, твору та ін. ФСП “space” у дискурсі відтворене конкретними номінаціями, вони можуть містити або

утворювати образні конотації, отже, пов'язані з духовною культурою народу. Процеси актуалізації як мотивованого виділення [215, 331] та дезактуалізації просторової семантики [280] спричиняються лінгвістичною та екстралінгвістичною мотивацією. До лінгвістичних чинників мотивації належать стиль, авторські лінгвістичні стратегії й тактики, а екстралінгвістичні мотиватори включають політичні, економічні локальні й глобальні чинники, соціальні норми й потреби.

До спільних тенденцій функціонування репрезентацій ФСП “space” належать такі: конкретизація номінацій простору у функціональних контекстах, розвиток полісемії, частин мови та комбінаторики ЛРП під дією чинників актуальності та популярності тематики, актуалізація просторових ЛСВ та конотацій або втрата семантики простору та набуття спільної соціалізованої семантики. Спільні закономірності розвитку британських та американських номінацій простору відтворені у загальних формальних та семантичних процесах, зумовлених географічними, соціальними, національними чинниками. Коди культури диференціюють семантику номінацій простору, визначаючи професійні та соціальні поняття.

Одним із засобів реалізації лінгвокультурного суб'єкта в тексті є лінгвокультурний просторовий дейксис. Виходячи з загального поняття дейксису [440, с. 128], його можна визначити як лінгвістичний засіб вказання на національний простір і відтворення відношень людей у цьому просторі.

Таблиця 1.1

Лінгвокультурний просторовий дейксис

1) анафоричний обставинний: іменник...+ прийменник + топонім...+ вказівний займенник <i>that / those</i> + прийм. + топонім	<i>people coming from Scotland</i> (...) <i>those from Ireland</i> ()
2) анафоричний обставинний прийменник + топонім... + присл. <i>here / there</i> (+ топонім) + особовий займенник	<i>In the South</i> (...), <i>but here</i> <i>they</i> (Fitzgerald, p. 34).
3) okazionalnyi імплицитний обставинний <i>he / she</i> + топонім	<i>she is</i> (...) <i>an Oki</i> (Capote, с. 138) (she is from Oklahoma)

Учені відзначають пересічення ФСП у різностильовому дискурсі, зокрема, як “перехідність (кількісна, описова або мальовнича) між художньою та повсякденною мовою” [93, с. 215]. У дискурсі спостерігається перетин, накладання різних ФСП, оскільки “ФСП не мають чітких меж”, “знаходяться у постійній взаємодії” [43, с. 43], “утворюють зони поступових переходів” [228, с. 38] і “пов’язані семантичними ланцюжками” [8, с. 255], що цілком слушно і для ФСП “space”, яке містить внутрішньопольові та міжпольові перехідні моменти. Отже, в дискурсі під впливом лінгвістичних та екстралінгвістичних чинників актуалізується структурна та функціональна семантика ЛРП. Розглянута наукова парадигма утворює поліпарадигмальний лінгвокультурологічний підхід до вивчення репрезентацій ФСП “space”.

1.3.1 Функціональний підхід до вивчення лінгвокультурних репрезентацій ФСП “space”. У зв’язку зі зміною лінгвістичних та літературознавчих парадигм на межі ХХ–ХХІ ст. функціональний підхід залишається актуальним уже протягом декількох останніх десятиліть, оскільки лінгвістична функція і соціальна цінність являють собою головні системотвірні чинники мови [248, с. 10]. Як відомо, функціональний підхід – це “напрям дослідження мови, що передбачає її розгляд у дії, в процесі функціонування з огляду на цілеспрямовану природу мовних одиниць і явищ” [141, 373].

Функціональний підхід до вивчення ЛРП включає функціонально-граматичний, функціонально-семантичний, функціонально-синтаксичний та функціонально-стилістичний аспекти вивчення ФСП “space” у контексті та ширше – в дискурсі, їх фактично, можна узагальнити як функціонально-граматичний та функціонально-семантичний. Функціонування мови, визначене загальними зовнішніми та внутрішніми процесами, пов’язане з потребами відображення реальних відношень речей, отже, з їхньою функцією та **функціональними змінами**. Дослідження ФСП “space” бере до уваги три типи функцій мовних знаків – як значення форми, як позиції елементів (форм) [257, с. 43] та роль у висловленні, реченні [6, 29, 30, 98, 171, 173, 205, 216].

Цінність функціонально-семантичного підходу до ЛРП полягає у розкритті чинників семантичних змін, трансформацій, які відповідають за лексичні, морфологічні, синтаксичні перетворення в текстах різних стилів та жанрів мови, зумовлені соціальною природою мови [197, с. 14] і “віддзеркалюють процес пізнання світу” [437, т. 4, с. 115]. Функціональна “перехідність” визначена як *трансфункціональність*, прикладом якої є перехід указівної функції в номінативну [278, с. 65] в конверсивах, отже, цей термін можна розуміти вузько – як зміну семантики й граматичної функції частини мови, а в широкому розумінні трансфункціональними можна вважати всі процеси зміни функцій мови, наприклад, назви простору функціонують як первинна та вторинна номінація та запозичення [Ю. М. Гурмак 2019], набувають стилістичних функцій. У цьому плані аналізовані ЛРП є значною мірою поліфункціональними. Процеси трансфункціональності і транссемантичності взаємозумовлені під впливом інтра- та екстралінгвістичних чинників, перш за все, соціальних потреб функціональної диференціації мови (А. Мартіне, Ю. Д. Дешерієв, У. Вайнрайх, О. І. Чередніченко, О. Є. Семенець, В. І. Карасик та ін.) і беруть участь у мовних та міжмовних змінах структурної та функціональної семантики різнорівневих номінацій простору, які супроводжують синтез та аналіз наукового та побутового знання, отже, “є виявами поліпарадигмальних відношень і свідчать про реальний стан поняттєвих, мовних та асоціативних зв’язків” [278, с. 65].

Результатом семантичних змін є семантизація, десемантизація, ресемантизація – оновлення застарілих назв [1; 280], що містить функціонування слова – “набуття та позбавлення узуальних та okazіональних значень слова” [104, с. 87] і зміну або доповнення його мовних функцій. Це явище пояснює розвиток семантичних варіантів назв простору за рахунок міжпольових зв’язків – функціональної полісемії, омонімії, їх профілювання (різної категоризації предмета) [381, с. 51] та стилістичних засобів зі значенням простору (окрім утворення за аналогією) [262, с. 195]. Цей процес відмічений циклічністю семантики номінацій простору. Наприклад, іменник *trough* “канава”, “вимоїна” розвинув британське ЛСВ “долина, утворена водою” (476, XI, р. 406). Ресемантизація додала значення “канава

для напування худоби”. Доцентрові мовні процеси [34] у ФСП “space” виявляються в залученні непросторових номінацій інших ФСП у семантичних переносах за схожістю денотату. Відцентрові мовні процеси актуалізують непросторову семантику номінацій простору, однозначність лексеми та відповідність внутрішньої та зовнішньої форми.

Функціонально-граматичний підхід до ЛРП простору є системотворчим підґрунтям для побудови ФСП “space”. Метою функціонально-граматичного дослідження ФСП, як справедливо відзначає О. В. Бондарко, є розкриття системної взаємодії граматичної форми, лексики та контексту, системи закономірностей та правил функціонування мовних засобів, що слугують для передання смислу висловлення [42, с. 3]. Зміна граматичної функції під впливом процесу транссемантизації номіналізації актуалізує набуття прислівником напрямку *down* просторової семантики “пагорб”, отже, трансфункціональність є результатом транссемантизації. Іменник *mount* з історичним британським значенням “пагорб-погребіння” отримує сучасне вужче американське ЛСВ “база” у спортивному коді за асоціацією схожесті форми, а також більш загальне американське ЛСВ “пагорб”. Отже, поряд з процесом звуження значення в іншому коді культури, відбувається узагальнення значення зі втратою історичного ЛСВ.

Функціонально-граматична організація номінацій “space” утворює ФСП. ФСП у граматиці розробляли радянські мовознавці у 1960-70 рр. [2, 10, 97, 43, 44 та ін.], також американські дескриптивісти. Ми дотримуємося визначення ФСП за О. В. Бондарком як “двобічної (змістовно-формальної) єдності, яка утворюється граматичними (морфологічними й синтаксичними) засобами” у взаємодії з лексичними та словотворчими елементами, а структури ФСП – як системи, ієрархії одиниць, класів, категорій, якій властиві опозитивні, неопозитивні відмінності між простими та складними одиницями [42, с. 4, 40], парадигматичні, епідигматичні відношення мікрополів, ТГ, СР у складі ядра та периферії. ФСП “space” розглядається у традиційному функціонально-семантичному напрямі від значення (функції) мовної одиниці до її форми (за О. Духачеком), поєднує всі граматичні та семантичні засоби поняттям простору, отже, є моносемантичним і розміщує одиниці

з найбільш загальним, значенням простору в ядрі, а їх конкретні реалізації, зокрема, комбінаторні, власні, національно марковані номінації та ін. на периферії. Оскільки контекстні реалізації надають конкретності й ядерним лексемам, то розподіл на ядро та периферію є умовним [281, с. 77]. Внутрішньопольові процеси є джерелом поповнення СР та ТГ. Перехідні явища включають між'ярусні, абстрактні-конкретні, міжпольові, периферійні ЛСВ різних ТГ.

Контекстом функціонування назв простору є номінативні, прийменникові словосполучення, речення, мовні ситуації, “які являють собою проекцію ФСП на висловлення” [42, с. 5], відтворену у вторинних переносних, стилістичних семантичних змінах назв простору (див. Додаток Б), і презентують **функціонально-синтаксичний напрям**. Функціонування ЛРП зумовлює рухомість мовного складу текстів різних функціональних стилів [394, р. 320; 241, с. 9], тому потрібний і **функціонально-стилістичний підхід** до вивчення ЛРП.

Отже, функціональні підходи до вивчення ЛРП у дискурсі включають функціонально-граматичний, функціонально-семантичний, функціонально-синтаксичний та функціонально-стилістичний. Розвиток функціональної семантики ЛРП ФСП “space” у британському та американському варіантах англійської мови відбувається у доцентрових та відцентрових процесах. Трансфункціональність супроводжує транссемантичність у набутті або втраті семантики простору, виявляючи семантичні перетворення у ядрі та на периферії ФСП “space”. Функціонально-семантичний підхід до ЛРП виявляє динаміку контекстуальних семантичних змін у напрямку конкретизації, термінологізації, розширення, схожості, суміжності, звуження та ін. у різних стилях мови. Вторинна семантизація виявляє ознакові ЛСВ нового денотату. Розглянемо сучасні підходи у вивченні лінгвокультурних репрезентацій ФСП “space”.

1.3.2 Лінгвокультурологічний підхід до вивчення репрезентацій ФСП “space”. В. М. Телія, якій належить термін *лінгвокультурологія*, вважає цю науку частиною етнолінгвістики, присвяченою взаємодії мови і культури [276, с. 217]. Джерелами лінгвокультурології були зіставні етнолінгвістичні розвідки (Ф. Бопп,

Е. Сепір, В. фон Гумбольдт, О. О. Потебня), а ґрунтовні дослідження мови і культури було розпочато австрійською школою “Слова і мовлення” на початку ХХ ст. У ХХ-ХІ ст. розвивалися напрями опису мовної картини світу [16,17,90, 91], моделювання концептів [16, 17, 1997, 134, 125 та ін.], мовної концептуалізації світу [16, 53], етнолінгвістики [156, 135, 162, 326, 325. 326, 392, 372 та ін.], соціолінгвістики [359, 360, 362, 400] Розроблено категорії лінгвокультурології [197, 97, 261], досліджувалися різні аспекти лінгвокультури (Є. М. Верещагин, О. Т. Хроленко, В. М. Шаклеїн, В. В. Красних, та ін.). У середині ХХ ст. вивчення лінгвокультурології споріднених мов було поповнено даними лексикографії [120, 121, 327, 368 та ін.]. Поліпарадигмальність лінгвокультурології ХХІ ст., яка відтворює різні категорії [197, с. 49], забезпечила нові напрями її досліджень.

Семіотична парадигма лінгвокультурологічного дослідження ФСП “space” поєднує семантику, синтактику і прагматику у системно-структурному, зіставно-порівняльному, функціонально-семантичному підходах; елементи когнітивного та прагматичного аналізу у зіставленні британських та американських номінацій простору. Антропоцентрична парадигма лінгвокультурології забезпечує етнолінгвістичний, соціолінгвістичний та етимологічний підходи до вивчення ЛРП.

Вихідним пунктом дослідження британських та американських ЛРП є твердження О. Д. Швейцера про те, що британський та американський варіанти англійської мови (американізми, шотландізми за Д. Візерспуном) належать до єдиної макросистеми і різняться аналогами, дивергентами [358, с. 114, 128], а за Р. Я. Кріцбергом, аналогами можуть виступати дивергенти, поруч із запозиченнями, повними американізмами (бритицизмами та ін.) [166, с. 34]. Очевидно, що аналоги – репрезентації ФСП “space” можуть містити водночас і дивергентну семантику, наприклад, аналоги брит. *dirty road* та амер. *unmade road* різняться візуальними (зоровим) та діяльнісним ЛСВ, отже, можуть бути визначені як аналого-дивергенти.

ЛРП – національно маркована номінація простору – є основною одиницею зіставного дослідження особливостей та закономірностей британських та американських репрезентацій. Засобами відтворення ЛРП є апелютиви, топоніми, у т. ч. й носії функціональної різностильової та стилістичної семантики: терміни,

професійні слова, фігури мовлення; соціокультурної семантики: жаргонізми, сленгізми; територіальні еквіваленти (аналоги), діалектизми, дивергенти та безеквівалентна, специфічна, концептуалізуюча, модальна лексика [5, с. 151–153; 437, 358], лакуни [358, 327]. Лінгвокультурологічна семантика розрізняє ЛРП за часовим параметром як історизми (*tower*), застарілі (*trough*), архаїчні (*swale*), сучасні (*studio*); за ступенем реальності – реальні, асоціативні, уявні (*Cockneydom*), авторські (*Desire Street*) та ін. За семантикою ЛРП може бути визначена як етносимвол (В. А. Маслова, В. М. Телія, Н. Д. Арутюнова, В. І. Карасик, Г. Вежбицька, О. П. Левченко) – носій імпліцитної стильової та стилістичної інформації “базова одиниця культури”, “структурно-семантична одиниця мови, яка фіксує у своїй семантиці соціокультурні особливості, етапи розвитку, світосприйняття певної етнічної спільноти, стан та тенденції розвитку мови” [380, с. 87]. Утворення етносимволів на основі денотату та ядра сигніфікату підтверджує нашу думку про прикріплення лінгвокультурної ознакової семи до ядра номінації простору, наприклад, амер. *gulch* має денотатом долину, а сигніфікатом – її специфічні характеристики – глибину, різкі боки гір, форму русла гірської ріки та ін.

Спільні закономірності розвитку британських та американських номінацій простору відтворені у загальних формальних та семантичних процесах, зумовлених географічними, соціальними, національними чинниками. Дослідження лексикографічних джерел, асоціативних словників та оригінальних текстів британського та американського варіантів англійської мови демонструє кількісну асиметрію домінант ТГ спільного ядра ФСП “space”, зростання їх уживання в американському варіанті англійської мови для заміщення лакун загальних іменників – регіональних бритицизмів. Наприклад, в американському ареалі широко вживаний іменник *valley* і не вживані регіональні британізми *trough*, *gill*, *gully* та ін., багато з яких увійшли до дво- та багатокомпонентних американських топонімів.

Лінгвокультурологічна функція назв простору виявляється в позначенні специфічних територіальних денотатів і реалізується через універсальні терміни-категорії культури, які включають лінгвокультурему, культурні семи, культурний

фон, культурний концепт, культурну конотацію, культурні традиції, культурний процес, культурний простір та ін. [197, с. 48, 51].

Лінгвокультурний код – набір тематичних комплексів і засобів відтворення культурної семантики [437, т. 2, с. 51; 340, с. 7, 147], “ідеальне утворення”, ціннісно орієнтований “теоретичний конструкт”, “що відображає конотативні символічні значення, якими наділяються матеріальні та духовні об’єкти під впливом домінуючої в суспільстві культури” [147]. У дослідженні лінгвокультурний код представлений літературною англійською мовою у множинності її стилів та жанрів. У лінгвістиці розрізняють такі лінгвокультурні коди: просторовий, предметний, антропний; у свою чергу, лінгвокультурні коди урізноманітнюють функціональні стилі англійської мови більш дрібним структуруванням за галузями знання, наприклад, природний, зооморфний, духовний код [86], архітектурний, віщностю-костюмний, гастрономічний та ін. [95] та ін. Отже, просторовий код може відтворюватися професійними кодами культури у різних галузях знання, наприклад: *oil shelf* “шельф, поклади нафти”, *backbone of the Penines* а також, як зазначають учені, бере участь в утворенні інших кодів культури [87, с. 67], наприклад, харчового коду: брит. *Beef Wellington, Yorkshire pudding* [496]; амер. *Hangtown fry, Chicago-style pizza* [538].

Лінгвокультурний концепт визначають як комплекс культурно зумовлених уявлень, що співвідносяться з поняттями, ментальними образами, ідеями; національні особливості культури [437, т. 2, с. 99, 105-106], втілення ментальності народу (за С. Г. Воркачовим), складну систему [66], слово [197, с. 49], сукупність “форми мовного знака, його змісту і культурного смислу, який супроводжує цей знак” [80, с. 48, 49, 452, с. 392; 219, 220]; при цьому лінгвокультурна інформація “прикріплюється” до ядра поняття [197, с. 7], яке відтворене внутрішньою формою слова (“центр образу, тобто уявлення” [233, с. 3-53]). **Лінгвокультурний концепт простору** і, ширше, – концептосфера простору є сукупністю національно визначених уявлень, відтворених у ФСП “space” і реалізованих у семантичних зв’язках мовних одиниць. **Національний концепт**, який ми прирівнюємо до

національної духовності, включає пам'ять, образність, цінність [54, с. 27], отже, менталітет народу.

ЛРП є основою концепта “картина світу” [7, 17, 53, 90, 91, 152, 344, 168, 178, 237] (термін Г. Герц, Л. Вайсгребера на засадах антропологізму В. фон Гумбольдта, розвиненого неогумбольдтіанцями та американськими етнолінгвістами Е. Сепіром та Б. Уорфом). Лінгвокультурологічна категорія “мовна картина світу” визначається як організація, модель світу, своєрідне бачення світу, структурна категорія, мозаїка з концептів та зв'язків між ними [346, с. 54] або, в широкому розумінні цього поняття, як сукупність виявів життя, досягнень і творчості народу або групи народів [346, с. 36]. Мовна картина світу відтворює у ФСП “space” наукові соціальні, національні та особисті просторові уявлення про світ, історичну динаміку освоєння простору народами, події, асоціації та вподобання народів країн аналізованої мови, “етнічні стереотипи” [366](О. В. Белова, І. Д. Бобринська, Р. В. Бухаєва та ін.). Відтворення мовної картини світу в поліетнічному суспільстві може знаходитися під впливом національної та соціальної домінанти, яка впливає на етнокультурний стереотип. **Етнокультурний стереотип** визначений за М. О. Шутовою як “фіксація національної ментальності етносу, етнічної картини світу” [366, с. 12]. ЛРП відтворює етнокультурний стереотип у гносеологічних та психологічних складниках менталітету британського й американського народу, особистого досвіду, знань, які мотивують прагматичні смисли й емоційні конотації.

ЛРП утворюються суб'єктом та об'єктом культури. Виходячи з поняття антропоцентризму як наукової точки зору, зокрема в екології, яка визначає людину джерелом усіх цінностей і природу цінністю для людини [459, 460], **лінгвокультурна особистість** є уніфікованим суб'єктом національної культури і творцем свого лінгвокультурного простору, суб'єктом виміру й оцінки усього сутнього. Антропоцентризм лінгвокультурного суб'єкта визначає його прагматизм – залежність усіх просторових уявлень та оцінок від точки зору людини, яка характеризується хронотопічною циклічністю, тобто динамікою, що реалізується у формальних та семантичних хронологічних змінах назв простору, реконструкції застарілих назв у нових контекстах і визначає залежність семантичних та

формальних змін від історичних, екологічних, прагматичних та інших чинників у певному національному осередку. Прикладом розвитку значення номінації простору в будівельній діяльності людини є трансформація назви старовинної будівлі брит. *tower* у ЛРП “хмарочос”. Особливості національного та соціального сприйняття, традицій, життєвих умов відтворюються образними асоціаціями – **лінгвокультурними конотаціями** стильових та жанрових репрезентацій ФСП “space”, які являють собою додаткове образне та прагматичне – емоційне, оцінне асоціативне забарвлення ЛРП. Національна складова асоціативно-образного шару ФСП “space” у єдності образної, емоційної та оцінної семантики, на нашу думку, відтворює поняття національної духовності, пов’язаної з національним фізично-ментальним стереотипом.

Лінгвокультурний простір являє собою єдність уніфікованої англійської мови та її територіальних варіантів і діалектів, “усієї сукупності вироблених і споживаних нею текстів” [137, с.14, 56], засобів й способів творення текстів, до яких належить дискурс взагалі [208].

Отже, ЛРП лінгвокультурний концепт простору включає систему знань та образно-практичне мислення, відтворене в національних уявленнях у семантичних зв’язках мовних одиниць. Прагматика ФСП “space” у ЛРП вербалізується у межах егоцентризму людини і визначена циклічністю. Лінгвокультурна особистість відтворює національний спосіб мислення, а її динаміка виявляється в осучасненні просторових номінацій у сферах діяльності. Лінгвокультурні коди структурують функціональні стилі мови. Асоціативні конотації визначають двовекторну спрямованість ЛРП-авторський образ. Образна, емоційна та оцінна семантика, на нашу думку, є головними складовими національної духовності, тобто мислення в мові. Глобальним контекстом актуалізації ЛРП є дискур, чим визначений дискурсний підхід до вивчення ЛРП.

1.3.3 Інші підходи до вивчення лінгвокультурних репрезентацій ФСП “space”. Лінгвокультурологічне дослідження включає елементи

прагмалінгвістичного, аксіологічного, лінгвокогнітивного, порівняльно-зіставного, типологічного та інших підходів.

Елементи аксіологічного підходу до ЛРП задіюють категорію цінності як компонент лексичного значення (за О. С. Ахмановою – семантико-синтаксична категорія [432, с. 193]), а саме, модальності слова, фразеологізму – позитивного або негативного відношення до об'єкту з семантичною домінантою *добре-погане, відповідне - не відповідне*, отже, цей підхід пов'язаний із гносеологічними категоріями пізнання і відображення [119]. Комунікативність оцінки ЛРП полягає в тому, що вона відтворює соціальні інтереси автора назви та її адресата “залежно від моди, престижності, від норм певної спільноти” [15, с. 6]. Оцінка ЛРП є об'єктом “семантики, синтактики, прагмалінгвістики, когнітивної лінгвістики, лінгвофілософії та лінгвокультурології” та ін. [15, с. 304–309].

Елементи прагмалінгвістичного підходу дозволяють виявити умови, способи функціонування ЛРП: суб'єктивні та соціальні смисли, закономірності їх сполучуваності у функціональних стилях мови у “процесах мовної інтеракції” у реалізації комунікативної інтенції мовців (Ч. Пірс, Ч. Морис, О. П. Грайс, Дж. Р. Серль), семантичні, функціональні чинники (К. Бюлер, Т. ван Дейк, В. І. Карасик) та соціальні чинники [452, с. 582; 484]. Прагматичні значення закладені у ціннісній семантиці просторових номінацій, у функціональних стилях англійської мови і спрямовані на досягнення певної комунікативної мети мовними засобами. Прагматичний підхід дозволяє глибше зрозуміти суб'єктивний зміст мовних одиниць, закономірності їх сполучуваності у процесах мовної інтеракції [452, с. 484].

Прагматичні функції ЛРП, відтворені у мовленнєвих стилях та жанрах, визначають їх розгалуженість за соціальними “інституційними” сферами [135, 381] з їх особливостями граматики, лексики, правил слововживання, семантики та власного ідеального адресату [381].

Елементи лінгвокогнітивного підходу до вивчення репрезентацій ФСП “space” задіюють, передусім, комунікативну гносеологічну, мислетворчу та прагматичну функції ЛРП і визначають мотиваційну базу номінацій простору [214,

331] у розвитку функціональної прагматичної та стилістичної семантики ЛРП, у концептуалізації природних об'єктів у свідомості людини” [27, 28]. Концепт простору, як один з центральних концептів світогляду, використаний для структурування стилістичних засобів, інших концептів та концептуальної картини світу в національному світосприйнятті [17, 168, 90, 91, 178, 536, 219, 220 та ін.]. Лінгвокогнітивні терміни задіяні для організації ФСП “space” та його аналізу в системі мови та в тексті.

Елементи етимологічного підходу задіяні для дослідження синхронно-діахронних парадигматичних та епідигматичних семантичних змін номінацій простору, розвитку їхньої лінгвокультурної семантики.

Елементи порівняльно-зіставного підходу є частиною лінгвокультурологічного підходу, оскільки дозволяють виявити особливості спільних і відмінних репрезентацій простору британського та американського варіантів англійської мови.

Елементи типологічного підходу використовувались для класифікування ЛРП, що є важливою складовою їх аналізу у зіставленні функціонально-семантичних та лінгвокультурологічних особливостей територіальних номінацій.

1.4 Комплексні (міждисциплінарний, поліпарадигмальний та ін.) підходи до вивчення лінгвокультурних репрезентацій ФСП “space”

Сучасним підходом до вивчення мовних явищ є застосований нами у роботі комплексний, поліпарадигмальний підхід, розроблений С. І. Тереховою на межі ХХ–ХХІ ст. Він, по-перше, включає вивчення одиниць на різних рівнях мови і мовлення, по-друге, залучає міждисциплінарний підхід із використанням методів та прийомів, характерних для різних парадигм: генетичної, таксономічної, антропоцентричної [345]. “Багаторівневе дослідження мовних парадигм, яке охоплює концептуальний (логіко-семантичний), функціонально-семантичний, лексико-граматичний та психолінгвістичний аспекти аналізу [...] із залученням даних міждисциплінарного підходу” [280, с. 90]. Історію поліпарадигмального підходу в лінгвістиці до кінця ХХ ст. було систематизовано С. І. Тереховою [277,

280, 281]. Лінгвокультурна парадигма вивчення ФСП “space” включає різнорівневий структурно-семантичний, функціонально-семантичний, лінгвокультурологічний, дискурсний та інші підходи до вивчення мови, які історично розроблялися лінгвістами. Отже, вивчення лінгвокультурних репрезентацій ФСП “space” є комплексним, поліпарадигмальним.

За С. І. Тереховою, поліпарадигмальний підхід розвинувся з методології різних наукових галузей – зближення математики, фізики, філософії, логіки, психології, мовознавства, а згодом і кібернетики, синергетики, герменевтики тощо. Передумовами для цього стали дослідження XIX – початку XX ст. із філософії мови і філософії культури [73, 98; 2000], зв'язків мови і мислення, слова і поняття (А. М. Пешковский; Е. Д. Поливанов; С. Выготский), специфіки народної мови і свідомості, особливостей і символів народної мови (праці Ф. І. Буслаєва, О. О. Шахматова, О. Востокова, О. Гільфердінга, О. О. Потебні), матеріальної й духовної культури народів, відтвореної у мові (перша спроба здійснена А. Будиловичем), впливу соціально-економічного розвитку на мову (В. Ягич, А. А. Потебня, Е. Д. Поливанов та ін.). Системний підхід до аналізу мовних явищ був запропонований В. Гумбольдтом, Г. Штейнталем, І. Бодуеном де Куртене, О. О. Потебнею, та ін., а комплексний аналіз причин мовних явищ і процесів – Г. А. Ільїнським.

У другій половині XIX – першій половині XX ст. міждисциплінарний підхід, на відміну від комплексного лінгвістичного, був спрямований на вивчення культурологічної семантики: мови обрядів, традицій і побуту народу, які відтворюють історичний, психологічний і соціальний розвиток країн (А. А. Шахматов, И. А. Б. де Куртене 1958, О. О. Потебня 1963, Ф. Ф. Фортунатов 1875 та ін.). Порівняльно-історичний та типологічний аналіз у багатьох працях цих науковців мав комплексний характер. Об'єктом порівняльно-історичних та діалектологічних досліджень першої половини XX ст. (наприклад, С. Д. Поливанов) були етнографія та фольклор. Було доведено зв'язок психології і мовознавства [178, 188, 181], зумовленість функціонування мови соціальними змінами [40, 1, с. 224; 359,] під впливом просторових та часових чинників. Пізніше у лінгвістиці були

використані методи точних наук: математики в діалектологічній статистиці [229, с. 288–294] та у лексико-статистичному датуванні [М. К. Сводеш [1960], в етимології [229, с. 290]; методи формальної логіки – у лінгвістичному й типологічному аналізі (праці П. Грейса, Д. Н. Кудрявського), різною мірою задіяних у дослідженні ЛРП.

Кінець 1990-х рр. відзначений інтеграційними процесами у світовому мовознавстві, які остаточно визначили комплексність та поліпарадигмальність сучасної лінгвістики, її міждисциплінарний характер у єдності суміжних наук антропонімічної спрямованості – лінгвокогнітології, етнолінгвістики, лінгвокультурології, прагмалінгвістики, соціолінгвістики, психолінгвістики, лінгвістичної філософії парадигми когнітивної теорії літератури [172] та ін. Поліпарадигмальний підхід був розвинений на основі вивчення категорії орієнтаційної референції в ономасіологічному та семасіологічному аспектах (наприклад, у різнорівневому дослідженні термінології [218, 352 та ін.], у функціональному аспекті [110, 1, 280], у вивченні тексту [155]), тож, на основі номінацій простору.

Поліпарадигмальний підхід у лінгвокультурології (термін В. М. Телії) поєднав лінгвістичні засади вивчення мови з етнолінгвістичними розвідками В. фон Гумбольдта, О. О. Потебні, Е. Сепіра, зіставними дослідженнями [332, 233], зокрема, із працями австрійської школи напочатку ХХ ст., описом мовної картини світу (ХХ–ХІ ст.) [16, 17], моделюванням концептів (Н. Д. Арутюнова, О. С. Кубрякова, В. І. Карасик та ін.) та мовною концептуалізацією світу (Н. Д. Арутюнова, Т. В. Булигіна, А. Д. Шмельов), даними етнолінгвістики (І. В. Корунець, В. І. Карасик, В. В. Красних, Н. І. Толстой, Є. Бартминський, J. Fishman), соціолінгвістики [359, 362, 400], лексикографії (Ю. А. Зацний, Т. О. Пахомова, А. В. Янков, В. А. Драбовська та ін.). Розроблено категорії лінгвокультурології (В. А. Маслова, В. В. Воробйов, О. С. Снітко, М. О. Шутова), аспекти лінгвокультури (А. Вежбицька, Є. М. Верещагін, А. Т. Хроленко, В. М. Шаклеїн, В. В. Красних, О. В. Юдін та ін.). Поліпарадигмальність лінгвокультурології ХХІ ст., яка поєднує різні категорії світогляду [197, с. 49],

забезпечила нові напрями її дослідження. Дисертація враховує комплексний підхід у порівнянні британського та американського варіантів англійської мови, який розробляв О. Д. Швейцер [358] та який був застосований раніше у дослідженні топонімів [186].

Серед сучасних напрямів у галузі лінгвокультурології, елементи яких використані у роботі, – порівняльна, лінгвокультурна лексикографія, зіставна лінгвокультурологія [99]. Лінгвофілософські ідеї XIX–XX ст. задіюють антропологічну парадигму, сучасні процеси експансіонізму, функціоналізму та експланаторності [172, с. 52–59], які визначають прагматичну, комунікативно-функціональну, когнітивну парадигми, задіяні у лінгвокультурологічному вивченні ФСП “space” поряд із елементами когнітивної теорії літератури [172]. Подальший розвиток функціональних досліджень ФСП “space” очевидний у виокремленні в галузі лінгвоконцептології (В. Іващенко) функціональної лінгвоконцептології, оскільки концептуалізація синергетики та динаміки наукових, політичних, економічних та художніх понять та уявлень у мові відповідає сучасним потребам і поєднує ці галузі знання.

Висновки до розділу 1

Комплексне, поліпарадигмальне вивчення ФСП “space” у межах лінгвокультурологічного підходу спирається на набутки філософії, лінгвістичних та інших галузей науки. ФСП “space” поєднує різнорівневі мовні репрезентації із просторовою семантикою спільними функціями в мовленні. Філософським підґрунтям дослідження були матеріалізм Аристотеля, Фейєрбаха, діалектика Гегеля, застосування яких до зіставного вивчення ЛРП в британському та американському варіантах англійської мови відображає діалектику кодів простору, часу, предметності та їхніх характеристик. Соціальна зумовленість назв простору визначає антропоцентричність дослідження. У попередніх працях, переважно лексикографічних, етимологічних та зіставних, досліджувалися національно марковані номінації простору, окремі лінгвокультурні концепти простору. Функціональна семантика лінгвокультурних номінацій простору ще не була

спеціальним об'єктом комплексного, поліпарадигмального дослідження, таке вивчення здійснено вперше.

Лінгвокультурні репрезентації ФСП “space” розглядаються у синхронно-діахронному аспекті в системоцентричній і антропоцентричній парадигмах у межах структурного, функціонального, зіставного, частково – в концептуального і комунікативного підходів, що визначає комплексний характер дослідження. Використання методів суміжних наук – етнолінгвістики, лінгвокраїнознавства, соціолінгвістики, прагмалінгвістики, психолінгвістики, лінгвокогнітології, розширює базу дослідження у межах міждисциплінарного підходу і спрямовує його у русло поліпарадигмального аналізу (С. І. Терехова, М. Ю. Авдоніна, Н. І. Жабо, Н. Ю. Тодорова та ін.).

Вивчення лінгвокультурних репрезентацій ФСП “space” у структурно-семантичному підході засновано на семантичних теоріях (О. О. Потебня, Ю. Д. Апресян, І. М. Кобозєва, М. Бірвиш, S. Ullman, М. А. К. Halliday та ін.), зокрема, польових (Є. Гулига, Є. Шендельс, Ю. М. Караулов, А. А. Уфимцева та ін.), соціолінгвістичних теоріях ХХ ст. (У. Вайнрайх, Л. В. Щерба, Ш. Баллі, Е. Сепір та ін.) і дозволяє виявити лінгвокультурну семантику первинних та вторинних номінацій, її вмотивованість, парадигматику та епідигматику, які зафіксовані у лексикографічних джерелах, доповнюючи семантико-стилістичний підхід, який виявляє контекстуальні значення і відтінки номінацій простору і тому являє собою підґрунтя для функціонального підходу до вивчення ФСП “space”.

Функціональний підхід до вивчення ЛРП (Б. Гавранек, В. Матезіус, І. Бодуен де Куртене, Ф. де Соссюр, К. Бюлер) має на меті дослідження засобів відтворення функціональної семантики та чинників функціонально-семантичних змін номінацій простору, які відповідають за морфологічні, лексичні, синтаксичні перетворення в текстах різних стилів та жанрів мови. А. В. Бондарко розробив функціонально-граматичний аспект вивчення ФСП, визначив його будову із центром – граматичною категорією та механізм дії. Ми застосовуємо цей механізм у різнорівневому зіставленні британського та американського варіантів англійської мови. Функціональний підхід до вивчення лінгвокультурних репрезентацій ФСП

“space” включає функціонально-граматичний, функціонально-семантичний, функціонально-синтаксичний та функціонально-стилістичний напрями дослідження ФСП “space”.

Лінгвокультурологічний підхід (В. А. Маслова) до вивчення репрезентацій ФСП “space” поєднує лінгвістичні та екстралінгвістичні чинники у висвітленні джерел, мотивацій, закономірностей та сучасних тенденцій утворення британізмів та американізмів. Зіставні дослідження Whitehall, В. Д. Візерспуна, А. Д. Швейцера Р. Я. Крицберга визначили аналоги та дивергенти британського та американського варіантів англійської мови. Англійські топоніми дослідили В. Д. Беленькая, К. С. Макеєва, Є. О. Лугова, Bright, D. Crystal, A. Room, та ін.; американські топоніми – Г.Д.Томахін, Р.Я.Крицберг та ін., окремі концепти простору – С. Радзієвська, Г. Ю. Румбешт, О. М. Братель, О. Р. Бурдейна та ін., проте ці наукові дані потребують оновлення в межах комплексного, поліпарадигмального аналізу.

Дискурсний підхід орієнтований на вивчення актуалізації (М. А. К. Хелидей) та дезактуалізації (С. І. Терехова) контекстної семантики ЛРП у складі ФСП “space” у текстах різної функціонально-стилістичної і жанрової належності під впливом лінгвістичних чинників, зокрема, інституційних (за В. І. Карасиком), авторських стратегій і тактик, а також екстралінгвістичних чинників: прагматичних (Дж. Р. Серль): політичних, економічних, соціальних норм і потреб, емоцій, особливостей національного сприйняття та ін.

Інші підходи до вивчення лінгвокультурних репрезентацій ФСП “space” включають елементи прагмалінгвістичного, лінгвокогнітивного, етимологічного підходу, зіставного, типологічного підходу. Розглянуті наукові підходи складають основу проведеного комплексного, поліпарадигмального аналізу ЛРП.

Основні результати розділу представлені у п’яти одноосібних статтях [288, 299, 309, 317, 420].

РОЗДІЛ 2

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ КОМПЛЕКСНОГО ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНОГО АНАЛІЗУ ОСОБЛИВОСТЕЙ РЕПРЕЗЕНТАЦІЙ ФУНКЦІОНАЛЬНО-СЕМАНТИЧНОГО ПОЛЯ “SPACE” У БРИТАНСЬКОМУ ТА АМЕРИКАНСЬКОМУ ВАРІАНТАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Методологія визначається як система прийомів та способів організації теоретичної та практичної діяльності, а також вчення про цей аспект [440, с. 365]. У дисертації термін *метод* уживається у його найпоширенішому значенні “підхід до матеріалу вивчення, його систематизації та теоретичного осмислення (теорії)” [12, с. 9]. Сучасний розвиток наукових парадигм, підходів і методик дослідження – структурно-семантичної, функціонально-семантичної, лінгвокогнітивної, лінгвокультурної, соціолінгвістичної, психолінгвістичної, дискурсивної, феноменологічної та аксіологічної – пояснюється результатом “пошуків нового багатофокусного пізнавального простору” [452; 207, с. 75].

Методологічні основи лінгвокультурологічних досліджень були закладені в працях Я. Гримма, В. Гримма, В. фон Гумбольдта, Г. Штейнталя, які визначили критерії порівняльно-типологічного дослідження мов; фахівців зі структурної-семантики та структурної типології Ш. Баллі, І. О. Бодуена де Куртене, О. О. Потєбні, С. Д. Кацнельсона, Г. В. Колшанського; в асоціативній теорії – Ч. Осгуда; у дослідженнях етимологів – Е. Сепіра, Б. Уорфа, Д. Х. Хаймза та ін. Основні завдання і категорії лінгвокультурології висвітлені у працях В. А. Маслової, В. В. Воробьйова, В. Г. Ніконової, С. Г. Воркачова, В. Т. Клокова. Комплексне, поліпарадигмальне вивчення мовних явищ поєднує концептуально-семантичний (логіко-семантичний), власне мовний (функціонально-семантичний і лексико-граматичний) та психолінгвістичний аспекти аналізу [...] із додатковим залученням даних міждисциплінарного підходу [280, с. 90].

На основі лінгвістичних теорій і концепцій, названих вище, у дисертації було розроблено методику комплексного, поліпарадигмального лінгвокультурологічного

аналізу складників ФСП “space” у британському та американському варіантах англійської мови, яка охоплює загальнонаукові, лінгвістичні, культурологічні, соціолінгвістичні, психолінгвістичні методи, різні види аналізу, прийоми, операції та процедури дослідження у двобічному напрямку – від форми до функції і від функції до форми через посередництво системних значень мовних одиниць. Насамперед, на етапах систематизування, дефініціювання, структурування (Й. Трир, Г. Іпсен, В. Порциг, О. Духачек, Є. Гулига, Є. Шендельс, Ю. М. Караулов, О. В. Бондарко) ФСП “space” були вживані методи аналізу, синтезу, індукції і дедукції, порівняння; на їх основі було визначено компоненти та угруповання ЛРП у складі ФСП двох зіставлюваних варіантів англійської мови [64, 249].

Описовий метод, так само, як і **метод суцільної вибірки** матеріалу дослідження за тематичним принципом, сягає раних часів історії лінгвістики, зокрема, китайських, індійських та грецьких граматик, і залишається важливим методом дослідження мов. Цей метод використовується в дисертації для характеристики структури ФСП “space” і є сукупністю процедур виділення, інвентаризації, членування, класифікації й інтерпретації (таксономії) досліджуваних мовних явищ у синхронії [440, с. 409]. У межах описового методу застосовано прийоми зовнішньої і внутрішньої інтерпретації. **Внутрішня інтерпретація** передбачає класифікацію досліджуваних одиниць за певними ознаками. **Зовнішня інтерпретація** розкриває екстралінгвістичні чинники лінгвокультурних значень та конотацій, оскільки “виявляє зв’язки мовної одиниці з позначеним нею реалією, категорією свідомості, мислення, психічними функціями, сферою і ареалом уживання, ситуацією, з мовними одиницями іншого рівня (прийом міжрівневої інтерпретації)” [440, с. 409; 114]; також сприяє угрупованню мовних одиниць у мікрополя, ТГ, СР та інші парадигми у складі ФСП.

Отже, методика дослідження ФСП “space” включає структурно-семантичний, функціонально-семантичний та лінгвокультурологічний методи аналізу, які, як було вказано вище, застосовано для проведення всебічного лінгвокультурологічного дослідження репрезентацій ФСП “space” у британському та американському варіантах англійської мови, комплексного щодо множинності лінгвістичних

підходів та міждисциплінарного, із залученням методів і термінів суміжних галузей науки.

2.1 Критерії аналізу лінгвокультурних репрезентацій ФСП “space” в англійській мові: загальна характеристика

Комплексне лінгвокультурологічне дослідження репрезентацій ФСП “space” у британському та американському варіантах англійської мови, згідно методологічних засад, охоплює лексико-семантичний, функціонально-семантичний та лінгвокультурологічний критерії. Лексико-семантичні критерії поліпарадигмального лінгвокультурологічного аналізу включають ономазіологічні критерії від змісту-поняття до формальних засобів його вираження, зокрема, функціонально-семантичний критерій у побудованні ФСП (Г. С. Щур, Ю. М. Караулов, А. В. Бондарко), критерій контексту (В. Матезіус, Б. Гавранек, В. Скаличка, Й. Вахек, Ю. С. Степанов та ін.) та семасіологічні критерії – від форми одиниці мови до її змісту (В. Г. Адмони, О. С. Ахманова, В. Г. Гак, Э. М. Медникова, А. А. Уфимцева; Д. М. Шмелёв, Ю. О. Жлуктенко, W. Porsig та ін.).

Лексичний та граматичний критерії використовувались для відбору та класифікації різнорівневих мовних одиниць за просторовою семантикою за семантичними кореляціями та дистрибуцією [38, 3, 156, 159, 41, с. 2]. За лексико-граматичною семантикою у ФСП “space” вертикально розміщено прості / складні / складені мовні одиниці, у тому числі загальні та власні іменники, прикметники, дієслова, прислівники, прийменники, номінативні словосполучення. На словотвірному рівні критеріями зіставного аналізу [161] були словотвірні типи, ономазіологічна структура, внутрішня форма; на лексичному рівні – компонентний склад значень ЛРП. Морфологічні критерії включали продуктивність та частотність уживання, морфем; синтаксичні – критерії сполучуваності.

Семантичні критерії системності та взаємозв'язку усіх елементів мовної системи [262, 40] та ступеню конкретності семантики номінацій простору застосовувались для побудови вертикальної та горизонтальної структури ФСП “space” – мікрополів, ТГ, СР та інших парадигм. Семантичні критерії поєднують

структурно-семантичні, функціонально-семантичні, семантико-стилістичні, особливості досліджуваних мовних одиниць [15, 139, 169, 170, 249, 32, 275, 345].

Функціональні критерії поєднують функціонально-семантичні, функціонально-синтаксичні та функціонально-стилістичні. **Функціонально-семантичні** критерії [43, 44, 248, с. 8; 118] охоплюють два напрями дослідження – від функції до засобу, націлений на мовні функції та засоби відтворення просторових відношень, а також від значення до функції [43, 44], відтворення зміни значень мовних одиниць залежно від сфери діяльності та соціальних змін, отже, для визначення місця мовних одиниць у системі ФСП “space”, а також належності ЛРП до інших ФСП [329, с. 17]. За **функціонально-синтаксичним критерієм** зміни значень просторових одиниць вирізняються за контекстом словосполучення та речення [30, с. 507]. **Функціонально-стилістичний критерій** [39, с. 10, 11; 110, с. 1; 278, 280] дозволяє виокремити ЛРП за нормативністю, функціональним стилем та жанром, ступенем зв’язаності значення; дослідити динаміку змін функціональної семантики ЛРП.

Лінгвокультурологічні критерії включають етнолінгвістичні критерії відбору, аналізу та класифікації британських та американських реалій за територіальною належністю, етнічною та соціальною характеристикою формальних та змістових ознак [27, 28; 270, 358, 327, 328, 453, 165, 166, 75, 120, 426, 414 та ін.]. Класифікації американізмів американськими вченими на застарілі бритаїцизми, реалії та запозичення С. Клапін [1902], Д. Пікеринг [1816], Д. Бартлет [1858] дещо збігаються, а класифікація Д. Фармера [1889] подрібнює американські реалії на професіоналізми та назви продукції, додає перекручені англійські слова, розмовні, стилістичні явища, індивідуалізми та ін. Відзначені особливості бритаїцизмів та американізмів слугують критеріями класифікації ЛРП на спільні, аналоги, дивергенти, аналого-дивергенти (та дивергенти-аналоги за Р. Я. Крицбергом).

Отже, критерії лінгвокультурологічного аналізу ЛРП ФСП “space” поєднують граматичні, лексичні, семантичні, функціональні, культурологічні чинники у єдності лінгвістичних та екстралінгвістичних засад визначення ЛРП, їхніх ознак, особливостей, закономірностей утворення та функціонування у мові. Вихідну

основу дослідження ЛРП ФСП “space” становлять методи й прийоми структурно-семантичного аналізу.

2.2 Методи й прийоми структурно-семантичного аналізу лінгвокультурних репрезентацій ФСП “space” в англійській мові

Структурно-семантичний аналіз ЛРП простору є підґрунтям дослідження особливостей британського та американського варіантів англійської мови. Структурно-семантичний аналіз застосований у дисертації для ”організації дослідження одиниць мови (і мовлення) як варіантів у межах системи мови, пов’язаних синтагматичними, парадигматичними й епідигматичними ієрархічними відношеннями” [355, с. 4]. Ця методика включає елементи структурного, компонентного, опозиційного, дистрибутивного, дефініційного та концептуально-семантичного аналізу.

Структурний аналіз [45, с. 39] застосований для дослідження плану вираження ФСП “space”. Він передбачає морфемний та синтаксемний аналіз номінацій простору. **Морфологічний аналіз** визначає формальний склад апелютивів і топонімів: твірні афікси та основи, їхню продуктивність та мотивацію [45, с. 41]. **Синтагматична методика**, розроблена Л. Блумфільдом [1984] у 20-х рр. ХХ ст. і розвинена у 1930–1950-х рр. З. Харрісом [1986], задіює контекстуальний аналіз з метою вивчення сполучуваності досліджуваних лексем і дозволяє класифікувати дистрибуції слова за моделями, визначити межі його варіативності [12, с. 55]. Процедури цього аналізу являють собою відбір найбільш продуктивних компонентів дволексемних та багатолексемних номінацій простору, визначення залежності формальних та семантичних змін від комбінаторних та позиційних чинників та виокремлення функціональної семантики, встановлення та диференціації вільних і зв’язаних словосполучень, у т. ч. й із культурологічним компонентом семантики – метафор, метонімії та інших переносних конкретних та абстрактних, а також імплікованих авторських смислів, стійких та okazіональних ЛРП.

Компонентний аналіз [97, 196] – метод встановлення структури значення слова як певним чином організованої сукупності елементарних змістовних одиниць

(сем), тобто метод розкладання лексичного значення на семи, розроблений У. Гуденарі та Ф. Лаунсбері. Компонентний аналіз репрезентацій ФСП “space” спирається на формальну структуру мовних одиниць і спрямований на розмежування семантичних парадигм **прийомом кореляцій** та **опозицій** для дослідження денотативних, сигніфікативних та конотативних значень ЛРП [423, с. 69; 171; 79, с. 189; 196], спільних та диференційних ознак порівнюваних мовних одиниць, виокремлення лексичних парадигм – ТГ, СР та ін. у складі ФСП; встановлення ієрархії ЛСВ у семантичній структурі досліджуваних ЛРП [440, с. 496], вивчення “універсальної та специфічної” семантики, “полісемії, метонімії, семантичної дифузності, синкретизму” [41, с. 2], пошуку лінгвокультурних сем та ін., а також для класифікації ЛРП. Компонентний аналіз парадигм виявляє транссемантичні, трансфункціональні зміни, у т. ч. й явища ресемантизації та десемантизації; розкриває контекстні семантичні зв’язки лексичних одиниць [153].

Аналіз словникових дефініцій дозволяє визначити основне значення ЛРП у дефініціях британських та американських словників та тезаурусів за домінантою ТГ, до якої вона входить, тобто за поняттям [12, с. 52; 411], узагальнити дефініцію кожної лексеми, описати або дати своє визначення, проаналізувати функціональні маркери [191, с. 81–83] та їхні вербалізати за структурно-семантичним, функціонально-семантичним та лінгвокультурологічним критеріями; виокремити частину значення, “до якої прикріплюється лінгвокультурний смисл” [197, с. 31] та розташувати номінації простору за ярусами ФСП “space”.

Концептуально-семантичний аналіз [369, 71] як різновид семантичного аналізу застосовується поряд з процедурами компонентного, семасіологічного й ономасіологічного аналізу для визначення денотативної, прагматичної оцінної та емотивної семантики домінант мікрополів, ТГ та СР у словникових та текстових лінгвокультурних репрезентаціях; семантичного аналізу лексичних груп, аналізу ідіоматики, етимології та ін. [36, с. 21; 372, 36, 190, 364, 328, 261, 251, 139]; також дозволяє виявити “перехідність”, збіг концептів, утворення соціокультурних, національно-культурних концептів на їхній основі; отже цей аналіз допомагає описати картину світу [7, 17, 53, 90, 91, 168, 178, 237, 152, 130 344].

Парадигматична методика розрізняє концептуальне інтегральне (категорійне, основне) та диференційні значення складових мікрополів ФСП “space”: ТГ, СР та інших парадигм за домінантами. Домінанти ТГ вирізняються за простою внутрішньою формою, повнотою ознак певної ТГ та прямим семантичним зв'язком з денотатом.

Трансформаційний аналіз – експериментальний прийом визначення семантичних і синтаксичних подіб'їв і відмінностей [437, т. I, с. 50] на лексичному рівні ФСП “space”, виконувався за функціонально-семантичними та лінгвокультурологічними критеріями: критерієм зв'язку з денотатом, критерієм належності до ФСП “space” за історичною, соціокультурною, національною маркованістю, за стилем мови, за рівнем відтворення семантики простору. На морфологічному рівні досліджувалися семантичні трансформації словотворення ЛРП, особливо власних назв; на лексичному рівні вивчалися транссемантичність та трансфункціональність як результат частиномовних та інших морфологічних змін. Дослідження функціональних контекстів дозволяє виявити семантичні трансформації.

Метод формалізації (Паніні, Аристотель, К. Бюлер та ін.) застосований для моделювання складних репрезентацій – номінативних словосполучень з просторовими ядрами $N + N$, $Adj. + N$, $prep + N$ [242].

Отже, структурно-семантичні методи вивчення лінгвокультурних репрезентацій простору включають структурний, структурно-семантичний (компонентний, опозиційний, дистрибутивний, дефініційний, концептуально-семантичний та трансформаційний аналіз) і описовий метод з прийомами систематизації, інвентаризації та впорядкування фактичного матеріалу. Особливості та закономірності вживання національно-маркованих репрезентацій простору досліджуються за допомогою функціонально-семантичного аналізу складників текстів різної жанрово-стилістичної належності, включеного у п'ятий етап дослідження.

2.3 Методи й прийоми функціонально-семантичного аналізу лінгвокультурних репрезентацій ФСП “space” в англійській мові

Функціонально-семантичний аналіз має на меті дослідити виявлення функцій одиниць мови як у її структурі, так і в дискурсі [90, с. 3–7]. Підвалини функціонально-семантичного аналізу було закладено в працях Празького лінгвістичного гуртка (О. Єсперсен, Б. Гавранек, В. Матезіус; Є. Бенвеніст, А. Мартине) і розвинено в дослідженнях О. В. Бондарка, І. Р. Гальперіна, І. О. Бодуена де Куртене, О. М. Пешковського, С. Д. Кацнельсона, О. О. Потебні, Е. Сепіра. Ученими С. Радзієвською А. Н. Рудяковим, А. Е. Левицьким, В. М. Трубом було зроблено чималий внесок у вивчення функціональної семантики, у тому числі, були досліджені способи образного репрезентування різних номінацій (також І. О. Андреєва, Є. Г. Белоусова, Л. В. Дмитренко, Л. П. Іванова, О. П. Левченко, В. Г. Ніконова та ін.).

Функціонально-семантичний аналіз ЛРП залучав прийоми структурного, концептуального, функціонально-синтаксичного, функціонально-стилістичного, текстового, аналізу, методик моделювання функціонально-семантичного поля; контекстуально-інтерпретаційний, прагматичний аналіз тексту та ін.

Застосований у дослідженні **метод функціонально-семантичного поля** визначається як системний підхід до вивчення ЛРП [118]. Аналіз лінгвістичного поля розроблено на лексико-граматичному рівні мови [371, 97, 43, 44, 136], на лексико-семантичному (J. Trier, W. Porzig, O. Ducháček, К. З. Плоткіна, Н. М. Раєвська, І. М. Кобозева, О. М. Кондратенко, Л. Е. Ляпичева, О. О. Селіванова та ін.), функціонально-семантичному [452, 342 та ін.]. Метод польового моделювання дозволяє визначити формально-семантичну структуру концепту *SPACE* – поняттєву основу лінгвокультурологічного вивчення ФСП “space”. Структуру ФСП “space” досліджено за допомогою **структурно-функціонального методу** з прийомами поділу ФСП на ядро, близьку та далеку та периферію; розташування ТГ, СР та інших парадигм номінацій простору; **міжрівневого аналізу парадигм**, класифікації мовних одиниць за граматичними функціями на кореляції та опозиції, дериваційні сім’ї, отже, “включає виявлення системності мовних засобів та

їхніх ознак, які використовуються для побудови гіпотетичної моделі ФСП, що перевіряється й уточнюється у процесі подальшого дослідження” [44, с. 24].

Функціонально-синтаксичний аналіз встановлює синтаксичні моделі вживання репрезентацій простору, контекстуальні та позиційні значення й конотації ЛРП у вільних та сталих словосполученнях і в тексті. Різновидом синтагматичної й синтаксичної методик є корпусна методика, яка дозволяє виявити моделі словосполучень і значення номінацій.

Функціонально-стилістичний аналіз є наступним етапом проведеного нами комплексного вивчення ЛРП і застосовувався для дослідження функціонування ЛРП у контекстах різних стилів та стилістичних засобів їх відтворення, у т. ч. й корпусної методики, яка використовує контекстуальний аналіз матеріалу методом зіставлення зразків з усіх стилів та жанрів літературної мови, визначення їхніх контекстів та мовних змін, пов'язаних із взаємообміном стилів літературної мови та проникненням розмовного стилю в інші стилі.

Отже, функціонально-семантичний аналіз має на меті визначити особливості функціонування ЛРП у різних мікроконтекстах (словосполученнях, реченнях) та макроконтекстах (текстах різної жанрово-стилістичної належності). У межах функціонально-семантичного аналізу ЛРП були використані структурно-семантичний, концептуально-семантичний, структурно-функціональний, функціонально-синтаксичний, трансформаційний, функціонально-стилістичний методи аналізу, які складають певне підґрунтя для власне лінгвокультурологічного вивчення репрезентацій ФСП “space” в англійській мові Великої Британії та США.

2.4 Методи і прийоми лінгвокультурологічного аналізу репрезентацій ФСП “space” в англійській мові

Передумови лінгвокультурологічних методик були закладені в працях В. фон Гумбольдта, О. О. Потебні, Е. Сепіра та ін. і являють собою опис взаємодії мови і культури в синхронії [276, 217]. Лінгвокультурологічні методи [197, 8, 79, 148, 90, 91 та ін.] дозволяють дослідити національно-культурну специфіку номінацій простору.

У методології проведеного поліпарадигмального лінгвокультурологічного аналізу метод польового моделювання є пріоритетним і перспективним, оскільки він дозволяє системно розглянути ієрархію значень номінацій простору, показати внутрішньопольову і міжпольову динаміку ЛРП, ґрунтовно описати англomовну картину світу. У межах цих методів було залучено як власне лінгвістичні, так і філософські, етнолінгвістичні, психолінгвістичні, прагмалінгвістичні, зіставні прийоми та процедури аналізу ЛРП. Процедури лінгвокультурологічного аналізу включають пошук лінгвокультурних значень на всіх рівнях мови, встановлення засобів і способів відтворення лінгвокультурного коду простору, виокремлення лінгвокультурних сем за досліджуваними стилями мови, визначення їхніх лексико-граматичних, лексико-семантичних і функціонально-семантичних особливостей, мовних джерел, ступеня продуктивності, лінгвістичної мотивації та екстралінгвістичних факторів, процесів, закономірностей і тенденцій утворення лінгвокультурної семантики, галузей вживання та соціальних функцій ЛРП.

Лінгвокультурологічний аналіз номінацій простору здійснювався на матеріалі словників, тезаурусів, корпусу та оригінальних текстів різних стилів. Британські та американські терміни, загальноновживані та стилістично марковані ЛСВ виокремлювалися у словникових статтях за спеціальними помітками. Цей аналіз дозволив зіставити британські та американські лінгвокультурами прийомами порівняння аломорфних та ізоморфних рис ЛРП і на цих засадах розробити класифікацію лінгвокультурних репрезентацій ФСП “space”. Аналіз екстралінгвістичних чинників утворення культурних смислів номінацій простору включає антропонімічні, етнолінгвістичні та соціолінгвістичні чинники. Аналіз номінацій простору утворює синхронно-діахронну картину країни з самих далеких часів до сьогодення.

Зіставний аналіз [253, 358, 327, 376 166 та ін.] дозволив виявити спільні (ізоморфні) і відмінні, специфічні (аломорфні) [452, с. 203–204] формальні й семантичні особливості порівнюваних британських та американських ЛРП, тенденції розвитку їх функціональної семантики. Еталоном зіставлення слугували британські ЛРП. Зіставленням значень та функцій застарілих та сучасних ЛСВ

встановлено циклічність семантики просторових номінацій (див. с. 51). Важливою ланкою зіставного аналізу був асоціативний метод виділення перцептивних образів [452, с. 207]. Зіставний аналіз складався з трьох процедур: 1) системного опису подіб'їв та відмінностей; 2) опори на план змісту; 3) з'ясування функціональних особливостей зіставляваних одиниць [10, с. 32–35, 61–67] та визначення розбіжностей двох порівнюваних лінгвокультур. Причини існування та змін формально-семантичних відмінностей ЛРП аналізованих варіантів англійської мови досліджувалися за допомогою широкого контексту, коментарів та пояснень. Якщо структурно-семантичний зіставний аналіз виявив диференційні значення, то функціонально-семантичний підхід дозволив пояснити відмінності функціональної семантики.

Прийом семантичного опису мовних одиниць ФСП “space” використовувався для висвітлення поняття у певному культурному ареалі [249, с. 37]. **Прийом інтерпретації** застосований для визначення конотацій етнічних стереотипів, супутньої соціальної інформації. Деякі методи етнолінгвістичного, соціолінгвістичного, психолінгвістичного, статистичного аналізу долучалися як допоміжні.

Визначення лінгвокультурологічної функції як національної маркованості репрезентацій ФСП “space” здійснювалося через аналіз лінгвокультурних категорій: культурних установок, кодів культури, культурних концептів, конотацій, мовної картини світу, культурного простору, мовної особистості, категоріальних слів, прецедентних імен культури, термінів та ін. [197, с. 49; 91].

Визначення лінгвокультурних кодів у словникових репрезентаціях та функціональних стилях мови здійснювалося шляхом семантичного аналізу значень національно маркованих апелювативів і топонімів у позиції означуваного та означення, встановлення їхнього зв'язку зі сферою діяльності людини, часовими, гендерними, віковими чинниками та ін.

Національні стереотипи, асоціації та вподобання британського й американського народів у ЛРП та, насамперед, у власних назвах (топонімах) утворюють лінгвокультурний концепт [452, с. 392].

Аналіз етносимволів номінацій простору передбачає вивчення лінгвістичних чинників утворення символічних сем, до якої частини значення мовного знака прикріплюються культурні символічні смисли, встановлення особливостей системи символів номінацій простору; об'єктом дослідження є також екстралінгвістичні чинники, а саме, – вплив культури на утворення етносимволів.

Концептуально-семантичний аналіз спрямований на визначання змісту концептуальної семантики, відтвореної у репрезентаціях ФСП “space” і дозволяє визначити частину ядра поняття, до якої прикріплюється культурна інформація [197, с. 7], також зміну концептуальної семантики та утворення поняттєвого, образного та ціннісного складників лінгвокультурних концептів тексту [390]. Національні традиції країни досліджувалися через лінгвокультурні ситуації у текстах.

Отже, процедура лінгвокультурологічного аналізу включає пошук лінгвокультурних значень мовних репрезентацій простору на всіх етапах аналізу ФСП “space”, встановлення способів та засобів вираження лінгвокультурного коду простору, зіставний аналіз британських та американських номінацій простору методом порівняння та виокремлення національної структурної та функціональної семантики ЛРП. До лінгвокультурологічних методів дотичний метод класифікації, етнолінгвістичні, етимологічні, соціолінгвістичні і психолінгвістичні методи. Лінгвістичні методи дослідження охоплюють структурні та функціональні методи виявлення національно-маркованих номінацій лінгвокультурних репрезентацій ФСП “space”. Комунікативна функція лінгвокультурем простору досліджується аналізом дискурсу.

2.5 Методи й прийоми аналізу лінгвокультурних репрезентацій ФСП “space” у текстах різних стилів та жанрів

Тексти зберігають культурні цінності, оскільки текст віддзеркалює життя народів, “заміщує собою світ” [197, с. 35]. Тому в методиці лінгвокультурологічного аналізу текстів важливою є герменевтична парадигма. Слово герменевтика означає “розуміння”; для лінгвокультурологічного аналізу текстів застосовуються різноманітні методи – „від інтерпретаційних до психолінгвістичних” [197, с. 35].

Метою дослідження функціонування ЛРП у різножанрових текстах є актуалізація професійних, стильових ЛСВ та конотацій, їхня дискурсивна роль.

Метод лінгвокультурного поля тексту задіяв прийом виокремлення ланцюжків ЛРП у реченні, уривку тексту для виявлення їхньої функціональної семантики та обсягу відтворення ФСП “space” у тексті. Ланцюжки ЛРП аналізувались за національною, соціокультурною, стилістичною семантикою **описовим** та **інтерпретаційним** методом задля відтворення фонові національно маркованої картини, виявлення актуалізованих стилістичних та професійних ЛСВ та конотацій із залученням структурних та функціональних методик, елементів етимологічного та перекладацького аналізу. Аналіз текстів уключав дослідження лінгвокультурних смислів, архетипів, міфології, опису традицій обрядів, звичаїв, зокрема, епіфеноменів (ритуалів і символіки) пареміологізмів, “культурно-національних еталонів та стереотипів” [276, с. 214] та ін. Встановлення взаємозалежності семантики низки ЛРП дозволило зробити узагальнений висновок про національні авторські стратегії й тактики щодо відтворення поняття простору.

Методи семіотичного аналізу контекстних ЛСВ поєднали структурно-семантичний та функціонально-семантичний види аналізу для виявлення змін функціональної семантики, конотацій [440, с. 236] засобів вираження: розмовного стилю, термінів, тропів, фігур мови, порівняння концептуальних та вторинних – текстових значень, встановлення їхніх семантичних зв’язків, аналіз семантичних трансформацій [241, с. 21], виокремлення соціокультурних відтінків ЛСВ.

Аналіз тексту виявляв також екстралінгвістичні чинники лінгвокультурної, соціокультурної, прагматичної семантики. Текстовий аналіз дозволяє зробити узагальнення щодо успішності авторських художніх засобів у відтворенні національної просторової теми.

Функціонально-семантичний аналіз ЛРП у комунікативному підході виявляє прагматичні параметри лінгвокультурної ситуації – стильові та авторські “прагматичні інтенції і стратегії” [437, т. I, с. 49].

Стилістичний аналіз текстів упроваджено для визначення жанрово-стилістичної належності досліджуваних лінгвокультурних одиниць, встановлення

їхніх стилістичних функцій у соціокультурних контекстах ділового, наукового, публіцистичного та художнього стилю мови прийомами визначення та опису семантичних зв'язків ЛРП [89, с. 61], виявлення семантичних змін [121, с. 13]: розширення або звуження, розвиток переносних значень, профілювання (структуризацію знань) [437, т. 3, с. 93]; узагальнення закономірностей і тенденцій функціонування британських та американських номінацій простору. Стилiстичний аналіз ЛРП включає концептуально-семантичний, націлений на дослідження відтворення ідейного змісту, універсальних понять та цінностей в утворенні національних концептів, наприклад, у метафорі та метонімії [407, 409, 219, 184], дозволяє виокремити стильові та жанрові культурні концепти [406; 66, 116, 197, 135, 219, 220 та ін.], дослідити взаємодію, зміну концептів, розкрити інформативність, образність тексту через ЛРП. Концептуально-семантичний аналіз художнього тексту являє собою логічні операції “осмислення однієї сутності крізь призму іншої” [409, с. 247–248], “виявлення смислу тексту засобом уже відомих концептів” [249, с. 40; 219, 220]. **Аналіз образності** ЛРП являє собою реконструювання національних образів простору, визначення ідеї автора, естетичних цінностей, образів, особливостей мови автора [437, т. I, с. 49] і здійснюється структурно-семантичною процедурою пошуку внутрішньої форми [233, 72], визначенням впливу мотивуючих слів, контекстів, дефініцій, зовнішньої форми слова або словосполучення, в утворенні вторинних значень, зміщення, перехрещення відношень – семантичної асиметрії внаслідок функціонально-семантичних зсувів [51, с. 3]. Залучення **лексико-грамматичного аналізу** текстів виявляє формальні засоби відтворення ЛРП, лексико-граматичні трансформації, націлені на відтворення національно маркованої семантики, отже, демонструє системне функціонування лексичного складу ФСП “space”.

Контекстний аналіз ЛРП включає такі етапи: 1) сегментацію тексту (мовленнєвого потоку) на одиниці певного рівня (у нашому дослідженні на слова, синтагми, речення, мініфрагменти, тексти та ін.), 2) ідентифікацію виокремлених одиниць, тобто поєднання їх у певні класи, 3) виявлення відношень між виділеними класами [452, 114]. Контекстний аналіз дозволяє диференціювати ЛРП – іменники та

іменникові словосполучення та інші частини мови, які не виявляють національної маркованості і складають спільний лексичний фонд двох варіантів англійської мови.

Аналіз текстів різної жанрово-стилістичної належності дозволяє виявити особливості та закономірності створення національних картин світу в різних сферах діяльності, такі культурологічні явища, як “досвід, цінносні уявлення, світогляд, культурно-історичні знання носія мови, соціальні відношення учасників комунікації, її форму та ін.” [440, с. 236], а також напрям розвитку англійської мови в її територіальних варіантах.

Таким чином, методи аналізу, залучені у дослідженні ЛРП у складі ФСП “space” і в текстах різних жанрів, підпорядковані антропологічному принципу і включають структурно-семантичний (у т. ч. й компонентний), лексико-граматичний, функціонально-семантичний, стилістичний контекстний аналіз ЛРП для виявлення лексичних та семантичних трансформацій, виокремлення національно-культурних смислів, конотацій описовим та інтерпретаційним методами; концептуально-семантичний аналіз образності, лінгвокультурологічний аналіз (метод лінгвокультурного поля тексту). Аналіз екстралінгвістичних факторів утворення лінгвокультурних смислів відповідного тематичного спрямування задіє додаткову інформацію політичного, економічного, культурологічного, етнокультурного, автобіографічного та іншого змісту. Аналіз текстів дозволив надалі розробляти поняття і категорії лінгвокультурології. У дисертації були використані й інші лінгвокультурологічні методи і прийоми, залучені до вивчення лінгвокультурних особливостей репрезентацій ФСП “space” (див. детальніше пп. 2.6).

2.6 Інші методи і прийоми вивчення лінгвокультурних особливостей репрезентацій ФСП “space”

Додатково на першому етапі аналізу (див. пп. 2.7) використовується синтетичний метод мовностилістичної абстракції – виокремлення певних бо загальних властивостей мовних одиниць [114], отже їхньої структурної семантики. Метод лінгвостилістичної абстракції застосовується для стилістичного навантаження і функціональних особливостей ЛРП у тексті “з урахуванням

взаємозв'язків між людиною, світом, мовою, у сукупності її системних і структурних властивостей” [114], а також з урахуванням міждисциплінарних системних зв'язків з літературознавством. У дослідженні використано й елементи інших видів аналізу.

Елементи етимологічного аналізу (Н. L. Menken, S. Pot, W. Bright, B. Bryson, R. K. Barnard, N. Webster, D. Crystal, A. Room, A. D. Mills, E. Ekwall, P. H. Reaney та ін.) залучено до зіставлення історичних і сучасних ЛРП і вивчення чинників семантичних змін.

Метод перекладу і методи перекладознавства (комунікативний, семантичний, трансформаційний) [156, 327, 358 та ін.] були застосовані для інтерпретації семантики репрезентацій ФСП “space”.

Прагмалінгвістичний аналіз, покладений в основу теорії дискурсу, походить від функціонального [61, ч. 3]. Він слугував ефективним засобом дослідження функціональної семантики ЛРП у категоріальних ситуаціях [44] різностильових дискурсів, був націлений на пошук прагматичних конотацій на прикладах структурних та текстових значень номінацій простору, імплікатур, пресупозицій, дейксису та ін. [452, с. 484], проксеміки [437, т. 3, с. 146], які відтворюють світогляд людини, емотивну, оцінну, волюнтативну, та інші стильові функції ЛРП залежно від умов комунікації (фізичного і соціального простору) прийомом їх визначення за соціалізованим контекстом, за критеріями нормативності (Дж. Остін, Дж. Серл, П. Г. Грайс, Ч. Пірс, Ч. Моріс), за мовленнєвими стратегіями [62, с. 112, 113].

Елементи лінгвокогнітивного аналізу [219, 220] мали за мету визначити концептуальну семантику домінант ТГ та її зміни у функціональних стилях мови: у дешифруванні імплікатур, пресупозицій, засобів образності, утворенні асоціацій залежно від компетенції читача.

Елементи асоціативного аналізу лексики у словникових та текстових репрезентаціях методом порівняння британських та американських стимулів-домінант і реакцій на них, виявили специфічні національні регіональні й територіальні уявлення та авторські прагматичні конотації.

Елементи статистичного аналізу застосовано для підтвердження територіальних лакун, високочастотних номінем, змін семантики національно

маркованих номінацій простору, морфемного складу топонімів за формулою: $\text{Freq. } x = \text{Qall} : \text{Qx}$ [455].

Таким чином, серед інших методів дослідження ФСП "space" використовувалися методи стилістичної та семантичної абстракції, елементи етимологічного, зіставно-порівняльного, когнітивного, прагмалінгвістичного, асоціативного і статистичного аналізу, метод перекладу та почасти – методи перекладознавства.

2.7. Методика комплексного, поліпарадигмального лінгвокультурологічного аналізу репрезентацій ФСП "space" в англійській мові та його процедура

Методика лінгвокультурологічного аналізу репрезентацій ФСП була впроваджена за такими етапами:

Перший етап дослідження являв собою метод суцільної вибірки номінацій простору індуктивним методом з англійських словників, газет, довідників, лінгвокраїнознавчих видань, енциклопедій, художньої літератури, електронних ресурсів та ін., їх інвентаризація та опис для створення корпусу матеріалу дослідження, виділення і класифікації репрезентацій ФСП "space". За лексичним критерієм словниковими дефініціями та помітами виокремлювалися загальні, власні іменники простору та похідні від них частини мови, функціональні варіанти лексем (тобто ЛСВ різних функціональних стилів мови), а також номінативні та прийменникові словосполучення для пошуку від позиційних та комбінаторних лінгвокультурних смислів. У процесі відбору матеріалу зіставним методом виявлялися формальні лексичні та семантичні відмінності репрезентацій британського та американського варіантів англійської мови.

Другий етап дослідження – моделювання ФСП "space". Структурно-семантичний аналіз включав **компонентний аналіз** семантичного обсягу слів процедурою сегментації лексичних значень на компоненти на основі словарних дефініцій, методу перекладу і методів перекладознавства; виокремленням основних та переносних денотативних, сигніфікативних та конотативних значень слів, визначено доміанти ТГі СР, встановлено ієрархію значень у семантичній структурі

досліджуваних мовних одиниць різного рівня, виокремлено функціональні переносні, стилістичні та конотативні ЛСВ, а також спільні й диференційні лінгвокультурні семи та ЛСВ. **Концептуально-семантичний аналіз** ФСП "space" застосовано для визначення концептуальної семантики, домінант ТГ і СР у словникових репрезентаціях та виявлення її системних змін, також дозволяє з'ясувати, до якої частини значення прикріплюється лінгвокультурний смисл [197, с. 31].

За допомогою структурно-семантичних методів та прийому порівняння виконано семантичну систематизацію та класифікацію номінем за ярусами ФСП "space", мікрополями, ТГ, СР та іншими парадигмами, виокремлено територіальні варіанти лексем та запозичення. Апелятиви було розподілено на мікрополя абстрактних іменників безмежного та обмеженого простору, ТГ та СР різного ступеня конкретності та за ознаковим принципом; топоніми класифіковано за прийнятою та доповненою нами географічною термінологією. На основі отриманої класифікації лексичних, лексико-граматичних та семантичних репрезентацій простору було побудовано ієрархічну систему ФСП "space" як частину ієрархічної системи мови. Вертикальна площина поля було поділено на ядро, мікрополя близької та далекої периферії. Горизонтальні яруси розмістили ТГ та СР. Для ядерної зони було виокремлено абстрактні іменники з найбільш загальним значенням простору, універсальні за поняттям, близька периферія представлена багатозначними іменниками простору та іншими частинами мови, а далека – загальними та власними назвами (терміни, історичні, стилістичні, соціальні, британські та американські номінації, іновації, словосполучення). Дистрибутивний аналіз лінгвокультурних репрезентацій ФСП дозволяє класифікувати дістрибуції слова за моделями, позначеними літерами, а також визначити межі його варіативності [12, с. 55] у семантиці простору.

Третій етап дослідження – функціонально-семантичний аналіз – був націлений на вивчення структурної та функціональної семантики ЛРП у контекстах різної жанрово-стилістичної належності, виокремлення функціональної семантики номінацій у словарних дефініціях та в контексті (О.О.Селіванова, О.. С. Ахманова, А. Загорійчук, О. В. Орловська). Було встановлено види й причини функціонально-

семантичних змін номінацій простору. Цей аналіз дозволяє зіставити стильові, жанрові ЛСВ вільних і зв'язаних словосполучень, зокрема з лінгвокультурологічним компонентом семантики, переносних конкретних та абстрактних, а також імплікованих авторських смислів ЛРП, стійких та оказіональних ЛСВ, який розпочато на етапі парадигматичного аналізу.

Четвертий етап дослідження – лінгвокультурологічний аналіз способів відтворення лінгвокультурного коду простору визначив напрями та принципи дослідження лінгвокультурних категорій: коду, лінгвокультурної особистості, концепту, конотацій. Лінгвістичні методи виявлення національно-маркованої семантики включали структурні та функціональні методи, методи порівняння, інтерпретації, перекладу. Зібраний матеріал дослідження класифіковано за структурними, функціональними та лінгвокультурологічними критеріями.

Зіставний аналіз британських та американських ЛРП здійснювався комплексними методами на матеріалі лексичних, текстових та екстралінгвістичних джерел на основі лінгвістичних, функціональних та лінгвокультурологічних критеріїв для виявлення формальних та семантичних спільних і відмінних ознак у семантичних парадигмах британського та американського територіальних варіантах англійської мови, виокремлення лінгвокультурних сем; також для визначення закономірностей і тенденцій розвитку та взаємовпливу варіантів двох країн аналізованої мови. Для підтвердження найбільш частотних уживань ЛРП, лакун національно маркованих номінацій простору були залучені елементи статистичного аналізу домінант та високочастотних територіальних номінацій простору, а також психолінгвістичний аналіз домінант.

Проведений аналіз дозволив визначити поняття лінгвокультурологічної функції, лінгвокультурної прагматики, лінгвокультурної особистості, низки лінгвокультурних тропів і фігур мови, зокрема, лінгвокультурного дейксису; сформулювати поняття національної духовності та її ролі у розвитку англійської мови.

П'ятий етап дослідження – текстовий аналіз репрезентацій ФСП “space” – дозволив виокремити функціональні ЛРП та ЛСВ репрезентацій простору

процедурами **сегментації тексту** на ситуації, мінітексти, речення, їх частини, достатні для дослідження семантичних трансформацій аналізованих номінем. На матеріалі текстів британського тезаурусу (BNC) та американського тезаурусу (COCA), оригінальної країнознавчої, публіцистичної та художньої літератури були визначені контексти семантичних змін у функціональних стилях та жанрах двох порівнюваних варіантів англійської мови, зокрема, стилістичні функції та засоби їх реалізації: ланцюжки топонімів, повтори, топи та фігури мовлення процедурами опису та інтерпретації для виведення текстових концептів логічними процедурами узагальнення та абстракції. На кожному етапі дослідження методом узагальнення були сформульовані висновки.

Висновки до розділу 2

Комплексний, поліпарадигмальний аналіз мовних явищ, на засадах якого побудовано методика дослідження лінгвокультурних репрезентацій ФСП “space” у британському та американському варіантах англійської мови, поєднує загальнонаукові методи, а також лінгвістичні методи й прийоми таксономічної та антропоцентричної парадигм. Ця методика включає структурно-семантичні, функціонально-семантичні, лінгвокультурні, контекстні та дотичні до них методи, прийоми, операції та процедури дослідження номінацій простору. Методи аналізу визначають критерії дослідження лінгвокультурних репрезентацій ФСП “space”.

Методика дослідження ЛРП спирається на праці засновників порівняльно-типологічного дослідження мов Я. Гримма, В. Гримма, В. фон Гумбольдта, Г. Штейнталя. У вивченні семантичної структури та типології ЛРП ФСП “space” використана теоретична спадщина Ш. Баллі, І. О. Бодуена де Куртене, О. О. Потєбні, С. Д. Кацнельсона, Г. В. Колшанського та ін. Асоціативна теорія Ч. Осгуда, етимологів Е. Сепіра, Б. Уорфа, Д. Х. Хаймза та ін. доповнює нашу методика, оскільки психолінгвістичний аналіз є додатково залученим у дослідження..

Функціональні методи дослідження номінацій простору, націлені на їх контекстні вживання у синтагмі та дискурсі, включали методи системного підходу

до вивчення ЛРП як системи [за, 43, с. 24; 118], які спираються на набутки в галузі розробки теорії семантичного поля [371, 43, 44; 136, 149 та ін.], зокрема, ФСП [43, 44, 452, 342 та ін.]. За їх допомогою було визначено формально-семантичну структуру концепту *SPACE* – поняттєву основу лінгвокультурологічного дослідження ФСП “space”. Структурно-функціональний метод дозволив побудувати гіпотетичну модель ФСП “space” [43, с. 24] з ядра, мікрополів, близької та далекої периферії у складі ТГ, СР та інших парадигм номінацій простору; сприяв міжрівневому аналізу парадигм, класифікації мовних одиниць.

Функціонально-синтаксичний аналіз (А. И. Смирницкий, А. А. Шахматов, Е. Н. Старикова, А. М. Мухін; А. Н. Слюсарева) задіяв синтагматичну методіку, зокрема, коропусну методіку, яка дозволила виявити моделі словоспонучень і значення номінацій простору. Контекстні смисли та конотації вивчалися методом функціонально-стилістичного аналізу [198, 331, 346, 13] репрезентацій простору у парадигмі та синтагмі.

Лінгвокультурологічні методи [197, 8, 78, 148, 901 та ін.] дозволили дослідити національно-культурну специфіку аналізованих варіантів англійської мови.

Були використані методологічні засади вивчення британських та американських ЛРП (В. Д. Беленькая, А. В. Суперанская, А. Д. Швейцер, Г. Д. Томахин, Р. Я. Крицберг, С. Влахов, С. Флорин, Ю. О. Зацний, Т. О. Пахомова, Н. Whitehall, Н. L. Menken та ін.), зокрема, класифікації американізмів (С. Клапин, Д. Пикеринг, Д. Бартлет, Д. Фармер).

Аналіз репрезентацій простору в дискурсі націлений на виявлення семантичних змін [В. Матезіус, С. Ульман, М. Риффатер, И. В. Арнольд, Ю. А. Зацний та Т. О. Пахомова, А. П. Загнітко) у текстах різної жанрово-стилістичної спрямованості, спирається, зокрема, на дослідження інституційного тексту [135 с. 37–64] прийомами визначення стилістичної належності та опису семантичних зв’язків ЛРП [89, с. 61] та на корпусну методіку.

Застосована методика складалася з п’яти етапів: суцільної вибірки, структурно-семантичного, функціонально-семантичного, лінгвокультурологічного та дискурсного аналізу. В результаті проведеного аналізу було складено типологічну

класифікацію ЛРП, встановлено особливості, закономірності й тенденції функціонування номінацій простору в текстах різної жанрово-стилістичної належності та узагальнено відмінності у сприйнятті простору британців та американців.

Основні результати розділу викладені у чотирьох одноосібних статтях [287, 299, 307, 317].

РОЗДІЛ 3

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНИЙ АНАЛІЗ

ФУНКЦІОНАЛЬНО-СЕМАНТИЧНОГО ПОЛЯ “SPACE”

У СВІТЛІ ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНОГО ПІДХОДУ

Дослідження на етапі аналізу репрезентацій функціонально-семантичного поля “space” в англійській мові було проведено на засадах лінгвістичних концепцій динамічної сутності мови [11], соціальної зумовленості семантичних змін [98, 253, 332], синергетики мовної системи [230, с. 5] та лінгвокультурологічної концепції визначеності мови культурою народу [199, с. 112-116].

3.1 Загальна характеристика структури функціонально-семантичного поля “space” в англійській мові

ФСП “space” являє собою структурно впорядковану ієрархічну єдність лексико-граматичних та функціонально-семантичних одиниць різних частин мови різних мовних рівнів зі спільними семантичними та функціональними ознаками [43, с. 3, 4; 228, с. 33; 132, с. 3]. ФСП “space” відтворює семантику місцезнаходження і напрямку. Воно побудовано за семантичним принципом і складається з ядра та периферії та структуровано за домінантами на мікрополя ТГ, СР та інші парадигми від загальних, абстрактних, простих полісемів у ядрі поля, до загальних, більш конкретних та менш багатозначних на близькій периферії та до загальних і власних, конкретних, простих і складних моносемів на далекій периферії. Така побудова ФСП “space” підтверджується етапами переходу ментальних репрезентацій у висловлення [188], які є процесом розгортання змісту поняття простору. ФСП “space” поєднує іменники, а також інші частини мови. Оскільки лише іменники відтворюють усі ознаки ядра *space*, тому дослідженню підлягають насамперед іменники та іменникові словосполучення N + N, Adj. + N., prep. + N. Головним осередком ЛРП є периферія; оскільки більшість британських та американських номінацій простору пов’язана спільною семантикою, то територіальні аналоги та дивергенти ЛРП становлять лише частину ФСП “space”.

Ядро поля виокремлено за критеріями побудови ФСП “space” (див. пп. 3.2). Такою номінацією є загальний іменник *space*, який найбільш повно відтворює ФСП “space” і визначає його як моноцентричне. ФСП “space” являє собою слабоцентровану структуру, оскільки значення ядра поля охоплює всі ознаки номінацій [129, с. 125-129] – поняттєві, морфологічні, лексичні, лексико-граматичні, функціонально-семантичні, синтаксичні та морфолого-синтаксичні.

Структурну ієрархію ФСП “space” можна представити як двовимірну схему – вертикальних мікрополів та горизонтальних ТГ у кожному мікрополі, які включають різні частини мови та словосполучення. Рівні ФСП “space” пов’язані парадигматичними (синонімія, антонімія, полісемія, гіпонімія), синтагматичними та епідигматичними відношеннями. Ці парадигми інтегрують компоненти ТГ та диференціюють їх на рівні ФСП “space”, утворюючи опозиції та кореляції значень. Упорядкування лексики за ТГ у складі ФСП “space” засноване на позамовному зв’язку денотатів, відношеннях уключення, пересічення, гіперонімії та ін. [228, с. 31], безмежності / обмеженості: градуальності, контрарності та ін., а також за функціональним принципом. У ФСП “space” представлені й так звані “перехідні моменти” ФСП, оскільки межі ядра і периферії характеризуються нечіткістю, розмитістю [228, с. 38; 281, с. 77; 2012, с. 108].

Периферія взаємодіє з ядром у формуванні похідних ЛСВ та ЛРП – складних та складених слів, словосполучень. Унутрішні зв’язки ФСП “space” детерміновані законами словотворення та словоскладання, аналітичними та синтетичними процесами у словосполученнях і реченнях в утворенні національно-культурних номінацій простору. Ю. В. Беспалова підкреслює значущість доцентрових та відцентрових семантичних процесів як лексицентричних та текстоцентричних [34]. Лінгвокультурні репрезентації утворюються шляхом орфографічних, морфологічних, лексичних, синтаксичних змін за рахунок унутрішніх та зовнішніх зв’язків ФСП “space” так званими “семантичними ланцюжками” [8, с. 255]. Явище “перехідності” в ядрі та на периферії спостерігається в утворенні вторинних номінацій лінгвістичними трансформаціями у взаємодії рівнів поля, складників ТГ, окремих синтаксичних структур, граматичних категорій у місцях перетину з іншими

полями [43, с. 45; 342; 358 с. 150-154; 138, с. 10]. Як і переважна більшість ФСП, ФСП “space” є відкритою системою і зазнає змін шляхом залучення суміжних лексем інших ФСП та поповнення поля неологізмами, що спричиняє зсуви в семантичному обсязі слів у складі ФСП [342]. Ю. М. Караулов підкреслює специфічність структури семантичного поля у різних мовах, зумовлену історичним розвитком складу та особливостями міжпольових зв’язків [136].

Таким чином, ФСП “space” являє собою ієрархічну структуру різнорівневих мовних репрезентацій простору, які утворюються міжрівневими та міжпольовими семантичними, а також синтагматичними зв’язками. Національно-марковані номінації зосереджені більшою мірою на периферії аналізованого поля, хоча національно-марковані ЛСВ мають й інші досліджувані репрезентації. Їх аналіз потребує типологізації за наведеними нижче критеріями.

3.2 Критерії класифікації й типологізації лінгвокультурних репрезентацій ФСП “space” в англійській мові

Британським ученим належать класифікації британізмів простору (К. Cameron, R. Coates, E. Ekwall, A. Mawer, A. D. Mills, P. H. Reaney та ін.), а американським – класифікації американізмів (Д. Пикеринг, С. Клапин, Ж. Таккер, Н. Уебстер, Д. Бартлет, Д. Фармер). Класифікації ЛРП здійснювалися на основі структури, хронології, етимології, мотивації, обсягу поняття, закріпленого в слові, відповідно до дихотомії мова : мовлення, за функціонально-семантичним критерієм, отже, за стильовим та стилістичними критеріями [159, с. 214-223; 190; 67, с. 158–160], за принципом побудови [27; 186, с. 66 та ін.], за лексико-семантичними критеріями [287, с. 65–66],

Критерії класифікації лінгвокультурних репрезентацій ФСП “space” – апелювативів і топонімів – були визначені за поняттям простору, також за системоцентричними критеріями: лексико-граматичними критеріями: за частинами мови, за формальною структурою; за лексичними критеріями: за лексичною семантикою та функціонально-семантичними чинниками. Критерії визначення ЛРП простору враховують також узагальнену типологію мовних одиниць [287, с. 65–66]

та класифікацію топонімів О. В. Суперанської природних та штучних назв простору, яка, зокрема, включає історичний критерій, мотивацію та етимологію [270]. За денотатною семантикою розрізняються, топографічні назви, назви місця проживання та фольклорні назви [469].

Лінгвокультурологічні критерії [156, 159, 199, 197, с. 37] дозволяють класифікувати формальні та семантичні варіанти за територіальними та історичними джерелами [159, с. 22; 197, 5–231, 214, 156, 139, 358], які реалізуються у лінгвокультурних категоріях – кодах культури, конотаціях, лінгвокультурних концептах, назвах національного суб'єкту та національного простору та ін.

Критерій мотивації апелює до історичних топонімів визначений метою номінування [214], що дозволяє виявити причинно-наслідкові зв'язки [57, с. 12–13] у складі однієї або різних СР та ТГ, враховувати час, що визначає територіальний, культурний, психологічний, соціологічний та інші аспекти [251, с. 157], тож вимагає й історичних розвідок [57], тому потребує залучення елементів етимологічного аналізу матеріалу дослідження.

Класифікація англійських топонімів за тематичним критерієм враховує загальноприйнятту класифікацію: назви гір – ороніми (від грець. ὄρος — гора), назви лісів – дрімоніми (від грець. δρῦς — дерево), назви водних просторів – гідронімів (від грець. ὕδωρ — вода) (від грець. ὕδωρ — вода), зокрема назви рік – потамоніми (ποτάμι), назви озер – ліммоніми (від грець. λίμνη) та назви болот – гілоніми (від грець. τέλμα). Власні назви штучних просторів включають назви країн, регіонів – хороніми (від грець. χώρα), назви населених пунктів – ойконіми (від грець. οἶκος — житло), зокрема назви міст – актіоніми (від грець. ἄστυ — місто), назви шляхів сполучення – дромоніми (від грець. δρόμος — біг, рух, шлях), назви шляхів, назви доріг – тропоніми (від грець. τρίπος), вулиць – годоніми (від грець. ὁδός — шлях, дорога, вулиця, русло), назви площ – агороніми (від грець. ἀγορά — площа), назви доріг, проїздів – геоніми, назви споруд та інших внутрішньоміських об'єктів – урбаноніми (від лат. urbanus — міський), імена людей – антропотопоніми (від грець. ἀνθρώπος — людина). Ця класифікація розширена нами такими власними назвами: долини – кіладоніми (з грець κοιλάδα), назви континентів – іпіроніми (з грець

ήπειρο), назви островів – нісіоніми (з грець *νησί*), назви будинків – ктіріоніми (з грець *κτίριον*). Учені вирізняють серед топонімів 1) назви, похідні від назв предметів, тварин, рослин, дерев; 2) назви місцевості; 3) номінації роду занять [1960], с. 59]; а) назви за ознакою об'єкту; б) назви, пов'язані з діяльністю людини [27, с. 593.]; існує класифікація лексики за кодами культури. [261, 86, 354].

За територіальним критерієм британіцизми та американіцизми поділяються на аналоги, та дивергенти [358, с. 114 –172], також дивергенти-аналоги [166, с. 200], на нашу думку також аналого-дивергенти. За психолінгвістичним критерієм ЛРП розрізняються за типами асоціювання. Критерій перехідності включає між'ярусні, міжтематичні, міжпольові ЛРП.

Отже, класифікація лінгвокультурних репрезентацій простору у британському та американському варіантах англійської мови ґрунтується на поняттєвому, лексико-граматичному, лексико-семантичному, структурно-семантичному, функціонально-семантичному, синтаксичному та етнокультурному критеріях, оскільки ЛРП, як свідчить проведене дослідження, різняться за своєю структурою, семантикою та функціями у мові, а також за джерелами та культурними цінностями. Як зазначено вище, ФСП “space” складається з ядра та периферії.

3.3 Структурно-семантичний аналіз ядра ФСП “space”

Ядерна зона ФСП “space” містить іменники простору з універсальною семантикою: ядро – іменник *space* та абстрактні іменники *area*, *container*, *location*, *place*, *point*, *side*, *surface*, *spot*, *zone* для позначення двовимірного та тривимірного простору, які відтворюють концепт *SPACE*. Попередні та сучасні словники демонструють зміни у сприйнятті простору, наприклад, в Оксфордському словнику англійської мови (1971 р.) першою відзначено ознакову семантику простору: 1. геометричну; 2. фізичну, зокрема нематеріальність, не дискретність [476, X, с. 496–497]. Інші словники спочатку визначають спільну семантику простору як пусого або придатного для певного використання – площину, кімнату, контейнер, проміжок; простір, де все існує і має положення або напрямок; пусогої землі, пусого простору [465, 1995, с. 1377; 466, с. 774; 482, с. 950]; як обмежена протяжність у 1, 2,

З вимірах, дистанція, площа, об'єм, наповнений об'єктами та подіями, у фізиці – абсолютний простір незалежно від наповнення [485, с. 1129]; професійні ЛСВ визначають проміжки у друкованому матеріалі та ширину літери [476, X, р. 496–497, 485, с. 1129; 465, с. 1377]. Асоціативна семантика іменника *space* пов'язує в уявленні британців земний, небесний та далекий пустий простір, а американці демонструють більш прагматичні асоціації з ближнім космосом, як об'єктом освоєння та з уявними заселеними світами [462, 464] (див. Додаток Б).

Частиномовна парадигма іменника *space* охоплює параметричний прикметник *spacious* (синонім *roomy*) [476, X, с. 497], наприклад, *a spacious office* [468, с. 1333]; дієслово-конверсив зі значенням розділення об'єктів простором [476, X, с. 497]; прислівники способу дії, *spacially*, *spaciously* [476, X, с. 498], дієприкметник результату поділу *spaced*; характеризуючий іменник *spaciality*; герундій *spacing* “розміщення чогось на відстані, дія поділу простору” [476, X, с. 497], Отже, похідні частини мови можуть відтворювати певні ознаки простору, але не вичерпують всіх його характеристик. Синтаксема “N + N” реалізує у ЛСВ *space* розмаїття природного простору, наприклад: *green / park / garden / forest / meadow space* та ін. та ЛСВ різновидів штучного простору: *social / air / parking / breathing space* [468, с. 1333], *APX 1098 rentable space, living / working / dwelling space* [496]; також на прикладі словоскладання: комп'ют. *backspace*. Синтаксема “prep. + N” амер., юр. *on space* утворює ЛСВ “оплачене місце” [476, X, с. 496]. Іменник *space* в позиції означення локалізує об'єкт у термінах, складних: воєн. *spacetrack* [476, X, с. 497], складених: косм. *space-craft, space-ship* [476, X, с. 496], також в урбанімі амер. *Space Needle* – найвищий хмарочос у місті Сіетл [468, с. 1334].

Антонімічна парадигма іменника *space* означає усякий обмежений простір: *container, seclusion, confinement, enclosure*, скажімо, в синтаксемах *limited / measured / definite area* [486, с. 567] *lack of space*; з означеннями фізичного стану: *closed space, locked room*; хімічного стану: *poisoned area*; невизначеного стану: *dangerous zone*; соціальної дії: *extermination camp* та ін.

Отже, ядерний іменник *space* у складі досліджуваного ФСП “space” містить універсальну просторову семантику для позначення безмежного,

двовимірного та тривимірного простору у лексичних та синтаксичних номінаціях (загальноновживаних словах, термінах і синтаксемах). Більш сучасні визначення та асоціативні репрезентації, особливо американські, трактують простір як “заповнений речами, заселений”, тоді як британські відтворюють “пустий простір”. Ця домінантна семантика майже не виявляє дивергентів британського та американського варіантів англійської мови.

Основна семантика ядра ФСП “space” по-різному деталізована в інших іменниках, які належать до ядра поля (далі – ядерні іменники). Ядерний іменник *extent* містить семантику протяжності певної площини [476, III, с. 457]. Похідний синонім *extention* “протяжність” відтворює дію і результат розтягування простору, ЛСВ *extention* є терміном залізн. “подовження залізничної колії” [476, III, с. 457].

Основна семантика іменника *distance* – “відстань” [468, с. 397] реалізується у диференційних ЛСВ *distance* “кількість простору” та “розділення відстанню”. Професійне вживання іменника *distance* у військовій та спортивній термінології означає відстань між особами, а у кінному спорті – відстань до фінального стовпа; в офтальмології – оптичну відстань: *Fokal distance*, *Zenith distance*, *Polar distance*; у музиці – (застар.) “інтервал”. Прикметник *distant* стосується простору між об’єктом та спостерігачем; дієслово *to distance* просторового значення не має. Ряд фразеологізмів надає іменнику *distance* суб’єктивних конотацій: *My office is within easy walking distance of the station. My office is within spitting distance of Westminster* [468, с. 397]; застар. *to keep at a distance* “тримати на відстані” [468, с. 397]. Міра земного простору відображена іменниками *mile*, *inch*, *yard*, *centimetre*, *metre*, *kilimetre* та ін.

Ядерний іменник *area* “площина” відтворює ознаки великих розмірів та кордонів іменника *space* [476, I, с. 437–38], також “протяжність, не зайнятість” [468, с. 58], має синоніми *surrounding*, *environment*, *territory*. Професійне вживання іменника *area* належать до різних кодів культури: *area* буд. “закритий глибокий двір зі східцями до підвального приміщення житлових будинків”; *area* біол. “специфічна частина поверхні усякого організму”; *area* зелен. госп., застар. “клумба або бордюр у садку” [476, I, с. 437, 438]. Серед контекстних ЛСВ – термін астрон. *area of planetary*

motion “простір обертання планет” [476, I, с. 437, 438]; соціальні ЛСВ *area* відтворюють адміністративний поділ простору: *rural area*, екологічний простір: *disaster area, distressed area, blighted area* “зона злиднів”; промисловий простір: *cultivated area, development area* “розвинена зона” [468, с. 371]; простір певного призначення: *dining area* “ресторанна зона”, *parking area* “паркування” [476, I, с. 438], спеціальний простір: буд. *dry area* “закритий канал навкруги стіни” [476, I, с. 437, 438]. Похідний прикметник *areal* має локалізуючу семантику [476, I, с. 437, 438]. Іменник *area* називає обмежений простір.

Ядерний іменник *zone* “зона” з основним значенням геогр. *zone* “одна з п’яťох температурних зон планети Земля” [476, XII, с. 98; 468, с. 1607] виявляє дивергентний ЛСВ *zone* амер. екон. “місцевість, де призначаються платежі за пошту, телефон та ін”. Контекстуальні ЛСВ *zone* “зона”: *war zone, danger zone, time zone* [468, с. 1607] відзначені характеристикою або діяльністю.

Ядерний іменник *place* у первинному номінативному значенні репрезентує відкритий простір [476, VII, с. 926], а інші ЛСВ диференціюють антропонімічний дво-, тривимірний простір – населені пункти, будинки, вулиці, площу в місті [476, VII, с. 926; 486, с. 457]. Спеціальні ЛСВ *place* належать до різних кодів культури: астрономічного, будівельного, мисливства та ін. Урбонім “*Place*” є назвою лондонського театрального клубу [450, с. 325]. Синоніми *room* та *place* знаходяться в градуальних відношеннях: “простір взагалі”, “вільний простір” та “певний простір” у фразеологізмі *room and place* [468, с. 1055]. Значення фізичного та соціального упорядкованого простору відтворено фразеологізмом *a place for everything and everything in its place* “речі на своїх місцях, щоб їх було легко знайти” [468, с. 1055]. Соціокультурна семантика відтворена ЛСВ *place* у прислів’ї *the world is a very small place* [533, с. 106]. Дієслово *place* означає поміщення у простір.

Семантика тривимірного простору, місткості репрезентована іменниками *capacity, container* [476, II, с. 891], синонімом застар. *containdure* з ознаковою семантикою “вміст, протяжність, площа”. Значення “середовище” відтворене

запозиченням лат. *medium* (множ. *media* або *mediums*) з найбільш загальним ЛСВ “будь-який простір” [476, VI, с. 299].

Ядерний іменник *location* означає місцевість розташування суб’єкта / об’єкта у просторі. ЛСВ *location* спорт. (бейсбол) стосується місця розташування гравців у бейсболі [476, VI, с. 382], ЛСВ множ. (головним чином амер.) *locations* номінує поселення або резиденцію [476, VI, с. 382]. Контекстуальне ЛСВ *on location* вживане у ситуації з’йомки поза студією, наприклад: *The picture was filmed on location in the desert* [476, VI, с. 382]. Частиномовна парадигма іменника *location* уключає синонім *locality* “простір розміщення чогось”, відприкметниковий іменник *local* – синонім синтаксем *public house, pub* брит., розмов. “пивний заклад” [476, VI, с. 382]. Прикметник *local* [476, VI, с. 382] відтворює належність до простору, дієслово *locate* – діяльність визначення місця об’єкту.

Ядерний іменник *side* “бік” (антонім *middle*) відтворює граничну лінію, відстань у просторі: 2. близькість до людини: *by one’s side* або відчужений простір [476, IX, с. 11], оточуючий простір, зокрема б.а. “схил горба”; б.б. застар. “околиці міста”; б.б., б.і “закраїна лісу”; 7.а “беріг ріки”; [476, IX, с. 13]. Професійна семантика іменника *side* відтворена у ЛСВ *side* 14.д спорт. (біл’ярд) “напрямок удару по шару не точно посередині” [476, IX, с. 13]; ЛСВ брит., комм. неформ. *side* “телевізійна станція” [468, с. 1287], ЛСВ заліз. *side*, синонімі *siding* коротка “залізнична гілка” [476, IX, с. 12]. Іменник *side* утворює складені іменники з географічною семантикою: 7.f *bank-side, hill-side, mountain-side, river-side, water-side* [476, IX, с. 12]; зі значенням точки компаса: *North-side, South-side* [476, IX, с. 12]. Прийменникові фрази мають напрямову семантику: *on each side, on every side, on all sides*. Прикметник *side*, прислівник *sideways* локалізують денотат, а дієслово *side* втрачає значення простору [476, IX, с. 12]. Соціокультурна семантика ідіоми амер. *grass is always green on the other side of the fence* відтворює невдоволення людей їхнім місцем перебування і бажання знаходитись там, де краще [492, с.186].

Основне значення ядерного іменника обмеженого простору *point* (антонім *line*) реалізує точкові ознаки домінанти *space* як позиції об’єкту або суб’єкту у просторі [476, VII, с. 1046], а професійна семантика відносить ЛСВ до різних кодів

культури: *point* 20. геральд. “точка на щиті” [476, VII, с. 1047], *point* 18. мислив., розмов. “точка, з якої переслідування дичини здійснюється по прямій” [476 VII, с. 1048]; ЛСВ 19.в *point* поліц. “точка розміщення поліцейського” [476, VII, с. 1048]. Прикметник *point* утворює термін амер., воєн. *point man* “солдат-розвідник” [468, с. 1067], його складний синонім *pointsman*. Дієслово *point* визначає певний об’єкт фокусом уваги [468, с. 1067]. Точковий простір відтворений також іменниками *beginning, end, point, spot*.

Значення ядерного іменника *spot* “точка” (антонім *line*) диференціює частини поверхні, точки на поверхні, певного місця, наприклад: *This is our favourite holiday spot* [468, с. 1346]; ЛСВ *spot* амер. “місцевість обмежених розмірів” [476, X, с. 670]. Прикметник *spotless*, дієслово *to spot* значення простору не мають. Ідіоми з іменником *spot* актуалізують місце події, діяльності суб’єкта: *on the spot* “на місці”, амер. *X marks the spot* “оце саме місце” [492].

Ядерний іменник *surface* (антонім *bottom, inside*) “поверхня” відтворює поняття кордону матеріальних тіл у контакті з повітрям, наприклад: *the surface of the moon* [468, с. 1400; 476, X, с. 231], поширене на поверхню рідини, площини або протяжності у просторі [476, X, с. 231] і конкретизується в синонімах *exterior, covering, superficies, outside* [486, с. 588]. Звужений професійний ЛСВ *surface* шахт. “поверхневі розробки на відміну від підземних” [476, X, с. 231] відтворений у прикладі *surface workers*. Прикметник *surface* локалізує об’єкт або діяльність [476, X, с. 232], наприклад: *the surface fleet* [468, с. 1400]; реалізує значення віднесеності до поверхні діяльності, наприклад: гірн. *surface-deposit / -mining* [476, IX, с. 231]; амер., півн. діал. *surface-road* “поверхнева залізниця” (476, IX, р. 232); уживання прислівника *surfacely* є рідкісним [476, X, с. 232]. Словоскладання утворює професійні терміни віськ. *surface-to-air (missile), surface- to-surface (missile)* “види зброї” (468, р. 1400).

Семантики простору можуть також набувати антонімічні парадигми іменників зі значенням сторін світу та сторін простору по відношенню до суб’єкту або об’єкту: *East-West, North-South; front-rear, left-right*; а також зі значенням структури

простору: *centre / middle-periphery, exterior-interior, top-bottom*; параметричні іменники: *depth-shalowness, width-narrowness, limit-boundary*.

Ядро ФСП “space” містить так званий реляційний каркас, який пов’язує всі його рівні орієнтовною семантикою: 1. займенники невизначеного місця і напрямку руху в просторі: *where, everywhere, somewhere, elsewhere, nowhere*; 2. прислівники місцезнаходження: *here, there*; відстані: *near, far*; напрямку руху: *forward, backward, sideward*; 3. градуальні парадигми прийменників місця та напрямку руху: *to/at, into/in/out of, onto/on/off, over/under* та ін. [410, 416, 420]. Комунікативна функція службових частин мови виявляється у позначенні простору у синтаксемах за опозицією “місце-напрямок руху”, “близько-далеко” та похідних соціокультурних ЛСВ “свій простір-чужий простір”.

Отже, досліджувані абстрактні іменники ядерної зони *space (extent, extention, area, zone, place, container, capacity, medium, location, side, spot, point, surface)* відтворюють основні види та ознаки фізичного простору, стилістичні ЛСВ, переважно універсальні, у професійних кодах культури. Названі іменники демонструють семантичні процеси розширення, звуження, в тому числі у невеликій кількості американських дивергентів, здебільшого наукового стилю мови, почасти офіційно-ділового стилю. Інші частини мови репрезентують ознаки простору або втрачають просторову семантику. Іменник *place* пов’язує всі номінації поняттям “місце людини у просторі”, яке конкретизується на периферії ФСП “space”.

3.4 Структурно-семантичний аналіз периферії ФСП “space”

У структурі досліджуваного ФСП навколо ядерної зони можна виділити декілька мікрополів із домінантами, розташованими у ядерній зоні. Так, ФСП “space” містить мікрополе назв безмежного простору, мікрополе назв обмеженого природного простору у складі ТГ назв планети Земля та ТГ назв з універсальною конкретною семантикою позаземного, земного, водного та небесного простору та мікрополе штучного простору. Відповідним чином можна угрупувати зіставлювані апелювати і топоніми:

Тематичні апелятиви й топоніми ФСП “space”

Мікрополе безмежного простору	
ТГ назв безмежного простору	
Мікрополе обмеженого природного простору Землі	
ТГ назв планети Земля	
ТГ назв землі	
ТГ назв природного поділу Землі	
масивів землі долин лісів гір річок озер болот	
Власні назви-топоніми	
іпіроніми, нісіоніми кіладоніми дрімоніми ороніми потамоніми лімноніми гілоніми	
Мікрополе штучного поділу Землі	
Загальні назви – апелятиви	
назви регіонів населених пунктів міських об’єктів шляхів сполучення будівель	
Власні назви-топоніми	
хороніми ойконіми, акціоніми урбоніми: дромоніми годоніми агороніми ктіріоніми	

Мікрополе назв безмежного простору включає словосполучення – спільні астрономічні терміни з основою – іменником *space* та означеннями-конкретизаторами зовнішнього простору Землі з префіксами *cis-*, *extra-*, *trans-*, *inter*, наприклад: *cislunar / cisplanetary / extraplanetary space*; проміжного простору: *interplanetary / interstellar / translunar / transplanetary / extraterrestrial space*; простору планет: *lunar / moon / solar space, galactic*; градацій простору по відношенню до землі: *close / deep / inner / middle / outer space / far-out space*; характеристик простору щодо існування життя: *dead space* [428, с. 1085–1086]. Власні назви космічного простору (астроніми) відтворюють наукові терміни, наприклад: астр. *Galactic* [468, с. 1105]; номінація астр., метаф. *Milky Way*, пов’язана з ТГ шляхів сполучення. Назва сузір’я *Велика Ведмедиця* розрізняється територіальним ЛРП зоонімічного коду: брит. *Big Bear* “Велика Ведмедиця” та предметного коду амер. *Big Dipper*, назва сузір’я “Мала Ведмедиця” – відповідно,

ЛРП брит. *Little Bear* та ЛРП амер. *Little Dipper* [468, с. 120]. ТГ назв навколоземного простору включають номінації *airless / terrestrial space, atmosphere, stratosphere, ionosphere* [428, с. 1085-1086]. Отже, мікрополе назв безмежного простору поєднує наукові – астрономічні характеризуючі, метафоричні терміни і серед них територіальні ЛРП. Асоціації британців змальовують пустий космічний простір, а американці виявляють більш прагматичні асоціації з космосом як об'єктом освоєння [462, 464] (див. Додаток Б).

Мікрополе обмеженого природного простору Землі.

ТГ назв планети **Земля** містить спільні загальнонаукові терміни астр. *the Earth, globe, sphere, terrestrial sphere, planet, star, orb*; запозичення лат. *isthmus, terra, terra firma* [476, III, с. 11], франц.: *mundane, marremond* [476, III, с. 11; 486, с. 184]. Поділ земного простору відтворений іменниками геогр. *Eastern / Western hemisphere, Equator, North Pole, South Pole*. Соціокультурна семантика іменника *the world*, міфол. *Creation* [476, III, с. 11] та ідіоми *the world is a small place* “світ тісний” [431, II, с. 1047] означає земний світ людей; *world* є контекстуальним синонімом *the Earth*.

ТГ назв **землі** поєднує багатозначні синоніми *earth, land, ground, soil* у відтворенні інтегральної семи “певна частина простору землі”, що суміщає семи “поверхня” та “місткість”. Домінанта брит. *earth* “земля” (амер. *ground*) [468, с. 614] містить основну семантику *earth* I.1 “поверхня” та “середовище”; ЛСВ *earth* “поверхня” визначає землю як двовимірний простір: *earth* 7. “суходіл” [476, III, с. 12]. Інші ЛСВ характеризують тривимірний простір, вмістилище, наприклад: *earth* 3. “місце поховання”; *earth* 4. “нора”, “сховище тварини”. Спільна семантика *earth* утворює опозицію *earth* 8. “світ – земля й море на відміну від неба”, житло тварини. Ширші ЛСВ *earth* охоплюють земний і небесний простір, вузький ЛСВ стосується лише земного простору людей [476, III, с. 11], іще вузький означає частину земного простору – сільську місцевість. ЛСВ міфол. *earth* уподібнює неземний світ земному, відтворює уявну населену планету [476, III, с. 11]. Сучасні британські визначення *earth* висувають на перше місце соціокультурний синонім *world* “світ людей” та космонім *Earth* “планета Земля”, також відзначають ЛСВ “почва”, “електрика” [465,

с. 436]. Американські визначення *earth* підкреслюють тверду опору під ногами, планету, на якій ми живемо [485, с. 392]. Професійний ЛСВ електр. *earth* відтворює поняття середовища і розрізняє брит. *earth* : амер. *ground* [476, III, с. 11] з переходом у ФСП предметності з ЛСВ “провід” [465, с. 436]. Отже, іменник *earth* відтворює земний, позаземний та уявний дво-та тривимірний простір, поділ простору та середовище, британські соціокультурні ЛСВ та американське первинне значення. Прикметник *earth* локалізує тварин та ін., наприклад: *earth-beetle* / *-bird* / *-fly* [476, III, с. 15]. Прикметник *earth* локалізує тварин та ін., наприклад: *earth-beetle* / *-bird* / *-fly* [476, III, с. 15]. Фразеологізми брит. *to go to earth* “сховатися від переслідування” та брит. *to run smth to earth* “знайти щось, обшукавши багато місць” [465, с. 436] відтворюють ситуацію полювання. Асоціації британців поєднують земний, небесний, водний та космічний простір, а більш антропоцентричні уявлення американців додають також “дім” [462, 464] (див. Додаток Б).

Синонім *land* “земля, суша” по відношенню до моря [476, VI, р. 47] відрізняється від іменника *ground* параметричним ЛСВ “невелика ділянка землі” та від іменника *earth*, протиставленням *sky* [468, с. 777]. Соціокультурний ЛСВ *land* “частина земної поверхні з природними або політичними кордонами” відносить іменник *land* також до ТГ адміністративного поділу землі: *My homeland / native land is India – that is the country I feel I belong to*; ЛСВ “земля, світ людей, планета Земля” мають інтегруючу семантику [465, с. 788]; інші ЛСВ реалізують конотації власності, протилежності села місту [476, VI, с. 46], промислової цінності землі [476, VI, с. 47]. Звужене ЛСВ брит., шотл. *land* “будинок зі спільним входом та декількома квартирами” [488, II, с. 1268] означає тривимірний простір. Американські ЛСВ акцентують тверду частину поверхні землі, зокрема з копалинами, землю, обмежену кордонами або власністю: *hoping to buy land in the country*; країну: *in every corner of the land*; призначення землі для культивування та скотарства та ін. [484, с. 672]. Отже, сучасні британські визначення іменника *land* приділяють більше уваги соціокультурному, а американські – промислово-му призначенню землі. Технічні ЛСВ характеризують: б. воєн. тех. *land* вузький простір між доріжками ствола гвинтівки [476, VI, с. 47], пром. тех. *land* – простір між отворами жорнова млина

[476, VI, с. 47]; енерг. *land* 9.b – позицію пластини ковзаючого клапана у паровому двигуні [476, VI, с. 47]. Прикметник *land* локалізує об'єкт, наприклад: *land beetle / reptile / lobster* [476, VI, с. 47] а дієслово *land* відтворює контакт об'єкту з землею.

Словотвірні синоніми іменника *land* різняться напрямковими, параметричними семами означення, наприклад: ЛРП шотл. *downland, headland, highland, lowland, mountain-land* [476, VI, с. 46]. Лексико-граматичний синонім (множ.) *lands* відтворює однорідну частину земної поверхні, наприклад: *the heathlands of Nothern Germany*, синонім амер. *uplands* вирізняє підвищення землі [468, с. 1516]. Прикметник брит. *upland = uplandish* [476, XI, с. 427] суміщає напрямкову й локалізуючу семантику. Означення-соматизм *heart* надає іменнику *land* ЛСВ “центр” з експресивною конотацією: *the heartland of the US* [472, с. 151].

Контексті означення-антропоніму надають іменнику *land* соціокультурних конотацій, наприклад, зі значенням походження: *native land* [468, с. 777], присвійності: брит. *the dyke's land* [468, с. 777]. Міфологічні метафоричні ЛСВ номінують світ людей: *the land of the living* [476, VI, с. 46] та уявний потойбічний світ: *the land of the dead, cloud-cooked land* [468, с. 777]. Регіональні аналоги цих ЛРП конотують мрію про кращий світ: англ. *dreamland, land of milk and honey* [468, с. 777], *law's land, land of promise*; також шотл. *land of cakes* [476, VI, с. 46]. Територіальні фразеологізми відтворюють символічну семантику брит. *the land of the rose* :: амер. *the land of stars and stripes* [431, т. I, с. 525].

Іменник брит. *ground* :: амер. *earth* “земля, ґрунт” [468, с. 614] має синоніми *land, turf* [476, IX, с. 476] *terrain*, відтворює нижній кордон усіх видів земного простору, рідко неба; ЛСВ (переважно) брит. *ground* стосується підлоги, наприклад: *kneeling on the ground beside the coach he leaned over her* [488, II, с. 1002]. ЛСВ застар., перенос. *ground* метафоризує серце; міфологічні метафори уособлюють пекло [476, IV, с. 449], отже, визначають тривимірний простір. ЛСВ *ground* 10. заст., регіон. “земля, країна” мають соціокультурні конотації, зокрема власності – загороженої ділянки землі з будинком; спеціального простору [476, IV, с. 452]. Переносні ЛСВ відтворюють професійні простори: *ground* II. столяр. “робочий простір”; *ground* III.e театр. “оркестрова яма”; *ground* 14.б брит., спорт. (крикет)

ground “спортивне поле, позиція (нападаючого)”); мисл. *hunting ground* “мисливське угіддя” [476, IV, с. 452]. Отже, іменник *ground* відтворює значення поверхні земного простору та соціокультурну семантику адміністративного поділу, власності та діяльності. Соціальні конотації реалізовані також ідіомами з іменником *ground*, наприклад: *on the ground* “на місці події”; мислив. *on ground*, брит. *to ground* “у схованку” [468, с. 614, 615]. Контекстні ЛСВ конверсиву – прикметника *ground* локалізують походження живих істот, наприклад: *ground beetle / cocoo / lizard / wren / sparrow* [476, IV, с. 452]; дієслово *ground* має професійне ЛСВ ел. “заземлити” [476, IV, с. 455]. Сучасні спільні дефініції визначають іменник *ground* як землю, дно моря, велику площину землі або моря для певної діяльності. Британські ЛСВ відтворюють сади або великий будинок, лікарню та ін.; американські ЛСВ – оточення матеріальних речей, у множині – землю певного будинку та як об’єкт завоювання, землю розробок копалин, заземлення [485, с. 538], дієслово амер. *to ground* має ЛСВ ел. “заземлити” (еквівалент брит. *to earth*) [465, с. 628]. Фразеологізми локалізують місце події: *on the ground*, найбільш знайоме місце: *on your own / home ground*.

Іменник *soil* має основне значення “земля” [476, X, с. 375], синонім *turf* імістить професійні ЛСВ біол., сільгосп. “верхній шар землі, середовище, в якому ростуть рослини” [468, с. 1323]. Звужений ЛСВ амер. *soil* означає землю ферми, спільні розширені ЛСВ – місце або країну, наприклад: брит., форм. *on British soil* [468, с. 1367]. Іменники спорт. *ground, turf, soil* у значенні “стадіон” входять і до ТГ урбанізмів. Дієслово *to soil* значення простору не має [476, X, с. 376].

Отже, лексичні синоніми ТГ назв землі *earth, land, soil, ground*, розташовані на ближній периферії ФСП “space”, виявляють загальні значення простору поверхні або її середовища землі, які конкретизуються у ЛСВ “місце життєдіяльності людини”. Аналізовані іменники містять звужену контекстну наукову, професійну, метафоричну, міфологізовану та іншу стилістично марковану семантику і виявляють аналого-дивергентну опозицію брит. *ground* :: амер. *earth*, символічні територіальні фразеологізми з іменником *land* та вузький ЛСВ амер. *soil*. Похідні прикметники означають приналежність до землі або її вміст, а дієслова – діяльність з землею.

ТГ назв природного поділу землі поєднує СР назв масивів землі, низин, гір, лісів, водного та небесного простору.

СР назв масивів землі охоплює іменники *continent, landmass, mainland, main*, лат. *terra firma, isthmus*, СР *island, peninsula* [486, с. 341] за ознаками величини та дискретності. Іменник *continent* “континент” відтворює ознаку недискретності у ЛСВ *continent* II. лат., застар. “неперервна маса землі” [476, II, с. 903], “материк”, “земля” [476, II, с. 904]; ЛСВ *continent* “один з великих поділів землі” (іпіроніми *North America, South America*) [483] має ознаку дискретності. Переносний соціокультурний ЛСВ амер., істор., збір. *continent* стосується території повставших колоній за незалежність Америки (пізніше – США) [476, II, с. 903; 482, с. 211]. Означальна позиція іменника *Continent* зберігає значення недискретності в амер. *Continent Divide* “водоподіл Північної Америки на ріки, що прямують до Тихого та Арктичного й Атлантичного океанів” [482, с. 211]. Спільні асоціації визначають континент як країну, асоціації британців уключають поверхню, рель’єф та оточення водою, американці думають про іншу півкулю та далекі частини світу [462, 464] (див. Додаток Б).

Іменник *island* “острів” “частина землі, повністю оточена водою, менша за континент” [476, V, с. 503] походить від ст.-англ. іменника *īgland* (70), формальна схожість якого з назвою країни *England* вказує на її походження. Іменник *island* є домінантою СР *atoll, barrier reef, cay, coral reef, key* [486, 476], які розрізняються за формою, розміром та ін. Запозичений ЛСВ зі зниженою конотацією *island* 1.в євр., бібл., літота “землі за морем, берега Середиземного моря” [476, V, с. 503] відтворює модальність відчуження. Синонім сокр. *Isle* має переносний ЛСВ тривимірного простору *isle* “будиночок або масив, оточений вулицями” [476, V, с. 504]. Зменшувальна форма *islet* (від фр. *islette*) “острівець” відмічена емоційною конотацією [476 V, с. 504]. Означення британських нісіонімів надає домінанті характеризуючої семантики: *Shell Island* [476, V, с. 503], ознаки співположення: *Channel Islands* [468, с. 371], поетичних конотацій: *the Isle of Skye* або *Skye* “Піднебесний острів” [468, с. 1303], напрямку: брит. *Inner Herbides* та *Outer Herbides* [468, с. 717].

Американські нісіоніми відтворюють британську дублетну назву *Wales*, назви колоніальних володінь США: *American Samoa, Guau, Palau, Northern Marianas* та ін. зі зниженою соціальною конотацією. Означення нісіоніму *Liberty Island* надає йому історичної конотації символу свободи [468, с. 800]. Отже, семантична парадигма іменників масивів землі *continent, island* включає нейтральні номінації з ознаками параметричності, дискретності / недискретності; емоційний ЛСВ-запозичення у позначенні віддалених земель, диференційні контекстні поетичні, оцінні, символічні та інші конотації. Асоціації обох народів протиставляють острів континенту та півострову, уявлення британців охоплюють острови країни, їхній рель'єф, водний простір, тоді як американці уявляють собі рель'єф острову Ямайка, очевидно, як простір мандр та відпочинку [462, 464] (див. Додаток Б). О. Р. Бурдейна, досліджуючи концепт ISLANDIC/ОСТРІВНИЙ, вказує на визначеність менталітету британців острівним положенням їхньої країни [54, с. 25]

СР назв низин. В Англії переважають пласкі поверхні рівнин, вересові долини, тоді як північна частина острова гориста, тому для неї типовими є вузькі глибокі долини. Назви низин відтворені лексичними, морфологічними, синтаксичними синонімами.

Домінанта *valley* “долина” (асимільоване франц. *valee*) має параметричну, локалізуючу та інкорпорууючу семи в основному значенні “низька площа землі між горбами або підвищеннями землі, зазвичай, з рікою” [476, XII, с. 25] і вживана як апелятив, так і у складі кіладонімів [476, XII, с. 25], наприклад: *Thames Valley, Alden Valley* [476, XII, с. 25]. Атрибутивне вживання *valley* локалізує денотат, наприклад: *valley cottage, valley-glacier, valley-gate*, означає характеристики долини: *valley-bottom*; дієслівне вживання рідкісне [476, XII, с. 25]. Синонім скор. *vale* відрізняється параметричними семами меншої ширини та крутіших схилів горбів [476, XII, с. 25]. Аналіз офіційних джерел британських кіладонімів виявив найвищу частотність уживання іменників *dale, valley* та *vale* (див. додаток В), що, на нашу думку, пояснюється семантичною повнотою *valley* та *vale*, їхньою міжкультурною цінністю (з франц. *valley* та *vale* [476, XII, с. 25] та семантикою типового рель'єфу

dale; іменник *valley* (див. Додаток В) є найбільш частотним в американських кіладонімах.

ТГ назв низин структурована відносними або поняттєвими синонімами з ознаковою семантикою: *valley, vale, dale, dean, plain, dingle, nook, halgh, comb, coomb, strath, down, bottoms, side, hole, hollow, ravine, traugh, gill, gully, ness, nan, gorge, canyon, coast, beech, wash, carr, hope, flats, fell, swale, draw, chine* та ін. [486, с. 640]; антонімами *ridge, hill, top* [486, с. 64]. Номінації рівнин уключають, зокрема, іменники – назви сторін об’єкту, наприклад, *side, bottoms*: брит. *Cow Side, Dervent Edge Bottoms* [521]. У застосуванні до назв рівнин напрямковість є відносною і недейктивною, наприклад: *go up and down the valley*.

Британські назви долин відтворені синонімами, які у складі кіладонімів отримують звужений ЛСВ, наприклад: шотл. та північ., діал. *haugh* “долина”, *nook*, півн.-англ. *halgh, Greenhalgh* “частина долини ріки” [476, V, с. 118]; *plain* “рівнина”, наприклад: *the Great Plains of England*. Специфічні ЛСВ амер. “безліса рівнина, прерія” утворили переносні ЛСВ діал. “море, прохід” [476, VII, с. 935]. Кіладонім *Bowland*, утворений від кельт. *buland* “пасовисько” [521, с. 200], розвинув звужений сільгосп. ЛСВ “пасовисько на схилі горба”. Соціокультурні значення топонімів пов’язують ТГ назв низин з іншими ТГ, наприклад, назва широкої рівнини з рікою між горбами брит. *strath* ужита в хоронімі шотл. *Strath-clyde* – назві колишнього графства у центральній Шотландії [476, X, с. 169]. Іменник брит. *dale* “долина з рікою” (Кумберленд, Йоркшир) вживаний у кіладонімах *Clydesdale, Dovedale* (Ланкашир, Дербішир та далі на південь) [476, III, с. 12]. ТГ низин поповнюється за рахунок інших частин мови та інших ТГ, наприклад, конверсив прислівника *down* “униз”, іменник заст. *down* “пагорб, безліса підвищеність” [476, III, с. 624] утворили ЛСВ за суміжністю простору *down* “долина” та кіладонім *Downs* “низький простір частини моря з пісками (*Godwin Sands*) на східному узбережжі графства Кент” [476, III, с. 624] (див. також СР назв пагорбів).

Застарілі британські регіональні назви міжгір’я за суміжністю простору зберігаються в топонімах, наприклад, кумбр., валій. *swt*, варіант *cut*, з ЛСВ півд.-англ. “пісма крейдингових пагорбів” [476, III, с. 69], переносному ЛСВ “коротка

долина в Уельсі” [468, с. 342] та назві села в Уельсі *Cwtaman*; синонім *combe*, ст.-англ. *cumb* “вузький гірський хребет” [476, II, с. 962] вживаний у кіладонімі *Burrington Combe*, у хоронімі іст. *Cumberland*, у сучасному ойконімі *Cumberland* та у назві клубу *Cumberland County Club* (562); синонім *coomb*- назва міжгір’я на схилі горба, біля його вершини та на морському узбережжі [476, III, с. 69] або коротка, уривчаста; брит., застар. *dingle* “мала, поросла лісом долина” [468, с. 385] має ЛСВ *dingle* йоркшир. “гірська ущелина” та ЛСВ *dingle* літер, діал. “порость лісу” [476, III, с. 374; 468, с. 385; 476, III, с. 374]. Синонім *dean* (Дурем та Нортумберленд) вживаний у кіладонімі *Denholm Dean* [476, III, с. 69], а морфофонетичний варіант цього іменника *den* – в ойконімі брит. *Croydon, Buckden* [515]. Спільний синонім *hollow* [476, V, с. 341] у брит. *Callow Hollow* [521, с. 325] та амер. *Corral Hollow* [516] вживаний також у назві району північного Лондону *Hollows* [468, с. 669], синонім брит. *hole* є компонентом кіладоніму брит. *Beck Hole*. Отже, семантика назв міжгір’я розвивається за рахунок лексико-граматичних змін, переносних ЛСВ з інших ТГ, вживання у складі лексичних та синтаксичних кіладонімів, хоронімів та ойконімів.

Означальні компоненти надають назвам долин характеризуючих конотацій, наприклад, співположення з пагорбом (*Borrowdale*), розміщення у певній адміністративній одиниці (*Cheshire Plain*), вузької долини між горбами (*Trough of Bowland*) (Discovering), пониження вздовж ручая (*Beck Hole*) [521].

Назви глибокого міжгір’я – кам’янистих розколин, зазвичай лісистих та утворених гірським потоком, включають синоніми-регіоналізми брит., стар. півн. *gill*, вар. *ghyll, ravine* [476, IV, с. 163], шотл. *glen* [476, IV, с. 214], уживаний у кіладонімі зах.-шотл. *Glen-coe* [468, с. 588], *clough* (від староангл. *cloh*) [476, II, с. 528]; метафори: *trough* “желоб” (від шотл. *trouch*) [476, XI, с. 406], *gully* “вимоїна”, *slot* “щилина”, “розколина” [528], “западина на схилі гори”; шотл., півн.-англ. *cove* (наприклад, в Озерному Краї Англії), метафору-соматизм *scar* “шрам” [476, IX, с. 182] у брит. *Roulstone Scar* [521, 562]. До спільних метафоричних синонімів належить соматизм фр. *gorge* “горло, гирло”, “розколина” [476, IV, с. 304], наприклад: брит. *Cheddar Gorge* [521, с. 151], амер. *Padley Gorge* [562]. Спільний

синонім брит. / амер. з фр. *canyon*, вирізняє ознаку – гладкі стіни ущелини. Отже, британські назви глибокого міжгір'я майже не розвинули семантики корисного простору, вони різняться ознаковими семами та регіональним уживанням і утворюють складні кіладоніми. Семантика означальних компонентів британських кіладонімів відтворює діяльність людей (будівельний код): *Ironbridge Gorge*, співположення з водним простором: *Loch Ness; Clydesdale, Annandale*; фауну: *Dovedale*; колір: *Greenhalgh* та ін. [521]. Дублювання референту “долина” надає кіладоніму естетичних конотацій *Valley Cwmaman, Denholm Dean*.

Отже, історичні національно марковані британські номінації, які позначають рівнини та долини, поділяються за семантикою на 1) назви відносно великих площин, 2) низьких поверхонь землі, 3) сухих, 4) з рікою, 5) лісистих / безлісих, 6) приморських; 7) також назви долин між пагорбами, 8) гірських ущелин та 9) западин на схилі пагорба або гори. Вони відтворюють прямі, переносні, різнотематичні, різнопольові, вузькі територіальні, діалектні ЛСВ, метафори, деякі з них існують лише у складі кіладонімів, певні назви утворюють похідну семантику за суміжністю природних просторів та семантику топонімів без зміни лексичної семантики. Означення характеризують кіладоніми за природним, штучним, естетичними та іншими конотаціями.

Американські назви рівнин вказують на походження, наприклад: *water gap, wind gap, cove*. Аналогом брит. *hole* є амер. *hollow*, наприклад: *Sam Bass Hollow, Little Chicken Hollow* [516]. Кіладоніми з іменниками *cove, basin, draw* (ручай), *hill, river* відтворюють їх співположення з такими просторами, наприклад: *Morrison's Cove, Tularosa Basin, Howard Draw, Frenchman Hills, Methow River* [511]. Британські синоніми *dingle* та *gill* наявні виключно у функції топонімів інших ТГ – в акціонімах амер. *Dingle* (штат Ідахо) [516] та амер. *Gill (Franklin County, Massachusetts)* [516]. Назви американських рівнин, утворених потоком води, включають запозичення: англо-інд. *mulla* [476, VI, с. 254], амер. *coulee* (з франц. *coulee*) “невеликий струмок” [457, с. 165], “потік” [474, с. 220], “улоговина струмку” [457, с. 165]; амер. *gulch* (від заст. або діал. англ. *gulch*, дієслова *gulsh* “утонути, “линути через щось”) [457, с. 335] з ЛСВ промислового коду амер. “особливо рівнина із покладами золота”

[476,IV, с. 500], амер., метаф. *gull* “гирло, тріщина у скелях, рівнина в ущелині” (від лат. *gula* “горло”, фр. *goulet* “горло пляшки, вихід, вузький прохід води” [474, с. 419] з похідним апелятивом *gully* “вимоїна”; та кіладонім *Gully* [476, IV, с. 530]. Омонім іменника *notch* “зарубка” ЛСВ амер. “вузький, глибокий прохід у горах” [476, VII, с. 224; 468, с. 957] характеризує особливу форму гірської тріщини. Спільний менник *canyon* (з ісп. *canon*, амер. *kanyon*) має ЛСВ для позначення різновиду глибокої ущелини [476, III, с. 85], наприклад: амер. *Hudson Canyon*, *Grand Canyon of the Tuolumne*, *Doolan Canyon* [516]. Отже, назви американських рівнин та міжгір'я включають французькі, іспанські запозичення, похідні ЛСВ просторів інших видів, особливо водних, метафори, вживання низки спільних апелятивів обмежене топонімами.

Назви просторих трав'янистих рівнин Північної Америки окреслюють географічні та кліматичні зони запозиченнями з ісп. *prairie* та *savannah* [476,VIII, с. 1225], рос. *steppe* [476,IX, с. 1088; с. 136; X с. 921], лапл. *tundra* [476, XI, с. 465]. ЛСВ *range* “широка трав'яна долина-пасовисько” утворений переносом за співположенням гірських хребтів у Північній Америці [468, с. 1140], іменник амер. *hole* ЛСВ “трав'яна долина, оточена горами”, переносний від ЛСВ місц. *hole* “невелика затока” та ЛСВ *hole* “печера” [476, V, с. 337].

Характеризуючі означення американських кіладонімів репрезентують просторово-орієнтаційний код, наприклад: *the Coastal Plain*, *the Atlantic Plain*, *the Central Lowland* [472, с. 150]; параметричний код: *the Great Plains* [472, с. 158]; фітонімічний код: *Grass Valley*; зоонімічний код: *Antelope Valley*, *Owens Valley*, *Oxnard Plain*; код рель'єфу: *Sierra Nevada Canyon*; геометричний код: *Central Coast*, *Central Valley*, *Miami Beach* та ін. Назви долин містять різнонаціональні означення: ісп.: *Sacramento Valley*, *San Fernando Valley*, *San Francisco Bay Area*; інд.: *Cucamonga Valley*, *Pomona Valley*; та ін. [516].

Різновиди низин, прилеглих до моря, ріки або озера, утворюють СР *coast*, *bank*, *beach*, *headland*, *cape*, *ness*, *shore* та ін. з ЛСВ *bank* “беріг ріки” [476, I, с. 652], *shore* “беріг моря, озера” [468, с. 1321], *beach* “прибережна полоса” [476, I, с. 723]; *coast* “віддалений беріг” [476, II, с. 556]; ознака “виступ поверхні” відтворена

іменниками *headland, cape, ness* “мис” [476, VII, с. 96]; брит. *seaside* :: амер. *beach* уживані для позначення пляжу [465, с. 1321], Хоронім брит. *Golden Coast* номінує низький простір частини моря та піщане східне узбережжя графства Кент [476, III, с. 624]. Прикметники, прислівники *offshore, onshore*, розрізняють розташування об’єкту на відстані та поблизу берега [468, с. 971, 979]; прислівник брит. *in shore* брит. / амер. *inshore* означає розташування об’єкту поблизу берега або рух до берега [476, V, с. 336; 468, с. 719]. Американська ідіома *coast-to-coast* “протяжність США від берегів Атлантичного Океану до берегів Тихого Океану” [492] відтворює параметричну семантику з підвищеними національними конотаціями “велика країна”.

Аналіз ТГ назв низин виявляє синтетичний процес основокладання британських кіладонімів, британські апелювати валійського, ірландського, шотландського, староанглійського походження вживані переважно в кіладонімах, отже виявляють процес застаріння. Американські апелювати мають переважно аналітичне утворення і включають спільні синоніми *valley, hollow, gorge, canyon*, іспанські, російське й лапландське запозичення та регіональне ЛСВ *canyon*. Спільна функціональна семантика кіладонімів пов’язана з адміністративним поділом країни, життєвими умовами, сільськогосподарською та гірничою промисловістю. Емоційні конотації утворені особливо британськими метафорами-соматизмами та американською асоціацією з домівкою. Різниця в асоціюванні назв долин відображена у специфічних, національно маркованих назвах, американці уявляють собі також і домівку [462, 464] (див. Додаток Д).

СР пустельної та обробленої землі. Окрему ТГ утворюють назви пустельних та промислових площин землі – рівнин та схилів пагорбів. СР пустельної, необробленої землі включає іменники *waste, wasteland, wilderness, savageness, common, breck, heath, moor, moorland, weald, wold* [476]. Значення спільної доміанти *wilderness* застар. “спустошений район” розвинуло професійні ЛСВ: *wilderness* гірн. “частина шахти, з якої вийняте вугілля”, *wilderness* юр. “пустельний відрізок землі у спільному користуванні” [476, XII, с. 187], *wilderness* зел. госп. “декоративний лабіринт у садку” [476, XII, с. 124]. ЛСВ *wilderness* “попередні місця

проживання” пов’язує цей іменник з ТГ назв країн, районів, міст. Метафоричні ЛСВ акцентують на негативній емоційній конотації іменника *wilderness* “утрата шляху” [476, XII, с. 125]. ЛСВ реліг., міфол. *wilderness* визначають простір цього світу протилежним небесному [476, XII, с. 125]. Власна назва лісного заповідника *Wilderness Area* [468, с. 1578] містить основне значення *wilderness* “необроблена земля” та імплікує її недоторканість. Синонім застар. брит. *breck*, різниться більш вузьким національно маркованим значенням “пустир, велике поле у Нортумбрії” [476, с. 1082]. Синонім брит. *common* “поглиблення на поверхні чоґсь” [476, II, с. 690] з переносним значенням “пуста земля” розвинув соціокультурний ЛСВ брит. *common (land)* 5.a “спільна земля” [476, II, с. 690; 468, с. 274], зокрема, у кіладонімі *Hopesay Common* [521, с. 325] та професійному ЛСВ – назві військово-повітряної бази брит. *Greenham Common* [476, II, с. 690].

Десемантизація іменників брит. застар. брит. *weald* та *wold(s)* у значенні “ліс”, спричинена екстралінгвістичним чинником – знищенням лісів задля орних земель [476, XII, с. 220, 242], пояснює уживання ЛСВ іменника брит. *weald* “район лісу” або брит. *weald* “пустир” лише з поетичними конотаціями [476, XII, с. 220] та ЛСВ брит. *wold* 1. “ліс”, 2. заст. “пагорб”, ресемантизоване у ЛСВ “горбистий пустир” [476, XII, с. 242], наприклад: брит. *Yorkshire Wolds* [468, с. 1586; 485, с. 1356]. Значення брит. *wold* “пустир” зберігається в означальній функції складених синонімів, наприклад: брит. *wold-hill*, *wold-land* [476, XII, с. 243]. Іменник *wold* та його синоніми *down* та *moor* (*moorland* “горбистий пустир” [484, с. 771]) більш типові для британського варіанту англійської мови, тоді як назви більш загального змісту *waste*, *wasteland*, *waste ground* та *vacant land* спостерігаються в обох варіантах аналізованої мови [468, с. 1552]. Переносне значення іменника *heath* “верес” – “вересова долина” [476, V, с. 314], вживане до йоркширських та шотландських пустирів *Bealieu Heath*, *Hickling Heath* [521], утворило назву аеропорту *Heathrow* та має конотацію власності у ЛСВ брит. *heath* “мисливське угіддя” [450, с. 324]. ЛСВ “пустир” від значення “болото” мають застарілі іменники брит., ст.-півн *carr*, *moss* та брит., ст.-англ. *hope* [476, V, с. 380] переважно у шотландських та північносхідних кіладонімах, наприклад: *Dryhope*; який перетинається із назвами

пагорбів (*Hope-head*) [476,V, с. 380]. Отже, назви пустирів брит. *weald, wold, hope, carr, moss* виявляють застаріння та зміни семантики внаслідок екологічних змін, обмаль професійних значень, уживані переважно у складі кіладонімів, хоронімів та ойконімів. Іменники *hope* та *heath* утворюють синтетичні топоніми. Іменник *wilderness* асоціюється британцями з пустелею, Африкою, Канадою, джунглями, пустирями, Шотландією і протиставляється пагорбам та дому; асоціації американців уключають нежиттєвий простір: пекло, гори, відчужений простір, прерію, заповідник [462, 464] (див. Додаток Б).

СР назв відрізків землі промислового призначення включає синоніми *field*, запоз. фр. *champain, lot, croft, demesne, acre, meadow, pasture, grassland, garden, moor* [476, 486, с. 225]. Домінанта *field* “поле” відтворює ЛСВ описового характеру: *field* 1. застар., арх., діал. “відкрита, безліса поверхня землі” також означає незабудований простір з соціальною семантикою: *field* 2. “країна” (на відміну від міста або села) [476,IV, с. 192]. Професійна семантика відтворена ЛСВ *field* “місце полювання”, “земля міста”, у тому числі, “пасовисько або загороджена орна земля”; у конотативних ЛРП сільгосп. *clover-/ corn-/ hay-/ turnip-/ wheat-field* [476,IV, с. 192], ЛСВ *field* “простір спеціального призначення” у ЛРП: *bleach / camping / print field* [476,IV, с. 192], зокрема у ЛСВ гірн. *field* 5. “протяжність землі з особливими утвореннями або продуктивністю” [476,IV, с. 192], наприклад: *field* шахт. *coal / diamond / gold / oil field*. У спортивній термінології *field* має ЛСВ “загороджена ділянка землі для ігор”, наприклад: *field* спорт. *cricket / football field*; у термінології бейсболу іменник *field* означає частину поля, де стоять гравці: *infield, outfield* [476, IV, с. 192]. Отже, семантична структура іменника *field* відтворює обмежену поверхню землі, країни та поліфункціональну семантику простору діяльності. Переносні ЛСВ означають простір великої протяжності, наприклад: П. 12. ЛСВ *field* “море”, “небо”; спеціальне ЛСВ іменника *field* – омонім для позначення площини кожного поділу полотнища прапору [476, IV, с. 192]. Ідіома військ. *in the field* поєднує просторову семантику місцеположення із значенням військового найменування “військові дії у полі” [476, IV, с. 192]. Прикметник *field* відтворює локалізацію у просторі, наприклад: *field-path, field-road*; належність до простору,

наприклад: *field animals, field birds, field-hedge* [476, IV, с. 198]. Синонім брит. *croft* має диференційну ознаку місцеположення поля або пасовиська на кам'янистому підвищенні “(нерідко біля житлового будинку)” [476, IV, с. 1084], синонім *estate* “великий приватний наділ землі у селі з великим будинком” [468, с. 465], брит. *estate* земля із забудовами за планом, наприклад: *industrial estate* [468, с. 465], синонім брит. *demesne*, похідний від англо-франц. *demesne* з ЛСВ “власність” [476, III, с. 177], конкретизується у ЛРП брит. істор. II.3.d *Demesne of the Crown, Royal demesne, Demesne of the State* [468, с. 377], зокрема в атрибутивному вживанні *demesne lands, lands of a demesne* [476, III, с. 177]; сучасний узагальнений та звужений ЛСВ означає дещо обмежену землю з будинком [476, III, с. 177]. Синонім брит. *acre* (лат., фр. *acre, acra*) звужує значення загородженої орної землі застар. 1. “культивована, орна земля” [476, I, с. 88] у власній назві *God's Acre* “церковний двір” (з сучасної німецької мови). Широке ЛСВ множ., ретор. *acres* позначає у сучасній літературі землі, поля, мастки [476, I, с. 87]. Похідний синонім *acreage* має параметричне, збірне та абстрактне значення [476, I, с. 87]. Синонім *farm* 5. “ферма”, “наділ землі для культивування” [476, IV, с. 76] через ЛСВ “ферма-будинок” реалізує поняття тривимірного простору: амер. *health farm* “місце відпочинку заможніх людей, особливо у сільській місцевості” [436, с. 175]. ЛСВ сленг. *farm* “тюрма”, “лікарня” відтворює обмежений тривимірний простір [476, IV, с. 76]. Отже, серед синонімів назв землі у використанні людини особливо широку, але не девергентну полісемію та словотворення розвинув іменник *field*, іменники *croft* та *acre* з британськими історичними ЛСВ власності та контекстне амер. *farm* виявляють сучасні звужені значення. Емоційна семантика іменника *field* відтворена у спільних позитивних асоціаціях домівки та негативній американській асоціації кладовиська [462, 464] (див. Додаток Б).

ТГ назв лісу. Згідно аналізу британських та американських дрімонімів, значення “ліс” відтворене переважно іменником *forest*. Семантична структура доміканти *forest* “ліс” має складники: I.1 “велика протяжність, підлісок, іноді пасовисько” [476, IV, с. 442] і відтворена у СР брит. *wood, frith, park, grove*, регіоналізмах, наприклад: вал. *coed* “ліс”, *Betws-y-coed* [521, с. 297]. ЛСВ *forest* 1.в

“урбанізована лісова зона” відтворений у дрімонімах з характеризуючими означеннями, наприклад: брит. *Friston Forest, Ashdow / Ettris Forest* [521, с. 93, 101]; брит., істор. *forest* імплікує конотацію присвійності: 2. брит., істор., юр. “власність королів для ігор та мисливства” [485, с. 483], наприклад, назву *Rander Forest* носили мисливські угіддя норманів [521, с. 318]; більш сучасний ЛСВ, переважно англ., *forest* “лісова зона для утримання дичини та полювання” [488, V, I, с. 890] полишений конотації присвійності. ЛСВ *forest* “пустир, необроблена земля” [476, IV, с. 442], ЛСВ шотл. *forest* “безліса земля для утримання оленів та полювання на них” [488, V, I, с. 890] має перетин з апелятивами СР необробленої землі. Похідний синонім *forestry* має значення “велика протяжність густого лісу” [476, IV, с. 442], дієслово-конверсив *forest* означає насадження лісу, прикметник *forest* локалізує або визначає певний об’єкт, наприклад: *forest animals*.

Синонім брит. *wood* “ліс”, який походить від ст.-англ. *wōd* [476, XII, с. 260] з первинним (заст.) значенням “дерево”, номінує більш-менш густу купу дерев, більшу за *grove* або *coppice*, але меншу за *forest*, та ділянку землі, покриту деревами, з підліском або без підліску [476, XII, с. 260]. Ознака густини уподібнює ліс середовищу в прийменникових синтаксемах *in / out of the wood* [476, XII, с. 260]. Цей іменник утворює складні синоніми *brushwood, copewood, underwood*, означальну основу *woodland* [482, с. 368; 463, с. 500] та дрімоніми *Mark Ash Wood* [521, с. 76], *Beachern Wood* [521, с. 82]; отже, словоскладання і топонімізація є засобами функціонування іменника *wood* та збереження вторинного значення “ліс”. Кількісний аналіз дрімонінів засвідчує рідкісне вживання синоніму *wood* у британському варіанті англійської мови (див. Додаток В), іноді у множині *woods*, в означеннях дрімонінів-словосполучень: *Wychwood Forest, Sherwood Forest* [476, IV, с. 442].

Синонім амер. *wood* уживаний переважно з первинним значенням “деревина” [476, XII, с. 260; 468, с. 1587], а значення “ліс” він набуває в ситуаціях відпочинку на природі [464] та в художньому стилі мови [476, XII, с. 260; 468, с. 1587], як, наприклад, множ. *woods* у синтаксемах *in the thick woods* [533, с. 208], *Death in the Woods* [523, с. 280, 286, 288]. Отже, обмеження уживання іменника *wood* за денотатом “ліс” викликане посиленням промислової семантики. Підтвердженням

цього факту є рідке живання цього іменника у британських дрімонімах: на 100 прикладів уживана 1 номінація *Woods* в атрибутивній функції до іменника *forest*: *Woods State Forest* [567]. Словосполучення брит., арх. *neck of the woods* “вузька полоса лісу” [476, VII, с. 64] має ширший параметричний ЛСВ амер. “площина, частина країни” [492]. В ідіомі брит. 5. *in a wood, out of the wood* (амер. *woods*) [476, XII, с. 260] аналізований іменник набуває емоційних конотацій розгубленості та небезпеки людини в лісі. Вживання синонімів в ідіомі брит. *not to see the forest for the trees*, амер. *not to see the wood for the trees* [482, с. 368] підтверджує цю семантику.

Синонім *frith*, варіант ст.-англ. *firth*, кент. *fright* 2. “рідкий, невеликий ліс”, “гай”; похідний ЛСВ за суміжністю денотатів *frith* 2. “невелика річка” [476, IV, с. 253], вживаний, наприклад, у дрімонімі брит. *Solway Firth* [521, с. 221], уключає ЛСВ сільгосп. *frith* “пасовисько”, мисл. “мисливські угіддя” [476, IV, с. 554] та поетичні ЛСВ [476, IV, с. 554] в алітеруєчих фразах *firth and fell, firth and field, firth and fold* [476, IV, с. 253]. Синонім *grove* має звужений ЛСВ “порость дерев на схилі невеликого горба” і у дрімонімі *Lisson Grove* [468, с. 616] позначає дорогу з деревами по краях. Іменник *heath* “вересова долина” [476, V, с. 314] має ЛСВ “ліс” у складному дрімонімі *Blackheath* [458, с. 141]. Іменник *oak* “дуб” розвинув ЛСВ “дубовий ліс” [468, с. 964] у дрімонімі *Oakley* [458, с. 141] та орієнтовний ЛСВ *oak* у дрімонімі *Oak* [306]. Конверсив дієслова *chase* “погоня” утворив омонім “ліс” у дрімонімі іст. *Tidenham Chase* – назві лісових мисливських угідь колишніх британських феодалів [521, с. 319].

Назви природних або штучних лісів-заповідників з соціальною семантикою державної власності складають CP *park, reserve, garden, orchad*, наприклад: брит. *Hyde Park, Eskrigg Nature Reserve* [306], AONB (*an Area of Outstanding Natural Beauty* “місцевість надзвичайної краси”). Урбанізаційні процеси утворили хороніми Лондону: *Covent-garden, Hatton-garden*; урбонім *Park Lane (London, р. 6)*, урбонім – стадіон *Ibrox Park* [450, с. 218], зокрема з іменником *urban (Black Country Urban Forest)* [306]. Характеризуючі означення складних дрімонімів належать до антропонімічного коду (*Queen Elizabeth Forest Park, Darwin Forest*), зооморфного

коду: (*Hazelwood*), напрямкового коду: (*Southwood*), фітонімічного коду (*Oakley*) та ін. [306].

Американські назви лісу доповнюють аналізовану ТГ зокрема складним іменником *woodland*, національно маркованими синонімами амер. *rain forest*, *rainforest*, *rain*, *tropical rain forest*, *riparian forest*, *selva (silva)*, *jungle* (Webster online, Amer. Herit. Dict.). ЛРП амер. *riparian forest* надає іменнику *forest* ознакової семантики місцезнаходження вздовж берегів струмів або рік [476, IV, с. 442]. Описова ЛРП амер. *cloud forest* “ліс на вершині прибережних гір у тропічних районах з високою хмарністю” [476, IV, с. 442] пов’язує іменник *forest* з ТГ небесного простору, також із ТГ водних просторів. Запозичені синоніми суміщають значення “ліс” з ознаковою семантикою, наданою носіями інших мов; наприклад, іменник ісп., порт. *selva*, похідний від лат. *silva* “ліс” [476, V, с. 431], відрізняється від англо-інд. *jungle* “дощовий тропічний ліс” [476, V, с. 630] ознаковими ЛСВ-локалізаторами: ширшим *silva* “ліс на екваторі” та вузьким *silva* “особливо ліс у басейні ріки Амазонки”, також описовими ЛСВ: *silva* “ліс з високими широколистяними одвічно зеленими деревами та ін.” [476, V, с. 431]. Прикметник *sylvan* уподібнює безтурботне село недоторканій сельві: *sylvan attitude of somnolent sleepiness* [532, с.199]. Ліс комерційного призначення отримав назву амер. *tree farm* “розсадник” [562] за сигніфікатом “вирощування” та моделлю назви ферми для вирощування худоби *dairy farm*, *poultry farm* [476, IV, с. 76]. Отже, обидва варіанти англійської мови виявляють рідкісне вживання іменника *wood* у значенні “ліс”, підтверджену асоціативними репрезентаціями [462, 464] (див. Додаток Б).

Означення-локалізатори характеризують американські дрімоніми назвами суміжних просторів, антропонімічним кодом: *Logan Creek State Forest*, зооморфним кодом (*Mule Mountain State Forest*), астрономічним кодом (*Lone Star Tract State Forest*), промисловим кодом (*Powder Mill State Forest*) [567] та ін. Зміна семантики *forest* під впливом урбанізації утворила синонім *park*, наприклад: *Virginia State Forest Parks*, *Glacier National Park* [567].

Отже, назви лісу виявляють переносні британські ЛСВ назв лісу за суміжністю простору, особливостями або за похідністю від назви дерев,

метафоричні значення, урбоніми, рідке вживання спільного іменник *wood*, його участь у синтетизмі дрімонімів, застаріння іменників *wold*, *weld*, *heath*, мотивовані урбанізаційними та промисловими чинниками. Американські назви лісу відрізняються місцевими реаліями, іспанськими та індійськими запозиченнями. Дрімоніми виявляють переважний аналітизм, природний, професійний, антропонімічний та інші коди культури. Іменник *wood* містить спільну негативну асоціацію зі втратою шляху і, на нашу думку, британський синонім *frith* містить складову “небезпека”. Домінанта ТГ *forest* асоціюється британцями з негустим лісом, штучними лісопосадками, долинами та будівлями, американцями – з промисловою деревиною, а також з відпочинком на дикій природі [462, 464] (див. Додаток Б).

Від назви природної зони *park* походить низка британських та американських назв автомобільних паркувань, аналогодивергенти критої автопарківки брит. *car park* :: амер. *parking lot* (син. *parking garage*) [453, с. 278] розрізняються семантикою зеленої зони та ділянки землі; майданчик для тимчасового паркування трейлерів брит. *caravan park* має соціокультурний аналог амер. *trailer camp*. Назва майданчику для довгого перебування трейлерів позначає ділянку землі: брит. *caravan site* та зелену зону або прибудинкову територію: амер. *trailer park*, *trailer court* [468, с. 197]. Отже, назви парківок виявляють дивергентну, переважно природну семантику британських аналогів та соціокультурну семантику американських аналогів. Синтаксеми брит. *trading park*, *estate park* :: амер. *industrial park* розрізняють професійні вживання. Дієслово *park* “паркувати”, герундій *parking* “паркування”, дієприкметник минулого часу *parked* “припаркований” означають розміщення у просторі.

ТГ назв гір та пагорбів має домінанту *mountain* і охоплює семантичні опозиції за певними ознаками, зокрема: 1) за параметрами: *mountain* – *hill*, 2) за формою: *hill* – *cliff*, *mountain* – *plateau*, 3) за структурою: *mountain* – *foot* – *slope* – *peak* [486, с. 395]. Характеристики назв гір реалізуються у СР геометричного коду культури у значенні “кут нахилу”: *grade* – *downgrade* – *upgrade*, *gradient*, *inclination*, *incline*, *slope*, *diagonal*, *lean*, *pitch*, *tilt*, *tor* [486, с. 284]; в емоційних номінаціях *steep*,

steeps. Професійна семантика іменника-конверсиву *rise* “схил гори” відтворена ЛСВ автодор. “підйом дороги” [468, с. 1190]. Геологічний код утворює СР у значенні “геофізичне утворення”: *precipice, cliff, massif, earth mass, volcano crate, lava cap, lava plag, glacis* [486, с. 395]. Складні синоніми аналізованої ТГ з параметричними характеристиками пов’язані з ТГ “земля” через домінанту-іменник *land*, наприклад: *headland, highland, upland* [486, с. 284].

СР назв гір. Британські апелятиви гір відображені іменниками *hill, ridge, mount, mountain*, вал. *mynydd*, шотл. *beinn, bheinn*, ірл. *slieve*, вживані в оронімах, наприклад: брит. *Grampian Mountains, Cumbrian Mountains*, шотл. *Munydd Eppynt* [521, с. 258], шотл. *Beinn Fhada*, ірл. *Slieve Donard, Slieve Bearnagh* та ін. [510]. Домінанта ТГ – іменник *mountain* від фр. *montagne* має значення, спільне для обох зіставлених варіантів англійської мови: *mountain* I.1 “природне підвищення землі” [476, VI, с. 711], також імпресивну сему височини [476, VI, с. 711]. Поетизм множ. брит. *mountains* l.d. акцентує семи відчуження, віддаленості району від цивілізації. Рідкісний іменник брит. / амер., застар. *mount* “гора, горб” (*Long. Amer., p. 525*) вживаний у постпозиції оронімів, наприклад: брит. *Victorian Mount* [521, с. 221] та, особливо, у препозиції оронімів завдяки короткій формі: брит. *Mount Vattoch, Mount Shade* [521, с. 359], амер. *Mount Teite* [468, с. 915, 485, с. 775], *Mount McKinley* [511], тоді як синонім *mountain* та множ. *mountains* хребти вживані у правій дистрибуції оронімів, наприклад: *Appalachian Mountains, Rocky Mountains* [511]. Рідкісне вживання *mount* може бути пов’язане з високою частотністю дієслова *mount* [468, с. 915], конверсивом якого є зазначений іменник.

Найвища частотність уживання іменника *hill* (див. Додаток В) пояснюється особливостями рель’єфу Британських островів. Сучасні британські уживання іменників *hill* та *mountain* розрізняються як менш різкі підвищення та підвищення нижчі від 2000 футів за винятком оронімів брит. *North Wales Highlands, Scottish Highlands*, які носять назву “гора” [476, V, с. 286]. Зменшувальний синонім фр. *mountinette* – “невисока гора” має емоційні конотації [476, VI, с. 714]. Ознакова семантика домінанти відтворена також іменником *ridge* в оронімі *Nantlle Ridge*, в запозиченні з фр. *range* – омонімі первинного значення “ряд” за ознакою довжини у

Berwyn Range, синонімах: *chine* “гірський хребет” [485, с. 234] у *Blackgang Chine*; *fell* у *Cross Fell* [510], запозиченні *alp* “висока гора” [485, с. 73; 489, с. 24] (*Arrochar Alps*) ([510]).

Ядерний іменник геометричного коду *point* “точка” належить до СР омонімів – назв вершини гори *top, tor, knap, knoll, peak, point, pike, summit, head, spire* [486, с. 677; 476]. Іменник *pike* “гора або пагорб із загостреним верхом” *Pike* [465, с. 1065] можна вважати бритицизмом, а іменник *peak* (465, р. 1042] американізмом за вживанням в оронімах, оскільки таких поміт ці номінації не мають. Метафоричне вживання непросторових іменників *nase, head, knot, knob* відрізняє британські ороніми предметного коду (*Scafell Pike, Tissington Spires*), геометричного коду (*Hydon Ball, Tor Dyke, Catherin’s Point*); соматичного коду (міфол. *The Devil’s Hump*), (*Fldhelm’s Head*), (*Fairbrook Nase*), напрямкового коду (*High Raise*), будівельного коду (*Head Ark*), небесного коду (*Tetny Haven*) та ін. [521]. Оронім *Hern Hill* розвинув соціальну семантику велодрому, а назви гір *the Lake District of Cumbria, Northumberland National Park, AONB (an Area of Outstanding Natural Beauty (CLMUK))* отримали конотативну семантику національних заповідників.

Серед спільних британських та американських апелютивів вирізняється іменник *highland* в оронімах брит. *Scotland Highlands* [510], амер. *Appalachian Highlands* [511], іменник *ridge* в оронімах брит. *Nantlle Ridge* [510], амер. *Blue Ridge Mts.*, іменник *range* в оронімах брит. *Mesabi Range* [472, с. 151], амер. *Wyoming Range* [511]. Територіальні ороніми брит. *Scafell Pike*, брит. *Peak District* [510] та амер. *Pike’s Peak* [468, с. 1048] виявляють формальну опозицію “реаліа-запозичення” у позиціях означуване-означення.

Номінації гір в американських оронімах певною мірою мотивовані геологічними факторами, наприклад: *Mount Monadnock* [511], у тому числі діяльністю вулканів (*SP Crater, Kiska Volcano*) [511], особливостями рель’єфу (*Spence Field*), (*Rocky Mountain*) [468, с. 1195]; включають іспанські запозичення за схожістю денотату країни-донора, наприклад: ісп., множ. *cordillera* зі значенням “ланцюг гір” [489, с. 181] у складі ороніму *North American Cordillera* [511], ісп.

sierra з дифренційною семою “гостроверхі гори”, наприклад: *Sierra Nevada, the Sierras* “гірський хребет у Каліфорнії, який відділяє її від США” [476, X, с. 1289].

Характеризуючі означення американськх оронімів належать до природного коду культури (*Sunnyslope Mountain*), зоонімічного коду (*Mammoth Mountain*), антропонімічного коду: (*Mount Rockwell, Dolores Peak, Elliott Mountain*); освітнього коду: (*Mount Harvard*) [511] та ін. Метафоричні номінації за подіб’ям уключають ісп. *mesa* “стіл” у складі ороніму амер. *Black Mesa*; номінації будівельного коду культури (*Snow Tower PB, Arc Dome*); предметного коду (*Kates Needle PB, Kichatna Spire PB*), інд. *Upper Arrow, Lower Arrow*; соматичного коду (*Devils Paw PB, Hayfork Bally*) [511]. харчового коду: амер. *Sugarloaf*; релігійного та емоційного кодів амер. *Acme*; оронім *Mt. Marcy* присвячений дослідженням космосу (*WThO*). У художньому стилі задіяний застарілий іменник брит. *mount* [476, VI, с. 788], амер, метаф. *Diamondhead*, амер., поет. *Mt. Hubbard* (*wikipedia*). Конверсив-іменник амер. *divide* у США та британських колоніях номінує водоподіл – гірський хребет або ряд пагорбів між двома долинами з ріками [476, III, с. 553], зокрема, *Continental Divide* у центрі штату Колорадо [476, III, с. 553]. Похідна ідіома амер. *be over the divide* [533, с. 50] асоціює кордон між світом живих і світом мертвих і виявляє значущість іменника *divide* в американській культурі. Соціокультурна семантика американських оронімів відтворена у хоронімі *Appalachians* “частина гір, колишній кам’яновугільний басейн, визначений районом злиднів” [453, с. 35], у дромонімі *Appalachian Trail* (google.com/search), оронімі *Rocky Mountains* – назві заповідника (*National Park*) [468, с. 1195].

Отже, СР назв гір містить переважно описові номінації, їх похідна семантика обмежена аналітичними оронімами та хоронімами, почасти назвами шляху і виробничих територій та заповідників. Спільним явищем є застаріння іменника *mount*, його рідкісне вживання окрім оронімів. Найбільш частотним британським оронімом є іменник *hill*, наявні також французькі запозичення і шотландські реалії; параметричні, емоційні, соціокультурні та метафоричні ЛСВ, конотовані природним, соматичним, будівельним, антропонімічним, предметним та іншими кодами культури. Американські ороніми містять переважно іменник *mountain*, а також іспанські, індійські запозичення, неологізми; метафоричні ороніми високих

гір відтворюють предметний код, прізвища видатних людей США та ін. Спільним асоціації від іменника *mountain* включають чисте повітря та долини, британці пов'язують цей іменник з водного простором, корисним простором людини, а американці уявляють Апалачські гори, скелі, ліс [462, 464] (див. Додаток Б). Висока повторюваність означень американських оронімів свідчить про стереотипні асоціації населення.

Таблиця 3.2

**Дублетні ороніми США згідно
Інформаційній системі географічних назв США**

Bald Mountain 303 вершини у 31 штаті, *Red Mountain* 100 вершини у 21 штаті, *Bear Mountain* 144 вершини у 30 штатах, *Bald Knob* 142 вершини у 30 штатах, *Black Butte* 133 вершини у 14 штатах (List USA).

СР назв пагорбів. Історичні британські апелювати – назви пагорбів утворюють СР *hill, highland, upland, cliff, comb, moor, wold, fell, barrow, mendip, mound, beacon, brecon, downs, scar, tor, heap, mound, stack, cock, swell* [486, с. 534, 284], *crag, ridge, knap, knoll*. Іменник *hill* “підвищення землі, висока площа землі” [476, 476, V, с. 286] має у семантичній структурі геометричне ЛСВ *hill* “схил горба”, відтворене у СР *acclivity, hill, rise, upgrade, uphill, uprise, elevation* (з франц.); параметричний ЛСВ у СР франц. *altitude(s), eminence, prominence* [486, с. 284]. Відсутність у ТГ номінації з параметричним значенням компенсується зменшувальним суфіксом *-lock* у складі іменника *hillock*. Іменник *hill* виявляє будівельний код та розвиток соціальних значень у фразі амер. *on the Hill* – скороченні від *on the Capitol Hill*, яка може означати перебування у будинку конгресу США та “в уряді США” [465, с. 675]; амер., образл. *hill billy* стосується неосвіченої людини, яка живе у горах [465, с. 675]. Складені іменники *hill-side, hill-top* [476, V, с. 287] відтворюють назви частин пагорба. Прикметник *hilly* має характеризуюче значення. Іменник *knap* має ЛСВ переважно брит., діал. “вершина

пагорба”, також брит., діал. “невеликий пагорб” [485, с. 787]. Синоніми брит. *knoll*, *knot* історично номінують невеликий круглий пагорб [485, с. 665].

Розвиток просторової семантики лексеми, відтворений у порядку її лексико-граматичних значень у словарній статті, відтворений конверсивом прийменника, прислівника *down* “рух згори униз” [476, III, с. 625] та похідним іменником заст. *down* з ЛСВ “пагорб”, “безліса підвищеність”, “долина” [476, III, с. 624], також ЛСВ ороніму брит. *Down* “мілове підвищення на півдні та південному сході Великої Британії”, наприклад: *The South Downs* та похідному професійному ЛСВ брит., сільгосп. *down(s)* “пасовисько” [476, III, с. 624]. Конверсиви прислівників *downhill* “з пагорба униз” та *uphill* та “угору” [476, III, с. 627; 468, с. 413; 476, XI, с. 425; 468, с. 1516] – іменники брит. *downhill* “схил пагорба” [476, III, с. 627] та брит. *uphill* “на пагорбі” [476, XI, с. 424] та прикметники *downhill* / *uphill* локалізують денотат, наприклад, *uphill country*.

Синонім *cliff* у значенні “висока, дуже крута скеля, льодина та ін.” [468, с. 251] утворив оронім-дескрипцію брит. *The White cliffs of Dover* “білі мілові скелі, які можна бачити у час пересічення Англійського Каналу з Францією” [468, с. 251]. Істор., поет. *The White Cliffs of Albion* є символічною назвою острова “Велика Британія”. Переносні вживання розрізняють професійні ЛСВ: *cliff* заст., воєн. “насип, гребля”, також *cliff* мор. “мілина у морі або річці” [476, V, с. 652]. Іменник брит. *comb* “розчіска” [476, V, с. 646] має просторовий ЛСВ-омонім *comb* 4с. “довгий, вузький пагорб або хребет” [476, V, с. 646], а також ЛСВ за суміжністю денотату “тірська долина” [476, V, с. 646]. Синонім брит., ст.-півн., діал., заст. *fell* “гора, пагорб” розвинувся зі значення 16-17 ст. “болото” [476, IV, с. 141], як, наприклад, у фразі *Frith (firth) and fell* [476, IV, с. 141]; він уживаний лише в оронімах півн.-англ., півн.-зах. шотл. *Bowfell*, *Scawfell* та ін. та має похідні ЛСВ: шотл. *fell* “поле на схилі або на горі горба” [476, IV, с. 141], також ЛСВ брит., діал. “високе пусте поле” [484, с. 455]. Іменник *wold* “пустир”, має синонім *moor* [510] і відтворює ЛСВ брит. *wold* “підвищена місцевість” або “плато, гориста місцевість” [476, XII, с. 242] наприклад, у таких оронімах: *York Wolds*, *Cotswold* “гористий район Лестерширу та Ланкаширу”

[476, XII, с. 242]. Отже, рідкісні британські синоніми *fell, comb, down* відтворюють переносну семантику долин.

Значення іменника брит., півн. діал. *barrow* “гора, горб або невеликий горбик” [476, I, с. 683] походить від ороніму *barrows of Salisbury Plains* [476, I, с. 680] і означає “курган-поховання”, зокрема, “поховання загиблих під час війн” [476, I, с. 683], багато таких курганів названі за місцевістю розташування (*DB*); синоніми *barrows* та *brecon* вживані в оронімах усяких гір і пагорбів [476, VII, с. 688]. Значення іменника брит. *mendip* виводять із бретон. *mened* (вал. *mynydd*) “горбистий пустир”, а суфікс *-dip* пов’язують зі зруйнованою системою печер Чедара, отже, очевидно, з поглибленням [562]. Іменник *mendip* розвинув соціокультурну семантику у хоронімі брит. *Mendip* [562] та урбонімі – назві стильного сільського пабу брит. *The Mendip Inn* [562]. Значення “пагорб” є і в семантиці деяких інших непросторових іменників аналізованої СР, зокрема, з ознакою кількості: *heap, mound* “купа землі”, брит., істор. *mound* “пагорб-поховання” [476, VI, с. 707, 708], наприклад: *Carne Beacon mound*; амер. “підвищення на бейзбольному полі” [489, с. 577], зокрема метаф. *stack, cock, swell* [486, с. 534, 284]; “розколина” *scar* [476, X, с.128], наприклад: *Roulston Scar* [562]. Метафора брит. *tor* означає (вершину) високого кам’янистого горба, типового для Дейвону та Корнуолу [468, с. 1465]. Значення спільного іменника фр. *plateau* “пласка підвищена поверхня” [476, VII, с. 965] відтворене також метафічними синонімами брит. *tableland, table* [476, VII, с. 965], наприклад: брит. *Macleod’s Tables* [521, с. 406]. Синонім *beacon* “маяк” відтворює історичну функцію пагорба як стратегічного об’єкта спостереження [476, I, с. 723], де встановлювалися сигнальні вогні (маяки), наприклад: *Herefordshire Beacon* [521, с. 129], *Brecon Beacons, Dunkery Beacon, Cothestone Beacon* [476, I, с. 723]. Отже, британські синоніми зі значенням “пагорб” мають регіональні, діалектні, похідні, омонімічні, метафоричні ЛСВ, виявляють переносні значення, трансфункціональні, транссемантичні процеси конверсивізації, вирішення полісемії в оронімах. Іменник *fell* утворює синтетичні ороніми. Іменники *mendip, barrow, beacon* є британіцизмами за історичними помітами, отже, національна належність

може бути визначена за походженням номінації. Відсутність просторової семантики амер. *beacon* також вказує на її британське походження.

Ороніми, утворені від непросторових назв, містять метафоричні конотації, наприклад: *Head Ark, Grey Knotts* [521], а їхні означення виявляють локалізуючу семантику регіонів і сторін світу”: *Shropshire Hills, Lincolnshire Wolds, South Downs, North Downs, Dartmoor* [510]; відтворюють параметричний код: *Great Rigg, High Raise*; соматичний код: *Hart Crag, Head Ark*; барвний код: *Grey Knotts*, міфологічний код *Wrekin* [521]. Складні іменники-ороніми з основою *land* містять в основі-означенні параметричну семантику (*Highlands*), напрямкову семантику (*Uplands*), оронім *Exmoor* з основою *moor* походить від назви суміжного простору – ріки *Exe* (*Exmoor. Britannica online*).

Національно марковані апелятиви у складі оронімів, різняться залежно від рель'єфу країн Британських островів, а також від впливу англійської мови, наприклад, у Шотландії переважають англійські ороніми з апелятивом (множ.) *hills* (*Cheviot Hills, Ochil Hills* та ін.), *highland* (*Northwest Highlands, Scottish Highlands*); *upland* (*Southern Uplands*), *fells* (*Campsie Fells*), шотл. *creg, creag*: “скеля” (*Creag Uchdag*); меншою мірою представлені метафоризовані предметні апелятиви, наприклад: *càrn* “купа” (*Càrn Dearg*) [510], соматичні, наприклад: *ben* “голова” (*Ben Tee*) та ін. [510]. В Уельсі вживані англійські апелятиви *mountain* (*Black Mountain, Cambrian Mountains*), *hill* (*Clwydian Hills, Preseli Hills*), *range* (*Black Mountain range*), *ridge* (*Nantlle Ridge*), вал. *mynydd* “гора” (*Mynydd Mawr*), також метафоричні апелятиви, семантика яких належить до предметного коду: *horseshoe* “підкова” (*Snowdon horseshoe*), вал. *cadair* “стілець” (*Cadair Idris*), соматичного коду: вал. *pen* “голова” (*Pen yr Ole Wen*) та ін. [510]. Для Північній Ірландії типові національно марковані апелятиви з прямим та переносним значенням, зокрема, іменник *sliabh* “гора”, *slieve* “злив” (*Slieve Muck*), *cnoc* “горб, пагорб” (*Cnoc na Toinne*) та спільний з шотландським апелятив *ben* “голова” (*Ben Lugmore*) [510]. Отже, британські назви пагорбів виявляють національно марковані територіальні апелятиви та ороніми залежно від різної міри проникнення англійської мови в її територіальні варіанти.

Особливістю аналізованої мови в її американському варіанті США можна вважати вживання іменників-назв горбів *bluff*, *butt*, *hummock*, *palisades* [476, 468]. Іменник *butte* (амер. також *bute*), похідний від фр. *butte*, означає “невеликий пагорб або підвищення землі” [476, I, с. 1217]; на заході США ЛСВ *butte* вирізняє ознаки пагорба: “різкі схили” та “плаский верх” [468, с. 181], в оронімі *Roof Butte* цей ЛСВ дублюється ще й означенням. Іменник множ. *palisades* уключає диференційні описові ЛСВ розташування: *palisades* “ряд”, параметричні: *palisades* “високі”, форми: *palisades* “прямі скелі”, місцезнаходження: *palisades* “особливо вздовж ріки або біля моря” [468, с. 1003]; цей іменник уживаний в однині в оронімах *Middle Palisade*, *North Palisade*. Професійна ЛРП амер., мор. *hummock* “виступ землі, каменю та ін. на узбережжі” має територіальні ЛСВ *hummock* амер., колон. “підвищення землі”, “особливо на болоті”, а на півдні США містить ознакове ЛСВ “укрите деревами твердої породи” [476, V, с. 451], ЛСВ *hummock* геол. “кам’яне підвищення, у тому числі, льоду” [476, V, с. 451]. Інша номінація простору амер., мор. *bluff* у сучасному оронімі *Scotts Bluff* означає скелю або мис із широкою або різкою гранню [476, I, с. 946]. Отже, американські назви горбів уключають ЛРП з диференційними семами параметрів, форми, розташування та ін., у тому числі морські терміни. Запозичення амер. *meza* “високе плато” уживане на півдні США, наприклад, в оронімі *Meza Maria* [476, I, с. 946]. Спільний іменник *plateau* відтворений в оронімах брит. *Birmingham Plateau*, *Midlands Plateau* (*wikipedia*); амер. *Appalachian Plateau*, *Ozark Plateau* [472, с. 151].

Спільний словник назв гір та пагорбів наукового стилю мови, її геологічного коду, уключає іменники *escarpment* “крутий відкіс, куеста” [429, с. 162], *scarp* 1. воєн. “земляне укріплення”, 2. “стрімка основа пагорба”, *escarp* [476, IX, с. 191], *monadnock* “одинока вершина гори” [472, р. 3, 9], “остатковий пагорб на пенеплені” [429, с. 281], *morain* “уламки гори, що впали і відклалися у льодовику” [476, VI, с. 652], *anticline*, *cueta* “несиметричний хребет” [429, с. 117], “мілові виходи” [472, с. 3, 9], наприклад: *The Diamond* (*escarpment*), *The Horns* (*outcrop*) [511]. Науковим стилем марковані аналоги брит. *barrow* та амер. *tumulus* у значенні “насип землі на могилі у стародавні часи” [468, с. 94, 1489].

Серед спільних запозичень назв гір та горбів зустрічаються: лат. *talus, tumulus, helicline, acme*; нім.: *esker, kop, knapp*; грець., наприклад: *acropolis*. Різностильові синоніми утворюють метафоричні ЛСВ за схожістю форми, параметрів та ін.: *spine, backbone, dune, dome, swell, heap, tumulus, talus, rake*; Спільні асоціації від пагорбів визначають рель'єф дороги, а для британців пагорби пов'язані з іншими природними просторами, є також життєвим простором [462, 464] (див. Додаток Б).

Отже, ТГ “гори та пагорби” містить здебільшого аналітичні британські та американські апелятиви з просторовою прямою й переносною та непросторовою омонімічною, метафоричною семантикою, мало вживані або застарілі британські апелятиви у складі оронімів, запозичення. Британські ороніми відрізняються кількісно іменником *hill* та регіональними реаліями, природним, соматичним, будівельним та іншими кодами культури, асоціаціями з водою, а американські – іменником *mountain* та іспанськими іменниками *cordillera, sierra, mesa*, індійськими запозиченнями, неологізмами, метафоричними оронімами високих гір, предметним кодом та прізвищами видатних людей США, дублюванням означень, асоціаціями з високими горами. СР назв пагорбів виявляє рідкісне вживання іменника брит. *fell* та іменників з семантикою пустиря брит. *wold, moor*, утрату первинної семантики іменником брит. *barrow*, зміну семантики іменників *beacon, mound*, втрату іменником амер. *beacon*, асоціації з життєвим простором. Американські назви пагорбів уключають специфічні номінації морського коду *bluff, butt, hummock, palisades*, мають асоціації з дорогою. ТГ назв гір виявляє здебільшого описові номінації, їх похідна соціокультурна семантика обмежена хоронімами, почасти назвами шляху, виробничих територій та заповідників.

ТГ назв водного простору Землі з домінантою *water* представлена СР океанів, морів, річок, струмів, озер, ставків, болот, заток та назвами штучних водних просторів – резервуарів, каналів, колодязів та ін. Домінанта ТГ – іменник *water* “вода” з основним значенням “середовище” та “поверхня, кордон суші” містить семантичні компоненти площини (ширини, довжини) та глибини, вживаний лише в потамонімах, наприклад: *Bailey Water*. Морфологічний синонім мн. *waters* має звужений прагматичний ЛСВ “водний простір” з конотацією власності певного

народу [476, XII, с. 155]. Британці асоціюють іменник *water* з оточенням США, а американці – з різними водними просторами всередині країни [462, 464] (див. Додаток Б).

Семантична структура назв водних просторів складається із семи *water* "вода" та гіпонімічних опозицій кодів: природних: *river, lake* – штучних: *reservoir, canal, channal, well*; параметричних: *river – creek*; напрямкових: *river – branch*; динамічних: *river, stream* – статичних: *lake*, ознак обмеженості: *reservoir* – необмеженості: *ocean, sea, bay, gulf*; кореляцій форми: *bay, ford, mouth*; територіальних аналогів: англ. *river*, шотл., вал. *afon*, вал. *llyn*; англ. *lake*; шотл. *loch*, півн.-ірл. *lough*.

ТГ назв океанів представлене апелятивом *ocean*.

ТГ назв напівзакритих природних водних просторів утворюють іменники *bay, gulf, ford, sea, channel, harbour*, сюди належить омонім *basin*, метафора-соматизм *mouth*. Ці назви різняться параметричними семами та утворюють пелагоніми, наприклад: брит. *North Sea, English Channel*, амер. *The Gulf of Mexico* [472]. Морфологічні варіанти – прикметник, прислівник брит. *oversea* :: амер. *overseas* мають локалізуюче та напрямкове значення [468, с. 996]. Іменник *bay* "затока" утворює професійне ЛСВ мор. *bay* "невеликий порт або гавань" [476, II, с. 1157]. ЛСВ іменника *bay* амер. "вузька протяжність землі", "вузьке міжгір'я" відносять його до ТГ назв низин і ТГ назв гір та пагорбів [476, II, с. 1157]. Іменник, особливо, шотл. *firth* означає вузьку полосу моря поміж двома площинами землі або місце впадіння ріки у море, наприклад: *The Firth of Forth* [465, с. 528]. Значення ідіоми брит. *across the pond* "по той бік Атлантичного Океану – у Великій Британії або США" [534] містить зменшувальний ЛСВ іменника *ocean* з імплікатурою зближення британського та американського народів. Ідіома амер. *big fish in a little sea* узагальнює значення *sea* як місця, характеризуючи особу, відому у незначних місцях [292].

СР назв річок відтворена іменниками *river, stream, flow, course, current, triutary, rivulet, creek, brook, river system, watercourse* [486, с. 522], *branch, estuary, catchment, fork, water*, шотл, ірл. *afon, reach*. Домінанта *river* має основне значення "великий потік води, що тече по річищу до моря, озера або з'єднується з іншою

рікою” [476, VIII, с. 720], наприклад: брит. *River Tyne*; похідний іменник *rivulet* має зменшувальне ЛСВ. Американські потамоніми на 100 зразків виявляють найбільш частотний апелятив *river* (див. додаток В), що підтверджує тенденцію до переважного вживання домінант з первинним значенням. Цей іменник набуває переносних значень з непросторовими означеннями, наприклад: *river of lava*. В атрибутивній позиції *river* означає відношення: *river basin / head*; функцію: *river boat / craft*; середовище: *river fishes / animals* [476, VIII, с. 720, 721]. Спільне вживання у конструкції *up / down the river* визначає напрямок вздовж ріки від джерела до певного об’єкту. Іменники *estuary, branch, tributary*, метаф. *catchment* різняться напрямковими ЛСВ *river* “притоки й відтоки”; метафора *fork* означає роздвоєння течії, конверсив-метафора *reach* – частину ріки між поворотами [457, с. 638], іменник брит., вост. англ. *broad* – розширення ріки [476, I, с. 111]. Спільні асоціації від іменника *river* включають назви води та переправи, а розрізняються назвами устрою рік та їхнім природним оточенням [462, 464] (див. Додаток Б).

СР назв струмів охоплює іменники *creek*, маловживаний *bache, brook*, переважно брит. *beck* “невеликий струмок” [485; с. 139; 467, с. 100], шотл., метаф. *burn* ручай або невелика річка [489, с. 107], *stream* природний потік води, вузький ніж ріка [468, с. 1376], маловживаний *rithe*. Віддієслівні конверсиви – назви рік та струмів, наприклад: *burn, drain, stream, pool, draught, wyre* відтворюють динаміку простору води. Синонім брит. *creek* (*creek creke, crik*) відрізняється від *river* параметричними семами “вузький” та “зі зворотньою течією” від моря до ріки або озера [468, с. 325, 465, с. 320], “затока, притока ріки” [485, с. 139], амер. “невеликий вузький струмок” [468, с. 325]. Синоніми *beck, bece, brook, stream, rithe, bache, burn* (зараз у формі *bourne*) мають спільне значення “струм або ріка” і вживані, у тому числі, атрибутивно, у складі назв долин. Синонім від ст.-англ. *brook brook* “невеликий ручай” [476, I, с. 1129], *brook* “невеликий струмок, що тече з горба” [468, с. 104], синонім півн. *beck* з ознаковим ЛСВ “кам’янисте дно або нерівна течія” [476, I, с. 747] виявляє частотність вищу, ніж *river* та соціокультурне ЛСВ істор. *bece* хоронім “частина Англії від Лінкольнширу до Кумберленду, зайнята колись данами та норвегами” [476, I, с. 747]. Синоніми *bache, burn* мають переносне значення назв

шотландських долин, наприклад: *Glentress Burn* [521, с. 337] та вживані у шотландській поезії [476, VIII, с. 716], що свідчить про їхнє походження. Синонім брит., діал. *rihte* відрізняється від *stream* та *brook* параметричною семою “маленький” [476, VIII, с. 716]. Отже, британські назви струмів, окрім ознакових параметричних, динамічних, характеризуючих сем, виявляють метафоричну, соціокультурну та територіальну семантику і пов’язані з назвами долин. Прикметники, прислівники *downstream*, *upstream* мають напрямкове значення руху униз та вгору за течією, а похідні іменники локалізуюче [468, с. 413, 1517].

Американські аналого-дивергенти – назви струмів та невеликих річок відтворені конверсивами-метафорами *run* [476, VIII, с. 894], наприклад: *Bull Run*, *Cub Run*, *Mountain Run* та *draw*, наприклад: *Seminole Draw* [513]; також омонімом *basin* у потамонімі *River Drainage Basin*. Досить частотний синонім *creek* “ручай” у США та британських колоніях має гіперонімічний ЛСВ амер. *creek* “притока головної ріки, невелика річка” [468, с. 325]. Синонім амер. півн.-зах. *bayou* має диференці семи “повільна течія та множинні водяні рослини” [468, с. 100]. Назва *wash* описана як безводна річка в пустелі [465, с. 1612]. Отже, американські назви річок виявляють високу частотність спільної територіальної домінанти, трансфункціональні процеси, специфічні номінації та гіперонімічний ЛСВ.

Власні назви аналізованих апелятивів, названі гідронімами, включають пелагоніми (назви морів), наприклад: брит: *North Sea*, *Irish Sea*; лімноніми (назви озер), потамоніми (назви річок) [562]. В британських та американських офіційних електронних джерелах артикль перед гідронімами опущений. Опущеним також може бути іменник *river*, наприклад: *Tyne*, *Eden*, *Mersey*, *Trent*, *Severn*. Потамоніми Англії на 100 прикладів виявляють найбільше уживання іменника *beck* [див. Додаток Б], наприклад: *Goldmire Beck*, *Coledale Beck*, що визначає більшість річок на Британських островах як неширокі. Потамоніми Шотландії містять англійські апелятиви *river*, *water*, гельський *afon* та шотландські означення: *Water of Leith*, *River Avon*, *Afton* (“river-river”), *Tweed*, *Dye Water*; також виключно місцеві назви, наприклад: *Scots Gaelic Bournemouth* [512]. У потамонімах Уельсу вживаний англійський апелятив *river* та / або гельський аналог *afon*, а також уельські

означення, наприклад, *River Dee, Clwyd (Afon Clwyd), Afon Aber* [512]. Потамоніми Північної Ірландії складаються з англійських апелютивів *river, water* та ірландських означень: *Bann River, Bush River, Dun, Kells Water* [512].

Ланцюги похідних топонімів уключають назви долини, наприклад: *Glenshesk* [512], складні кіладоніми, похідні від потамонімів, наприклад: *Clydesdale* [521, с. 340], *Clydeside* [521, с. 335], дрімоніми, похідні від потамонімів, наприклад: *Firth of Clyde* [521, с. 336]. Метафоричні потамоніми характеризують ріки за критеріями динаміки, параметрів, норми та ін. (*New Draught, Tarnbrook Wyre, Horsey Pill, Black Ditch, White Lyne, Reach, Dike, Burn*); за функцією ріки для людини: (*Bell Water Drain, Fosdyke Navigation*) [512]. Дублювання значення води у запозиченнях-означеннях потамонімів *Bourne Eau, Pont Creek, River Eau, River Mere* виконує кроскультурну, кумулятивну, емоційну та естетичну функції. Означення потамонімів, уключають символічний код (*Albion River, Trinity Creek*), історичний та антропонімічний коди (*River Rede, Robin Hood's Bay, Robert Burns, Swin Burn*) [512], (*Kingsdale Beck*) [521, с. 184], геологічний код (*Goldmire Beck, Coledale Beck*), природний код: (*Coledale Beck, Valley Brook, Moorshead Brook*), кроскультурний код (рос. *Rusland Pool*, лат. *Pont Creek*), професійний код (*Dragley Beck*) [521]. Отже, британські потамоніми – лексеми та словосполучення виявляють зв'язок суміжних просторів, метафоричні характеристики та функції річок, а означення надають їм конотацій різних кодів культури.

Характеризуючі означення американських потамонімів на прикладі штату Каліфорнія уключають природний код (*Cedar Creek*), промисловий код (*Sulphur River, Sulphur Springs Draw, Salt Fork*) [513]; духовні цінності британського народу, відтворені у символічних назвах (*Albion River, Trinity Creek*); в антропонімах (*Stuart Fork, Thatcher Creek*) [513]. У Західній Вірджинії здебільшого реалізується код скотарства (*Bull River, Bullpasture River, Buffalo Creek*) [513]. Сучасні означення потамонімів містять, у тому числі, техногенну семантику (*Cartridge Creek*), та рекламну (*Hotel Creek, Lewis Creek*) [513]. Серед дублетних означень потамонімів Каліфорнії відзначені метафоричні номінації 1) зоонімічного коду (*Bear River*), 2) гідронімічного коду (*Fall River*), 3) стану (*Dry Creek*), 4) орієнтиру (*Lost Creek*).

Деякі ріки мають прізвиська, наприклад, *Old Man River* – прізвисько ріки Місісіпі [431, с. 603].

Шар первинної – індійської культури у Північній Америці, закріплений у потамонімах через англійську, іспанську та французьку мови, відтворює природний, антропонімічний та інші коди культури. Наприклад, потамонім *Tanana River* увіковічує назву племені індіців, потамонім *Mississippi* означає “велика ріка”, *Missouri* “люди великих каное”, *Wabash River (Ohio, Indianam, Illinois)* [513] “вона сяє чисто біла” або “вода через біле каміння”. Отже, індійські потамоніми увіковічують традиції поетичного світобачення та шанобливого відношення до природи. Серед інших запозичень – означення в’єтнамського походження, наприклад: *Yaua River* [513], російські означення, наприклад: *Russian River, East Fork Russian River*; франц. *Guadalupa River* відтворює назву французького департаменту Вестіндії; серед іспанських означень потамонімів – *Spanian Creek, Cimarron River* (“ріка навіжених вівець” імплікує невідому подію) [513].

Потамоніми пов’язують топоніми різних ТГ гіперонімічним зв’язком, надаючи водному простору центральну роль у життєдіяльності людини і виконують кумулятивну, символізуючу та рекламну функції, наприклад, *Shenandoah* – назва ріки й долини *Shenandoah Valley* [468, с. 1274]; гідронім *Colorado (river)* – назва штату *Colorado*, актіонім *Colorado Springs* – місто [562]. Пор. брит. *Clyde, Clydesdale, Clydeside, Firth of Clyde* [521].

Отже, британські та американські ЛРП СР “ріка” виявляють атракцію непросторових іменників, процеси конверсивізації, омонімізації, аналітизм потамонімів. Коди культури означень британських потамонімів надають потамонімам природних, професійних, метафоричних характеристик; відтворюють рель’єф та історію країни; означення американських потамонімів демонструють техногенні, рекламні іновації, світогляд індійського, іспанського та інших народів. Потамоніми утворюють низки похідних назв долин, хоронімів, ойконімів, урбонімів, та ін., виявляють дублювання семантики в запозиченнях. Іменник *river* асоціюється британцями з потоком води, водою, відомими ріками, їхнім устроєм, з переправами та домом, а американцями з мостом, каналом, ручаєм або глибокою водою, лісом,

горою, озером. Спільні асоціації включають воду та переправи, а розрізняються назвами устрою рік та їхнім природним оточенням [462, 464] (див. Додаток Б).

СР назв озер уключає просторові синоніми *lake, water, pond, pont, pool, mere, reservoir, reserve*, вал. *llyn*, шотл. *loch*, ірл. *lough*; та непросторові – за ознакою повноти брит. *flush, flood* та співположності суходолу *moor* [508]. Домінанта *lake* “озеро” 4. “достатньо велика маса води, щоб мати географічні характеристики, повністю оточена землею” містить характеризуючі семи “площина, глибина та кордони” та сучасне звужене ЛСВ *lake* “декоративне озеро у парку” [476, VI, с. 31].

Характеристики, відтворені означеннями лімнонімів, уключають водний код, наприклад: *Lake Windermere* [468, с. 878], зоонімічний код: *Goat's Water* [521, с. 224] та ін. Лімноніми Англії та Уельсу представлені іменниками *lake, reservoir, water, pond*, наприклад: *Rutland Water, England Kielder Water; Chew Valley Lake, Derwent Reservoir*, брит., істор. *dewpond* “росяний пруд на мілових горбах південної Англії, який не всихає”, наприклад: *Chanctonbury dewponds*; в Уельсі вживаний також іменник *pool* та вал. *llyn*, наприклад: *Bala Lake, Llangorse Lake, Llyn Cowly, Kenfig Pool*. Синонім півн. ірл. *lough* уживаний у лімнонімах *Lough Neag, Lower Lough Erne, Upper Lough Erne*; шотл. *loch* – у лімнонімах *Loch Lomond, Loch Ness, Loch Maree* [508]; *pond* – у лімнонімах *Pond Melin-fach* [521, с. 259], лат. *pont* – у лімнонімі *Pont Blaen-y-Glyn* [521, с. 263] та ін. *Norfolk Broads* [468, с. 42].

Дублювання значення “вода” у складних лімнонімах має міжкультурну та естетичну функцію, наприклад, *Lake Windermere* [468, с. 643], шотл. *Loch Maree*. Лімноніми, як і інші топоніми, визначені високою сполучуваністю географічних назв за суміжністю просторів, наприклад: *Rock Wood Ponds* [521, с. 160]. Функціонування назв озер і річок у складі хоронімів вказує на їхню цінність як джерел води для людей, наприклад, англ. *Lake County, Lakeland* [508], шотл. *Lochield's Country* [476, II, с. 1078].

Лімноніми США виявляють найбільше уживання домінанти *lake*, наприклад: *Green Lake, Greenbelt Lake* та синонімів з семантикою штучних просторів: *reservoir* (див. додаток В), наприклад: *Coletto Creek Reservoir*, а також амер. *wells* у *Lake Mineral Wells* та амер. *fork* у *Lake Fork* [509]. Лімнонім амер. *The Great Lakes*

імплікує п'ять озер на кордоні Канади та США: *Superior, Huron, Michigan, Erie, Ontario* [476, VI, с. 31], а переносне ЛСВ амер. *The Great Lake* “Атлантичний океан” запозичене у північноамериканських індіців [476, VI, с. 31]. Лімнонім амер., поет. *Erie* походить від назви сузір'я лат. *Eridanus* [562].

Характеризуюча семантика американських лімнонімів утворена англійськими, іспанськими, індійськими, французькими, німецькими та іншими означеннями. Наприклад, означення лімнонімів штату Техас мають англійське походження і належать до природного коду (*Park Lane Lake, Green Lake, Greenbelt Lake, Grapevine Lake*); антропонімічного коду (*Welsh Lake, Georgetown Lake*); харчового коду (*Baker Lake, Coffee mill Lake*) та ін. Іспанські означення відтворюють духовні явища (*Alvarato, Amistad*); зооморфний код (*Aquilla Lake, Buffalo Creek Lake*); предметний код *Coletto Creek Reservoir*); барвний код (*Colorado City Lake*). Індійські лімноніми увіковічують назви племен (*Cherokee Lake, Kickapoo Lake, Navarro Lake*). У штаті Каліфорнія виявлені французькі означення лімнонімів (*Frenchman Lake, French Lake*) [513]. Лімноніми утворюють акціоніми (*Salt Lake City*) [509] та назву штату *Great Lakes* [468, с. 609]. Отже, американські лімноніми демонструють переважне вживання іменників *lake* та *reservoir*, специфічні назви *wells, fork* [509]. Різноманітні означення номінують англійську, іспанську, французьку, індійську культуру залежно від штату. Перейменування американських лімнонімів засвідчує зміну денотату у межах ТГ зі звуженням значення, наприклад: *Lake Anahuac* (колись відомий як *Turtle Bay*), *Lake Athens* (попередня назва *Flat Creek Reservoir*) [509].

Отже, назви озер містять параметричну, історичну семантику; виявляють переважне вживання британських ознакових апелютивів та спільної домінанти *lake* та американських аналого-дивергентів у США. Емоційність відтворена особливо потамонімами американських іспанців. Іменник *lake* асоціюється британцями з іншими різновидами водних просторів, пагорбами, ландшафтом, районуванням і викликає уявлення американців про парк та болото [462, 464] (див. Додаток Б).

Назви штучних водних просторів поєднані у ТГ *reservoir, canal, dock, lock*. Високочастотна номінація *reservoir* в обох варіантах аналізованої мови означає штучні водоймища – ріки й озера. Потамоніми з іменником *canal* зберігають пам'ять

про римлян і виявляють територіальні орфографічні варіанти, а їхні означення демонструють британські корені, наприклад: брит. істор. *Caledonian Canal* [472, с. 3] :: амер. *Llyn Canal* [427, с. 291].

СР назв боліт структурована синонімами *bog, boggy ground, marsh, morass, moss, swamp, swale, wetland, mire, flow, lowland, fen, bottoms, Everglades* з інтегруючим значенням “м’яка площа землі, насичена вологою” [468, с. 141; 476, III, с. 456; 486, с. 61, 590], відтвореним спільною домінантою *bog* “болото” [476, I, с. 966], вживаною в гілонімах, наприклад: *Crymlyn Bog, Max Bog* [517], в актіонімі брит. *Bognor Regis* (або *Bognor*) “місто на північному узбережжі Англії” [468, с. 141], антоніми включають *desert, high ground, rocky ground* [486, с. 61, 590]. Похідний прикметник *boggy* і його синоніми *marshy, swampy*, означають болотистий стан поверхні землі [476, I, с. 967]. Синонім *marsh* [476, I, с. 185], його морфологічний синонім множ *marshes* та словотвірний синонім *marshland* вживані в гілонімах, наприклад: *Alverstone Marshes, Denge Marsh*. Фітонімічний іменник-омонім (головним чином шотл.) *moss* “мох” [476, I, с. 684] вживаний переважно у складі гілонімів (див. додаток В), наприклад: *Astley and Bedford Mosses* [517]. Гілоніми *Ballynahone Bog Fenn's, Cors, Caron Cors, Country Rannoch Moor, Alverstone Mead*, [517] містять назви боліт за співположенням інших просторів; *Fochno Flow; Cornard Mere* – за ознакою води. Іменник *swamp*, первинне вживання якого пов’язують з Америкою [476, X, с. 278], можливо, має староанглійську етимологію [474], в британському варіанті не утворює гілонімів [476, X, с. 480]. Іменник *swamp* відрізняється від синоніму *marsh* семами “низька земля, затоплювана паводком, з більшою кількістю дерев”, а від іменника *bog* ознакою кращого дренажування [462]. Синонім англ. *swale*, шотл. *swail* “волога западина” відрізняється ознакою меншої насиченості вологою; східноангл. діал. *swale* має ЛСВ “тінисте місце” [457, с. 1667], отже ці синоніми не мають конкретного значення “болото”. Синонім *mire* “площина мокрої, багнистої землі” [476, VI, с. 488] не утворює гілонімів і вживаний в переносному смислі з негативною конотацією [470] (див. розділ 4). Фонетично схожий з *mire* іменник *terse* (шотл. *marsh*) “пласка низина, зазвичай біля ріки або моря” утворює хоронім Бервікширу [476, VI, с. 364]. Іменник брит., схід.-англ. *fen*

номінує площину низької, вогкої землі [466, с. 512]. Іменник ст.-півн. *carr* “камінь” у Нортумберленді та Шотландії розвинув ЛСВ *carr* ст.-півн., діал. “став” або “великий простір води”, “волога болотиста земля”, та похідне ЛСВ “дреноване пасовисько” [476, II, с. 130]. Ряд гілонімів отримав додаткову функціональну семантику “національний заповідник” (*National nature reserve*), серед них, такі болота, як *Fenn's, Whixall and Bettisfield Mosses, Flanders Moss, Moine Mhor* (“*Great Moss*”), *Moseley Bog, Portlethen Moss* [562].

Отже, британські гілоніми виявляють переважне вживання іменника *moss*, але функціональною домінантою за повнотою ознак та словотворенням можна вважати іменник *bog*; інші назви болот мають переносні просторові та метафоричні значення, а не вживаний у британських гілонімах іменник амер. *swamp* та рідкісний брит. *mire* поширені в англійській мові з негативною конотацією. Соціокультурна функція назв болот, як і інших просторів, надала їм значення заповідників.

Серед 100 американських гілонімів з офіційних електронних ресурсів найбільшу частотність виявляє домінанта *bog* (див. додаток В), наприклад: *Big Bog, Pond Bog*; також іменник *swamp*, вживаний у гілонімах *Green Swamp, Honey Island Swamp, Great Black Swamp* з варіантом *Louisiana swamplands* та іменник *marsh*, вживаний у гілонімах *Big Branch Marsh Humboldt Salt Marsh, Tidal Marshes, Scarborough Marsh* [520]. Іменник *moss* уживається в американському варіанті англійської мови лише з первинним значенням “мох” [468, с. 912], що підтверджує тенденцію американізмів до моносемантичності та первинних значень, отже, до розмежування функціональної семантики назв простору. Переносні назви за співположенням просторів розрізняються ознаковою семантикою амер. *meadows, mire, mer, potholes, glades*, наприклад: *Troy Meadows, Massawepie Mire, Mer Bleue, Cranberry Glades, Prairie Potholes* [520]. Гілоніми *Cache River, Vernal Pools*, похідні від назв рік та інших водоймищ, мотивовані суміжністю та екологічними змінами місцевості. Іменники *mire* та *swamp* уживані в художньому стилі з негативною конотацією, наприклад: *pull himself out of the mire* [532, с. 45], *the Broadway swamps* [533, с. 105]. Спільні асоціації від іменника *bog* уключають назви долин, і розрізняються британськими асоціаціями з різновидами болот, Ірландією, водою,

низиною, апелятивами *quagmire, moss*, американськими назвами оточуючих просторів, у т. ч., штучних, асоціаціями з близькістю пустиря, пагорбу, міста, долини, води, винограднику, вживанням апелятиву *mire* [462, 464] (див. Додаток Д).

Соціокультурна семантика американських гілонімів розвинулась у назвах заповідників *Mingo National Wildlife Refuge, The Bog Garden Glacier Park, Saco Heath Preserve* [520]. Назва *Everglades* “Еверглейди, багниста місцевість на півдні штату Флорида” (національний парк) належить також хороніму [562]. Отже, назви болот виявляють територіальні уживання з ознаковими, переносними значеннями, негативні конотації; функціонують у нечисленних хоронімах, у назвах заповідників. Збільшення частотності уживання домінанти *bog* в американському варіанті англійської мови супроводжується досить високою частотністю вживання синоніму амер. *swamp* (див. додаток В). Спільні домінанти аналізованих ТГ природного простору виявили кількісну територіальну розбіжність, що відображено у наступній схемі, де нижня крива відтворює частотність домінант в британському, а верхня – в американському варіанті англійської мови. Статистичний аналіз демонструє найбільшу схожість уживання іменників *forest, bog* та *river*, найбільшу розбіжність частотності іменників *valley, mountain* та *lake*, що можна пояснити зменшенням обігу британських регіональних номінацій та урізноманітненням американських місцевими англійськими та запозиченими реаліями (див. додаток В).

ТГ назв небесного простору відтворює поняття середовища, розташованого вгорі, над землею. Домінанта *air* має звужене значення: *air* 1. “простір ззовні будинку, відкритий погодним умовам”, наприклад: *atmospheric air, the open air* та *atmosphere, stratosphere* [476, I, с. 197]; похідне ширше значення: *air* 2. “небо або простір над землею”, також *air* “середовище” [468, с. 24], означальна позиція номінує призначення, наприклад: *airfield* [476, I, с. 197]. Ідіоми воєн. *to build in the air, form castles in the air* “створювати несуттєві або ефемерні проекти” (у пустоті) визначають повітря як нереальний простір, середовище. Ідіома *on the air* букв. “носиться у повітрі” [468, с. 24] уподібнює ментальний простір розповсюдження думок, інформації. Ідіоматичне значення іменника *air* “скрізь, повсюди”, відтворене в ідіомі *Love is in the air, everywhere you look around*, визначає *air* як будь який простір. Ідіома

(to) *vanish into thin air* “безслідно зникнути” [492] надає назві простору конотацію розчинного середовища. Власний іменник *Air* утворює назви авіаліній певної країни, наприклад: *Air Canada* (головна авіалінія Канади) [476, I, с. 197].

Синонім *sky* “небо” має переносне ЛРП без артикля *skies* застар. “небеса, хмари”, у поетичному та риторичному стилях набуває підвищених та міфологічних конотацій: *sky* “небесна влада, божество”; асоціативних конотацій: *sky* шотл. “захід сонця” [476, IX, с. 159]. Іменник *sky* викликає спільні асоціації протиставлення неба воді й землі, але британці уявляють собі також позаземний простір, а американці думають про горизонт і шлях [462, 464] (див. Додаток Б).

Іменник *heaven* має основне значення *heaven* “простір, у якому видні сонце, луна та планети; де плывуть хмари”. Метафоричні ЛСВ міф. *heaven* (ант. *hell*) уподібнюють небо та інший простір божому царству, раю [476, V, с. 175]. Синтаксична метафора без артикля застар., поет. *arch / vault of heaven* “небесне склепіння” порівнює небо зі сферою або куполом [476, IX, с. 159].

Отже, домінанта *air* для позначення небесного простору утворює професійні метеорологічні, воєнні, авіаційні терміни. Іменники *air*, *sky* та *heaven* відтворюють ознаки поняття небесного простору і вживані у метафорах та ідіомах з поетичними та міфологічними конотаціями. Прикметники *air*, *heavenly*, *sky* локалізують денотат, означають характеристику; дієслова *sky* та *air* ознак простору не мають. Домінанта *sky* протиставляється британцями та американцями морю та землі, у британців асоціюється із зірками, планетами, небесним простром та всесвітом, а американці думають про горизонт та шлях, щастя, мир, тишу [462, 464] (див. Додаток Б).

Мікрополе штучного поділу Землі.

ТГ назв адміністративного поділу земної поверхні поєднує назви країн, регіонів значенням ядерних іменників *area*, *place* і представлена іменниками у складі CP *country*, *state*; CP *county*, *borough*, *barony*, *region*, *district*, *islandshire*, *ward*, *territory*, *dominion*, *megapolis*, *parish* [476, 486, с. 503]. Основне значення іменника *country* брит. “країна” :: амер. “село” [476, II, с. 1078] різниться контекстуальними ЛСВ та окремими семами, в тому числі параметричними, має британський

історичний ЛСВ “регіон країни” з характеризуючими означеннями, наприклад, брит. *chalk country, the fence country, the country of the red-deer, the stag-hunting country* [476, II, с. 1078]. Історична синтаксема брит. *crofting country* (*croft* “невелика ділянка орної землі”) номінує графство змішаного сільського господарства, переважно у північному гірському районі *Highlands*. Переносні ЛСВ *country* стосуються водного простору – моря або океану. Професійні ЛСВ відтворені омонімами, наприклад: *country* брит., спорт. (крикет. сленг) “частини поля, віддалені від ворітців” (*wickets*). Складний іменник *countryside* вирізняє простір поза межами міста [476, II, с. 1079].

Назви штучного простору не виявляють частотної різниці у вживанні доміант ТГ, проте засвідчують варіативність їх ЛРП та ЛСВ у зв’язку з географічними, кліматичними, соціальними та іншими чинниками. Дивергенти спільної доміанти *county* брит. “графство” (одиниця територіального поділу Великої Британії, Ірландії) та “округ” (одиниця поділ місцевого правління у штатах США) [485, с. 298; 476, II, с. 1080] мають підґрунтям історичні чинники – відсутність феодальних утворень – графств у США. Історично та регіонально марковані ЛРП англ. *county*, ірл. *barony* [476, II, с. 678], шотл. *country* (брит., істор *O’Neil Country, Lochield’s Country*) [476, II, с. 1078] відтворюють прагматичний ЛСВ “власність”.

Назви багатьох регіонів США за прикладом Великої Британії носять назви *counties* з дивергентним ЛСВ “округ”. Штат *South Carolina* має назви поділу *districts* “райони”, штат Аляска – *boroughs*, штат Нова Англія – *townships, towns*; штат Луїзіана – *parishes* “парафії” [427, с. 219]. Іменник амер. *district* уживаний у хоронімі *District of Columbia, DC, the District* [468, с. 400]. Іменник амер., екон. *megapolis* означає скупчення розвинених промислових міст, наприклад, на східному узбережжі США від Бостону до Вашингтону [436, с. 246]. Більш обмежений простір з негативною конотацією відчуження позначається іменниками амер. *reservation, territory*, наприклад: *Indian Territory* “резервації американських індіців” [427, с. 448].

Хороніми – власні назви країн аналізованої мови уключають повну форму: *The United Kingdom of Great Britain and Nothern Irelan* (неофіційна назва *Britain*) у складі *England, Scotland, Ireland, Wales, The United States of America* та скорочену: *Great*

Britain, GB, the USA. Хоронім *the New World* “Америка” [431, II, с. 1048] втілює сподівання її засновників на краще життя.

Історичні хороніми Великої Британії набули поетичних конотацій, наприклад, Велика Британія і, зокрема, Англія, носять назву поет. *Albion* [468, с. 28]; ЛРП *Cambria* є назвою графства на північному заході Англії [468, с. 336], ЛРП істор., поет. *Albany* – Шотландії, особливо її північної частини [468, с. 27], ЛРП поет. *Caledonia* (Шотландія) відома як латинська назва північної частини Британських островів [468, с. 187]. Словосполучення символ., поет. *The Land of my Fathers* “земля батьків моїх” являє собою заголовок національного гімну Уельсу [450, с. 280].

Хороніми утворюються морфологічним синонімом іменника *county* – суфіксом *-shire*, наприклад: *Hampshire* скороченням власної назви, наприклад: *Shrops.* = *Shropshire*, *Bucks* = *Buckinghamshire*; скороченням апелятиву *county*, наприклад: *Co. Oxfordshire*, *Co. Lancashire*, *Co. Greater London*; скороченням обох іменників: *co. Oxon.* = *county Oxfordshire* [443 с. 253]. Так само утворені ірландські хороніми, наприклад: *Co. Fermanagh*, *Co. Londonderry* [476, II, с. 1078]. ЛРП *islandshire* є скороченням хороніму – назви частини палатинату Дурему (істор. *Holy Islandshire*), похідної від назви острова *Holy Island* [476, VI, с. 503]. Назва одиниці адміністративного поділу Ірландії *burgh* входить до складу акціонімів, наприклад: *Edinburgh*. Шотландські хороніми містять суфікс – *shire* (*-shi*) або є окремою назвою, наприклад: *Aberdeenshire*, *Angus (Forfarshire)*, *Argyll*, *Ayrshi* [514]. Іменник *ward* “невеликий округ” має ЛСВ *ward* 2. “район – одиниця територіального ділення Англії” та омонім *ward* “палата у лікарні” у ТГ сервісних будинків [476, II, с. 1078].

Британські хороніми, похідні від назв рель’єфу, характеризовані означеннями – назвами сторін світу, наприклад: *the South Downs*, ім’ям графства: *the Sussex Downs* [443, с. 242], географічними назвами-локалізаторами, наприклад: *Lake Country*, *Lake District*. Складні хороніми з основою *land* мають локалізуюче означення, наприклад: *Fenland*, *Lakeland*, характеризуюче означення, наприклад, центральна частина Шотландії *Lowlands* [468, с. 831], гориста територія Шотландії *Highlands* та ЛРП у ТГ назв районів міста, наприклад: *Metroland* – хороніми Лондону, які обслуговуються метро [450, с. 316].

Хоронім *Dortmoor* – велика пустельна площа на південному сході Англії входить також до мікрополя ТГ будинків з ЛСВ “тюрма” [468, с. 350]. Означення надають хоронімам асоціацій, пов’язаних із специфікою регіонів, наприклад, хоронім *Black Country* “Чорна країна” позначає промисловий район на сході Англії [468, с. 128], метафора *Wills Neck* [521, с. 59] задіює соматизм *neck* “шия” для позначення вузького простору сільської місцевості. Автобіографічна назва *Brontë country* “країна сестер Бронте” реконструює семантику істор., шотл. *country* “регіон” і увіковічує творчість сестер-письменниць Бронте [562].

Хороніми знаходять авторське асоціативне відтворення в художніх творах британців, наприклад, хоронім *Rutshire* – місце подій у творі Джилі Купер (Jilly Cooper) “*Rutshire Cronicles*”, *Trumptonshire* фігурує у телесценаріях “*Camberwick Green Trumpton and Chigley*”. Американський вигаданий регіон *McAfee County* зустрічається в романі Марка Стедмена (Mark Steadman), *Raintree County* – в романі Рос Локридж (Ross Lockridge) [562]. Отже, британські назви регіонів відтворюють природні, параметричні, професійні, поетичні образні, автобіографічні ЛСВ.

Іменник амер. *state* має основні значення *state* “республіка” та *state* “територіальне ділення сполучених штатів Америки” [476, X, с. 852, 853]. Словосполучення з відприслівниковими прикметниками амер. *down state, up state* відрізняють південну та північну частини штату. Перші 13 назв штатів Америки, які склалися після революції та війни за незалежність (1775–1783 pp.), мають переважно англо-саксонські джерела: *Pennsylvania, Georgia, Bay, Maryland, South Carolina, Virginia, North Carolina, New Jersey, New Hampshire, New York, New York* та три індійські: *Connecticut, Delaware, Massachusetts* [562]. Ряд пізніших штатів названі за індійськими племенами, наприклад: *Dakota, Wyoming* або індійськими назвами, наприклад: *Minnesota*, що у мові племені *Dakota* означає “чиста блакитна вода”. Морфологічні хороніми мають латинські закінчення множини, пор.: *Indiana* – множ. *Indianam, Texas* – множ. *Texasm*. У письмовій мові вживані скорочені назви штатів Америки, наприклад: скор. *DC* від *District of Columbia*, скор. *DE* від назви штату *Delaware* та ін. Асоціативні означення назв штатів Америки відтворені кодами культури, надають хоронімами етнічних, історичних значень та символічних,

поетичних конотацій, наприклад: *Great Land, Land of Opportunity, Land of Linkoln*, інд. *Apachi State, Allegator State*, гавай. *Aloha State* [427]. Назви штатів дублюють деякі британські хороніми, наприклад: *New Hampshire, New Jersey* [562], що підтверджує зв'язок культур двох країн.

Прикладом асоціативних назв є метафора амер., істор. *free soil*, яка характеризує регіон США, де іще до громадянської війни було заборонено рабовласництво [427, с. 345]; емоційна метафора амер. *disaster line* означає “кордон злиднів, який поділяє западну засушливу зону та східну зону достатнього обводнення”; метафорою *Dust Bowl* названі посушливі райони на заході США [427, с. 272].

Власні назви чотрьох економіко-статистичних районів (regions) США *Northeast, South, West, Midwest* [427, с. 796] відтворюють локалізуючу і напрямкову семантику. Історична асоціативна семантика втілена в американському хоронімі *Old West* “Старий Захід”, “територія на схід від ріки Місісіпі з кінця громадянської війни”, яка асоціюється з ковбоями та індіями Дикого Заходу [468, с. 1576]. Метафора *Wild West* “Дикий Захід” відтворює ранні часи фронтиру, коли у західній частині США ще не було встановлено закони й порядок [427, с. 1084]. Сучасний метафоричний хоронім *Borsch belt* “борщевий пояс” наданий курортному району [427, с. 88].

Отже, семантика хоронімів представлена назвами країни та регіонів, зокрема, спільними назвами *country, county*. Історична британська номінація *barony* та сучасні американські номінації *district* і *territory* містять прагматичну семантику, британські історичні ЛРП з асоціативними конотаціями охоплюють промислові території та літературні образи, а американські відтворюють історію освоєння Північної Америки, особливості штатів та окремих регіонів. Асоціації британців від домінанти *country* пов'язані з англomовними країнами, континентом та островом, домом, зеленою природою, містом, стабільністю, нацією та ін. Цей іменник асоціюється американцями з ландшафтом регіону, села, гір, болота, дороги, станції, курорту Палм Біч [462, 464] (див. Додаток Б).

ТГ назв населених пунктів CP *city, town, borough; CP village, hamlet; CP estate, farm, demesne* розрізняється ЛСВ: *city* “велике місто”, *town* “селище міського типу”,

township “селище”, *village* “село”, *borough* “районний центр, округ” [427, с. 178]; поселення *hamlet* утворене невеликою кількістю будинків. Основне значення іменника брит. *town* “місто” поєднує семантику великої площини та кордонів у ЛСВ “досить велике місто”, яке розвинулось із історичних ЛСВ брит. *town* “укріплене місце, фортеця, табір” [476, XI, с. 201], *town* ст.-англ “загороджене місце” від лат. *villa*, вужчих ЛСВ *town* “загороджена земля будинку”, *town* шотл. “будинок на загородженій землі” [476, XI, с. 201]. Амер. *town* відрізняється ширшими, більш загальними ЛСВ *town* “усяке, навіть маленьке місто” [476, XI, с. 202], “поселення міського типу” [427, с. 977], “city” [482, с. 180]. Сучасне й ширше значення брит. *town* “населене місце, більше за село, з місцевим управлінням” [476, XI, с. 201] уключає параметричний та соціальний компоненти і диференційні ЛСВ *town* діал. 3. “невелика група будинків, село або невелике селище” [476, XI, с. 201]. Британські асоціації від доміанти ТГ *town* пов’язують ТГ назв частин країни, міст, шляхів сполучення та будинків семантикою обжитого простору людини; американці асоціюють *town* із місцем людини та шляхами сполучення. [462, 464] (див. Додаток Б). Означення надають синонімам цієї ТГ соціокультурних конотацій, наприклад, брит. *country town* “головне місто (адміністративний центр)” [450, с. 145], брит. *county borough* “місто з муніципальним управлінням” [482, с. 223], амер. = брит. *county seat* “адміністративне місто графства” (округа США) [482, с. 223]. Метафора амер. *ghost town* “місто-привид” мотивована економічними причинами, які змушують мешканців покидати міста [468, с. 540]. Прислівник *midtown* визначає перебування поблизу центру міста, тоді як власна назва *Midtown* характеризує центр міста, наприклад, частину району Манхеттен у Нью-Йорку [468, с. 885], амер. *downtown* розрізняє ділову частину міста [468, с. 413], *uptown* визначає рух до або знаходження у підвищеній житловій міста, не діловому центрі [468, с. 1517]. Фрази без артиклю *in town*, *up town* означають перебування, рух, діяльність у місті [482, с. 1044].

Британські ойконіми – історизми часів римлян утворені зрощенням основ – латинських *-port*, *-chester*, англійських *-burgh*, *-ham*, *-ton*, *church*; *-den* та ін., наприклад: *Dorchester*, *Manchester*, *Lancaster*, *Winchester* [514]. Міста носять назви ватажків кельтських племен, наприклад, *Reading* означає *place of Reada's people*,

Dagenha – Dacoa's homestead, Bamburgh походить від імені королеви VII ст. *Bebba*. Актіоніми *Whitchurch, St. Ives, Christelm* являють собою язичькі та християнські назви міст [458, с. 141], про що свідчать їх компоненти *Whitch-*, *Christ-* та скорочення *St.* Антропотопоніми-історизми відтворюють прізвиська феодалів та відомих громадян Великої Британії: *Earl Duke, New Nelson, Alfreton*; назви народів-завойовників: *Saxundham, Normanton* та ін. [514]. Дослідження 960 британських актіонімів на офіційному сайті Великої Британії виявляє перевагу перших основ – назв частин світу та других основ – назв природного простору, дому та міста.

Таблиця 3.3

Найбільш уживані перші основи британських актіонімів на 960 прикладів

7 *Ash-* (*Ashford*), 6 *Black-* (*Blackburn*), 5 *Bur-* (2 *Burton*), 3 *East-* (*Eastwood*), 6 *Kir(k)-* (*Kirkham*), 7 *Middle-* (*Middleham*), 6 *North-* (*Northampton*), 6 *Sand-* (*Sandbach*), 11 *South-* (*Southsea*), 4 *West-* (*Westerham*), 8 *Whit-* (*Whitby*) (CLTUK).

Суфікси актіонімів також вказують на історичну значущість для британців міста, дому, моря, ритуалів, тоді як корені та основи демонструють різноманітні коди культури, зокрема антропонімічний, природний, напрямковий, будівельний та ін. Серед застарілих – іменник *thrope* у *Woolthorp* [476, XI, с. 387], *ham(p)* у *Hampstead* [476, V, с. 48].

Таблиця 3.4

Найбільш поширені суфікси британських актіонімів на 960 прикладів

73 *-ton:* (*Aldington*), 8 *-don* (*London*), 69 *-ham* (*Oakham*), 20 *-ford* (*Alford*), 16 *-bury* (*Westbury*), 10 *-sea* (*Winchelsea*), 10 *-worth* (*Lutterworth*), 8 *-cester* (*Alcester*) (CLTUK).

У складі словосполучень іменники містять семантику роду занять, торгівлі, культу, а прикметники – частин світу, характеристики міст та об'єктів у місті.

Таблиця 3.5

**Найбільш численні перші компоненти актіонімів-словосполучень
на 960 прикладів**

4 New (New Mills), 7 South (South Cave), 4 East (East Cowes), 6 Market (Market Bosworth), 6 West (West Bedlington), 4 Bishop (Bishop Auckland), 4 Great (Great Dunmow), 4 North (North Tawton) (CLTUK).

Іменник *city* “велике місто або інше населене місце”, “столиця” [476, II, с. 443], “важливе місто, муніципальна корпорація”, брит. “місто з привілеями хартії монарха” [482, с. 180] походить від франц. *cit *, має синоніми ст.-англ. *burh, borough* [476, II, с. 443] (пор. ЛСВ *borough* “район”), наприклад: *a borough of Great Britain holding a royal character* [488, V. I, с. 412]. Територіальні соціальні ЛСВ *city* шотл., ірл. та США “місто з корпоративним управлінням, мером та олдерменом” виявляють похідність від британського; дещо специфічне соціальне ЛСВ амер. *city* стосується управління штату або місцевої влади [488, V. I, с. 412], у новіших штатах значення *city* більш вільно вживане [476, II, с. 443]. Синоніми брит. *borough* та *city* різняться соціокультурною семантикою корпоративного управління та міської районної ради, наприклад: *the Borough of Brooklyn* [468, с. 148]. Складений іменник істор. *city-state* має історичну конотативну семантику незалежної держави [468, с. 243]. Британці асоціюють іменник *city* з великими містами, шляхами сполучення, закладами та контрастними закраїнам міста. Американці відзначають велику площину, хмарочоси й контраст з трущобами та селом [462, 464] (див. Додаток Б).

Іменник *village* “село” має такі ЛСВ *village*: 1. “група житлових та інших будинків – центр проживання у селі, район, обжите місце, менше за місто або з управлінням міського типу” [476, XI, с. 204]. Емоційність відтворена морфологічним зменшувальним синонімом фр. *villaget* “невелике село” та метаф., жарт. *village* 1.в “місто, столиця, особливо, Лондон”. Британські міста мають

жартівливі *London – Big Smoke, Birmingham – Workshop of the World, Leeds – Big Yorkshire Pudding* [564].

Означення акціонімів-прізвиськів наділені характеризуючою семантикою: параметричною: розм. *Big City (Лондон)* [450, с. 70], *Greater London* “територія Лондону та частин прилягаючих графств” [450, с. 222]. *City of Dreaming Spires* “Місто дрімаючих шпилів” [450, с. 123] у метафоризації Оxfорду поєднує просторову асоціацію “вертикаль” з відчуттям спокою. Ойконіми *the City, The City of London* містять ціннісну семантику, а ойконім *Square Mile* – характеризуючу кількісну семантику [476, II, с. 243]. Акціонім-метафора, жарт. *Big Smoker* характеризує промислову екологію Лондону [450, с. 70]. Асоціативні ойконіми уособлюють вподобання і традиції мешканців, наприклад: *Ambridge Village* – уявне селище в Англії, де проживають та працюють персонажі відомих телесеріалів [468, с. 37]. Іновації в топоніміці пов’язані з появою або самовизначенням нових міст, зокрема як наслідок урбанізаційних процесів; наприклад, місто *Torbay* увібрало міста *Torquay* та *Paignton*. Серед іновацій – міста зі статусом графства (*county*): *Basildon, Essex, Bracknell, Berkshire* та ін. [514]. Перейменовуються міста з дубльованими, неприємними, застарілими, невиразними назвами та ін. [561].

Отже, структура семантики британських назв міста складається з історичних параметричних, прагматичних, метафоричних, соціокультурних компонентів. Британські ойконіми в афіксах, основах, окремих лексемах та словосполученнях кумулюють історичні, національні, природні та соціальні процеси, поняття й характеристики, традиції та ритуали, промисловість, історичних особистостей країни; метафоричні асоціативні назви уособлюють культурні цінності й традиції. Перейменування ойконімів мотивоване соціокультурними чинниками і викликає зміну емоційної та ціннісної семантики.

Синтетичні процеси зрощення спостерігаються і в транстопонімічних, антропонімічних американських ойконімах [256], хоча переважають аналітичні. Американські Американські акціоніми слідом за Дж. Троессером можна класифікувати на антропоніми, незвичайні, кумедні, міфологічні, страшні, середньовічні назви [556].

Географічний код найбільш широко представлений в топоніміці, наприклад: *Forest Hills, Flushing Meadows, Sugar Creek* [468, с. 538; 504, 505].

Продовжуючи класифікування американських акціонімів [556], розглянемо їхню функціональну семантику більш детально. Лінгвокультурні коди, відтворені акціонімами, відображають 1) мисливство, наприклад: *Gun Barrel City*; 2) комунікацію, наприклад: *Telegraph, Telephone*; 3) енергетику, наприклад: *Energy, Gas, Fossil, Energy Enterprise* [547]; 4) деякі назви мають міфологічну основу: *Devil's Den, Hellhole Palms, Devil Tower*, та ін.; 5) відтворюють нереальний простір: *Sugar Land, Sugar Creek*; 6) харчовий код: *Coffee, Oatmeal, Cheeseville, Toast*; 7) екологічний код: *The Woodlands, Greenbelt*; 8) естетичний код: *Fairfield*; 9) можуть бути жартівливі: *Cat Spring, Welcome, Golly, Stairtown, Nada* (ім'я *Nadja*); 10) римовані: *Toco, Voca; Fink, Wink; Coy, Joy*; 11) релігійно-емоційні: *Acme, Best, Buda, Bula* та ін. [547]. Існують назви з непрозорою семантикою: *Chipping Norton, Bigglewade, Leighton Buzzard* [546, с. 225]. Антропотопоніми виявляють прізвища президентів США: *Washington, Lincoln, Albright*; учених: *Humbolt* та ін. [504, 505].

Американські міста, як і британські, наділені жартівливими прізвиськами з оцінною семантикою: *New York – the Big Apple, Las Vegas – Sin City, Ddtroit – Motor City, Chicago – Windy City* [565].

Перейменування американських міст мотивоване наявністю дублетів, престижністю, моральними чинниками, впливом бізнесу, наприклад, дромонім амер. *Elm Street* перейменовано на *Jacksonville Road* оскільки ця вулиця веде до селища *Jacksonville* [549]. Перейменовуються занадто довгі або непрозорі індійські акціоніми, наприклад, *Cappanach* змінено на *Dorchester* [561]. Серед іновацій акціонімів ХХ ст. учені називають техногенні метафори *Gasoline, Electron* та ін.; англійські та французькі скорочення, наприклад: *Xray, Radio*, більш бажані назви, наприклад, акціонім *Willmore City (California)* змінений на *Long Beach* [561].

Отже, ТГ назв населених пунктів демонструє спільні британські та американські номінації, які різняться параметричними ЛСВ домінант *town, city*, ознаковими, професійними ЛРП, асоціативними конотаціями у відтворенні національної природної та соціальної специфіки, традицій та ритуалів. Британські

синтетичні ойконіми утворені переважно англосаксонськими коренями, основами та афіксами, тоді як більшість американських ойконімів являють собою аналітичні утворення і включають значно більшу кількість запозичень з інших мов. Означення надають ойконімам конотацій за спільними кодами культури: природним, антропонімічним, професійним та ін.; американські ойконіми відрізняються іноваціями – техногенними, жартівливими, субстандартними назвами. Дублювання ойконімів свідчить про крос-культурну інтеракцію а заміна мотивована наявністю дублетів, моральними, емоційними, ціннісними та прагматичними чинниками, традиціями та культурними цінностями.

ТГ назв районів міста відтворена іменниками *borough, side, end, part*. Іменник брит. *borough* виявляє звужений ЛСВ іменника брит. *borough* “місто” [482, с. 223] та іменника брит. *borough* “район країни”. Іменник брит., істор. *estate* “маєток” має контекстуальний соціокультурний похідний ЛРП *industrial estate* “промзона” [468, с. 465]. Номінації *slurb* “трущобна окраїна” та *pocket borough* “карманний округ” (виборчий округ підвласний аристократам [450, с. 376] відмічені жартівливими та негативними соціокультурними конотаціями.

Американські назви частин міста – іменники та прислівники *uptown* та *downtown* з локалізуючою та орієнтовною семантикою – означають високо розташовану або північну частину міста, не діловий центр та закраїни [468, с. 413, 1517]; амер. *midtown* – частину міста біля центру, але не ділову [468, с. 885]. Хоронім амер. *Midtown* відомий як центральна частина столиці, особливо частина Манхетену у Нью-Йорку [468, с. 885]. Назви негритянських кварталів міста амер. *ghetto, harlem* відтворюють соціальну семантику геноциду та злиднів. Ідіома дещо арх. *other side of the track* “бідніша частина міста” [492] має конотацію соціального відчуження і утворена перехрещенням двох ТГ – назв міст і шляхів сполучення.

Хороніми – назви частин міста наділені історичною соціально маркованою семантикою. Наприклад, *the City of London* має звужене ЛСВ брит., істор. *The City* “частина Лондону у старовинних кордонах, з великими банками та фінансовими організаціями, керована лордом-мером та корпорацією” [476, II, с. 443]; параметрична метафора *Square Mile* означає частину міста “Сити, фінансовий центр

Лондону” [481]. Хороними брит. *East End, West End* містять напрямкову семантику, виражають соціокультурну опозицію “ділова й робітничі частини Лондону” та прагматичні оцінні конотації “бідна та багата частини міста”. Різонаціональні назви поділу Лондону в районі *Soho: Greek Cypriot Quarter, China Town* та ін. доповнюють цю ТГ звуженим ЛСВ *town* та іменником *quarter*. Фольклорна семантика, відтворювана асоціативно, виявляє елементи способу життя бідного народу у віртуальних хоронімах зі змішаними негативними та жартівливими конотаціями “забуття”: ЛРП брит. *Cocaign* – “Країна Кокні”, уявна країна розкошу та ледарства; *Cockneydom* “Королівство кокні” застосовується до бідних околиць Лондону [476, II, с. 568]. Отже, хороніми міста відтворюють його історію, соціальні явища, проблеми та ін.

Хороніми США утворюють контрастні соціокультурні асоціації, наприклад, назва *Beverly Hills* означає фешенебельний район у Лос-Анжелесі, де проживають кінозірки [427, с. 88], *Beacon Hill* – назва престижного району міста Бостону [427, с. 80], *Darktown* “Чорне місто” є неофіційною назвою негритянського району *Harlem* у Нью-Йорку [427, с. 402]. Отже, британські та американські назви адміністративного поділу міста мають контрастні соціокультурні значення та конотації, демонструють історичну еволюцію іменників брит. *borough, estate, city*, уявні британські ЛСВ; доповнюють цю ТГ параметричними ЛРП та ЛСВ-запозиченнями іменників *town* та *quarter*.

ТГ назв шляхів сполучення поєднує функціональною семантикою іменники *street, way, lane, square, path, belt, cross, circle road, highway, roadway, avenue, boulevard* [468, с. 1055] та ін. та ядерні абстрактні іменники: *extension* з параметричною семантикою та *place* з локалізуючою семантикою. Домінанта ТГ – іменник *way* відтворює антропонімізований простір як засіб пересування у ЛСВ *way*: 1. “дорога для людей, тварин та транспорту” [476, XII, с. 199], віддалений простір: *way* 1.с. рідк. “головна дорога між країнами”; римські дороги; вузьке ЛСВ брит. *way* “доріжка, якою треба йти, щоб досягти певного місця” [468, с. 1556] має ширше ЛСВ *way* амер. “відстань у просторі до певного місця або точки [468, с. 1556], синтаксема амер. *free way* є синонімом *road* [475, с. 777]. Спільні асоціативні

репрезентації *way* відтворюють зовнішній простір домівки, британці уявляють ромаїття шляхів сполучення, а американці лише напрямок руху та палату в лікарні, отже аварію [462, 464] (див. Додаток Б).

Фразеологізми з іменником *way* відтворені метафорою 1.d астрон. *Milk Way* [476, XII, с. 199], обернені до суб'єкта, наприклад: *go one's own way* “йти своїм шляхом” [481, с. 457], *have a long way to go* “далеко йти” (відстань) [481, с. 457], амер. *every which way* “в усіх напрямках, повсюди” [468, с. 1556]. Метафора амер. *Great White Way* – одна із назв Бродвею, відомого своїми яскраво освітленими рекламами, нерідко в значенні театрального району [427, с. 387] – утворена на перехресті ТГ районів міста й ТГ шляхів сполучення.

СР виявляють полісемію доміанти *way* для позначення різних шляхів: СР шляхів для пішоходів: *walk, path, trail*; СР проходу різного призначення: *archway, tract, space, gateway, orbit, passage, entrance, exit* [486, с. 659; 476, XII, с. 200], франц. *avenue, boulevard, cul-de-sac, corniche, route*, та ін.; амер з ісп. *piazza, esplanade*, італ. з лат. *via*, фр. *rue, arcade*, нім. *strasse* [486, с. 580]; висока доля словотвірних двоосновних синонімів спостерігається у СР шляхів для транспорту: *highway, roadway, motorway* та ін.; також у СР різновидів автомобільного шляху: *alleyway, laneway*; амер. *highway, superhighway, beltway, byway, parkway, roadway, causeway, trackway* [486, с. 522]. Брит. *motorway* та амер. *highway* “головна дорога, яка веде до міста; головний шлях для транспорту” вважаються аналогами [476, XII, с. 200]. Метафоричні ЛСВ відображені іменниками *switchback, shunpike, corridor, close, beltway* [486, с. 580].

Напрямокві та видові семи відтворюються префіксом: *by-*: *bypass, bystreet, byway*; параметричні семи – префіксом та основою: *super-high-way*; спеціальні значення – лексевою *alley*, префіксом *inter-* в амер. *interstate*, першою основою складного слова з характеризуючою семантикою: *backstreet, crossroad, causeway, beltway, parkway, switchback, shunpike, alleyway*. Запозичення поєднують греко-латинську основу *auto-* із різнонаціональними основами – назвами дороги: нім. *autobahn*, франц. *autoroute*, італ. *autostrada*; в синтаксемах уживаний прийменник *through (street)*; іменник *side*, наприклад: *side road, side street*; прикметники: *Main*

Street, secondary road / track / trail [519]. Полісемія домінанти *way* найбільш повно відтворена іменниками *street* та *road*.

Іменник *street* “вулиця” від лат. *via strata* – “римська дорога”, є найбільш звичайною та багатозначною назвою шляхів сполучення; значення *street* I.1 “мощена дорога, магістраль” зберіглося у власних назвах (дромонімах) старих доріг (переважно римських), наприклад: брит. *Wadling Street, Ermine Street, Ickniel Street* та у скороченні *St.* [476, X, с. 1102]. Сучасне значення *street*: 2. “дорога у місті або селі між двома рядами будинків з тротуарами та проїзним шляхом, широка у порівнянні з *lane, alley*” [476, X, с. 1102; 471]. Переносне ЛСВ *street* виявляє більш вузьке значення “перехід між довгими рядами людей або речей” [476, X, с. 1102]. Іменник амер. *street* може вживатися буквально: *street* I.в як синонім іменників *road, way, pass, passage, path, lane, highway, thoroughfare, alley, mall, avenue, boulevard, drive, cause, terrace, place, rout, via, strasse, artery, court, cross, square, piazza* [486, с. 580, 789]; також як брит. *street*, отже це значення більш розмите. Іменник брит. *court* вживаний у назвах коротких вулиць [465, с. 312]. Синтаксема брит. *high street* має конотацію підвищеної соціальної оцінки центру бізнесу, наприклад: *Camden High Street* [476, X, с. 1102] :: амер. *Main Street* стосується найважливішої вулиці в невеликих містах у США [468, с. 1427]. Поняття “вулиця” поділяється на двовимірний простір та поверхню, чим розрізняється дійктичне вживання прийменників *in* та *on*: *in the street* “бути поза будинком, в місті та ін.” :: (головним чином) шотл., амер. *on the street* [476, X, с. 1102]. У складі прийменникових словосполучень прийменники *up / down / in / into / out of / on / off / around the street* надають *street* значення місця, напрямку або вказання на місцеположення [476, X, с. 1102]. Отже, семантична структура іменника *street* складається із компонентів “двовимірний простір, поверхня, місце, параметри, засіб пересування, прохід, напрямок, початок і кінець, покриття” і розвивається у напрямку розширення. Британські асоціативні назви вулиці складають офіційний простір міста, а американці уявлення окреслюють менший радіус – навколо свого дому [462, 464] (див. Додаток Б).

Іменник *road* означає лінію зв'язку між різними місцями для транспорту, коней та пішоходів [476, VIII, с. 725], наприклад, істор. *Normandy le Wold road* [521, с. 113]. Поділяючи значення іменника *street*, іменник *road* утворює CP у складі лексичних синонімів: *interstate, rise, trail, drag*; морфологічних синонімів: *crossroad, subway, overhead, towpass, turnpike, freeway, autobahn*; синтаксичних синонімів: *post road, post way, secondary road, big road, main drag*; стильових: торг. *market road*, воен. *military road*, буд. *bridge, tunnel*; іст., *Roman road*; соціокультурних: *national highway, country road* [486, с. 580, 789, 522]. Синтаксеми – назви доріг Лондону мають лексичні еквіваленти, наприклад, синтаксемі *elevated_ overpass* відповідає іменник *flyover* у дромонімі *Arms Chiswick flyover, Croydon Flyover* [519]. Назви доріг відтворюють геометричний код культури, наприклад: *line, circus, cross, square*; предметний код: омонім *belt*. Спільні асоціації відтворюють дорогу як засіб переміщення, розрізняються назви покриття дороги, британці відзначають різноманітні шляхи сполучення, рель'єф; уявлення американців доповнені асоціаціями – можливою аварією та тюрмою [462, 464] (див. Додаток Б).

Власні назви шляхів сполучення – дромоніми охоплюють годоніми – назви шляхів, доріг, вулиць, наприклад: *Regent Street*, агороніми – назви площ, наприклад: *Trafalgar Square*, геоніми – назви доріг, проїздів, наприклад: *Albert Road*. Британські дромоніми виявляють особливості місцевого ландшафту, наприклад: *Craven Hill, Ave Maria Lane, Cromwel Gardens* та ін., позначаються 1) літерами: *A103 road, A104 road (England)*, 2) літерами й цифрами: *Motorways M1, M25; A40(M) (Westway)* [519]; 3) словами *Downing Street*. Власний іменник *Place* утворює назви вулиць, нерідко невеликих, наприклад: *Unwin Place, Portland Place*; означає також відкрите місце площі, ринку в місті. Приміські дромоніми включають назви суміжних просторів: *London Canary Warf, London Bridge* та ін. [519]. Дромонім *Bow Street* містить юридичну семантику назви поліцейського суду в Лондоні [468, с. 152].

Означення надають британським дромонімам характеризуючих значень через коди культури: історичний: *Fosse Way, Roman road* [519], *Trafalgar Square*; антропонімічний: *Regent Street, Newton Street; Cromwell Road*; ритуальний: *St. Jamse's Park* [542]; природний: *Clinic and Paris Gardens, Bayswater Road*; одяг:

Petticoat Lane; їжу: *Pudding Lane*; символічний: *Fleet Line, Green Belt*; геометричний: *Inner Ring Road, North Circular Road*; параметричний: *Royal Mile*, соціально-політичні поняття: *Parliament Square*, жаргон: *Blackfriars Bridge* [519] та ін.

Британські метонімічні дромоніми позначають рід заняття або спосіб життя. Наприклад, *Fleet Street* у Лондоні уособлює британську пресу. Асоціативна метафора *Acacia Avenue* відтворює уявну типову вулицю околиць Великої Британії, де пересічні мешканці живуть за старими традиціями [468, с. 6]. Дромонім розмов. *Bomb Alley* символізує район графств Кент і Сусекс, куди падали німецькі ракети під час другої світової війни [450, с. 81]. Дромонім Лондону *Baker Street* наділений авторськими конотаціями А. Конандойля, якій поселив там героя своїх оповідань Шерлока Холмса [450, с. 59]. Перенос назви шляху на суміжні види простору змінює функціональну а не лексичну семантику, наприклад, *Hart Lane* є назвою стадіону [468, с. 1572].

Перейменування вулиць являє собою джерело іновацій дромонімів, мотивованих соціокультурними чинниками, зокрема урбанізаційними, наприклад, *Road* перейменовано на *Place, Street* на *Road, Way* із зміною функції; дромонім з дубльованим денотатом *Avenue Road* замінено на популярний *E.3Kitcat Terrace* та ін. Сучасними вважаються назви природних явищ, етносів, ближніх районів, політичних героїв, президентів та ін. [519].

Отже, британські назви шляхів сполучення відтворені морфологічними, лексичними, синтаксичними засобами, літерами та цифрами; вербалізовані здебільшого номінаціями англосаксонського походження, також французькими та іншими запозиченнями і містять напрямкову, параметричну, локалізуючу, геометричну семантику; вони відтворюють природний, антропонімічний та соціалізовані коди культури. Перейменування мотивоване зміною дубльованих назв, осучасненням, підвищенням оцінної етичної, естетичної, професійної семантики назв шляхів сполучення та ін.

Американські назви шляхів сполучення виявляють здебільшого англійську лексику, яка поділяється на: 1. назви головних магістралей (*major roads*) з функціональною семантикою 1) виду шляху: *highway, freeway*; 2) призначення:

autoroute, autobahn, autostrasse, autostrada; 3) швидкості: *expressway*; 2. об'їзних шляхів змішаної семантики: *auto-estrada, motorway, pike, avenue, boulevard, road, street*; 3. невеликих доріг 1) з ознаковими семами: *alley, bend, drive, fairway*; 2) за орієнтовними об'єктами повз дорогу (США): *bay, gardens, gate, grove, heights, highlands hill, cove, grad, canyon, knoll, lane, ridge, parkway, vale, view; terrace, manor, court, place*; 4. назви за різновидами: *causeway, mews, pathway, trail, wal, way, wynd*, франц. *culs-de-sac, close*; 6. назви за формою: *circle, crescent, quadrant, square, loop, diagonal*; 5. назви за суспільними функціями: *approach, quay, bypass*, ісп. *esplanade, plaza*, франц. *frontage (road), parade, park, promenade* [486]. Склад іменника *stravenue* з усіченням англ. *street* + франц. *avenue* свідчить про тенденцію денотату до різного призначення.

Серед спільних ознак назв шляхів сполучення – розмитість значень іменників *street, road, avenue* [531]. До відмінностей належить підвищена функціональна семантика іменника амер. *highway* “дорога між штатами” [468, с. 661], уживання назви долини та невеликої дороги *Vale* у старих містах у назвах головних магістралей, наприклад: *Roehampton Vale* [549]. Серед особливостей уживання американських номінацій – рідкісне вживання іменника “*street*”, назву “*avenue*” носять дороги; назва *thoroughfare* утворена із синтаксеми “*through fare*”; *turnpike* – довга завантажена оподаткована швидкісна дорога (*tollway*) з декількома смугами (*lanes*) або неоподаткована коротка, мало завантажена, з обмеженою швидкістю їзди [471]. Назви *way* та *lane* носять невеликі, тихі та старі дороги [531]. Назви шляхів уключають також напрямкові відмінності: *boulevards* йдуть зі сходу на захід, а *drives* з півночі на південь. У місті *Arlington*, *roads* тягнуться поза місто, а *streets* у межах міста. Вулиці мають функцію поділу: *main street* може поділяти місто на східну та західну частини, а *drive* на північну та південну. Специфічну семантику має метафора франц. *culs-de-sac* – тупикова вулиця з поворотом *turn-around* або *court*; вулиці *place, court* є додатковими; тупик відтворено метафорою *dead end* [531]. Переносне значення має омонім *fork* “виделка” – “місце розгалуження дороги” в ідіомі (*a*) *fork in the road* [492]. Номінація *bowling alley* набула переносної семантики в ТГ будинків “кегельбан із закускою та баром” [427, с. 108].

Американські дромоніми відтворюють назви індієських племен, квітів, краєвидів, містять іменники ТГ небесного простору: *Skyline, Crestview*, ТГ водного простору: *Just-A-Mere Ave*; напрямкові: *North Street*; професійні: *Stadium, Duty, Electric*” [547]; скорочення: *Mass Ave*; емоційні: *Ecstasy*; табу: *Heroin, Weed, Drugs, Steroids, Street Gangs*; сленгові прізвиська [544].

Приоритетні коди культури за штатами зумовлені демографією. У місті *Cincinnati* (штат Огайо) назви шляхів славлять середньовічну Англію, квіти, колискові пісні, індієські артефакти, старі машини, бігових коней та ін. [549]. У *San Lorenzo* (Каліфорнія) популярні розважливі, гарні та містичні назви Іспанії минулих часів: *Via Del Sol, Via Encinas, Via Del Prado*, не зважаючи на незнання їх значень, що свідчить про їхню денационалізацію та естетичну функцію. Зокрема, *Via Pecora* означає “вулиця овечої голови”, *Via Milos* “вулиця земляного черв’яка [549]. У місті *New Orleans* (Луїзіана) багато вулиць історичного Французького кварталу названі за королівськими династіями Франції, наприклад: *Bourbon Street*. У місті *Waterford Meadows* багато дромонімів з повтором однієї основи: *Meadowgreene, Meadowcrest, Meadowdale, Meadowoods, Meadowlark* та ін. [549].

Серед метонімічних дромонімів *Wall Street, Fleet Street* є назвами районів Нью-Йорку [485, с. 1166]. *Wall Street* символізує американський фінансовий світ, хоча ці види бізнесу там вже не існують; *Madison Avenue (road)* у Нью Йорку – символ світу реклами; декілька геонімів у США носять емоційну назву *Lover’s Lane* [956]. Серед історизмів вирізняються символічні дромоніми *Oregon Trail*, “тропа, прокладена першопроходцями на Захід США” [468, с. 983], метафора амер. *Trail of Tears* “Тропа сліз”, якою йшли індієці-переселенці до резервацій у 20-30 рр. XIX ст. [468, с. 1473]. Ідіома *on the road* актуалізує значення дороги як простору мандр, ідіома шотл., амер. *on the street(s)* “не вдома” визначає вулицю як простір бомжування [476, X, с. 1102]. Дромонім амер., поет. *Desire Street* має джерелом назву п’єси У. Тролопа “Трамвай бажання” [468, с. 1378]. Отже, американські дромоніми містять історичну, економічну, емоційну, соціокультурну семантику. Перейменування вулиць має спільні причини: урбанізаційні зміни,

заявлені перейменування, заміну дубльованих назви більш або менш престижними [535] та ін.

Британські та американські аналого-дивергенти апелюють шляхів сполучення поєднані поняттєвою семантикою і протиставлені за денотатною та сигніфікативною семантикою, отже являють собою аналогодивергенти, наприклад: “шоссе” *highway* брит. стар. “усяка дорога або вулиця”, брит. *public highway* юр. дорога :: амер. “широка магістраль, особливо між містами” (параметри) :: брит. *motorway* (призначення); “дорога між штатами” амер. *interstate motorway* (проміжок), амер. *freeway* “дуже широка швидкісна дорога у великому місті” (швидкість); амер. *expressway* “швидкісна дорога без зупинок транспорту” (час); брит. *drive* (дія):: амер. *driveway* (дія + шлях); “тротуар” брит. *pavement* (покриття) :: амер. *sidewalk* (засіб пересування); “залізниця” брит. *railway* (гіперонім) :: амер. *railroad* (гіпонім); “підземний перехід” брит. *underpass* (засіб пересування) :: амер. *underground* (простір); “метро” брит. *underground* (простір), метаф. *tube* (предмет) :: амер. *subway* (шлях); “об’їздна дорога” брит. *roundabout* (напрямок руху) :: амер. *circle, traffic circle* “кільцева дорога” (геометрична конфігурація); “кільцева дорога” брит. *ring road* (геометрична конфігурація) :: амер. *beltway* (метафора); “перехід” брит. *crosswalk* (засіб), *pedestrian crossing* (призначення) :: амер. *zebra crossing* (метафора); *crosswalk* (засіб); “узбіччя дороги” брит. *verge (of a road)* (межа), брит. *hard shoulder* :: амер. *shoulder* (соматизми, конфігурація); “узбіччя дороги” (орфографічні) брит. *kerb* :: амер. *curb*; “в’їзд на шосе” брит. *slip road* (характеристика) :: амер. *on-ramp* (поверхня); “двобічний шлях” брит. *divided highway* (дорога) :: амер. *dual carriageway* (дорога для транспорту); “дорога у чотири полоси” (кількість) брит. *four lane road* :: “двобічний шлях, вільний шлях” амер. *dual carriageway, freeway* (Western U.S.); “автострада” брит. *flyover* (метафора) :: амер. *overpass* (нейтральне значення); “не покрита дорога” брит. *dirt road* (якість) :: амер. *unmade road* (діяльність); брит. “покрита дорога” *paved road* (діяльність) :: амер. *metalled road* (матеріал + діяльність), амер. *blacktop* (колір покриття); “зупинка транспорту” брит. *transport café* (метафора, приміщення) :: амер. *truck stop* (місце); “центральна полоса”, орієнтовні назви: брит. *middle lane* :: амер. *center lane*, брит.

central reservation :: амер. *median strip*; “внутрішня полоса” брит. *inside lane* (орієнтовна) :: амер. *slow lane* (характеристика); “зовнішня полоса” брит. *outside lane* (орієнтовна) :: амер. *fast lane* (характеристика); “велосипедна доріжка”: брит. *cycle path* (вужче) :: амер. *cycle rout* (ширше); різнопоняттєві ЛСВ: брит. *turnpike* “платна дорога у 18 ст.” :: амер. “довга швидкісна, особливо платна дорога” [465; 458, с. 146; 480]. Аналізовані територіальні аналогодивергенти назв шляхів сполучення виявляють семантичні опозиції за відношенням до шляху за формою, ознаками, функцією та стилістичною належністю, американські репрезентації відрізняються від британських більш конкретною характеристикою денотату.

Отже, засоби відтворення семантики шляхів сполучення охоплюють морфологічні, лексичні та, синтаксичні, літери та цифри. Серед спільних ознак назв шляхів сполучення – розмитість значень іменників *street, road, avenue*, перехідні явища з інших ТГ; переносні значення та функціонально-семантичні зміни у складі дромонімів, прагматична, естетична семантика. До закономірностей утворення американських назв шляхів сполучення належить наслідуваність, британських, зокрема, історичних антропонімів (епонімів). До відмінностей відносяться американські лексичні, функціонально-семантичні та функціонально-синтаксичні аналоги, дивергенти, аналого-дивергенти, запозичення, особливості за способом позначення, підвищення семантики іменника амер. *highway*, рідкісне вживання іменника *street*, особливості вживання іменників *thoroughfare; turnpike*, номінацій напрямку та поділу простору під впливом урбанізаційних та соціокультурних чинників, які виявлені в семантиці дромонімів. Асоціативні репрезентації відтворюють офіційний простір шляхів сполучення британців, а американці підкреслюють їх небезпеку [462, 464] (див. Додаток Б). Фразеологізми, метафори та асоціативні репрезентації з назвами шляхів сполучення реалізують функціональну та емоційну семантику реального та уявного простору життя, випробувань, відчуження, системи цінностей та ін.

ТГ назв прибудинкової території відтворена *CP yard, court, courtyard, campus, premises*. Основне денотативне значення іменника *yard* “двір” відтворює закриту площину, прилеглу до будинку [476, XII, с. 150], конотативні синоніми

диференціюються означеннями: *yard*: історичні: *castle yard*, ритуальні: *chapel yard*, морфологічні синоніми: напрямкові: *back yard*, сервісних будинків *inn yard*, також синтаксема *stable yard*; статусні: *palace yard*. Аналогодивергент брит. *back-yard* номінує закриту територію без трави позаду невеликого будинку, амер. *yard* – землю навкруги дому, зазвичай вкриту травою [465, с. 1662]; аналоги поєднують брит. *garden* та амер. *yard* [465, с. 410]; ЛСВ шотл. *yard* означає спеціальний простір – шкільний ігровий майданчик [476, XII, с. 150]. Іменник *yard* уживаний у складі урбонімів – назв галузевих закладів, наприклад: брит. *Carter's Yard, Scotland Yard* [476, XII, с. 150], стадіонів, наприклад: амер. *Camden Yards (Oriole Park C. Yards)* “стадіон у місті *Baltimore (Maryland)* бейсбольної команди “*Oreole*” [468, с. 190]. Британці асоціюють іменник *yard* із Шотландією, фермою, забором, залом, стіною, а американці – із землею, домом, школою [462, 464] (див. Додаток Б).

Іменник-запозичення *court* “двір” з історичного соціокультурного значення “французький королівський двір, придворні” розвинув просторове значення *court* “двір великого будинку або ряду будинків, розташованих у дворі” [476, II, с. 1090]. Вужчі ЛСВ уключають *court (court-yard)* “квадратний двір, оточений будинками, в університеті Оксфорду та Кембриджу” [476, II, с. 1090], стилістичне ЛСВ спорт. *court* “спортивний майданчик” [476, II, с. 1090], наприклад: *tennis court*. Транссемантизація *court* в ТГ будинків утворила ЛСВ *court* = брит. *block of flats* [468, с. 317] і власні назви будинків британського суду, наприклад: юр. *Hampton Court, Tottenham Court* [476, II, с. 1090]. Транссемантизація у ТГ шляхів сполучення утворює британську назву короткої вулиці [465, с. 312]. Прикметник *court* та словосполучення *at court* мають локалізуюче значення, а дієлово-конверсив *court* – соціокультурну семантику [476, II, с. 1090]. Синоніми *campus, premises* “територія” розрізняються означеннями як ЛСВ амер. *on the campus of the university* “територія з будинками” (перше вживання стосується Принстонського університету [562]) та немаркований ЛСВ: *on the premises of the building*, який стосується будинку, частини будинку з прилеглою територією (*Webser Online*). Отже, назви прибудинкових територій *yard* та *court* виявляють поширення значення двовимірного простору на тривимірний і утворюють різногалузеві ЛСВ.

ТГ будинків поєднує ТГ житлових будинків, частин будинку та сервісних будинків – назви постійного й тимчасового житла або місця перебування людини.

ТГ житлових будинків. Значення “житло” вбирає більш вузьке поняття приватної землі з побудовами, ЛСВ “дім” і відтворене іменником *home* брит. “постійне, комфортне місце людини, більш значуще, ніж будинок” [468, с. 681], отже поєднує обмежений фізичний та комфортний ментальний простір людини, відтворений в ідіомах *home is where the heart is, a house is not a home*), фізичний простір: брит. *an Englishman's home is his castle* “дім, будинок британця як місце приватного життя, закрите від втручання” [481, 534]. ЛСВ амер. *home* “тривимірний простір будинку” [468, с. 681], “дім та його територія” [488, V, II, с. 1082] розширюють поняття дому до усякого приємного та комфортного місця [465, с. 684]. Фразеологізм (переважно британський та у штаті США Нова Англія) *at home* стосується ситуації знаходження людини, зазвичай вранці, у своєму домі або іншому житлі [488, II, с. 1082]. Ширше ЛСВ *home* визначає країну або місце походження чогось, наприклад: *Britain is the home of railroads* (Richard Joseph) [488, II, с. 1082], місце проживання [476, V, с. 349; 465, с. 684]. Асоціації британців від іменника *home* стосуються житла та господарчих будівель, а американців усякого житла як місця відпочинку [462, 464] (див. Додаток Д). Спільні абстрактні назви житла людини *shelter, nest, homestead* мають емоційні конотації і можуть означати різні види простору. Іменники *prison, asylum, hide* та ін. відтворюють антонімічне соціальне значення примусово обмеженого простору.

Історичні назви житла відтворюють визначні події минулого Великої Британії 1) в назвах фортець: *castle, hill-fort, tower*, наприклад, брит. *maiden castle* “нескорена фортеця”, перенесена на ойконім *Maiden Castle* (стара назва Единбургу); 2) в урбонімі *Buckingham Palace* (назва офіційної резиденції королеви Великої Британії), похідному від назви *Buckingham House* (усічення, розмов. *Buck House*) [468, с. 170] з домінантою *house*.

Традиційні назви житла. Домінанта *house* конкретизує поняття житла в основному значенні *house* “дім – місце усякої життєдіяльності людини”, особливо *house* “місце постійного проживання сім’ї”, отже суміщає фізичні та соціальні семи

[476, V, с. 418; 468, с. 1200]. Діал. англ. *house* має звужене значення “головна житлова кімната (наприклад, кухня) фермерського будинку або котеджу” [488, II, с. 1096]. Фраза брит. *move house* означає зміну будинку – місця житла [465, с. 684]. Окрім спільних асоціацій британців та американців щодо домівки та господарчих будівель, іменник *house* розрізняє британські асоціації з містом і селом та американські – з пересувним житлом [462, 464] (див. Додаток Б).

Функціональна семантика домінанти *house* відтворена у назвах традиційного житла: 1) міських будинків: *town home*, два з’єднані будинки брит. *semidetached house (semi)* :: амер. *duplex* – будинок, поділений на два житла [468, с. 427]; *triplex* амер. квартира з кімнатами на трьох поверхах будинку [465, с. 410, 431]; брит. *terraced house (terrace)* [468, с. 1434] :: амер. *row house* [503], брит. з франц. *row house* [503, с. 309] :: амер. *roadhouse*; брит. *block of flats* :: амер. з франц. *apartment building, apartment house, apartment block* [468, с. 50], амер. *condominium* – будинок з приватними, брит. *court, bungalow, Tudor house, Georgian houses* [468, с. 40; 465, с. 312]; *brownstone house, New England house (Tudor house), Victorian house, mobile homes* [468, с. 441]; 2) сільських будинків: брит. *countryseat*, брит./амер. *farmhouse*, франц. *villa*; амер. *plantation house*, амер. з ісп. *ranch, ranch house*, [468, с. 441, 3], брит. з італ. *studio study* – кімната з книгами [476, X, с. 1181], “невелика квартира” [562], інд., істор. *wigwam* “круглий домок індіців Америки” [468], інд. *tepee, teepee, tipi* “кругла палатка індіців” [468, с. 1433]; інд. *earth lodge, earthlodge* “куполоподібне житло племені північноамериканських індіців”, крите землею та травою [468, р. 254]; інуїт. *igloo* “дім із блоків твердого снігу мешканців крайньої півночі Північної Америки та Сибіру” [468, с. 694, 729], 4) статусного житла: а) назв маєтків: *estate, manor, manor house, stately house*, франц. *mansion, manse, palace*; б) маленьких або бідних будівель: з франц. *cottage*, діал. *cote, cabin, barracks*, брит. *thatched cottage*; амер. *log house*, сленг. *hooch (hootch), hovel, hut, hutch, shack, shanty*; 7) сервісних будинків: *penthouse*; 8) рухомих житлових приміщень: *houseboat, house trailer, mobile home, motor home, recreational vehicle, trailer, floating house*; 9) будинків церковних служителів: *rectory, tract house*, франц. *parsonage, vicarage*; 10) історичних будівель: *castle; palace, tower* [486, с. 288]; 11) хмарочосів: *skyscraper*,

tower, наприклад: *the Post Office Tower* в Лондоні [491, с. 86]; 12) незвичайних видів житла: *salbox, treehouse* [486, с. 288], *cave* та ін. 13) орендованих будинків: *tenement, tenement house* (від дієслова фр. *tenir* “тримати”); 14) тимчасової житлової площі: *boarding house, room(s), rooming house, lodging house*, франц. *accommodations, dorm, dormitory, lodgment*; 15) квартир різних параметрів: брит. *flat*, амер. *apartment, амер. duplex* “квартира на двох поверхах”, *triplex* “квартира на трьох поверхах” [465, с. 431, 1545], *suite*. Отже, назви будинків містять параметричні, соціальні, темпоральні семи, розрізняють традиційні та інші види житла, різняться конструкцією за територією, національними смаками та соціальним статусом. Ці назви дключають багато запозичень з французької мови.

Історичним стереотипом британського житла був будинок з ‘англійським’ газоном: *Lawns are an English obsession, and have been for centuries* (Why-Englishmen-love-their-lawns). Найбільш популярна домівка в Англії – два з’єднані будинки *semi-detached house*, за ним слідує окремий будинок *detached house*, потім декілька з’єднаних будинків *terraced house* [468, с. 1434]. Іменник брит. *terrace* для позначення здвоєних будинків походить від назви природно або штучно піднятої землі, особливо на схилі горба або берега річки, наприклад: брит. *Terrace at the Palace of Westminster* [476, XII, с. 208]; також від назви робітничих бараків, наприклад: брит. *a terrace of weavers’ cottages* [521, с. 177], (пор. значення італ., амер. *terrace* “крита веранда будинку” [476, XI, с. 2080], брит. *patio* [468, с. 1434]. Можливо, відсутність земляних терас зумовила аналогодивергенти амер. *town house, row*. Отже, назви традиційного житла британців мотивовані місцем його розташування, традицією селитися поряд.

В американській культурі переважає тенденція селитися окремо. Реаліа-символ *dream home* “будинок мрії”, відтворює мрію кожного американця про власний будинок [468, с. 417; 453, с. 156; 238, 180]. Тому у США першим за кількістю стоїть *detached house*, за ним слідує *semidetached* і останнім називають *terrace* [503]. Специфічні будинки представлені назвами будиночків із бревен *log cabins*, які символізують скромного, простонародного походження людини, її сили й стійкості у важкому житті на кордоні американських поселень [468, с. 820]. Назва

житла амер. *Katrina Cottages* вмотивована стихійними лихами – тайфунами та торнадо [555, 562]. Отже, назви американського житла відрізняються від британських традицією селитися окремо, географічними, екологічними та національними ЛРП та ЛСВ.

Іноваційні назви житла поєднують лексичні та синтаксичні синоніми різні за ознаковою семантикою матеріалу: *Log Cabin, Saltbox, the Straw Bale Studio, earthbag dome, wooden yurt*; за етнологічними та архітектурними характеристиками: *Ranch Gallery, Porticos Gallery, cob homes, floating treehouses*, усичення: розм. *Fab Tree Hab (fabulous tree habitation)*, метафори: *tree ball Willow Balls, gazebos* [501] та ін. Іменник *space* у рекламі є контекстним синонімом іменника *home* і містить прагматичні ціннісні конотації: *liveable space, one multifunctional space* [501]; іменник *home* відтворює конкретне ЛСВ “дім” та наділяється контекстними емотивними конотаціями: *Minimal UK compact home* [501]. У зв’язку з проектом мініжитла історичний британський стереотип житла – будинок з ‘англійським’ газоном поступається іншому образному стереотипу і традиції *rabbit-hutch Britain*, джерелом яких вважається американська та японська культури [501]. Назви рухомого житла поєднують синоніми *mobile, trailer, caravan, floating house, floating treehouses* [548]. Отже, нові назви житла – складні іменники та словосполучення виявляють спільні територіальні професійні та метафоричні номінації з параметричним, емотивним, прагматичним, когнітивним змістом і соціокультурними конотаціями, змінюючи стереотип британського житла на малагабаритний багатофункціональний простір і викликаючи асоціації з мрією американців про власність і незалежність. про життя в русі, на природі.

ТГ назв частин житла. Уявлення про параметри життєвого простору, заповненого або достатнього для певного призначення відтворена багатозначним ядерним іменником *room* [476, VIII, с. 778], наприклад: *There’s hardly room to breath in here*. Похідні іменники *elbowroom, legroom* містять метафори-соматизми. Застарілий фразеологізм *on (or by) room* “до чогось або на відстані, окремо” [476, VIII, с. 778] визначає *room* як дистанцію. Основне значення іменника *room* “простір” конкретизується у ЛСВ брит. *room* “кімната”, відзначене спільною семантикою ЛСВ

брит. “ частина будинку, відділена стінами або перетинками”, особливо, “квартира у житловому будинку” [476, VIII, с. 779] та ЛСВ амер. *room* “частина будинку між стінами, підлогою та стелею” [468, с. 1200] і спільним ЛСВ множ. *rooms* “кімнати, зазвичай, арендовані особою, особами, парою або сім'єю”: *my rooms at Mrs Jenks's house* [476, VIII, с. 779; 468, с. 1200]. Іменник множ. *roomfuls*, прикметник *roomful* та дієприслівник *roomed* характеризують будинок [476, VIII, с. 778], наприклад, у складених словах: *a four-roomed house*. Дієслово-конверсив півн.-амер. *room* означає перебування у житловому приміщенні або помещення в нього [476, VIII, с. 778], отже, полишене просторового значення.

Зіставлення назв британських та американських традиційних житлових приміщень виявляє аналоги брит. *set of rooms* – амер. *suit of rooms* та аналого-дивергент брит. *flat* “декілька кімнат з кухнею та ванною, зазвичай зйомні, у великому багатоповерховому будинку” (468, р. 521). Британські традиції окремого житла для родичів відтворені в урбанімі *granny flat* “бабусяна квартира, невелика квартира для літнього члена сім'ї, зазвичай, прибудова”; іменник брит. *bedsitter* означає орендовану спальню, житлову кімнату [468, с. 106]. До американських ЛРП належить *condominium* “квартира, приватизована жильцем” [468, с. 681]; амер. *duplex apartment* “квартира на двох рівнях” [468, с. 427], амер. *studio* (з італ.) відома як майстерня художника, фотографа; брит. *studio flat* амер. *studio apartment* [468, с. 1384].

Дивергенти виявляють нейтральне ЛСВ брит. *apartment* “усяка квартира” та статусне ЛСВ амер. “дорога квартира” [436, с. 26], (з франц.) *chamber* має ЛСВ брит., побут. “кімната, особливо, спальня” [468, с. 218], ЛСВ “кімната в офіційній установі” та більш нейтральне ЛСВ амер. “велика кімната, особливо для прийомів” [468, с. 218]. Аналого-дивергенти охоплюють ЛРП брит. *sitting room* “вітальня, кімната для сім'ї та гостей” із ширшим ЛСВ; пор. ЛСВ амер. *living room* “сімейна кімната”; брит. *hall of residence* “житлова кімната” має вузький ЛСВ амер. *dormitory* – студентський гуртожиток на території коледжу або університету [427 с. 262], синонім *morphing apartment* “спальня” [548]; брит. *lavatory, toilet* “туалет” та амер. *bathroom* “ванна кімната” відрізняються ознаками конструкції та призначення

приміщення; амер. *rest room* “кімната для відпочинку в офіційній установі” номінує ширшу функцію приміщення на ніж брит. *WC* “туалет”.

Отже, британські та американські назви житла відрізняються абстрактним та конкретним значенням іменника *home*, певними аналогами, дивергентами та аналогодивергентами у зв'язку з географічними, кліматичними, соціальними чинниками й традиціями його використання, включають історичні та етнічні назви житла. Проте британська ідіома та сучасне вживання у рекламі виявляють спільне ЛСВ *home* “дім”. Спільна сучасна традиція до окремого житла, зокрема до багатофункціональної квартири у багатоквартирних домах приводить до зміни концепту житла.

ТГ сервісних будинків. СР закладів харчування *restaurant, bar, café, coffee bar, pub, caff, house, shop, store* та ін. [468, с. 1055; 486] утворюють контекстні ЛСВ, наприклад, іменник *pub* має ЛСВ брит., ідіом., жарт. *watering hole* “водопій тварин” (*British idioms*), що демонструє критичне відношення британців до алкоголю. Серед відмінностей цієї СР ЛРП брит., розм. *caff* “дешеве кафе” [450, с. 102] та амер. розм. *hash house* “дешевий ресторан” [436, с. 173] мають знижені соціальні конотації. Типовими американськими назвами закладів харчування є *drive-through, diner* [468, с. А39], британськими назвами *fish and chip shop, Indian restaurant* [468, с. А38]. Назва торговельного закладу амер. *shopping mall* [468, с. А39] широко відома й у Великій Британії, там популярна також назва *emporium* – великий торговельний центр [468, с. 450]. Від брит. ЛСВ *corner shop* “магазин продовольчих товарів” відрізняється ЛСВ амер. “маленький магазин дрібних речей” [468, с. 306]. 5) У СР закладів тимчасового та спеціального житла *hotel, inn, boarding house, lodging, lodge*. ЛСВ брит. *inn* “готель або ресторан, стилізований під старовину” має узагальнений ЛСВ-дивергент амер. “готель або ресторан”; брит. *hall of residence* “житлова кімната” має спеціальне ЛСВ “гуртожиток університету” а *house* – ЛСВ “гуртожиток у школі-інтернаті” [468, с. 681]; амер. *dormitory* – студентський гуртожиток на території коледжу або університету [427, с. 262]. Переносне ЛСВ брит., розмов. *three-deckertied cottage* номінує триповерхівку загальноосвітньої школи [450, с. 482].

Іменники *centre, palace, house, hospital, hall* та ін. набувають значення сервісних будинків у національно маркованих урбонімах, наприклад, у назвах державних установ: брит. *The Houses of Parliament* “заклади законодавчої влади Великої Британії”, амер. *The Congress House* “будинок законодавчої влади США”, амер. *White House*, розм. *House* – офіційна резиденція президента США у Вашингтоні (офіційна назва *Executive Mansion*) [468, с. 1572]; власні іменники демонструють кроскультурну семантику у назві театру з римської культури: *London Coliseum* – оперний театр в Лондоні [468, с. 821], у грецькій назві клубу джентельменів – учених, літераторів у центрі Лондона *Athenaeum Club* (468, р. 454).

Place – лондонський театральний клуб [450, с. 374], *Grosvenor House* дім-готель [450, с. 225], *Halifax House* дім-клуб, *Graycoat Hospital* лікарня-школа [450, с. 230], *Town Hall* міська ратуша, *Radio City* – “культурно-розважальний центр Рокфелера” у Нью-Йорку [446, с. 232], брит. *Bow-Street* назва головного поліцейського суду в Лондоні [468, с. 152], перенесена за суміжністю з денотатом “вулиця”; брит. *Minster* має ширший похідний – назва району Лондону *Westminster*. Сучасне етнічне розмаїття у Великій Британії сприяє появі нових ЛСВ просторових назв у складі ктіріонімів, наприклад, назв китайських ресторанів: *Tokyo Diner, China City, Baozi Inn*; грецького *Hellenic Centre*, індійського *Bombay Palace* [562]. Такі назви типові й для США.

Ктіріоніми відтворюють історичні традиції Великої Британії: ЛРП брит. *Coach and Horses* – назва типового британського пабу [468, с. 257]; меморіальний британський урбонім брит. *Burn's Cottage* позначає “котедж – місце народження поета Р. Бернса у місті Алпоуей, графство Ершир” [562]. Отже, назви сервісних будинків демонструють історичні традиції британського та американського народу, питейні заклади та дешеві кафе наділені негативними конотаціями. Лінгвокультурними особливостями ТГ сервісних будинків є кроскультурна інтеракція та зростаюче розмаїття запозичень і диференційних ЛСВ у складі ктіріонімів. Американські ЛРП відрізняються менш регламентованою соціальною семантикою у всіх видах сервісу.

Спільні назви сервісних будинків уключають також інші простори – виробничі: *plant, factory, works, mill*; розважальні: *cinema, theatre, museum, exhibition, sporthall; village hall* (“клуб у селі або селищі”); службові: *office, department*; сільськогосподарські: *stable, barn, cow house, hen house, dove-house, green house*, та ін. [476].

1) У жанрі реклами просторовий код локалізує предметний код – назви брендів товарів, виконуючи функцію впливу на уяву покупця, наприклад, назва брит. *Royal Worcester* – марка англійського фарфору, що виготовляється у місті Вустері [447, с. 276]; назва амер. *Windsor Collection* – “американські скляні вироби” містить кроскультурні асоціації. Функціональний контекст актуалізує перехід власної назви простору у клас загальних, наприклад, акціонім *Oxford* – означення до назви елемента товару *oxford twill stripe* [553, с. 13] переходить у розряд термінів легкої промисловості.

2) У складі брендів харчового коду вживані британські хороніми-локалізатори, наприклад: *Beef Wellington, Cumberland sausage, Devonshire Cream Tea, Lancashire hotpot, Yorkshire pudding* [562, 496]; американські акціоніми, наприклад: *Kansas-city-style barbeque, Hangtown fry, Chicago-style pizza*, назви штатів: *New England clam chowder* [538].

3) Антропотоніми містять патріотичні та характеризуючі конотації, наприклад, прізвища британських поетів *Burnes, Swinburn*, прізвище американської художниці *Wood* (562).

ласифікація ЛРП ФСП “space”. Узагальнюючи дослідження лінгвокультурних репрезентацій ФСП “space”, пропонуємо таку їх класифікацію:

I. За лексико-граматичними критеріями:

1. За частинами мови – іменники, наприклад: брит. *trough*.

2. За класом іменників: загальні–апелятиви, наприклад: брит. *carr*, власні–топоніми, наприклад: амер. *Broadway*.

3. За морфемним складом розрізняються прості мовні одиниці, наприклад: брит. *Tower*; складні, наприклад: брит. *Woolthrope* та складені, наприклад: шотл. *but-and-ben*.

4. За формальною структурою лінгвокультурні номінації простору можна поділити на 1) морфо-семантичні, до яких належать префіксальні ЛРП, наприклад: брит. *underpass*; суфіксальні наприклад: брит. *flyover*, 2) дво- та багатоосновні, наприклад: амер. *railroad*; 3) лексико-граматичні, наприклад: амер. множ. *Alabamam*; 4) лексико-синтаксичні дволексемні номінативні словосполучення, наприклад: брит. *Cheviot Hills*; багатолексемні номінативні словосполучення, наприклад: *four lane road*; скорочення, наприклад: брит. *GB*, амер. *USA*.

II. За лексичною семантикою ЛРП класифіковані:

1. За ступенем конкретності – абстрактні, наприклад: *way*; конкретні, наприклад: брит. *subway*.

2. ЛРП-апелятиви за концептуальною семантикою поділяються на: 1). назви природного простору, наприклад: брит. *strath* та штучного, наприклад: амер. *plaza*.

3. За тематичною семантикою вирізняються 1) назви позаземного простору, наприклад: амер. *Big Dipper*; 2) назви масивів землі, наприклад: брит. *Scotland*; 3) назви низин, наприклад: брит. *cwm*, амер. *notch*; 4) назви гір, наприклад: брит., ірл. *slieve*; 5) назви лісів, наприклад: брит. *frith*; 6) назви рік, наприклад, брит. *beck*, амер. *creek, bayou*; 7) назви озер, наприклад: брит. *broad, loch, llyn*; амер. *wells*; 8) назви болот, наприклад: брит. *moss*, амер. *swamp*; 9) назви регіонів, наприклад: брит. *barony*; амер. *state*; 10) назви населених пунктів, наприклад: брит. *town*, амер. *city*; 11) назви шляхів сполучення, наприклад: брит. *roundabout*, амер. *street circle*; 12) назви прибудинкової території, наприклад: *court, yard*; 13) назви будинків, наприклад: брит. *block of flats*, амер. *apartment house*; назви частин будинків: брит. *granny's flat*, амер. *studio*.

III. За функціонально-семантичним критерієм ЛРП поділяються:

1. За стилістичною семантикою: нейтральні, наприклад *avenue*; емоційно-забарвлені, наприклад: амер. *Lover's Lane*; професійні терміни, наприклад: брит., геол. *The United Kingdom Continental Shelf*; брит., спорт. *Wembly*; прагматичні-оцінні, наприклад: брит. *Soho*; ж) діалектні, наприклад: *dingle*; жаргонні, наприклад: амер. мор. *bluff*; сленгові, наприклад: брит. *den.*; художні засоби та стилістичні фігури:

метафори, наприклад: амер. *Erebus of a room*; алюзії, наприклад: амер. *The Territories*; жартівливі: *Cockneydom*; імпліковані: *Stamford Bridge*.

2. За внутрішньою формою: мотивовані, наприклад: брит. *Moss*; немотивовані, наприклад: *Bog*.

3. За вживанням: узуальні, наприклад: амер. *Oklahoma*; okazіональні, наприклад, амер. *Oki*.

IV. За лінгвокультурологічною семантикою ЛРПП вирізняються:

1. За джерелами: а) загальноанглійські формальні та семантичні варіанти, наприклад: *hotel*; б) запозичення, наприклад: амер. *selva, jungle, pampa*;

в) автохтонні територіальні формальні та семантичні варіанти, наприклад, аналоги: брит. *flyover* та амер. *overpass*; дивергенти: *home* брит. “житло”, амер. “будинок”; г) територіальні аналого-дивергенти: брит. *pavement* покриття – амер. *sidewalk* засіб пересування; д) регіональні формальні ЛРПП, наприклад: брит., шотл. *loch*, вал. *llyn*; ірл. *lough*; е) запозичення, наприклад: брит. *bungalo*, амер. *wigwam*; дублетні ЛРПП: брит., амер. *Washington*; є) історизми, наприклад: брит. *barony*; и) застарілі, наприклад: брит. / амер. *mount; wood* брит. / амер. “ліс”;

і) архаїчні: брит. *ham*; сучасні, наприклад, ойконім амер. *Gasoline*; й) асоціативні, наприклад: брит. *City of Dreaming Spires*; к) уявні: брит. *Ambridge Village, Acacia Avenue*; авторські: брит. *Baker Street*.

Висновки до розділу 3

ФСП “space” складається з ядра, близької та далекої периферії. Центр ядра – іменник *space* охоплює усі ознаки поля. Ядерна зона ФСП “space” уключає абстрактні іменники простору, іменники зі значенням сторін світу та сторін об’єктів, параметричні іменники, займенники, прислівники, прийменники місця та напрямку руху. Структурно-семантичний аналіз іменників ядерної зони виявляє основні види та ознаки фізичного простору, переважно універсальні, професійні, стилістичні ЛСВ, семантичні процеси розширення, звуження, невелику кількість американських дивергентів, здебільшого термінів у науковому стилі мови, почасти – в офіційно-діловому стилі. Інші частини мови мають непряму семантику простору.

На близькій периферії мікрополе назв безмежного простору поєднує астрономічні характеризуючі, метафоричні терміни, зокрема територіальні ЛРП. Британські асоціативні репрезентації відтворюють пустий простір космосу, а американці виявляють асоціації із заселеним космосом, об'єктом освоєння. Синоніми ТГ назв землі *earth, land, soil, ground* із загальним значенням простору поверхні й середовища мають контекстну звужену наукову, професійну, метафоричну, міфологізовану, соціокультурну та іншу стилістично марковану семантику; виявляють аналого-дивергентну опозицію брит. *earth* :: амер. *ground*. Домінанта *earth* асоціюється британцями з різновидами природного простору землі планетою, всесвітом, заселеним світом, зіркою та ін., а американцями – також із домом, отже їх уявлення більш антропоцентричне.

Назви видів природного простору виявляють транссемантичні, трансфункціональні зміни, застаріння британських регіональних, діалектних іменників *gill, nan, nes, coed, coomb, combe, frith, dean, clough, moss, swale* з причини більшого уживання домінант особливо в американському ареалі, застаріння іменників *weald, wold, hope, carr* внаслідок екологічних, урбаністичних чинників, зменшення вживання просторового ЛСВ *wood* з-за промислових чинників, зміни функціональної семантики у топонімах без зміни лексичної, кумулятивну функцію топонімів та антропотопонімів, дублювання топонімів зі стереотипними асоціаціями, міжкультурною та естетичною функцією.

Спільні номінації включають домінанти, більшість наукових термінів, десемантизовані похідні та дієслова з ментальними ЛСВ. Аналоги та дивергенти мотивовані географічними та соціокультурними чинниками. Історичні національно марковані британські номінації та запозичення позначають назви різних видів природного простору у прямих, переносних, омонімічних та метафоричних процесах транссемантизації, трансфункціональності, зокрема, конверсивізації, перехрещенні з іншими ТГ, атракції непросторових номінацій; застарілі назви обмежені природними та штучними топонімами. Британські кіладоніми демонструють високий синтетизм, в інших топонімах переважає аналітизм. Характеризуючі означення американських топонімів демонструють техногенні,

рекламні іновації, світогляд індійського, іспанського та інших народів. Перейменування конкретизує або змінює значення номінації. Асоціативні репрезентації назв природних просторів британців більше пов'язані з водою, зосереджені на своїй території, відношеннях з Америкою або наводять розмаїття видів простору; асоціації американців включають також далекі країни.

Статистичний аналіз британських та американських назв природного простору демонструє найбільшу схожість частотності вживання іменників *forest, bog* та *river*, найбільшу розбіжність частотності іменників *valley, mountain* та *lake*, що можна пояснити застарінням та зменшенням обігу британських регіональних номінацій та збільшення уживання домінант у США, поповнення американських ТГ місцевими англійськими та запозиченими назвами.

Назви штучного простору засвідчують аналоги, дивергенти, аналого-дивергенти та реалії, зумовлені історичними, географічними, кліматичними, соціокультурними та іншими чинниками. Домінанта *country* асоціюється британцями з англосаксонськими країнами, домом, природою, містом та ін., а американцями – з провінцією. Спільні британські та американські апелюють у ТГ назв населених пунктів різняться параметричними ЛСВ домінант *town, city*, ознаковими, професійними ЛРП, метафоричними конотаціями у відтворенні національної специфіки, традицій та ритуалів. Британські синтетичні ойконіми мають переважно англосаксонське походження, американські ойконіми переважно аналітичні, містять більше запозичень та іновацій – техногенних, жартівливих, субстандартних назв. Заміна ойконімів мотивована наявністю дублетів, моральними, емоційними та прагматичними чинниками.

Британські та американські назви ТГ адміністративного поділу міста мають контрастні соціокультурні значення та конотації, демонструють історичну еволюцію британських іменників *borough, estate, city*, британські запозичені ЛСВ *town* та *quarter*.

Серед спільних ознак назв шляхів сполучення – розмитість значень іменників *street, road, avenue*. До територіальних відмінностей належить підвищення семантики іменника *highway*, рідкісне вживання іменника амер. *street*, особливості

вживання іменників амер. *thoroughfare*; *turnpike*, номінацій напрямку та поділу простору під впливом урбанізаційних та соціокультурних мотиваторів. Асоціації британців від іменника *street* відтворюють семантику офіційного простору, американці уявляють комфортний простір та домівку.

Назви прибудинкових територій *yard* та *court* виявляють звужені значення різних видів двору та інших майданчиків.

Історичне абстрактне британське та конкретне американське значення іменника *home* тяжіє до спільного конкретного, реалії ТГ будинків включають історичні та етнічні назви житла, запозичення, мотивовані географічними, кліматичними, соціальними чинниками й традиціями використання. До особливостей належать зміна концепту домівки британця до малогабаритної квартири, американські назви нестандартного житла, асоціювання американцями іменника *home* з усяким притулком. Назви британських сервісних будинків виявляють історизми, стильові ЛСВ та зростання запозичень; американські різнонаціональні назви відрізняються менш регламентованою соціальною семантикою в усіх видах сервісу.

Перехідні явища включають між'ярусні, різнотематичні, міжпольовіваріанти назв простору, тому просторовий код поповнюється за рахунок інших кодів культури та поповнює інші коди культури.

Типологічна класифікація ЛРП ФСП “space” охоплює лексико-граматичні, лексичні, функціонально-семантичні, лінгвокультурні критерії критерії.

Основні результати розділу викладено в одинадцяти одноосібних статтях [284, 287, 291, 297, 299, 307, 309, 310, 316, 317, 321].

РОЗДІЛ 4

ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РЕПРЕЗЕНТАЦІЙ ФУНКЦІОНАЛЬНО-СЕМАНТИЧНОГО ПОЛЯ “SPACE”: ТЕКСТОЦЕНТРИЧНИЙ ПІДХІД

Уживання культурологічної лексики зі значенням простору в англомовному тексті має особливості, пов'язані з її полісемією, актуальністю тематики, специфічними смислами різної функціонально-стилістичної спрямованості. У дослідженні репрезентацій ФСП “space” ми розглядаємо текст як мотиваційний контекст актуалізації та реалізації ЛРП у висловленні та у складі комунікативної ситуації. Процеси актуалізації та дезактуалізації [33, 2, с. 276-279; 452, с. 119; 267, 278, 281] спричиняють зміни семантики ЛРП, що може залежати від стилю та жанру мови, взаємозв'язку стилів мови [44, с. 32; 198, 213, 241, 248, 331] та ін.

4.1 Загальні тенденції й особливості функціонування лінгвокультурних репрезентацій ФСП “space” в англомовних текстах різної функціонально-стилістичної належності

Уживання ЛРП у сучасній різножанровій літературі пов'язане з загальними тенденціями її розвитку, станом міжнародної та національної культури, кроскультурною комунікацією та ін. Текст, як складова частина дискурсу, зокрема, текст в цілому, являє собою середовище для реконструкції значення мовної одиниці [110, 113, 135, 232, 267], розвитку її семантики. Тексти різних функціональних стилів та жанрів є головним мотивуючим контекстом ЛРП, оскільки “мотивація не входить у значення слів” [69, с. 22] за: А. А. Потебня [233, 235].

Проблемам функціонування мовних одиниць і, зокрема, ЛРП, присвячено чимало праць науковців в аспектах лінгвостилістики [394, 44, с. 32; 198, 213, 241, 248, 331], лінгвокультурології [197, 2003, 327, 328, 358, 359, 366, 378 та ін.], зокрема, розвідкам номінацій простору [132, 168, 222, 278], проте специфіка ЛРП в текстах різної жанрово-стилістичної належності потребує подальших досліджень, націлених

на прагмалінгвістичні, соціолінгвістичні, психолінгвістичні та інші особливості вживання ЛРП в англійській мові.

Просторові номінації у функціональних стилях англійської мови відтворені загальноновживаними словами, термінами, емоційно маркованими одиницями. ЛРП різняться номінаціями та / або функціями їх уживання залежно від теми, об'єкту та мети тексту. У тексті усі лексеми ядра, центру та периферії ФСП “space” вирішують полісемію. Такі граматичні явища, як конверсія, позиція у словосполученні, а також лексичні: полісемія, омонімія відтворюють “інтеграцію мовних функцій” [150, с. 16], соціокультурну парадигму [та національне забарвлення аналізованих номінацій у процесах транссемантизації, трансфункціональності та ресемантизації.

Актуальність, популярність, тема накладають обмеження на вживання або частотність номінацій простору, актуалізують та дезактуалізують семантику простору багатозначних номінацій, мотивують національно марковані номінації простору, надають перевагу назвам штучних просторів, пов'язаним із діяльністю людей. Зіставлення британських та американських контекстних репрезентацій простору виявляє вживання спільних дієслів та прикметників – конверсивів національно маркованих номінацій – з частково або повністю дезактуалізованою просторовою семантикою.

У контексті речення і тексту наявність експліцитного або імпліцитного суб'єкта – адресата надає семантиці місця і напрямку референційної функції, відтвореної, зокрема, топонімами, які, окрім називної функції, можуть мати також інші семантичні функції: експресивну, емоційну, оцінну, напрямкову та ін. ЛРП використовуються для концептуалізації національних культур [266; 135, с. 169; 218? 168? 91, 536 та ін.].

Отже, у тексті відбувається актуалізація лінгвокультурних значень та конотацій національно маркованих просторових номінацій у граматичних та семантичних процесах, мотивована лінгвістичними та екстралінгвістичними чинниками. Екстралінгвістичні чинники – етнологічні, економічні, соціальні, психологічні та ін. визначають ситуативні ЛСВ та конотації. Серед множинних мовних функцій, які реалізує ЛРП, стилістична функція послуговує актуалізації їх національно маркованої семантики.

4.2 Стилiстичнi функцiї лiнгвокультурних репрезентацiй ФСП “space” в англiйськiй мовi

Стилiстичнi функцiї ЛРП в текстах рiзної функцiональної здiйснюють експресивний вплив на читача (с. 32). Стилiстичну функцiю виконують, зокрема, згорнутi конструкцiї, такi як компресiя, елiпсис, iмплiкатура, пресупозицiя, абрeвiатура, фiгури мови, наприклад, у коментарi до прикладу: *Washington DC*. Окрiм текстової стилiстичної функцiї ЛРП виконують мовнi функцiї: iнформативну, когнiтивну, дидактичну, орiєнтовну, емотивну; психолiнгвiстичнi функцiї зосередження, пiдтримання уваги та утворення асоцiацiй; а також художнi функцiї: емоцiйну, оцiнну, естетичну, образно-характеризуючу

Компресивна функцiя, втiлена у топонiмах, надає науковому тексту розмовного стилю, наприклад, амер. *Rockies* вiд *Rokie Mountains: Except for the Rio Grande, which rises west of the Rockies and flows about 1,900 circuitous miles to the Gulf, West of the Rockies, nearly all of the rivers are strongly influenced by aridity* (463); у рекламi товарiв: 7 2017 ACAD Iowa Law Review A B C <http://blogs.reuters.com/long/#45>. See, e.g, Mike Gorrell, *Eagle Mountain to Sell Its Gas, Electric Utilities* [518]. Топонiми згортають лiнгвокультурнi дефiнiцiї, наприклад: *the Pennines* [463] – *the Penine Mountains*. Топонiм може утворювати авторськiй оказiоналiзм, наприклад, усiчення двох назв галерей: *the Goupenor Gallery* зi словосполучень *the Goupil Gallery* та *Grosvenor Gallery* [443, с. 256].

Топонiми виконують не лише функцiю локалiзацiї подiй, а й стилiстичну функцiю, наприклад, в оповiданнi “The Last of the Belles” Ск. Фiцджеральда авторськa назва мiста *Tarleton* асоцiюється з пiвденним, розпеченим лiтнiм сонцем, мiстом за компонентом *tar* “смола”, отже, його емоцiйне забарвлення наближене до негативного. Топонiми у заголовках лiтературних творiв мiстять емоцiйну пресупозицiю та естетичне навантаження. Наприклад, заголовок оповiдання О. Генрi *Skylight Room* мiстить негативнi соцiокультурнi конотацiї дискомфорту та невлаштованостi людини у капiталiстичному свiтi. Стилiстична функцiя реалiзується разом iз характеризуючою (описовою), експресивною (емотивною) та оцiнною функцiєю. Цi функцiї актуалiзуються етнiчними, iсторичними,

архаїчними, розмовними, діалектними, жаргонними, оказіональними, запозиченими назвами простору. Характеризуюча функція реалізується, зокрема, ЛРП, які беруть участь в описі оточення людей, наприклад, запозичення *tepee*, *wigwam*, топонім *Indian country* імплікують національні риси та спосіб життя американських індіанців. ЛРП утворюють опис національного ландшафту Америки: амер. *Prairie: An extensive area of flat or rolling grassland, especially the large plain of central North America* [463].

ЛРП у функції епітету може використовуватися, наприклад, для відтворення динаміки в просторі та часі: *30B7K W_non_ac_nat_scienceA B C During a ridge spell he will experience one type of weather, during a trough spell a very different type* [496]. ЛРП підсилюють позитивне або негативне значення назв простору, реалізують прагматичні пресупозиційні та оцінні конотації, наприклад, потамонім у словосполученні *turbid Amazon* [496, с. 102] містить авторську оцінку неспокійного національного та соціального середовища Америки, отже імплікує антропний код. ЛРП утворюють описові метафори з пресупозиціями, поєднуючи код простору із соматичним кодом, наприклад: *The Montana sunset lay between the Mountains like a gigantic bruise* [523, с. 348].

ЛРП беруть участь у характеристиці персонажів художнього твору. Алегоричний опис крикетного поля королеви у казці Л. Керола “*Alice in Wonderland*” за допомогою ЛСВ брит. *cricket field* відтворює віртуальну картину суспільства Англії феодальних часів, де діють ієрархічні відношення – “люди” (гральні карти великої масті) використовують фламінго-підлеглих, а ті – служників-їжаків, отже, код простору виступає фоном для антропного коду та соціокультурної ситуації.

До експресивних стилістичних засобів належить також інтертекстуальність, яка демонструє міжкультурні семантичні зв'язки, наприклад, алюзивний заголовок оповідання О.Генрі “*A Madison Square Arabian Night*” з метафоричними експресивними, оцінними конотаціями поєднує американський урбонім з авторським нереальним простором – референтом арабських казок “Тисяча та одна ніч”.

Топоніми – символи бізнесу та професій – можуть утворювати персоніфіковану метонімію, суміщуючи просторову семантику з імплікатурою національного юридичного суб'єкту як, наприклад, дромонім-антропонім у прикладі брит. *Wall Street analysts say US truck rates may soften, temporarily* (530).

Отже, стилістичні функції ЛРП у дискурсі у складі, характеризуючої, компресійної та експресивної функцій утворюють лінгвокультурну інформаційну та конотативну семантику британських та американських текстів різних стилів у взаємодії коду простору та інших кодів культури, лінгвокультурологічна специфіка ЛРП виявляється у відтворенні фонові інформації лінгвокультурної ситуації. ЛРП розрізняються контекстуальною граматичною, лексичною та стилістичною семантикою в текстах різної жанрово-стилістичної належності, тобто мають особливості функціонування.

4.3 Лінгвокультурологічні функції репрезентацій ФСП “space” в англійських текстах різної жанрово-стилістичної належності

Ізоморфізм та аломорфізм функціонально-семантичних та функціонально-синтаксичних британських та американських ЛРП у тексті, зумовлений лінгвістичними та екстралінгвістичними чинниками, виникає у процесах транссемантичності та трансфункціональності, які спричиняють переключення кодів культури.

4.3.1 Особливості функціонування лінгвокультурних репрезентацій ФСП “space” в англійському діловому тексті. ЛРП ФСП “space” у діловому спілкуванні реалізує лінгвокультурологічну функцію мови, відтворюючи економічний простір країни. Номінації простору отримують тематичне навантаження за допомогою іменників – назв галузей промисловості, закладів культури та ін. Ділові тексти поділяються на юридичні, економічні, промислові, етикетні та ін.

1. У британському юридичному тексті іменник *land* “земля” у конотації власності актуалізує код простору у зв'язку з антропним кодом, наприклад: 88

K4U W_newsp_other_science A B C The land is owned by Darlington Council, who are funding the conservation work (496). Іменник *land* відтворює також соціокультурне ЛСВ брит. “країна” 73 CH7 W_newsp_tabloid A B C *I would rate them the most improved team in the land over the past year'* [496].

2. Тексти різних функціональних стилів можуть розрізняти британські та американські соціокультурні конотації. Наприклад, американські контекстні уживання доміанти *land* в **економічних контекстах** виявляють прагматичну конотацію як об'єкта торгівлі та промисловості у предикаті діяльності, наприклад: 48 2017 ACAD *The Journal of Real Estate Research* A B C # The intra-property land uses in this set of variables are easement, open land, woodland, and wetland [518].

В соціокультурних контекстах відбувається заміна коду простору на ментальний з утратою національної маркованості номінем, наприклад, іменник брит. *trough* “западина, долина” [OED XI, с. 406] у поєднанні з часовим кодом набуває спільного переносного значення “економічний спад” за семою “глибина”.

3. **Промисловий текст** представлений професійними кодами культури. Промисловий код надає коду простору національної маркованості. Наприклад, іменник *country* визначений характеризуючим контекстом промислового коду як американізм: 71 2017 ACAD *Vanderbilt Law Review. imagined that Yankee free labor ideology would revolutionize southern agriculture: " The whole cotton country must be permeated and regenerated by New England men and by New England ideas* [518].

У промисловому контексті просторовий код іменника брит. *trough* “западина, долина” [476, XI, с. 406] десемантизується до первинного предметного коду брит./амер. “жолоб” [476, XI, с. 406] за ознакою “глибина”.

Іменник *city* “столиця” відтворює звужену семантику в американській синтаксемі будівельного коду *Radio City* “розважальний центр Рокфелера”: *Radio City Music Hall is an entertainment venue at 1260 Avenue of the Americas, within Rockefeller Center, in Midtown Manhattan, New York City* [562]. Британська синтаксема *Radio City* полишена значення простору, є назвою радіопрограми. Звужену

семантику має хоронім Лондона *White City* – назва району з телевізійним центром, торговельними закладами та ресторанами, де всі будинки білого кольору [561]: 52
 CH2 W_newsp_tabloid A B C *his engine overturned as he sped to an emergency call in White City, West London, yesterday* [496].

Синтаксеми з іменниками *street* та *road* реалізують диференційну національну семантику. Британський ЛСВ *down the street* “униз вулицею” може пояснюватися горбистою місцевістю: 50 CH1 W_newsp_tabloid A B C # *I'D love to think Olympic cycling champion Chris Boardman could whizz down our street delivering the letters on a new Royal Mail mountain bike* [496]. Пор. амер. *up the street*. Дрімонім *High Street* позначає головну вулицю в британському місті: 4 CH1

W_newsp_tabloid A B C *'The Government do not appreciate what is happening in the High Street to small independent businesses.'* *You see them lying empty and derelict* [496]. Амер. *High Street* є назвою ресторану в Нью Йорку [561]. Дрімоніми-синтаксеми реалізують символічний код, зокрема, місця банківської справи: брит. 34 CH1 W_newsp_tabloid A B C *Lamont, the so-called Chancellor of the Exchequer, now being set up by Downing Street as a future former Chancellor in an attempt to save Honest John's career?* [496]; амер.: 18 2017 ACAD *American Economist.P., (2015, September, 15,). BitBeat: Wall street, city banks join blockchain-focused consortium MoneyBeat Blog* [518].

Контекст топоніму з іменником *road* надає британським історизмам антропоної маркованості: *Roman road of Watling Street crosses the River Medway, on the road to Canterbury. St. Augustine's Abbey* [496].

В автодорожньому кодї номінацію *pelican crossing* “різновид пішохідного переходу з двома світлофорами, кнопкою та двома освітленими піктограмами” відносять до британської культури (wikipedia), наприклад: [14ABXW_fict_prose](#) ABC *of her car. They were very heavy. He pressed the button at the pelican crossing and waited. The lights changed and he was pushed by someone behind him* [496]. Такий приклад (1 зі 100) в американському тексті свідчить про запозичення: [16J9KS_meeting](#) ABC *local residents are requesting that the Council install a pelican crossing on the site of the existing zebra crossing* [518].

Номінація *flyover* в британському автодорожньому коді має ЛСВ “еспланада”, відсутній в американському, наприклад: [2KRTS brdcast newsABC On the M4, junction 1, that's the Chiswick flyover, it's very heavy indeed in both directions](#) [496]. Ця номінація коду простору дезактуалізується в американському авіаційному коді до спільного первинного значення “переліт”.

Британський топонім автодорожнього коду *The Mall* номінує дорогу: *The Mall is a road in the City of Westminster, central London, On VE Day (8 May 1945)* [562]. Похідний британський ЛСВ “торговельний центр” для позначення будинку повз вулицю уживаний в британському та американському будівельному коді культури: *Tyne and Wear is the largest shopping mall in the United Kingdom* [562]. 2, 2019 - *In the United States, shopping is a sport and hobby. Experience U.S. culture at one of America's biggest malls* [562].

У ТГ назв будівель домінанта *house* реалізує британську історичну семантику в синтаксемі *terraced house*: *55 CHIW_newsp_tabloid ABC So on Tuesday morning she popped into an ordinary-looking terraced house in West London* [496]. В американському будівельному коді реалізуються також аналоги *row houses* та *row homes*: *They are also known in some areas as row houses or row homes (especially in Baltimore, New York City, Philadelphia, and Washington, D.C.)* [561]. Іменник *house* є компонентом урбоніміфв – назв британських закладів: *79 CHI W_newsp_tabloid. A shortlist of entries will be featured on Dance Energy House Party with winners chosen by a panel of viewers and top music biz hotshots* [496].

Британська історична номінація будівельного коду *tower* “башта” розвинула переносний ЛСВ “будинок у формі башти”, запозичений в американську культуру: *13CH2W_newsp_tabloidABC Lance, who lives in another tower block near Mark, moved there from Cannock, Staffs, to find work* [496]. *5CHIW_newsp_tabloidABC they spent only 68,000 erecting their four-bedroomed tower house, which overlooks a salmon river and rolling countryside* (BNC). *22012BLOG...ws.theregistrysf.comABC San Francisco for approximately \$52 million and intended to build a 27-story, 400,000-square-foot office tower* [518].

Для британського ареалу типові власні назви приватних будинків: 38 *CHIW_newsp_tabloid ABCThen, in two extraordinary days at a stately home called Constable Burton Hall the smouldering embers were ignited* [496].

Іменник *home* в обох варіантах аналізованої мови реалізує значення “будинок” та ЛСВ “житло” отже, ціннісні конотації цього іменника включають духовність: брит. 55 *CHIW_newsp_tabloid. They have a simply-furnished home, a Volvo estate car and a loathing for being in the limelight* [496]. 69 *2015NEWSWashPost ABC places in Old Goucher, including what is now a vacant rowhouse and a group home for homeless teenagers* [518]. Американські назви нерідко визначені британськими будівельними стилями: 45 *2015NEWSWashPost ABC living room of Belle Sawhill's airy, one-bedroom Georgetown home, a former carriage house* [518].

Назва *bungalow* є запозиченням з перської мови в обидві англомовні країни і маркована дивергентними ЛСВ. Британське вживання реалізує характеризуючий ЛСВ “будинок, розташований на одному рівні”: *bungalow – house that is all on one level* [562]. Американський ЛСВ відрізняється компонентом “з двома поверхами”, наслідуючи традиційну конструкцію британського будинку: *US : a house that has one main level and a second smaller level above* (wikipedia). Синтаксема *overwater bungalow* походить із США: *The concept overwater bungalow was started by three US expats living in Tahiti* [562].

Іменник *caravan* в британському будівельному кодї актуалізує ЛСВ “трейлер, причеп до автомобілякий використовується як мобільне житло”: *Caravan – towed trailer* [562], наприклад: 44*GU6W_ ac_polit_law_eduABC rents to be agreed with the council and security of tenure to be provided for caravan owners* [496]. Цей ЛСВ реалізується також у назві парківки трейлерів: 30*CHIW_newsp_ tabloid ABC Five tornadoes battered Pinellas Park, an area near St Petersburg, ripping through caravan parks where many elderly people live* [496]. В американському будівельному кодї ЛСВ *caravan* “трейлер” виявлено в 1 прикладі на 100 речень: 522017*NEWSChicago TribuneABC Josie Swane, who abandoned her in a broken-down caravan at age 7 on the edge of the Bog of Cats* [518]. Інші американські контексти актуалізували ЛСВ *caravan* “ряд, процесія” [471]. Отже, наявність однієї номінації в

двох країнах не виключає переваги у вживанні, що визначає ЛСВ “трейлер” як британізмів.

4. **Етикетний текст** описує національні ділові традиції за допомогою ЛРП, зокрема, топонімів. Прийменникові словосполучення з топонімами у референційних повторах – конструкціях лінгвокультурного дейксису “вказівний займенник + назва країни” відтворюють мовний етикет країн великої Британії: *Xenophobia: being a foreigner in the UK The term UK is often confused with “Britain” or “Great Britain”, which actually refer to England, Scotland and Wales without Northern Ireland. To add to the confusion, citizens of the UK are called British. It is advisable to call people coming from Scotland “Scottish” (not ‘Scotch’ which should only be used when referring to whisky), those from Ireland “Irish”, those from Northern-Ireland “Northern Irish” and those born in Wales “Welsh”. Calling some members of these nationalities “English” may produce surprise or resentment (<http://businessculture>).*

Топоніми – назви країн відтворюють соціокультурні конотації у конструкції лінгвокультурного дейксису займенник + прийменникове словосполучення в описі національних традицій ділової етики не торкатися певної тематики у Великій Британії: брит. *The historical conflict in Northern Ireland. Religion (especially if you are in Northern Ireland, Glasgow or Liverpool)* (<http://businessculture>). Прийменникові словосполучення з топонімами – конструкції особового дейксису – відтворюють етикетні традиції американців у поведінці, за обідом, в одязі, пунктуальності, отже, пов’язують код простору референційним зв’язком зантропним кодом, наприклад: амер. *Table manners are more relaxed in the U.S. than in many other countries. If you are more comfortable eating in the Continental manner, go ahead. It will not offend anyone. What is considered appropriate business attire varies by geographic region, day of the week and industry. In general, people in the East dress more formally, while people in the West are known for being a bit more casual. Executives usually dress formally regardless of which part of the country they are in. Casual Friday is common in many companies. Arrive on time for meetings since time and punctuality are so important to Americans. In the Northeast and Midwest, people are extremely punctual and view it as a sign of disrespect*

for someone to be late for a meeting or appointment. In the Southern and Western states, people may be a little more relaxed, but to be safe, always arrive on time [561].

Отже, британські та похідні американські ЛРП ФСП “space” в юридичних, економічних, промислових та етикетних текстах ділової мови актуалізують прагматичні, референційні, дейктичні, соціокультурні конотації. Вторинне значення простору втрачається у соціокультурних контекстах. Лінгвістичним процесом семантичних трансформацій виступає зміна функціонального навантаження денотату.

4.3.2 Особливості функціонування лінгвокультурних репрезентацій ФСП “space” в англomовному географічному тексті. Географічний текст актуалізує інформативну семантику ЛРП ФСП “space” засобами дефініції, перифразу, синонімів та стилістичних фігур. ЛРП наукового стилю відтворюють простори – об’єкти науки у загальноживаних номінаціях та термінах. Національно маркована семантика виникає у процесі актуалізації ознакової семи первинного значення в іншому національному контексті та у складі топонімів.

Ядерний іменник *space* виявляє переважно спільну функціональну семантику “ззовні” в космічному коді простору, наприклад: 62 B3K W_advert A B C
of some 200 people been able to call themselves astronauts --' travellers in interplanetary space' [496]. 92 2017 ACAD Texas Law Review A B C

Article II... further states that outer space is not subject to national appropriation by claim of sovereignty or by any other means [518]. Спільна семантика життєвого простору “всередині приміщення” переважала в тезаурусних уживаннях іменника *space* в обох аналізованих варіантах англійської мови: 68 B3K W_advert A B C
We have WELL EQUIPPED STUDIOS and WORKSHOP SPACE [496]. 28 2017 ACAD The Journal of Real Estate Research A B C *the most important feature of a dwelling regarding child outcomes is not the amount of space per person, but rather the quality of the interior space (home environment)* [518]. Спільний віртуальний простір комп’ютерного коду відтворений уживаннями *a digital space, peaceful, secure, fair and open information space* та ін. [518].

Отже, більша частотність британських та американських уживань іменника *space* у відтворенні земного фізичного та віртуального простору засвідчує спільність цього фрагменту картини світу у народів двох країн з причини життєдіяльності у вужчому просторі.

Домінанта ТГ назв долин *valley* реалізує зооморфні, фітоморфні, рель'єфні та інші характеризуючі конотації в топонімах обох країн англійської мови, зокрема, історичні конотації: брит. 95 EFC W_advert A B C in the beautiful Wye Valley can be found the substantial ruins of Tintern Abbey and Chepstow Castle [496].

Іменник *commons* в британському понятті номінує незаймані землі, які належать громадам, наприклад: EFC_advert ABC Gock, with impressive oak and beech, is rich in wildlife and from the commons above there are panoramic views which unveil the true beauty of the area [496]. В американській культурі іменник *commons* знайдено лише в американському урбанімі, що свідчить про запозичення зі втратою первинного значення: 5 2017 SPOKCNN: CNN NewsroomCNN# We at an intersection here just southeast of Boston Commons [518]. Boston Common is a central public park in downtown Boston, Massachusetts. It is sometimes erroneously referred to as the Boston Commons [562].

Апелятив *gully* вживаний в обох англомовних культурах для позначення вузької долини [476, IV, с. 530], наприклад: брит. 73 AS3 W_misc A B C

railway line a prominent path leads you up the hill in the direction of a gully that divides Beinn Dorain from its sister Munro, Beinn an Dothaidh [496]: амер. 53 2014

MAG Skiing A B C *After 3,000 feet, I was downright tired, even as we swooped playfully between gully walls rimmed with rocky outcrops and kickers* [518]. Аналізований ЛСВ походить від спільного вужчого первинного значення *gully*

“вимоїна”, що пояснює природу такої долини [476, IV, с. 530; 485, с. 542]: 1 GYW

S_interview_oral_history A B C there were gullies and everything and he could have sank in the middle of a gully or something [496]. 2 2017 FIC

Bk:AngryCandy A B C They went under the spiked fence at a point where erosion had created a shallow gully [518].

Номінація амер. *gulch* “вузька, глибока долина” [457, с. 335], “особливо рівнина із покладами золота” [476 IV, с. 500] уживана як апелятив, наприклад: 2BP9W_fict_proseABC *curved bridge over Roger's Pass. It's a long way down into the gulch. Three hundred feet and a bit more* [518]. Апелятив амер. *gulch* розвинув контекстні метафоричні конотації у соціалізованому, розмовному ЛСВ “район – осередок культури”, наприклад: 5ED6W_miscABC *is airing his complaints in an interview at his apartment in Manhattan's great culture gulch, the Upper West Side* [518]. У складі хороніму – назви території казино у Лас-Вегасі [562] іменник *gulch* набуває соціокультурних конотацій популярності, наприклад: 4FBMW_pop_loreABC *A former stir fry chef at the Fremont Hotel in Las Vegas's Glitter Gulch* [518]. Цей американський хоронім надає символічних конотацій назві торговельного комплексу у місті Аспен і самого міста: “Glitter Gulch”, *a nickname for the Collins Block and Brand Building in Aspen, Colorado, with their high concentration of upscale boutiques, and Aspen generally* [562]. Отже, іменник *gulch* поповнив розмовний стиль метафоричними ЛСВ та соціокультурними конотаціями у ТГ назв районів міста та ТГ будинків.

Багатозначний загальноновживаний іменник *notch* з ЛСВ амер. “ущелина” [476, VII, с. 224] не знайдено у британських та американських тезаурусних текстах окрім американського ойконіму, отже цей американізм відтворює рідкісне природне явище: 38 США: CEM W_newsp_other_report A B C *Bill Clinton came last in the four-way race in the New Hampshire hamlet of Dixville Notch* [496].

Домінанта ТГ гір і пагорбів – іменник *mountain* “гора” реалізує національну маркованість в оронімах: 98 CFR W_advert A B C *restaurant is THE LOCHNAGAR, which offers unparalleled views of the spectacular Lochnagar Mountain and River Dee*. [496]. 93 2017 ACAD Iowa Law Review A B C *See, e.g, Mike Gorrell, Eagle Mountain to Sell Its Gas, Electric Utilities, SALT LAKE TRIB* [518]. Іменник *mountain* десемантизувався, зокрема, у метричному та фінансовому кодах із збереженням семи “велика кількість”. Іменник *Highlands* вважається бритицизмом за походженням: 97 CFR W_advert A B C *you can enjoy a round or two surrounded by the magnificent Highlands, with the RIVER DEE winding its way close by* [496]. Синтаксема *rolling hillsides* типізує британський

ландшафт: *England's topography is low in elevation but, except in the east, rarely flat. Much of it consists of rolling hillsides, with the highest elevations found in the north, northwest, and southwest* [496]. Іменник *hill* уживаний у назві специфічного пагорбу в Англії: 82 B3K W_advert A B C *Although just over 1,000 feet high this conical hill, once described as 'Cleveland's Matterhorn', dominates the Cleveland skyline* [496]. У складі хороніму – назві району за межами Лондона – значення природного простору іменника *hill* частково дезактуалізується: 45 CH6 W_newsp_tabloid A B C *T-shirts -- with Barry Manilow on them. Ian Boyd, whose firm in Biggin Hill, Kent, printed the shirts for the singer's British fan club* [496]. Іменник *hill* входить до назв британських парків: 72 AL7 W_advert A B C *and parkland are a feature of Birmingham, with the lovely city parks, Cannon Hill and the Botanical Gardens and the wilder country parks at Sutton Coldfield and Woodgate Valley* [496]. Іменник *hill* утворює також американські ойконіми: 35 2017 ACAD *The American Bankruptcy Law Journal A B C . Footnote # *Graham Kenan Professor of Law, University of North Carolina at Chapel Hill* [518] переносну назву Білого Дому: 28 2017 ACAD *Stanford Law Review A B C his tendency was to elaborate his views.163 This was a mistake. A Capitol Hill staffer explained " [518].*

Американський ЛСВ іменника амер., мор. *bluff* “кругла скеля або мис” [476, I, с. 946], утворений від прикметника *bluff* “крутий”, характеризує скелі на узбережжі річок Сполучених Штатів, наприклад: 19 2017 FIC Bk: *GoodTime Coming A B C But the depot was half a mile below at the foot of the bluff, in a technically separate town called Bayou Sara* [518]. Втрата просторового коду іменника *bluff* на користь первинного значення “брехня” відбувається у розмовній мові.

Іменник *palisade* актуалізує американський функціонально-синтаксичний ЛСВ геологічного коду “ряд різких скель” [468, с. 1003], наприклад: 9 2015FICBk: *DragonHeart A BC a long, dark line of hills, the shore curving deeply away beneath a palisade of sheer black rock, until it swung another arm out again into the sea* [518]. Британські тексти реалізують лише спільний первинний – предметний код іменника *palisade* “огорожа” [486]. Отже, контекстні вживання назв гір і пагорбів

розрізняються британською та американською характеризуючою семантикою. Американізми утворюються, зокрема, від розмовних лексем, визначаються за відсутністю в іншому ареалі, за кількісним критерієм, за уживанням лише в топонімах, різними ЛСВ, різними конотаціями. Назви природного простору уживані у назвах штучного простору і можуть десемантизуватися у соціокультурних контекстах.

Домінанта ТГ лісів *forest* “ліс” [476 IV, с. 442] реалізує код простору в апелюваннях і дрімонах в екологічному тексті, наприклад: брит. 4 CH2

W_newsp_tabloid. Rescuers sliced off the roof to reach victims of the crash near the Black Forest [496]; амер.: 80 2017 ACAD Forest Science A B C

The southern study area is a 15,818-ha (39,087-ac) forest located in South Carolina with numerous (1,109) management units [518]. Дезактуалізація просторової семантики іменника *forest* до субстанційного значення “деревина” відбувається, наприклад, у назвах промислових фірм. Прикметник амер. *riparian* надає значення “ліс” загальній ядерній номінації простору: 81 2017 ACAD Forest Science A B C

Of these, 272 management units are considered riparian areas [518]. Іменник *wood* уживаний у значенні “ліс” в обох варіантах англійської мови з ЛСВ коду простору “гущавина лісу” [476, XII, с. 260], тобто середовище, наприклад: 9 НУК

S_meeting the permission was for a drive to come down through the wood [496]. Пор. уживання синонімів *forest* та *woods* в американських текстах з ЛСВ “межа іншого простору” та “гущавина лісу” в контексті різних прийменників: 21 2017

ACAD *Journal of Film and Video However, the conversation in the truck leading up to their arrival at the forest, and its continuation while the pair walks through the woods* [518]. Іменник *wood* утворює британські дрімонами: 91 EFC

W_advert A B C Behind the town lie the Pwllcrochan Woods and the famous Welsh Mountain Zoo_set in the beautiful Flagstaff Gardens, home of the Zoological Society of Wales [496]. Іменник *woodlands* “лісові зони” реалізує код простору іменника *wood*, наприклад: 93 CFM *W_advert. woodlands are vanishing* [496]. Семантика природного простору іменника *wood* набуває вторинного ЛСВ штучного простору, наприклад, у складі хороніму Лондону: 33 CH5

W_newsp_tabloid Abbey Wood, London [496], *Wood Green* [562] та в антропонімах. У промисловому коді відбувається втрата іменником *wood* значення простору до первинного субстанційного значення “деревина”.

Назва зони відпочинку або заповідної зони *park* реалізує специфічну характеризуючу семантику назв американських заповідників у контексті зооморфного коду: *842017ACADAmerican Indian QuarterlyABC We've attended the meetings against the buffalo park. We've attended tribal council meetings. We've written letters of support* [518]; у запозиченні: *35CH2W_newsp_tabloidABC They are backing their crusade for the safari park monkeys with a' Now You See Them, Now You Don't poster* [518]. Остання синтаксема зустрічається і в британських текстах. Іменник *park* утворює американський ойконім: *Pinellas Park is a city located in central Pinellas County, Florida, United States* [561].

Функціонально-синтаксична семантика домінанти ТГ назв водних просторів – іменника *river* реалізується в британських потамонімах, відмічених у контексті, зокрема, символічним кодом: *56 AL7 W_advert A B C city boundaries but just a short drive away is the Royal Shakespeare Theatre on the River Avon at Stratford, the Grand Theatre at Wolverhampton and the Arts Centre at Warwick* [496]. Іменник *river* реалізує американську антропонімічну, локалізуючу та символічну семантику у назві індіанського племені: *7 2017 ACAD*

Washington Law Review A B C 1250 (9th Cir. 1994) (taking more restrictive position), and Cheyenne River Sioux Tribe v. South Dakota, 3 F.3d 273 (8th Cir. 1993) [518]. У ментальному коді іменник *river* втрачає значення простору і набуває значення процесу.

Серед специфічних назв водної поверхні з характеризуючою семантикою уживаний іменник амер. *bayou* “річка з повільною течією” [468, с. 100], наприклад: *6HP5W_institut_docABC . 822015FICFantasy Sci FiABC I came around the side, I saw something in the water out in the bayou* [518]; іменник *coulee* “ручай”, наприклад: *These types of coulees are generally found in the northwestern United States and southwestern Canada. ... Some coulees may be seasonally dry or contain small streams, however these small misfit streams do not have the magnitude of force necessary to form*

such expansive erosion [562]. Назва озера брит. *broad*, назв ручаїв брит. *burn*, *draw*, амер. *run* уживані лише в потамонімах, що є підтвердженням їхньої застарілості згідно неповної просторової семантики та широкого вживання у функції інших частини мови. Назви рік та озер широко вживає в американських ойконімах, наприклад: *This technology has proven successful in our licence to Chevron at Cedar Bayou in the USA* [496].

Домінанта СР назв озер *lake* уживана у складі хороніму: брит. 3 *CHI*

W_newsp_tabloid A B C in Grasmere. Kendal, to the east of Windermere, is just outside the Lake District National Park [496]. Американські лимноніми утворюють ойконіми: 68 2017 *ACAD Air & Space Power Journal A B C the target's tail. Ron Westrum, Sidewinder: Creative Missile Development at China Lake (Annapolis, MD: Naval Institute Press, 1999), 192-95* [518], іменник *lake* десемантизується в антропонімах.

Домінанта ТГ боліт – іменник *bog* “болото” [476, I, с. 966], має похідне дієслово-конверсив *bog (down)* “утопити, загрузити”, яке у соціокультурних контекстах переходить у ментальний код. Іменник *swamp* “болото” типовий для апеллятивів і топонімів переважно американського ареалу [476, X, с. 278], наприклад: *The Great Black Swamp (also known simply as the Black Swamp) was a glacially fed wetland in northwest Ohio and extreme northeast Indiana, United States (wikipedia)*. Американський текст надає іменнику *swamp* специфічного ЛСВ “місцевість, де вирощується рис”: 59 *ABBW_instructional ABC really a rice at all but a type of grass. It is grown in swamp areas of the USA which are often very remote, and in Canada* [496]. Аналізований іменник взаємозамінний з іменником *marsh* у фітонімічному коді, що засвідчує нейтралізацію диференційних сем у цьому коді: 63 *ALUW_misc ABC R. pimpinellifolia and R. palustris (from America and also known as the Marsh or Swamp Rose) in 1739* [496]. Національна маркованість іменника *swamp* втрачається у похідному дієслові-конверсиві *swamp* з ЛСВ “плисти болотом” [476, X, с. 278], ЛСВ “затопити” [476, X, с. 278; 465, с. 1457].

Просторова семантика іменника *moss* “болото” актуалізується лише в британському географічному та екологічному кодах, що визначає його як

бритицизм, наприклад: : 76 *BIN W_misc A B C clouds over the sides of the hills, and the bits of rugged moor and moss and flowing stream that enlivened the way* [496], зокрема, у гілонімах: 61 *ASU W_misc A B C But at mid-height, on Newby Moss, there is a purple patch of excitement in a tight concentration of potholes* [496].

Домінанта *town* у контексті американського ойконіму набуває специфічного звуженого значення “поселення на воді”: 79 *2017 ACAD Washington Law Review. did not all reach the same conclusion as to its meaning. # In Boat Town U. S. A., Inc. v. Mercury Marine Division of Brunswick Corp., 1118 the* [518].

Домінанта *house* уживана у складі британського історичного урбоніму з символічною конотацією: 96 *BPC W_advert A B C Line to Turnham Green, 1 mile (then bus E3). # MARBLE HILL HOUSE Built for George II's mistress, Henrietta Howard (later Countess of Suffolk* [496].

Отже, у географічному тексті національно марковані номінації та ЛСВ актуалізуються у контекстах характеризуючих означень за участю інших кодів культури. Географічний контекст у процесах транссемантизації та трансфункціональності виявляє похідність американських ЛСВ номінацій простору від британських. Десемантизація актуалізує первинне непросторове значення або ознакову семантику первинного значення простору, надає топонімам соціокультурних ЛСВ. Уживання національно маркованих номінацій простору лише у складі топонімів засвідчує їхнє застаріння, що пояснюється їхньою первинною непросторовою або неповною просторовою (ознаковою) семантикою.

4.3.3 Особливості функціонування лінгвокультурних репрезентацій ФСП “space” в англomовному публіцистичному тексті. Мовні одиниці у публіцистичному тексті виконують фонову, ідентифікаційну та референційну функції [232, с. 19], відтворюють функції мас-медійного дискурсу – пізнавальну, культурну, інформативну, впливову, регулятивну [111, с. 192–200].

ФСП “space” охоплює різножанрову лексику у відтворенні глобального простору як місця події. Отже, подійні конотації відрізняють ЛРП цього тексту від професійних ЛСВ ділового та природних значень географічного тексту.

1. У **рубриці новин** топоніми у контексті прецедентних імен *accident, incident, performance, event*, предикатів події та діяльності поєднують просторовість з темпоральністю, наприклад, опис низки подій, минулих у США у 2017 році, задіює ойконіми місцевості постраждалої від штормів: *This past year has often been surprising, shocking and disorienting. Who would have expected the series of “storms of the century” that drowned Houston, battered Florida and left Puerto Rico without power for months?* [559].

2. У **рубриці повідомлень про погоду** ЛРП є, певною мірою, контекстом для утворення територіальних варіантів складних слів із локативним значенням кліматичної зони, наприклад, амер. *southeast, southwest* (пор. складені іменники з напрямковим значенням брит. *south-east, south-west*): *Hurricane season in the Atlantic officially begins on June 1, but computer models are hinting a tropical weather system could develop near the Southeast next week* [559].

3. Британські **політичні тексти** актуалізують ЛСВ іменника *land* “країна” з соціокультурними, символічним конотаціями незалежності, наприклад: 49 CH5

W_newsp_tabloid A B C he wanted to ply his craft in a land with greater Press freedom – England [496]. 100 американських політичних контекстів виявили лише одне – фразеологічне вживання іменника амер. *land*, а саме – з символічною конотацією множинності: 73 2017 ACAD *American Economist* A B C *Machlup, 1978*). *From the start, America was known as the “land of plenty”* [518]. Отже, іменник “країна” актуалізує британські соціополітичні та американські демографічні конотації іменника *land*.

Домінанта ТГ адміністративного поділу країни *country* реалізує національно марковану семантику у поєднанні з антропним кодом у топонімах: брит. A B C *out until Christmas, broke his arm playing for Great Britain against New South Wales Country, and Saints have been told that insurance does not cover players on international duty* [496]; амер. 89 2017 ACAD *Washington Law Review* A

B C to assume that they will have some ability to regulate their members while in Indian country (at least as long as they remain within state borders) [518].

Домінанта ТГ назв міста *town* уживана в американських синтаксемах з соціокультурним ЛСВ обмеженого простору: 65 2017 ACAD *Stanford Law Review A B C in prison towns. Nor do they join in the civic life of the prison town. The primary contact incarcerated people have with the outside world is through family members [518]; із конотаціями расової належності: 86 2017 ACAD*

Human Organization A B C Indeed, a predominantly White town where racial minorities were almost exclusively African American until the mid-1990s [518].

Іменник *city* реалізує звужений ЛСВ хороніму Лондону: 66 CH2

W_newsp_tabloid A B C Di halted the unveiling ceremony in the City of London, called David to the platform and told him she was' delighted [496].

Американський урбонім “Капітолій” у пресі зазвичай має переносну назву *White House*: 80 2015NEWSWashPost ABC *presidents have met with the Dalai Lama in the Map Room, in the White House residence, to emphasize that the meetings are personal, not political [518].*

4. В **економічній рубриці** країна *the United Kingdom* в описі внутрішньої економічної політики визначається як острів: брит. *the United Kingdom will maintain full alignment with those rules of the internal market and the customs union which, now or in the future, support north-south cooperation, the all-island economy and the protection of the 1998 [Good Friday] agreement* [529]. Зовнішня економічна політика Великої Британії характеризує її найбільший острів як недискретну землю, відтворену іменником *mainland* і протиставлену іншій острівній англомовній країні: *the British government promised to ensure that there would be no barriers to trade between the British mainland and Northern Ireland [529].* Отже, ця британська номінація має підвищену ціннісну конотацію.

У наступній лінгвокультурній ситуації семантика назв простору діяльності бідних людей у США *boutique shops in old coal sheds* надає знижених соціокультурних конотацій назвам малого але дорогого інноваційного житла *wedge-*

shaped flats, у контексті сполучення *sky-high prices* апелюють *sky* десемантизується до прислівникового значення “занадто”: *Google HQ, boutique shops in old coal sheds, gasholders offering wedge-shaped flats at sky-high prices ... as the vast project comes together after 18 years, our critic gives his verdict* [529].

Назви штучних просторів – міста, готелю та ін. в рекламних описах реалізують емотивні та оцінні конотації. Наприклад, ЛРП – назви шинкових закладів США *affordable cocktail establishments, dive bars* та *glittering hotels* імплікують статусний контраст: *Although it may seem as if Las Vegas is all about extravagance – you can pick up a cocktail here for \$10,000 should you so wish – there are a vast array of drinking options on offer throughout the city, from dive bars to affordable cocktail establishments to glittering hotels. On or off the Strip, there’s a beverage with your name on it* [529]. Оксюморон *deserts of Nevada* та *watering holes* з переносним ЛСВ брит. “паби” [476, XII, с. 1566] зведенням назв несумісних просторів утворює гумористичну лінгвокультурну ситуацію задоволення потреби людей у воді алкогольними напоями: амер. *In the deserts of Nevada, there are plenty of watering holes to quench your thirst that won’t leave you out of pocket* [529].

5. У **спортивній рубриці** іменник *mound* з історичним значенням брит. “пагорб – місце поховання” [476, VI, с. 707, 708] та загальним ЛСВ амер. “пагорб” [468, с. 915] реалізує сучасний вужчий ЛСВ амер., спорт. “підвищення на бейзбольному полі”, “дім” [468, с. 915]: *13 2017FIC Bk: Even Paradise ABC A cricket mound was erected, a rugby field too, and, of course, a racetrack* [518]. Оронім може бути маркований спортивним кодом як місце британських популярних спортивних розваг: *41B3KW_advert ABC breathtaking rides and slides including the North's biggest Corkscrew, Roller Coaster, Thunder Mountain, Flying Carpet, Log Flume -- plus the North's only Dolphin Show* [496]. Іменник *swamp* реалізує семантику британського спортивного коду у наступній синтаксемі: *90 GX2W_misc ABC The hardest task for the lads was swamp skiing, a severe test of cooperative behaviour* [496]. У кодї британського футболу підвищення для розташування глядачів називають терасами, це ЛСВ походить від первинного значення іменника *terrace*, наприклад: *2CH1W newsp tabloid ABC Anyone who listens to the language of our lager louts on the*

football terraces could not help but agree with them [496]. Назва сільської магістралі брит. *main* автодорожнього коду увійшла до дромоніму – назви місця розташування спортивного клубу: *53 CH3W_newsp_tabloid ABC should run out winners.' McMahon faces his first crisis since moving to Maine Road from Anfield last season* [496].

Іменник *forest* “ліс” [476, IV, с. 442] десемантизується у назві відомого британського спортивного клубу *Nottingham Forest*, [496], іменник *city* – у назві спортивного клубу *Manchester City* [496].

6. Національні традиції. Топоніми є локалізуючими компонентами і референтами назв британських національних свят і традицій, реалізуючи ритуальний код: *London Marathon 2015. More than just one of the top five World Marathon Majors, the Virgin London Marathon is a celebratory sporting festival that attracts professional athletes, enthusiastic joggers and costume-wearing charity fundraisers alike. Holiday deals of the week: English wine week, city breaks, [...] and long-haul sunshine* [530]. *17 CH2 W_newsp_tabloid A B C jet prepares to take off before the crash # Carnival is winner # THE Notting Hill carnival was hailed by police last night as one of the most trouble-free*) [496].

Ланцюг тематичних номінацій простору в описі традицій може розвивати національну концептуальну семантику: *The UK has some of the smallest new homes in Europe There are people who relish the chance of creating a small but liveable space. Instead of lots of different rooms it has one multifunctional space. The UK's reputation for cramped new homes has led to what the Daily Telegraph dubbed “rabbit hutch Britain”* [501]. Метафора “*rabbit hutch Britain*” у рекламному тексті відтворює складний національний та соціокультурний концепт мініжитла як висновок із описаної ситуації.

Хороніми імплікують антропний код в описі сучасної американської традиції самотнього життя: *Neighborhood cultures developed around single life: Lakeview in Chicago. The Marina District in San Francisco. Belltown in Seattle. Solo living was suddenly in vogue. Solo nation: American consumers stay single* [560].

Поетичний фразеологізм зі зниженою ціннісною конотацією визначає традиції американських індіанців за місцем і способом проживання, наприклад: амер. 20

2017 ACAD *American Indian Quarterly* Indians, given their supposedly wild and childlike natures ("the children of the forest"), were thought to be incapable of managing the land [518].

Прикметник *American* реалізує стереотипну національну характеризуючу семантику – відкритість, дружелюбність, неформальність як традиції народу США, аргументовані, наприклад, таким текстом: *Although this is of course a skewed reality some of the stereotypes are true, especially American friendliness and informality. People tend to not wait to be introduced, will begin to speak with strangers as they stand in a queue, sit next to each other at an event* [560].

Іменник *home* іменник *home* з первинним значення “дім” як будівля у лінгвокультурній ситуації досить дистанційних сімейних відношень у США реалізує знижену конотацію відчуження: амер. *The family unit is generally considered the nuclear family, and is typically small (with exceptions among certain ethnic groups). Extended family relatives live in their own homes, often at great distances from their children* [560].

Прийменниково-іменникові конструкції з просторовими номінаціями у наступному тексті пов’язують місця традиційного спілкування американців, зокрема *backyard* “дворик за хатою”, надають номінаціям соціокультурних конотацій: амер. *Americans socialise in their homes and ‘backyards’, in restaurants and in other public places. It's not at all unusual for social events to be as casual as a backyard barbecue or a picnic in the park* [560].

Отже, ФСП “space” у публіцистичному стилі мови реалізує ЛРП у відтворенні глобального простору як місця події у контексті прецедентних імен та дієслів. Критерієм уживання просторових лексем є їхня популярність та залежність від актуальності подій, пов’язаних з видами простору. Домінанти тематичних груп ФСП “space” виявляють переважно спільну британську та американську соціокультурну семантику, розвивають полісемію, реалізують похідну функціонально-синтаксичну семантику штучного простору конкретизації, звуження, пояснення, імплікації, експлікації, пресупозиції та можуть метафоризувати тему до соціального концепту, транссемантизація реалізує антропний код. У соціокультурних контекстах

просторова семантика може зберігатися або дезактуалізуватися. Британські та американські ЛРП розрізняються топонімами, соціокультурними конотаціями, реалізаціями британських спортивних ЛСВ, актуалізують традиції спорту, способу життя, спілкування. Топоніми утворюють імплікатури, локалізують національні події, традиції, свята. ЛРП виконують фонову, інформаційну волюнтативну, референтну та інші мовні функції.

4.3.4 Особливості функціонування лінгвокультурних репрезентацій ФСП “space” в англomовному художньому тексті. ФСП “space” у художньому тексті багатовимірне та багат шарове, відображення простору залежить від стилю і дискурсних стратегій авторів художніх творів. “Простір в художньому творі моделює різні зв’язки картини світу: часові, соціальні, етичні тощо” [185, с. 252–253]. У дослідженні лінгвокультурних репрезентацій художнього дискурсу найбільше уваги приділялося фразеологічним одиницям як найзмістовнішим у відтворенні національного світосприйняття й традицій, соціального положення людини, а також різним душевним станом “неспокою, знервованості; станом нерухомості, браком розвитку; раптовістю; важливістю чи перевагою; подією і її відсутністю” [374, с. 5]. Національно марковані ЛРП виявляють у тексті різноманітну експліцитну та імпліцитну антропологічну та соціокультурну інформацію, що засвідчує їхній незамінний внесок у відображення історичної динаміки та сучасного стану національної культури Великої Британії та США.

Фонові ЛРП в художньому тексті виконують, перш за все, образотворчу та концептотворчу функції, а також символізуючу, типізуючу та оцінну. Оцінна функція ЛРП актуалізує національні, стратові уподобання та звички, патріотичні, моралістичні та інші конотації. У художній прозі ЛРП відтворюють декілька різновидів алюзій, які виконують різні художні та соціокультурні функції в утворенні образності та концептів. У творах американських письменників ХХ ст. значну увагу приділено громадянській війні за незалежність Америки від британської влади 1775–1783 [449, с. 134]. ЛРП у складі історичної алюзії реалізує патріотичну просторову та часову референційну семантику: *As a compromise between*

the serious and the trivial a grand exhibition of fireworks, culminating in a representation of the battle of Gettysburg took place in the Grand Concourse every night [499, с. 325].

Інша історична алузія за участю топонімів відтворює період рабовласництва у житті США, надаючи зниженої оцінки назві кордону між штатами Пенсильванія та Мериленд, який відділяв вільні північні та рабовласницькі південні штати [445, с. 341] : амер. “*Well, everybody south of Mason and Hamilton line knew that the North by itself could't whip a whole country the size of Spain* [532, с. 132]. Серед різновидів прагматичних алузій, відтворених за участю ЛРП, виокремлено біографічні, в тому числі й автобіографічні алузії; також етичні, характеризуючі, стилістичні, зокрема метафоричні, алегоричні, міфологізовані та асоціативні.

Концептуалізація простору в оповіданнях американського письменника Ск. Фітцджеральда відзначена гіперболічними конотаціями масштабності та символічності у семантиці дромонімів: *Wall Street, Madison Avenue, Columbus Circle, Washington Square*. Ці урбоніми, як і назви найбільш фешенебельних готелів у Нью Йорку: “*the Plaza*”, “*the Ritz*” відтворюють образ нечуваного багатства у сприйнятті героїв оповідань, стимулюючи їхню амбіційність і прогнозуючи фабулу оповідання.

В оповіданні “*Ice Palace*” Ск. Фітцджеральд контрастна концептуальна семантика *ЖИТТЯ* та *СМЕРТЬ* відтворена протиставленням описів півдня та півночі США як теплого та холодного ціннісними емотивними конотаціями “свій – чужий”. Тема “свого”, вузького простору відтворена анафорою іменника *house* та топонімам, втілюючи концепт “світ жінки півдня США”: *The sunlight dripped over the house like golden paint over an art jar, and the freckling shadows here and there only intensified the rigor of the bath of light [...] only the Happer house took the full sun, and all day long faced the dusty road-street with a tolerant kindly patience. This was the city of Tarletonin southernmost Georgia, September afternoon* [523, с. 72].

Характеристики простору персонажу – світло й тепло дому та міста відтворює образ південного штату США за участю власних назв та прикметника амер. *southernmost* [463]. Антропонім-прізвище *Happer* є морфофонетичним варіантом прикметника *happy* і пов’язує образ персонажу з просторовим фоном оповідання.

Отже, номінації *southernmost Georgia*, та *house* концептуалізують уявлення про тепло й щасливе життя мешканців півдня США.

“Чужий простір” в уявленні дівчини півдня, відтворений описом півночі США за допомогою прийменникових ЛРП, зокрема, з американізмом-географізмом, викликає у неї асоціації з північчю, снігом, холодом, льодом, смертю: *She was alone with this presence-that came out of the North, the dreary loneliness that rose from ice-bound whalers in the Arctic seas, from smokeless, trackless wastes where were strewn the whitened bones of adventure. It was ah icy breath of death; it was rolling down low across the land to clutch at her* [523, с. 94]. Отже, пресупозиційна семантика холодного відчуженого простору в оповіданні “Ice Palace” відтворює кульмінацію у розвитку ідеї автора про життя і смерть, уособлюючи велич, холод і небезпеку. Контрастні образи півдня та півночі США заряджені пресупозицією висновку з оповідання на користь рідного дому.

В описі етикетної традиції спілкування з нареченою, яка відрізняє північ та південь США, прийменникове ЛРП *In the South* + указівний займенник *here* виконують семантичні дейктичні, стилістичні та прагматичні лінгвокультурні функції в утворенні образного референційного протиставлення зі зниженою оцінкою, яка відображає пристрасті персонажа оповідання: *In the South an engaged girl, even a young married woman, expected the same amount of half-affectionate badinage and flattery that would be accorded a debutante, but here all that seemed banned. He seemed to feel as though he had made some risque and inexcusable blunder, became immediately formal, and left her at the first opportunity* [523, с. 34].

Ск. Фітцджеральд в оповіданні “Diamond as Big As the Ritz” [523, р. 515], на яке його міг надихати метафоричний оронім амер. *Diamondhead*, втілює американську мрію про забезпечене життя, обираючи місцем розгортання сюжету гористий штат Монтана, багатий на корисні копалини. Високі гори, асоційовані з небезпечним для людини простором, утворюють пресупозиції розвитку фабули оповідання, які набувають контрасту концептів *МРІЯ – ЗАГИБЕЛЬ*.

Подібно до текстів інших стилів, художній текст містить ЛРП-оказіоналізми – усичення, скорочення які надають тексту розмовного стилю, наприклад,

десемантизована назва простору *New Haven* згортає назву йельського університету в місті Нью Хейвен, штат Конектикут [449, с. 317]: *there was one in my class at New Haven* [523, с. 89]; *The Biltmore* [550, с. 119] номінує готель “Билтмор” у Нью-Йорку.

О. Генрі приділяв особливу увагу способу життя та образам бідняків і безпритульних. Метафоризований заголовок одного зі своїх найкращих оповідань ЛРП “The Skylight Room” містить конотації авторського співчуття у створенні образу типової бідної молодої американки, однієї з багатьох, хто приїхав шукати долю у великому місті – Нью-Йорку. Метафорична інтертекстуальна алюзія: *In that Erebus of a room* [533, с. 9] задіює грецьку міфологію у створенні різючого контрасту жалюгідної орендованої кімнати у єдності просторового та предметного кодів зі світлим образом дівчини.

В оповіданні “The Gulty Party” О. Генрі за допомогою фонових просторових номінацій розгортає картину життя нижчих верств американського суспільства, утворюючи пресупозиції інтертекстуальністю та міфологічними асоціаціями у метафоризованому роздумі. Ідейний зміст оповідання актуалізує у ЛРП *east side* соціокультурну конотацію “бідні квартали” Нью-Йорку, у ЛРП *streets* моралістичні конотації “небезпечне місце для дітей, яке зрікає їх на моральне падіння”: *Outside was one of those crowded streets of the east side in which, as twilight galls, Satan sets up his recruiting office* [532, с. 75], *here were the children playing in the corridors of the House of sin* [532, с. 75]. Низка назв штучного простору: *streets, office, corridors* звужує нібито вільний простір до обмеженого, розгортаючи негативні пресупозиції розвитку фабули оповідання. Метафора *House of sin* виконує функцію висновку з роздуму – невідповідності вулиці і дитинства. В іншому прикладі напрямковий прислівник *uptown* “у багатій частині Нью-Йорку” набуває соціокультурних конотацій в утворенні протиставлення вищих та нижчих верств американського суспільства: “*Whiskey, Tommy,*” *she said as her sister further uptown murmur “Champaign, James”* [532, р. 77].

Авторські описи надають назвам простору okazionalnih ЛСВ. Наприклад, іменник коду природного простору амер. *swamp* “болото” [476, X, с. 278] метафоризує назви коду штучного простору – шинкові заклади і надає негативних

оцінних конотацій відомій вулиці Нью Йорку в алегоризованій розповіді про п'яниць: *We'd watch [...] the woodcocks along the Broadway swamps putting plaster casts on their broken legs* [533, с. 105]. Американські урбоніми та апелятиви використовуються автором як приклади обмеженого простору в алегоричній зниженій характеристиці філістерів – мешканців Нью Йорку, наприклад: *He hadn't been above Fourteenth Street for ten years* [533, с. 106]. *He hadn't been out of sight of a skyscraper in twenty-four years* [533, с. 106].

В оповіданні “The Hiding of Black Bill” О. Генрі характеризує штат Техас (США) ланцюгом ЛРП – апелятивів-іспанізмів природного та будівельного коду простору, типових для цього штату: *“So the next morning the little ranchman helps me drive the flock of muttons from the corral to about two miles out and let 'em graze on a little hillside on the prairie.” “I herded sheep for five days on the Rancho Chiquito; and then the wool entered my soul”* [532, с. 117]. Національно маркований образ простору слугує автору для змалювання одноманітного життя і протиставлений образу персонажу – людині неспокоїної вдачі, злочинцю у розшуку.

Американізм-прикметник *sylvan* метафоризує сільську місцевість, порівнюючи її з просторами недоторканого тропічного лісу у відтворенні картини спокою та безтурботності, типових для села, що контрастують с подіями: *“There was a sylvan attitude of somnolent sleepness pervading that section of the external outward surface of Alabana that lay exposed to my view”* [532, с. 199].

Уживання англійської паремії – номінації простору утворює інтертекстуальність, відіграє текстоцентричну і сюжетоцентричну функцію, наприклад: *This caused us to remark that the world was a very small place* [533, с. 106].

Семантика іменника *the mire* стар. англ. “болото”, перенос. “прірва” [476, VI, с. 488] водного коду з ознакою “глибина”, актуалізує соціокультурні прагматичні оцінні та емоційні конотації у відтворенні концепту морального падіння американського бомжа: *He would pull himself out of the mire* [532, с. 45]. Зазначений іменник та іменник *pit* “яма”, “провалля” з ознакою “глибина”, пов’язують два речення синонімічною анафорою з емоційною конотацією “глибина падіння”: *He*

viewed with swift horror the pit into which he had tumbled [532, с. 43]. Отже, простір в оповіданнях О.Генрі є засобом контрасту героїв та їх оточення.

Д. Х. Лоуренс задіює назви простору з типізуючою функцією. Наприклад, в романі “Райдуга” за допомогою низок просторових номінацій автор створює образ типового англійського промислового містечка, підкреслений простим повтором ойконіму *Wiggiston*. Типізуюча функція ЛРП будівельного коду *house of red brick* полягає у відтворенні умов життя середніх верств населення в такому місті: *He lived in a large new house of red brick, standing outside a mass of homogeneous red-brick dwellings, called Wiggiston. Wiggiston was only seven years old. It had been a hamlet of eleven houses on the edge of heathy, half-agricultural country. Then the great seam of coal had been opened. In a year Wiggiston appeared, a great mass of pinkish rows of thin, unreal dwellings of five rooms each* [540, с. 345].

Типізуюча функція дромоніму – ЛРП брит. *High Street* “головна вулиця, центр бізнесу” [468, с. 675] з невеликими будинками, використаними також як торговельні заклади, полягає у змалюванні невеликого міста: *of the homes where fronts were the shops in High Street or genteel homes of the under-manager or the chief cashier facing the chapel* [540, с. 428]. Іменник брит., фізіол. *artery* в описі міста набуває омонімічного значення “магістральна дорога” [470], відсутність якої визначає місто як невелике: *There was no meeting place, no centre, no artery, no organic formation* [540, с. 345]. Отже, поєднання автодорожнього та будівельного кодів типізує британське містечко. Непросторова номінація – запозичення *trespass* “незаконне входження на чийсь землю” [470] (конверсив англо-франц. дієсл. “порушити кордон, захопити”, з лат. прийм. *trans* “поза”) отримує іноваційне ЛСВ “дорога, яка порушує кордон приватної землі” з авторськими позитивними прагматичними конотаціями користі: *The Brangwens received a fair sum of money from this trepas across their land* [540, с. 12].

ЛРП будівельного коду відтворюють типові сервісні заклади Великої Британії. Наприклад, реалія *tea-shop* у романі Д. Х. Лоуренса, характеризує британську культуру початку ХХ ст: *Feeling too much upset to go home she rode a little farther into the town, and got down from a tram at a small tea-shop* [540, с. 401]. Інша британська реалія *inn* номінує історичний попередник ресторанів та готелів у Великій Британії:

Then he wanted to leave her at the inn [540, с. 86]. Типовою для британської лінгвокультури є також номінація *eating-house* “закусочна” (пор. рос. “харчевня”): *But at last they were away, and Brangwen went with her into a little, dark, ancient eating-house in the Bridlesmith Gate* [540, с. 87]. Отже, задіяні ЛРП містять просторово-часову семантику.

Непряма номінація простору – прислівник *downstairs* імплікує національно маркований денотат – традиційну двоповерхівку британця: *And there was silence till Mrs. Brangwen came downstairs* [540, с. 368]. Скорочений урбонім імплікує апелютив – культурний заклад і надає розповіді розмовного стилю: *In the Empire one evening he sat next to two girls* [540, с. 227], де *the Empire* – назва театру в Лондоні.

В оповіданні Т. Капоте “Breakfast At Tiffany’s” національно марковані жаргонізми – складне слово з просторовим компонентом амер. *hillbilly* та амер. *Oki* – скорочення від назви штату Америки Оклахома разом з особовим займенником *she* утворюють лінгвокультурний особовий дейксис з оцінними емотивними конотаціями, які дещо негативно характеризують як адресата, так і адресанта, виявляючи амбіційність і зневажливе ставлення останнього: *And you don’t know if she is a hillbilly or an Oki or what* [499, с. 138]. “І ти не знаєш, звідки вона приїхала – з далекого села з півдня, чи з Оклахоми, чи ще звідкілясь” [499, с. 138; 445, с. 208]. Отже, ЛРП *Oki* містить знижені соціокультурні ціннісні конотації півдня США та штату Оклахома як провінції.

У сучасному американському пригодницькому романі Дж. К. Оутс [545] “My Heart Laid Bare” динамічний концепт простору, вербалізований топонімами, створює образ непутящої і небезпечної жінки-пошукача пригод, наприклад: *In Rhode Island she gambled at cards* [545, с. 4]. В іншому розділі роману топоніми беруть участь в описі традиції американців – виявляти мужність у полюванні в горах: *Since the days of Teddy Roosevelt’s cattle ranching in Dacota, and his much publicized hunting expedition in the Rocky Mountains, Africa and elsewhere, it had become a tradition of sorts of men of good family to distinguish themselves in the wildeness* [545, с. 247]. У цьому фрагментарному за сюжетом романі зі швидкою зміною назв простору ЛРП виконують також естетичну функцію для концентрації уваги, розвитку уяви та

створення позитивних емоцій, послаблюючи негативне враження від злочинів головного персонажу твору.

Поетичний жанр художнього тексту є одним з джерел національно конотованих естетичних та емоційних ЛРП. Прикладом поетичного жанру може бути номінація *The Hills of the Highland* у патріотичному вірші Р. Бернса, де британські реалії, набувають емоційних конотацій суму, радості й гордості в контексті модальної ситуації прощання поета з місцем народження – Шотландією.

*Wherever I wander, wherever I rove,
The hills of the Highlands for ever I love.
Farewell to the mountains high covered with snow;
Farewell to the straths and green valleys below;
Farewell to the forests and wild-hanging woods;
Farewell to the torrents and loud-pouring floods* [498, с. 178].

Образи єдиного земного простору, дороги життя, країни свободи та рівноправ'я всіх людей займають важливе місце у спадщині й сучасності британської та американської поезії. Вірш Л. Хьюз “Let America Be America Again” актуалізує ретроспективний простір перших поселенців – нащадків імігрантів в Америку, поєднуючи код простору з часовим кодом: *Let America be America again. Let it be the dream it used to be. Let it be the pioneer on the plain. Seeking a home where he himself is free.* Вірш поетеси Шел Сільверстейн “Where the Sidewalk Ends” уподібнює довжину дороги життю: *There is a place where the sidewalk ends. And before the street begins.* Чоман Харді у вірші “At the border” відтворює єдність простору незважаючи на кордони [563].

Лінгвокультурологічна цінність фольклорних репрезентацій простору виявляється в актуалізації реальних або вигаданих місць пам'ятних подій в історії країни, у створенні фантастичних образів, які символізують надлюдські якості та здібності. Наприклад, іменник *hill* реалізує функціонально-синтаксичну семантику міфологічного коду: 2 CH1 W_newsp_tabloid A B C *the legend of the ravens. His head was cut off, buried on Tower Hill facing France in the belief that so long as it remained there, Britain would [be]* [496]. Серед міфологізованих різновидів

географічного простору Великої Британії згаданий горб *Wrekin*, начебто утворений велетнем Рекіном (“The Legend of the Wrekin”) [502]. *Callow Pit* – яма, де був втоплений скарб, який містична сила не дала людям (“The Treasure of Callow Pit”) – має реальний денотат *Callow Hollow* [521, с. 325]. У Глостерширі начебто був горб, на якому містичний виночерпій напував мисливців (“The Knight and the Horn”), який теж має прототип. Британські легенди про Робіна Гуда [502] характеризують ліс як надійне сховище. Топоніми у назвах “The Shepherd of Wanston Bridge”, “The Wisard of Lincoln” та ін. [502] є референтами місць подій у легендах. Отже? фольклорний жанр актуалізує містичні та романтичні ціннісні асоціації британських ЛРП.

Американський фольклор “Thansgiving stories”, записаний американською письменницею С. І. Шлосер та переказаний нею у збірці “Fables and Fairy Tales”, увіковічує простори містичних подій у заголовках та змісті казок “Ocean Born Mary”, “Adventure of the Rogue”, “Black Dog of Hanging Hills”; важкий шлях інтернованих індіців – перших мешканців Америки у легенді “Cherokee Rose”; типові риси американців у легенді “Connecticut Yankee” та ін. [524].

Отже, ЛРП у художньому тексті беруть участь в утворенні образності та концептів, утворюють міжкультурний семантичний зв’язок; відтворюють традиції, національні духовні та соціальні цінності емоційними та соціокультурними конотаціями.

Висновки до розділу 4

ФСП “space” у тексті відтворене конкретними номінаціями всіх ярусів. До загальних тенденцій функціонування лінгвокультурних репрезентацій ФСП “space” в англomовному тексті можна віднести семантичну розгалуженість різножанрових номінацій та / або функцій їх уживання. Текст обмежує вживання номінацій простору соціокультурними чинниками актуальності та популярності тематики, актуалізує назви штучних просторів, пов’язаних із діяльністю людини і спричиняє втрату семантики простору багатозначними номінаціями у діяльнісних та соціокультурних контекстах.

Транссемантичні та трансфункціональні процеси у функціональних стилях англійської мови утворюються синтагматичними зв'язками. Лінгвокультурологічна диференціація номінацій простору виявляється у наявності або відсутності британської або американської національно-маркованої номінації, її ЛСВ та за кількісним показником.

Функціональні стилі англійської мови засвідчують асиметрію вживання домінант і тематичних парадигм ФСП “space” в британському та американському варіантах англійської мови з причин лакунарності, запозичень, розвитку просторових значень у непросторових (ментальних, предметних та ін.) номінацій, тематичної та ознакової диференціації ЛСВ. Територіальні ЛРП розрізняються апелюваннями топонімами, антропонімами, а також специфічними ЛСВ. Міжпольова транссемантизація спостерігається щонайбільше у дивергентах апелювання ділового та публіцистичного стилів мови, тоді як науковий та художній стилі мови засвідчують найбільше національно маркованих топонімів. Дивергенти британських та американських номінацій у діловому, науковому, публіцистичному стилях англійської мови зумовлені звуженням або розширенням значення із втратою або збереженням просторової ознакової семантики, зокрема, у промисловому та технічному жанрах, у публіцистичному стилі, зокрема, у спортивному жанрі.

ЛРП виявляють у тексті спільні стилістичні функції: характеризуючу, компресійну та експресивну, які утворюють фонову інформаційну та образну конотативну семантику британських та американських текстів різних стилів у взаємодії коду простору та інших кодів культури. Домінанти тематичних груп ФСП “space” виявляють переважно спільну британську та американську семантику. Граматичні, лексичні та стилістичні особливості британських та американських ЛРП в текстах різної жанрово-стилістичної належності розрізняються контекстуальною семантикою.

Контексти ділової мови вирішують полісемію номінацій простору, утворюючи національно марковану міжпольову омонімію, актуалізують специфічні британські та похідні американські звужені ЛСВ різних кодів та ТГ, референційні відношення, прагматичні, соціокультурні конотації. Лінгвістичним процесом семантичних

трансформацій виступає зміна функціонального навантаження денотату. Топоніми – іменники, іменникові та прийменникові словосполучення слугують контекстом утворення термінів, імплікатур та пресупозицій. Хороніми – назви країн визначають національні традиції референтними, дейктичними зв'язками. Тексти виявляють лексичні та словотвірні процеси утворення іновацій з метою економії мовлення у процесах префіксації, скорочення, стяжіння основ, позиційної зміни слів.

Для наукового тексту типові національно марковані апелювати й топоніми, довгі префіксовані ЛРП-терміни, запозичення латинського, французького, грецького та іншого походження. Топонімічні дескрипції є контекстом утворення термінів у семантичних процесах подолання багатозначності омонімізації, конкретизації.

У публіцистичному стилі функціонально-семантичні трансформації номінацій простору представлені омонімією, метонімією; конкретизацією, уточненням, поясненням, імплікацією, експлікацією, пресупозицією та можуть метафоризувати тему до соціокультурного концепту. У соціокультурних контекстах просторова семантика може зберігатися або дезактуалізуватися. Топоніми імплікують та прогнозують подійну семантику стилів англійської мови.

Художній стиль мови актуалізує специфічну образну та концептуальну семантику британських та американських ЛРП та авторські конотації. ЛРП є засобами створення художніх образів фізичного та віртуального простору тематичними лацюгами просторових номінацій та окремим лексемами у змалюванні національних традицій, духовного світу, соціального статусу персонажів у семантичних процесах метафоризації, гіперболізації, контрасту, уподібнення, характеристизації, стереотипізації, типізації, концептуалізації та ін., надаючи стилістичним засобам лінгвокультурологічної функції.

Аналіз текстів різних функціональних силів англійської мови підтверджує функціонально-семантичні процеси утворення британізмів та американізмів, а саме: конвергенцію семантики домінант та дивергенцію семантики локалізмів та запозичень різних ТГ, кодів культури, функціональних стилів мови. Британські та американські дивергенти виявляють семантичні опозиції: субстантивізовані, відпредметні омоніми, ширше-вужче, пряме-переносне абстрактне-конкретне

значення, простір-суміжний простір, опозиції за внутрішньою формою слова (за різною ознакою), різною ТГ, функціональним стилем мови, кодом культури, а також різні соціокультурні конотації. Екстралінгвістичними чинниками територіальних дивергентів є особливості спільного денотату, географічні, соціокультурні розбіжності двох англомовних країн.

Дослідження ЛРП у тексті виявляє первинність британських номінацій у процесі субстантивації процесуальних значень дієслів, прикметників, інших частин мови, перевагу американських номінацій у процесі актуалізації первинних значень номінацій простору. Отже, текст актуалізує процеси утворення та функціонування національно маркованих контекстних ЛРП, які розрізняються функціональними стилями англійської мови.

Основні результати розділу відображено у семи одноосібних статтях [283, 290, 308, 309, 310, 312, 318].

ВИСНОВКИ

1. У дисертації представлено теоретичне узагальнення системних та лінгвокультурологічних досліджень номінацій простору і застосовано, комплексний, поліпарадигмальний підхід як різновид комплексного підходу до вивчення британських та американських ЛРП - складників ФСП “space”. Таке дослідження зумовлене відсутністю комплексного поліпарадигмального зіставного вивчення британських та американських ЛРП у різних функціональних стилях та жанрах англійської мови. Потреба системного дослідження ЛРП ФСП “space” та її функціонування у різностильових та різножанрових контекстах, зокрема, в оригінальних англомовних текстах, а також оновлення і поповнення інформації про сучасний лексичний склад номінацій простору, його особливості, закономірності й тенденції розвитку, визначає методологію поліпарадигмального аналізу ЛРП ФСП “space” за вектором форма-семантика-функція.

2. Обґрунтування теоретичних засад дослідження функціонування ФСП “space” дозволило визначити його структуру, семантику й особливості функціонування ЛРП. Дослідження націлене на розкриття семантичних змін ЛРП ФСП у транссемантичних та трансфункціональних процесах. Теоретико-методологічне підґрунтя дослідження охоплює системно-структурний, функціонально-семантичний, лінгвокультурологічний, текстоцентричний підходи та елементи зіставного, етимологічного, психолінгвістичного, прагмалінгвістичного та лінгвокогнітивного методів аналізу. Лінгвістичні методи аналізу поєднано із загальнонауковими методами вибірки, спостереження, опису, систематизації, класифікації, індукції, дедукції та емпірико-теоретичними методами аналізу та синтезу матеріалу дослідження. Комплексна методика дослідження складалася з п'яти етапів. Особливу увагу приділено лінгвокультурологічному аналізу у функціональних контекстах, який дозволив визначити семантичні зміни досліджуваних ЛРП, закономірності та тенденції розвитку репрезентацій семантики “space”.

3. Критерії аналізу ЛРП у складі ФСП “space” поєднують граматичні, лексичні, семантичні, функціональні, культурологічні чинники у єдності лінгвістичних та екстралінгвістичних засад визначення ЛРП, їхніх ознак, особливостей, закономірностей утворення та функціонування у мові. Лінгвокультурологічні критерії включають критерії відбору, аналізу та класифікації британських та американських реалій за лексико-граматичними, лексичними, функціонально-семантичними та лінгвокультурологічними критеріями на спільні, аналоги, дивергенти та аналого-дивергенти. Аналого-дивергенти розрізняються ознаковою семантикою одного поняття (внутрішньою формою слова), тож, до ядра поняття “space” прикріплюється саме ознакова лінгвокультурна семантика. Екстралінгвістичними чинниками територіальних дивергентів та аналого-дивергентів є особливості спільного денотату, географічні, соціокультурні розбіжності двох англомовних країн.

4. Структурно-семантичний аналіз іменників ядерної зони виявив універсальні значення простору, загальноживані номінації, терміни та обмаль бритицизмів та американізмів. Близька периферія містить більш конкретні репрезентації простору, зокрема, з національно маркованою семантикою. Далека периферія розміщує конкретні ЛРП – апелятиви й топоніми, зокрема, назви природних просторів – дивергенти та аналого-дивергенти, назви штучного простору – аналоги, дивергенти та аналого-дивергенти – терміни, переносні ЛСВ і стилістичні засоби за законами економії та соціалізації мови. Британські та американські ЛРП відрізняються локалізмами та запозиченнями, які розвинули полісемію. Аналіз асоціативних репрезентації ФСП “space” підтверджує результати лексикографічного та статистичного дослідження британських та американських номінацій простору, а саме: історичну зумовленість асоціацій британців близькістю водного оточення, що виявляється у перехрещенні багатьох ТГ з ТГ назв водного простору, уявлення британців переважно щодо своєї території та різновидів простору, зокрема, штучного; асоціювання американцями також віддаленого географічного та вузького, більш конкретного, прикладного штучного простору.

5. На периферії ФСП “space” мають місце системні семантичні зміни номінацій простору у взаємодії всіх ярусів та парадигм поля, зв’язках ФСП “space” з іншими ФСП. Апелятиви й топоніми беруть участь у трансфункціональних та транссемантичних змінах, розвитку прагматичних та емоційних конотацій. Британські та американські дивергенти виявляють семантичні опозиції за внутрішньою формою слова за різною ознакою, різною ТГ, функціональним стилем мови, кодом культури: субстантивізовані, відпредметні омоніми у семантичному діапазоні ширше-вужче, пряме-переносне абстрактне-конкретне значення, простір-суміжний простір, а також різні соціокультурні конотації. Американський варіант виявляє більше національне розмаїття топонімів усіх ТГ ніж британський, що пояснюється історичними та соціокультурними чинниками. Британські топоніми відзначені історичними синтетичними процесами основокладання з різних частин мови; американські топоніми переважно аналітичні. Статистичний аналіз топонімів двох варіантів аналізованої мови підтверджує, що доміанти ТГ ФСП “space” визначаються не кількісним критерієм, а критеріями багатозначності, простої внутрішньої форми та прямого семантичного зв’язку з денотатом простору; високочастотні ЛРП можуть мати ознакове або переносне значення. Рідкісне вживання або невживання апелятиву у функції топоніму може свідчити про його перехід переважно у ментальну сферу. Аналіз текстів різних функціональних силів англійської мови підтверджує асиметрію доміант, функціонально-семантичні процеси утворення бритицизмів та американізмів, а саме, – конвергенцію семантики доміант та дивергенцію семантики локалізмів та запозичень різних ТГ, кодів культури, функціональних стилів мови. з причин лакуарності, запозичень, розвитку просторових значень у непросторових (ментальних, предметних та ін.) номінацій, тематичної диференціації ЛСВ, збереження ознакових сем простору основного або переносних значень без повної десемантизації в одному з аналізованих варіантів англійської мови. Функціональна семантика відтворює якісні зміни, наслідком яких є поповнення та скорочення СР та ТГ. Аломорфізм британських та американських ЛРП, відтворений вторинною номінацією, демонструє перемикання коду простору у різні ТГ, атракцію у ФСП “space” номінацій інших кодів культури, парадигму

соціокультурних, прагматичних, стилістичних конотацій. Міжпольова транссемантизація дивергентів та аналого-дивергентів спостерігається щонайбільше у контекстах ділового та публіцистичного стилів мови, тоді як науковий (географічний) та художній стилі мови засвідчують уживання національно маркованих номінацій простору в прямому значенні. Проведене дослідження підтверджує висновки вчених про перевагу спільної семантики ядра ФСП “space” британського та американського територіальних варіантів англійської мови, оскільки доміанти ТГ ФСП “space” у системі та тексті реалізують значно меншу кількість дивергентів, ніж інші компоненти ТГ. Національно марковані ЛРП виявляють у тексті різноманітну експліцитну та імпліцитну соціокультурну та стилістичну інформацію, що засвідчує їхній незамінний внесок у відображення історичної динаміки та сучасного стану національної культури Великої Британії та США. Дослідження ЛРП у тексті виявляє первинність британських номінацій у процесі субстантивації процесуальних значень дієслів, прикметників, інших частин мови, перевагу американських номінацій у процесі актуалізації історично первинних значень номінацій простору. Дослідження підтверджує концепцію взаємозв'язку технічного й соціального прогресу, поліетнічності та взаємозв'язку британської та американської культур у функціонуванні ЛРП. Дослідження концептуалізує культуру Великої Британії як традиційну, пріоритетну, етикетну, а культуру США – як наслідуючу, більш демократичну та прагматичну в утворенні різнонаціональних топонімів. Взаємовплив двох територіальних варіантів англійської мови підтверджується взаємообміном апелюваннями, запозиченнями назв природних просторів у назви штучних просторів та розвитком спільних непросторових похідних. Міжкультурна інтеракція, відтворена у ФСП “space”, засвідчує відсутність стереотипу дистанційного відчуження двох країн як лінгвокультурологічної універсалії.

6. Синергетичний розвиток британського та американського територіальних варіантів англійської мови виявляється у спільних закономірностях функціонування лінгвокультурних репрезентацій ФСП “space”, які охоплюють загальні синтетичні та аналітичні процеси – функціональні фонетичні, морфологічні, семантичні

структурні зміни, утворюючи ЛРП з додатковими прагматичними, емоційними, та стилістичними ЛСВ та конотаціями, мотивованими географічними, етнічними, політичними, економічними та соціальними чинниками: моделювання за аналогією, номіналізацію дієслів, прикметників, прислівників; топонімізацію загальних іменників; утворення похідних ЛСВ, топонімів, територіальні лакуни, запозичення; асоціативні процеси утворення апелятивів від іменників інших ФСП, омонімічні трансформації у функціональних контекстах; високу комбінаторність на лексичному та синтаксичному рівнях, наявність дублетних топонімів, спільні коди культури, отже, ізоморфізм британських та американських ЛРП полягає у спільних домінантах ТГ та спільних лінгвальних процесах. Спільні тенденції розвитку ЛРП ФСП “space” у британському та американському варіантах англійської мови включають кількісно-якісні зміни: зростання функціонально-семантичної диференціації номінацій простору за СР та ТГ, актуалізацію первинних значень номінацій для розгалуження та конкретизації стильової семантики загальних назв простору, архаїзацію, застаріння британської емпіричної семантики під впливом екологічних та соціальних чинників, ресемантизацію архаїзмів, доцентрові процеси, які виявляються в частиномовних перетвореннях, атракції соматизмів, назв предметів та абстрактних іменників для позначення простору за схожістю та суміжністю; відцентрові тенденції визначають утрату іменниками просторових ЛСВ, пов’язану з актуалізацією первинного значення номінації, отже, з тенденцією до відповідності значення внутрішньої та зовнішньої форми, особливо очевидно в американському варіанті англійської мови. Скорочення ТГ у двох варіантах англійської мови відбувається з причин територіальної лакунарності, компенсаторної актуалізації домінант та десемантизації просторових значень, а поповнення – за рахунок територіальних номінацій, ЛСВ інших ТГ, запозичень та омонімів різних функціональних стилів англійської мови.

Подальші наукові студії вивчення ЛРП убачаються в подальшому розвитку теорії поліпарадигмальності, у лінгвістичних напрямках лінгвокультурології, германського, зіставного та загального мовознавства, когнітивного та дискурсного аналізу текстів різної жанрово-стилістичної належності, перекладознавства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

I. Спеціальна література

1. Авдони́на М. Ю., Жабо́ Н. И., Терехова С. И. Специфика экологических терминов французского языка в сопоставлении с русскими, украинскими и английскими в свете теории полипарадигмальности: особенности функционирования. *Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО*. Київ: КНЛУ, 2015. Вип. 31. С. 14–21.
2. Адмони В. Г. Полевая структура частей речи (на примере числительных). *Вопросы теории частей речи на материале языков различных типов. Тезисы докладов*. Ленинград, 1965. С. 36–48.
3. Азнаурова Э. С. Прагматика художественного слова. Ташкент: Фан, 1988. 186 с.
4. Акуленко В. В. Лексические интернационализмы и методы их изучения. *Вопросы Языкознания*. Москва, 1976. № 6. С. 50–63.
5. Алефиренко Н. Ф. Лингвокультурология. Ценносно-смысловое пространство языка: уч. пособие. Москва: Флинта: Наука, 2010. 288 с.
6. Андреева И. А. Метафоризация концепта “WAY” средствами идиоматики в современном англоязычном художественном дискурсе. *Вісник Сумського державного університету. Серія Філологічні науки*. Суми: Вид-во СумДУ, 2006. № 11(95). Т. 2. С. 5–10.
7. Андрусь А. Ф. Роль параметричних прикметників із просторовою семантикою у формуванні лінгвального образу світу. *Проблеми романо-германської філології: збірник наукових праць*. Ужгород: ЛІРА, 2004а. С. 33–43.
8. Апресян Ю. Д. Лексическая семантика. Синонимические средства языка. Москва: Наука, 1934. 367 с.
9. Апресян Ю. Д. Дейксис в лексике и грамматике и наивная модель мира. Вводные замечания о наивной модели мира. URL: [lpcs.math.msu.su/~uspensky/journals/siio/35/35_12APRES.pdf](http://pcs.math.msu.su/~uspensky/journals/siio/35/35_12APRES.pdf) (дата звернення 7.12.2017).

10. Аракин В. Д. Сравнительная типология английского и русского языков. Москва: Физмалит, 2005. 232 с.
11. Аристотель. Физика. / Переклад. В. П. Карпова. Москва: Гос. соц.-эконом. изд-во, 1937. 255 с.
12. Арнольд И. В. Основы научных исследований в лингвистике. Москва: Книжный дом “ЛИБРОКОМ”, 2011. 144 с.
13. Арнольд И. В. Стилистика современного английского языка. Ленинград: Просвещение, 1973. 303 с.
14. Арутюнова Н. Д. Лингвистические проблемы референции. *Новое в зарубежной лингвистике. Вып. XIII. Логика и лингвистика*. Москва: Прогресс, 1982. С. 5–40.
15. Арутюнова Н. Д. Типы языковых значений: Оценка. Событие. Факт. М.: Наука, 1988. 341 с.
16. Арутюнова Н. Д. Логический анализ языка. Культурные концепты. Москва: Наука, 1991. 204 с.
17. Арутюнова Н. Д. Язык и мир человека. Москва: Языки русской культуры, 1999. 896 с.
18. Бабенко Л. Г., Васильев И. Е., Казарин Ю. В. Лингвистический анализ художественного текста. Екатеринбург: Изд-во Уральского ун-та, 2000. 534 с.
19. Балли Ш. Общая лингвистика и вопросы французского языка. / Ред. Р. А. Будагова / Перевод Е. В. Вентцель, Т. В. Вентцель. Москва: Изд-во иностр. лит-ры, 1955. 416с.
20. Бараннік М. Проблема об’єкта та предмета етнолінгвістики. URL: www.rusnauka.com/27_NNM_2009/Philologia/52979.doc.htm (дата звернення 7.12.2017).
21. Бартминский Е. Стереотип как предмет лингвистики. *Языковой образ мира: очерки по этнолингвистике*. Москва., 2005. С. 133–157.
22. Бархударов Л. С. Очерки по морфологии английского языка. Москва: Высшая школа, 1975. 156 с.
23. Басиров Ш. Р. Типологія дієслів із рефлексивним комплексом в індоєвропейських мовах: монографія. Донецьк: ДонНУ, 2004. 333 с.

24. Бахтин М. М. Эстетика словесного творчества. Москва: Искусство, 1986. 445 с.
25. Бацевич Ф. С. Дискурсивна прагматика: проблемне поле, дослідницька одиниця. *Studia Linguistica*: зб. наук. пр. Київ: КНУ імені Тараса Шевченка, 2008. Вип 1. С. 4–10.
26. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики. Київ: Видав. центр Академія, 2004. 344 с.
27. Беленькая В. Д. Очерки англоязычной топонимики. Москва: Высшая школа, 1977. 226 с.
28. Беленькая В. Д. Топонимы в составе лексической системы языка. Москва: Наука, 1969. 168 с.
29. Белехова Л. И. Архетипические словесные образы в современной американской поэзии. *Вісник КДЛУ. Серія “Філологія”*. Київ: Видавничий центр КДЛУ, 1999. Т. 2, № 2. С. 26–38.
30. Белехова Л. І. Концептуальний оксиморон: креативний механізм формування новизни словесних образів (на матеріалі американської поезії). *Вісник Херсонського державного університету. Серія “Лінгвістика”*. Вип. III. Херсон: Видавництво ХДУ, 2006. С. 79–86. URL: PDF files ([http:// www.novapdf.com](http://www.novapdf.com)) (дата звернення 20.4.2016).
31. Белецкий А. А. Лексикология и теория языкознания: (Ономастика). Киев: Изд-во Киев. ун-та, 1972. 209 с.
32. Белоусова Д. Ф. Локальные и темпоральные компоненты в структуре английского предложения и в тексте: автореф. дис. ... кандидата филол. наук: 10.02.04. Минский гос. ин-т иностр. яз. Минск, 1983. 608 с.
33. Бенвенист. Э. Общая лингвистика. Москва: Эдиториал, 2002. 448 с.
34. Беспалова Ю. В. Лінгвостилістичний потенціал лексики мовленнєвої дії у художньому тексті (на матеріалі творів О. І. Купріна та В. В. Вересаєва): автореф. дис. ... кандидата філол. наук: 10.02.02. Дніпропетровський національний ун-т. Дніпропетровськ, 2002. 20 с.

35. Бессонова Л. Е. Новые лингвополитлогические исследования в Украине. *Политическая лингвистика*. Екатеринбург, 2007. Вып. (1)21. С. 18–22 URL: <http://www.philology.ru/linguistics1/bessonova-07.htm> (дата вернення 6.5.2014).
36. Бессонова О.Л., Сарбаш О. С., Трофімова О. В. та ін. Процедури концептуального аналізу в різноструктурних мовах. Донецьк: Дон. ун-т, 2012. 360 с.
37. Бирвиш М. Семантика. *Новое в зарубежной лингвистике*. Москва: Прогресс, 1981. Вып. 23. С. 177–198.
38. Блумфилд Л. Язык / Пер. с англ. Москва: Прогресс, 1968. 607 с.
39. Богдан С. К. Методи й методика лінгвостилістичних досліджень: методичні рекомендації для слухачів і керівників секції української мови. Луцьк, 2011. 28 с.
40. Бодуэн де Куртене И. А. Избранные труды по общему языкознанию. Москва. Изд-во Академии наук СССР, 1963. Т. 1. 385 с.
41. Бондар Т. Г. Універсальні та лінгвоспецифічні ознаки вербалізаторів полікультурного концепту дорога / road / weg в українській, російській та німецькій мовах: автореф. дис.... канд. філол. наук: 10.02.15. ДНУ. Донецьк, 2013. 19 с.
42. Бондарко А. В. Лингвистика текста в системе функциональной грамматики. Текст. Структура и Семантика. Т. 1. Москва, 2001. С. 4–13.
43. Бондарко А. В. Принципы функциональной грамматики и вопросы аспектологии. Москва: Эдиториал УРСС, 1983. 208 с.
44. Бондарко А. В. Функциональная граматика. Ленинград: Наука, 1984. 136 с.
45. Борис Д. П. Неосленгізми англійської мови початку ХХІ ст.: структура і семантика: дис. ... кандидата філол. наук: 10.02.04. Київ: КНЛУ, 2017. 255 с.
46. Борисова Л. В. Пространство и время в антропоцентрической и системоцентрической перспективе. *Вопросы романо-германской и русской филологии*. Пятигорск, 2005. С. 61–69.
47. Бортничук Е. Н. Словообразование в современном английском языке. Київ: Вища школа, 1988. 262 с.

48. Братель О. М. Архетипи земля, вода і повітря в аргентинській поезії початку ХХ ст. *Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики*. / Ред. Н. М. Корбозерова. Київ: Логос, 2015. Вип. 28. С. 31–42.

49. Будагов Р. А. Что такое развитие и функционирование языка. Москва: Наука, 1977. 263 с.

50. Будагов Р. А. Язык – реальность – язык. Москва: Наука, 1983. 261 с.

51. Бублейник Л. В. Разноязычные синонимические ряды и роль мотивировочного признака в их соотношении. *Вибрані праці / Упоряд. і авт. передм. С. П. Муляр, Л. К. Муляр*. Луцьк: Твердиня, 2013. С. 68–83.

52. Бублейник Л. В. Культурологический компонент значения в языке поэзии (антропонимы у М. Цветаевой). *Язык и культура. Вип. 1, Т. 4 А-К. Мова і художня творчість*. Видав. Дім Дмитра Бураго. Київ, 2000. С. 45–51 .

53. Булигіна Т. В., Шмельов А. Т. Мовна концептуалізація світу. Москва: Школа “Мови російської культури”, 2003. 576 с.

54. Бурдейна О. Р. Лінгвальні параметри ключового концепту британської лінгвокультури insularity/острівність *Науковий вісник ДДПУ імені І.Франка. Серія “Філологічні науки”. Мовознавство*. Дрогобич: ДДПУ, 2018. Т. 1, № 18. С. 24–27.

55. Бурлакова В. В. Основы структуры словосочетания в современном английском языке. Ленинград: Изд-во Ленинград. ун-та, 1975. 128 с.

56. Бурова Г. П. Концепты “лекарство” и “аптека” в фармацевтическом дискурсе *“Культура и жизнь Юга России”*. 2008. № 1(26). С. 121–126. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/kontsepty-lekarstvo-i-apteka-v-farmatsevticheskom-diskurse/viewer> (дата звернення 5.01.2020).

57. Бучко Д. Зв'язок типу географічного об'єкта з принципом і способом його номінації. *Проблеми словянської ономастики: зб. наук. праць*. Ужгород, 1999. С. 12–13.

58. Бюлер К. Т. Теория языка. Репрезентативная функция языка: монография. Москва: Прогресс, 1993. 502 с.

59. Вайнрайх У. О семантической структуре языка. *Новое в зарубежной лингвистике*. Москва: Прогресс, 1970. Вип. V. С. 163–249.

60. Вайнрайх У Опыт семантической теории. *Новое в зарубежной литературе*. Москва: Вып. X. Лингвистическая семантика. Москва: Прогресс, 1981. С. 50–176.
61. Вайнрайх У. Языковые контакты / Перевод и коммент. Ю. А. Жлуктенко. Київ: Вища школа, 1979. 264 с.
62. Валгина Н. С. Функциональный и прагматический аспекты в изучении текста. Теория текста : уч. пособие. Москва: Моск. гос ун-т печати. URL: <http://www.hi-edu.ru/e-books/xbook029/01/part-003.htm> (дата звернения 16. 10.2017).
63. Ван Дейк Т. А. Язык. Познание. Коммуникация: сб. / Сост. В. В. Петрова. Пер. с англ., ред. В. И. Герасимов. Москва: Прогресс, 1989. 312 с.
64. Вардзелашвили Ж., Певная Н. Концепт как языковой маркер гипертекстуальности (на материале концептосферы “сахар-сахарный”). *Сборник материалов Всероссийской заочной научно-практической конференции с международным участием “Гипертекст как объект лингвистического исследования”*. Самара, 2010. URL: <http://vjanetta.narod.ru/marker.html> (дата звернения 8.03.2015).
65. Варшавская А. И. Синонимические отношения в структуре языка. Ленинград: Изд.-во Лен. ун-та, 1984. 132 с.
66. Васильев Л. М. Современная лингвистическая семантика. Москва: Высш. школа, 1990. 176 с.
67. Вежбицкая А. Язык. Культура. Познание / Пер. с англ. М. А. Кронгауз. Москва: Русские словари, 1996. 416 с.
68. Вендлер З. Факты в языке. Философия, логика, язык / Общ. ред. Д. П. Горского и В. В. Петрова. Москва: Прогресс, 1987. 336 с.
69. Верещагин Е., Костомаров В. Г. Лингвострановедческая теория слова. Москва: Русский язык, 1980. 320 с.
70. Виноградов В. В. Русский язык (грамматическое учение о слове). Москва: Высшая школа, 1975. 614 с.
71. Виноградов В. В. Избранные труды. Исследования по русской грамматике. Москва: Наука, 1975. 559 с.

72. Винокур Т. Г. Понятие поэтического языка. *Избранные работы по русскому языку*. Москва: Учпедгиз, 1959. 492 с.

73. Витгенштейн Л. С. Философские работы. Москва: Гнозис, 1994. Ч.1.

74. Витренко А. В. Основні компоненти лінгвокраїнознавчої компетенції. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах* 2013. URL: Pfto_2013_29_26.pd ISSN 1992-5786. www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi.../cgiirbis_64.exe?... (дата звернення 10.11.2013).

75. Влахов С., Флорин С. Непереводимое в переводе. Москва: Междунар. отношения, 1980. 341 с.

76. Влияние социальных факторов на функционирование и развитие языка / Ю. Д. Дешериев, М. В. Панов, Э. Г. Туманян и др. Москва: Наука, 1988. 200 с.

77. Воркачев С. Г. Лингвокультурология, языковая личность, концепт: становление антропоцентрической парадигмы в языкознании. *Филологические науки*- 2001 - № 1. - С. С. 64-72. <http://lincon.narod.ru/lingvocult.htm>

78. Воркачев С. Г. Методологические основания лингвоконцептологии. *Теоретическая и прикладная лингвистика. Вып. 3: Аспекты метакоммуникативной деятельности*. Воронеж, 2002. С. 79–95.

79. Воркачев С. Г. Сопоставительная этносемантика телеономных концептов “любовь” и “счастье” (русско-английские параллели): Монография. Волгоград: Перемена, 2003. 164 с.

80. Воробьёв В. В. Лингвокультурология (теория и методы). Москва: Изд-во РУДН, 2008. 336 с.

81. Воробьёва О. П. Лингвистические аспекты адресованности художественного текста (одноязычная и межъязыковая коммуникация): дис ... доктора филол. наук: 10.02.04. Москва, 1993. 382 с.

82. Выготский Л. С. Мышление и речь. Москва: Изд-во Московского ун-та, 1975. 118 с.

83. Гавранек Б. Задачи лингвистики языка и его культура. *Пражский лингвистический кружок: сб ст.* / Сост, ред. и предисловие Н. А. Кондрашовой. Москва: Прогресс, 1967. С. 338–377.

84. Гак В. Г. Сопоставительная лексикология. Москва: Междунар. отношения, 1977. 264 с.

85. Гак В. Г. Языковая номинация. Виды наименований. Москва: Междунар. отношения, 1977. 369 с.

86. Галинська О. М. Природний код культури в українських і англійських інтертекстуальних фразеологізмах *Філологічні трактати*. Суми: Сум. ДУ. 2011. Т. 3. №2. С. 45-51. URL: tractatus.sumdu.edu.ua > galinska-o-m-prirodniy-kod-k... (дата звернення 20. 12.2019).

87. Галицька С. А. Номінація парфумерно-косметичних товарів у ракурсі лексико-семантичної класифікації. *Проблеми семантики, речення та тексту*. Київ: КНЛУ, 2014. С. 63–78.

88. Гвишиани Н. Б. Полифункциональные слова в языке и речи: уч. пособие. Москва: Высш. школа, 1979. 200 с.

89. Гиро П. Разделы и направления стилистики и их проблематика. *Новое в зарубежной лингвистике*. Вып. XVI. Лингвостилистика. Москва: Прогресс, 1985. С. 35–68.

90. Голубовська І. О. Етнічні особливості мовних картин світу. Київ: Логос, 2004. 284 с.

91. Голубовська І. О. Всесвіт крізь мовне дзеркало: універсальне та ідіоетнічне. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 9. Сучасні тенденції розвитку мов*. Київ: НПУ, 2007. Вип. 1. С. 3–7.

92. Горошко Е. И. Языковое сознание (ассоциативная парадигма). Москва: Российская акад.наук. Институт языка, 2001. 287 с. URL: www.dissercat.com/.../yazykovoe-soznanie-assotsiativnaya-paradigma (дата звернення 1.04.2018).

93. Грайс Г. П. Логика и речевое общение. *Новое в зарубежной лингвистике*. Вып. XVI. Москва: Прогресс, 1985. С. 217–234.

94. Губа Л. В. Роль різних частин мови у репрезентації просторових відносин в оповіданнях та казках Германа Гессе. *Проблеми семантики, прагматики та*

когнітивної лінгвістики. – Вип. 23. – 2013. С. 93-100. URL: file:///C:/Users/Administrator/Downloads/psptkl_2013_23_15%20(2).pdf (дата звернення 27.04.2020).

95. Гудков Д. Б., Ковшова М. Л. Телесный код русской культуры: материалы к словарю. Москва. Гнозис, 2007. 288 с.

96. Гулыга Е. В., Шендельс Е. И. Грамматико-лексические поля в современном немецком языке. Москва: Просвещение, 1969. 182 с.

97. Гулыга Е. В., Шендельс Е. И. О компонентном анализе значимых единиц языка. Е. В. Гулыга. *Принципы и методы семантических исследований*. Москва: Наука, 1976. 377 с.

98. Гумбольдт В. Язык и философия культуры / Пер. с нем. Москва: Прогресс, 1985. 320 с.

99. Гурбанська С. О. 2012. Структура і семантика мовних одиниць. URL: journal.kdpu.edu.ua/filstd/article/download/332/273 (дата звернення 13.04.2016).

100. Гурмак Ю. М. Структурно-семантична типологія вторинної номінації у французькій мові періоду преціозності (XVII-XVIII сторіччя): дис ... канд. філол. наук. Київ: КНЛУ, 2019. 309 с.

101. Гухман М. М. Лингвистическая концепция Л. Вейсбергера. *Вопросы теории языка в современной зарубежной лингвистике*. Москва: Изд-во АН СССР, 1961. С. 123–162.

102. Декарт Р. Рассуждения о методе. *Декарт Р. Сочинения. В 2-х т.* Москва: Наука, 1989. Т. 1. 261 с.

103. Демьянков В. З. Прагматические основы интерпретации высказывания. *Изв. АН СССР. Серия лит. и яз.* 1981. Т. 40. № 4. С. 368–377. URL: http://www.infolex.ru/IZV4_81.html (дата звернення 8.5.2014).

104. Денисова С. П. Лексична парадигматика, лексична синтагматика: основні поняття та терміни. *Мова. Людина. Світ*. Київ: КНЛУ, 2000. С. 87–96.

105. Дешериев Ю. Д. Влияние социальных факторов на функционирование и развитие языка. Москва: Наука, 1988. 200 с.

106. Дмитриева Л. В. Прагматическая семантика в высказываниях с глаголом MEAN и контексты их функционирования: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04.

Пятигорск, 2004. 219 с. URL: <http://www.dissercat.com/content/pragmaticeskaya-semantika-v-vyskazyvaniyakh-s-glagolom-mean-i-konteksty-ikh-funktsionirovan> (дата звернення 6.02.2015).

107. Драбовська В. Л. Лінгвокультурні концепти Pride і Nobility у британській мовній картині світу: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04. Чернівецький НУ ім. Ю.Федьковича. Чернівці, 2016. 20 с.

108. Ельмслев Л. Прологомены к теории языка. *Новое в лингвистике*. Вып. I. Москва, 1960. С. 264–389.

109. Есперсен О. Философия грамматики. Москва: Изд.-во иностр. лит.-ры., 1958. 404 с.

110. Жабо Н. И. Ресемантизация лексических единиц в текстах экологической тематики. *Филология и культура. Материалы VI международной научной конференции 16-17 октября 2007*. Тамбов: Изд.-во ТГУ им. Г. Р. Державина, 2007. С. 356–358.

111. Желтухина М. Р. Функции масс-медиального дискурса. *Жанры и типы текста в научном и медийном дискурсе. Межвуз. сб. науч. трудов / Отв. ред. А. Г. Пастухов*. Орел: ОГИИК, 2007. Вып. 5. С. 191–201.

112. Жлуктенко Ю. А. Номинативные аспекты словосочетания. *Проблемы варьирования языковых единиц. Материалы к спецкурсам и семинарам*. Київ: УМК ВО, 1990. С. 84–93.

113. Жук Е. А. Особливості наукового лінгвістичного дискурсу як інституційного. *Мова*, 2013. № 19. С. 164–168. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mova_2013_19_42 (дата звернення 25.02.2017).

114. Загорійчук А., Орловська О. В. Методи лінгвістичних досліджень. *Філологічні науки*. Хмельницьк: Хмельницький НУ. URL: intkonf.org/zagoriyчук-a-kpn-orlovska-ov-metodi-lingvistichnih-doslidzhen (дата звернення (4.12.2013)).

115. Закарян А. А. Семантика пространственных и временных предлогов: Автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04. МГПИИЯ им. М. Тореца. Москва, 1982. 25 с.

116. Залевская А. А. Введение в психолінгвістику. Москва: Російський гос. гуманитар. ун-т, 2000. 382 с.

117. Залужна А. С. Життєвий світ людини як смисловий універсум культури: морально-естетичний вимір: автореф. ...дис.. докт. філол. наук: 26.00. 01 “Теорія та історія культури”. Національна академія керівних кадрів культури і мистецтва. Київ, 2012. 32 с.

118. Запевалова Л. А. Функционально-семантическая категория единичности в русском и английском языках: автореф. ... дис. канд. филол. наук: 10.02.20 220. Екатеринбург, 2008. URL: <http://www.dissercat.com/content/funktsionalno-semanticheskaya-kategoriya-edinichnosti-v-russkom-i-angliiskom-yazykakh>. (дата звернення 3.06.2014).

119. Захарова Л. М., Петрова О. С. Категорія оцінки в сучасних лінгвістичних дослідженнях http://www.rusnauka.com/3_ANR_2015/Philologia/3_186199.doc.htm. (дата звернення 10.02.2016).

120. Зацний Ю. А., Пахомова Т. О. Мова і суспільство. Збагачення словникового складу сучасної англійської мови. Запоріжжя: ЗДУ, 2001. 242 с.

121. Зацний Ю. А., Пахомова Т. О., Зацна В. Ю. Соціолінгвістичні аспекти вивчення словникового складу сучасної англійської мови. Запоріжжя: ЗДУ, 2004. 284 с.

122. Зильберт Б. А. Спортивный дискурс: базовые понятия и категории; исследовательские задачи. 2001. URL: www.philol.msu.ru/~slavphil/books/jsk_17_07zilbert.pdf (дата звернення 17.09.2015).

123. Зильберт Б. А. Социопсихолінгвістическое исследование текстов радио, телевидения, газеты. / Под. ред. акад. В. Г. Костомарова. Саратов, 1986. 211с.

124. Золотова Г. А. Очерк функционального синтаксиса русского языка. Москва: Наука, 1973. 351 с.

125. Иваницкий В. В. Дейксис как основа синергетической коммуникации. *Языковое бытие человека и этноса: психолінгвістический и когнитивный аспекты*. Москва: МГЭИ, 2004. С. 88–91.

126. Иванова А. И. Системоцентрический и антропоцентрический подходы в лингвистике. *Сб. науч. трудов международной научно-практической конференции “Языковой дискурс в социальной практике”*. Тверь: ТГУ, 2016. С. 98–100. URL: ЯДСП2016.pdf

127. Иванова И. П., Бурлакова В. В., Почепцов Г. Г. Теоретическая грамматика современного английского языка: учебник. Москва: Высш. шк., 1981. 285 с.

128. Иванова Л. П. Пособие к спецкурсу “Отображение языковой картины мира в художественном тексте” (на материале романа А. С. Пушкина “Евгений Онегин”). Київ: НПУ, 1992. 54 с.

129. Иванова С. Г. О полевой структуре частей речи в английском языке. *Теория языка. Методы его исследования и преподавания*. Ленинград, 1981. С. 125–129.

130. Инютина Л. А. Семантическое поле пространства в отражении лексики Сибирских летописей XVII–XVIII вв. как модель пространственной картины мира. *Вестник Томского гос. ун-та. Филология*. № (17). Томск, 2012. С. 14–23.

131. Канафиев Р. Н. Структурно-семантический и лингвокультурологический анализ полевой организации лексики: На материале семантического поля ОРУЖИЕ в русском языке: дисс. ... канд. филол. наук: 10.02.01. Иваново. 214 с. URL: <http://www.dissercat.com/content/strukturno-semanticheskii-i-lingvokulturologicheskii-analiz-polevoi-organizatsii-leksiki-na-> (дата звернення 12.07.2014).

132. Канонік Н. П. Граматична організація лексико-семантичних полів простору й часу в сучасній англійській мові: автореф. дис.... кандидата філол. наук: 10.02.04. Херсонський держ. ун-т. Херсон, 2013. 14 с.

133. Кант И. Антропология с прагматической точки зрения. Санкт-Петербург: Москва, 1999. 466 с.

134. Карасик В. И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс. Волгоград: Перемена, 2002. 477 с.

135. Карасик В. И. Этнокультурные типы институционального дискурса. *Этнокультурная специфика речевой деятельности: сб. обзоров*. Москва: ИНИОН РАН, 2000. С. 37–64.

136. Караулов Ю. Н. Структура лексико-семантического поля. *Филологические науки* 1(67). – АН СССР. Ин-т языкознания. Москва: Наука, 1972. С. 57–68.

137. Караулов Ю. Н. Языковое время и языковое пространство. *Вестник МГУ*. Серия 10. Филология. Москва: МГУ, 1970. С. 61–73.

138. Карнап Р. Эмпиризм, семантика и онтология / Пер. с англ. Н. В. Воробьева. Биробиджан: Тривиум, 2000. URL: Sprach-insl.com/index.php (дата звернення 6.08.2015).

139. Карпенко Ю. О. Вступ до мовознавства. Київ: Академія, 2008. 324 с.

140. Карпенко О. Ю. Про літературну ономастику та її функціональне навантаження. С. 69–74. URL: karpenko.in.ua/wp-content/uploads/2013/02/Karpen4.pdf (дата звернення 19.3.2014).

141. Карцевский С. Об ассиметричном дуализме лингвистического знака. *Звегинцев В. А. История языкознания XIX-XX веков в очерках и извлечениях*. Москва: Просвещение, 1965. Ч. II. С. 85–90.

142. Кац Дж. Семантические теории. *Новое в зарубежной лингвистике*. Вып. X. Москва: Прогресс, 1981. С. 33–49.

143. Кацнельсон С. Д. Содержание слова, значение и обозначение. / Общ. ред. В. М. Жирмунский [и др.]. Изд. 2-е, стер. Москва: УРСС, 2004. 110 с.

144. Кибрик А. Е. Типология: таксономическая или объяснительная, статическая или динамическая. *Вопросы языкознания*, 1989. № 1. С. 5 – 30.

145. Кийко С. В. Мовна і міжмовна омонімія в німецько-українських паралелях : лінгвосинергетичний аспект: дис. ... доктора філол. наук: 10.02.04, 10.02.15. КНЛУ. Київ, 2015. 425 с.

146. Кирвалидзе Н. Г. Дейктические средства в системе современного английского языка и их роль в организации текста: автореф. дис. ... доктора филол. наук: 10.02.04. МГУ им. М. В. Ломоносова. Москва, 1991. 49 с.

147. Кліменкова А. Культурні коди як чинники формування ціннісних орієнтацій у сфері споживання <http://www.soc.univ.kiev.ua/sites/default/files/library/elopen/aktprob.18.42.pdf> (дата звернення 7.11.2015).

148. Клоков В. Т. Основные направления лингвокультурологических исследований в рамках семиотического подхода. *Теоретическая и прикладная лингвистика. Межвуз. сб. науч. трудов.* Саратов: Изд. центр ВГТУ, 2000. Вып. 8. С. 60–67
149. Кобозева И. М. Лингвистическая семантика. Москва: Эдитория УРСР, 2000. 352 с.
150. Кобякова І. К. Креативне конструювання вторинних утворень в англomовному художньому дискурсі: монографія. Вінниця: Нова книга, 2007. 128 с.
151. Коваленко Ю. Д. Когнитивная категория художественного пространства и ее репрезентация в романе М. А. Булгакова “Белая гвардия”: дис. ... кандидата филол. наук: 10.02.01. Омский гос. ун-т. им. Ф. М. Достоевского. Омск, 2002. 188 с.
152. Ковбасюк Л. А. Фразеологічні одиниці з компонентом “кольороназва” як елементи національно-мовної картини світу (на матеріалі німецької та англійської мов). *Проблеми зіставної семантики*: зб. наук. ст. Київ: Видав. центр КНЛУ, 2005. Вип. 7. С. 267–273.
153. Ковбасюк Л. А., Романова Н. В. Сучасні лінгвістичні теорії: лекційні, практичні, самостійні модулі та тести: навч.-метод. посібник для магістрів заочної форми навчання. Херсон: Вид. ХДУ, 2008. 96 с.
154. Колшанский Г. В. Контекстная семантика. Москва: Наука, 1980. 148 с.
155. Кондратенко Н. В. Організація семантичного поля тексту: текстовий та інтерпретаційний зміст: зб. наук. праць. Одеса: Докса, 2004. Вип. 6: Мова, текст, культура. С. 40–49.
156. Корунець І. В. Порівняльна типологія англійської та української мов: навч. посібник. Вінниця: Нова Книга, 2003. 464 с.
157. Косериу Э. Лексические солидарности. Вопросы учебной лексикографии. Москва: Московский гос. ун-т, 1969. С. 93–104.
158. Кочерган М. П. До питання про безеквівалентну лексику і лакуни та способи їх компенсації. *Проблеми зіставної семантики. зб. статей за доповідями міжнародної Міжнародної наукової конференції з проблем зіставної семантики 23-25 вересня 1999 р.* Київ: КДЛУ, 1999. С. 42–45.

159. Кочерган М. П. Основы зiставного мовознавства. Київ: Академія, 2006. 424 с.
160. Кочерган М. П. Слово і контекст. Львів: Вид. при Львів. ДУ “Вища школа”, 1980. 184 с.
161. Кравченко Н. К. Методи лiнгвістичних досліджень URL: <http://discourse.com.ua/lekci/metodi-lingvistichnih-doslidzhen/> (дата звернення 30.11.2015).
162. Красных В В. Этнопсихолiнгвистика и лингвокультурология. Москва: Гнозис, 2002. 284 с.
163. Красных В. В. Коды и эталоны культуры (приглашение к разговору). *Язык, сознание, коммуникация*: Сб. статей / [отв. ред.] В. В. Красных, А. И. Изотов. Москва: МАКС Пресс, 2001. Вып. 19. С. 5–19
164. Кристалл Д., Дейви Д. Стилистический анализ. *Новое в зарубежной лингвистике*. Вып. XVI. Лингвостилистика. Москва: Прогресс, 1985. С. 148–171.
165. Крицберг Р. Я. Дивергенция и конвергенция региональных вариантов современного английского языка: монография. Київ: КГЛУ, 2000. 282 с.
166. Крицберг К. І. Дифференциальный пласт лексики в современном английском языке: дис. ... кандидата филол. наук: 10.02.04. Днепропетровск, 1987. 240 с.
167. Крысин Л. П. Лингвистический аспект изучения этностереотипов. *Встречи этнических культур в зеркале языка (в сопоставительном лингвокультурном аспекте)*. Научный совет по истории мировой культуры. Москва: Наука, 2002. 478 с.
168. Кубрякова Е. С. Категоризация мира: пространство и время (вступительное слово). *Категоризация мира: пространство и время: м-лы науч. конференции*. Москва: МГУ. Диалог, 1997. С. 3–14.
169. Кубрякова Е. С. Номинативный аспект речевой деятельности. Москва: Наука, 1986. 156 с.
170. Кубрякова Е. С. Части речи в ономаσιологическом освещении. Москва: Наука, 1978. 116 с.

171. Кубрякова Е. С., Шахнарович А. М., Сахарный Л. В. Человеческий фактор в языке: Язык и порождение речи. АН СССР. Ин-т языкознания / Отв. ред. Е. С. Кубрякова. Москва: Наука, 1991. 239 с.

172. Кубрякова Е. С. Эволюция лингвистических идей во второй половине XX в. (опыт парадигмального анализа) [в:] // Ю. С. Степанов (ред.) *Язык и наука конца XX в.* Москва: Ин-т языкознания РАН, 1995. С. 144–238.

173. Лабов У. Исследование языка в его социальном контексте. *Новое в зарубежной лингвистике. Вып. VII. Связь эволюции языка с эволюцией культуры.* Москва: Прогресс, 1976. С. 96–171.

174. Лабов У. О механизме языковых изменений. *Новое в зарубежной лингвистике. Вып. VII. Связь эволюции языка с эволюцией культуры.* Москва: Прогресс, 1976. С. 199–228.

175. Лайонз Дж. Введение в теоретическую лингвистику. Москва: Прогресс, 1978. 543 с.

176. Левицкий А. Э. Аспекты взаимодействия языков в контексте межкультурной коммуникации. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету* 111 (2013). С. 179–183. URL: visnyk.chnpu.edu.ua/?wpfb_dl=1123 (http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi/irbis_ (дата звернення 23.10.2016)).

177. Левицкий А. Э. Функциональная переориентация номинативных единиц современного английского языка: монография. Житомир: Издательский отдел ЖГПУ, 2001. 168 с.

178. Левченко О. Атрибут, прототип, стереотип у фразеологічній картині світу. *Мовні і концептуальні картини світу : Зб. наук. пр.* Київ, 2004. № 10. С. 338–346.

179. Лейбниц Г. В. Соч. в 4-х т. АН СССР. Ин-т философии. Москва: Мысль, 1982. 634 с.

180. Леонова А. И. репрезентація лингвокультурного концепта ДОМ в современном публицистическом дискурсе . *Языковой дискурс в социальной практике: сб. науч. тр.* Тверь: Твер. гос. ун-т, 2015. С. 151–158.

181. Леонтьев А. А. Основы психолингвистики: учебник. Москва: Смысл, 1999. 287 с.
182. Ли Ч. Н. Подлежащее и топик: новая типология языков. *Новое в зарубежной лингвистике*. Выпуск XI. Москва: Прогресс, 1982. С.193–235.
183. Литвин А. Многозначность слова в языке и речи. Москва: Высшая школа, 1984. 120 с.
184. Литвинов О. О. Концептуальна метафора англомовних номінацій неverbальних зорових знаків комунікації. *Наук. вісник кафедри ЮНЕСКО КНЛУ*. Київ: КНЛУ, 2014. Вип. 28. С. 29–38.
185. Лотман Ю. М. Внутри мыслящих миров. Человек. Текст. Семиотика. История. Москва: Языки русской культуры, 1996. 464 с.
186. Луговая Е. О. Топонимы как культурно-исторические категории: дис. ... канд. филол. наук. Ставрополь, 2006. 217 с.
187. Лурия А. Р. Основные проблемы нейролингвистики. Москва: Изд-во Московского ун-та, 1975. 263 с.
188. Лурия А. Р. Речь и мышление. Москва: Изд-во Московского ун-та, 1975. 118 с.
189. Ляпичева Е. Л. О сущности и свойствах лингвистического поля в условиях смены научной парадигмы. Днепропетровск: Днепропетровский национальный ун-т им. Олеся Гончара. URL: www.nbu.gov.ua/old_jrn/Natural/Vdpu/Movozn/2008.../28.pdf (дата звернення 12.04.2014).
190. Макеева К. С. Про аспекти топонімічних досліджень в сучасній лінгвістиці. *Наукові записки. Серія "Філологічна"*. Київ: НТУУ "КПІ". Вип. 24/189. URL : N.znu.seaf_2012_24_60.pdf. (дата звернення 10.03.2015).
191. Маклакова Е. А., Стернин И. А. Теоретические проблемы семной семасиологии: монография. Воронеж: Истоки, 2013. 277с.
192. Мамалига А. І. Власне комунікативні одиниці та формальні текстові структури. В. В. Ризун, А. І. Мамалига та ін. *Нариси про текст. Теоретичні питання комунікації і текст* / Ред. В. В. Ризун. Київ: Київ. ун-т, 1998. 335 с.

193. Мамосюк О. С. Лінгво-когнітивні сценарії наративу французьких художніх текстів (на матеріалі новороманістських прозових творів): дис. ... кандидата філол. наук: 10.02.05 Київ: КНЛУ, 2017. 225 с.

194. Маркс К., Энгельс Ф., Ленин В. И. о диалектическом и историческом материализме. Москва: Политиздат, 1984. 636 с.

195. Мартине А. Основы общей лингвистики. *Новое в зарубежной лингвистике*. Вып. III. Типологическое изучение языка. Москва: Изд-во иностр. лит-ры, 1963. С. 366–566.

196. Мартинюк А. П. Лінгвістична концептологія: методологічні платформи методики аналізу, перспективи розвитку. *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки*. Луцьк, 2012. № 23. С. 81–88.

197. Маслова В. А. Лингвокультурология. Москва: АКАДЕМА, 2001. 208 с.

198. Матезиус В. Язык и стиль. *Пражский лингвистический кружок : Сб. статей*. Сост., ред. и предисловие Н. .А. Кондрашовой. Москва: Изд-во Прогресс, 1967. С. 444–523.

199. Мацько Л. В. Стилїстика й історія української літературної мови у лінгводидактичному полі підготовки українських філологів. *Вісник Львівського ун-ту. Серія філологія*. Львів: ЛГУ, 2010. Вип. 50. С.112–116.

200. Медвідь Н. С. Лінгвокультуреми в українській соціально-психологічній прозі першої половини ХХ ст. : автореф. дис. ...канд. філол. наук: 10.02.01. Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. Київ, 2009. URL : [http:// asconf.com/rus/ archive _ view/149](http://asconf.com/rus/archive_view/149) (дата звернення 14.11.2013).

201. Медникова Э. М. Значение слова и методы его описания. Москва: Высшая школа, 1974. 202 с.

202. Мейе А. Введение в сравнительное изучение индоевропейских языков. Москва–Ленинград, 1938. 509 с.

203. Методи лінгвістических досліджень. URL: [http://www.ranez.ru/ article/ id/420](http://www.ranez.ru/article/id/420) (дата звернення 05.02.2016).

204. Мешков О. Д. Семантические аспекты словосложения в английском языке. Москва: Наука, 1986. 208 с.

205. Мигдаль И. Ю. “Лингвокультурологические особенности тематического поля кино американского варианта английского языка в сопоставительном аспекте”. автореф. дис. ... кандидата филологических наук: 10.02.20. Москва, 2005. 239 с.

206. Мисайлова Т. И. Дейксис как актуализация компонентов речевой ситуации и денотативного содержания в повествовательном и описательном художественных текстах : автореф. дис. ... кандидата филол. наук: 10. 02. 01. Бурятский гос. ун-т. Улан-Удэ, 2005. URL: <http://cheloveknauka.com/deyksis-kak-aktualizatsiya-komponentov-rechevoy-situatsii-i-denotativnogo-soderzhaniya-v-povestvovatelnom-i-opisatelnom-h> (дата звернення 24.10.2017).

207. Мізін К. І. Порівняння у фразеології. Вінниця: Нова Книга, 2009. 240 с.

208. Моїсеєнко О. Ю. Концептуальна інтеграція англійської мови в лінгвокультурний контекст східної Африки: автореф. дис. ... доктора філол. наук: 10.02.04. Київ: КНУТ, 2015. 39 с.

209. Моль А. Социодинамика культуры. Москва, 1973. 405 с.

210. Муллағалиева Л. К. Концепт ЗЕМЛЯ в диалоге культур. Acta Linguistica. Нефтекамск. БашГУ. Vol. 2. № 1. С. 46–150. URL: www.actalinguistica.com/arhiv/index.php/als/article/download/.../ (дата звернення 14.09.2015).

211. Мухин А. М. Синтаксический анализ и проблемы уровней языка. Ленинград: Наука, 1980. 303 с.

212. Мухин А. М. Функциональный анализ синтаксических элементов. Москва–Ленинград: Наука, 1994. 292 с.

213. Наер В. Л. К описанию функционально-стилевой системы современного английского языка. *Лингвостилистические особенности научного текста: сб. науч. тр.* Москва, 1981. С. 3–13.

214. Неборсіна Н. П. Поетичний дискурс: естетичний аспект текстуальності. *Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики* / Відпов. ред. Н. М. Корбозерова. Київ: Логос, 2016. Вип. 29. С. 155–162.

215. Негер О. Б. Мотивація як основний критерій класифікації урбанонімів (на матеріалі закарпатськоукраїнських урбанонімів). *Науковий вісник ДДПУ імені*

І. Франка. Серія “Філологічні науки”. Мовознавство. Дрогобич: ДДПУ, 2018. Т. 2. № 18. С 5–18.

216. Неретина С. С. Слово и текст в культурной концепции Абеяра. Москва: Гнозис, 1995. 208 с.

217. Николаева А. В. Функционально-семантическое поле компаративности в современном английском языке : дис. кандидата філол. наук: 10.02.04. Ростовский государственный университет. Ростов-на-Дону, 2002. URL: <http://www.dissercat.com/content/funktsionalno-semanticheskoe-pole-komparativnosti-v-sovremennom-angliiskom-yazyke> (дата звернення 06.07.2014).

218. Ніколаєнко Л. С. Мотиваційна основа акціологічно-маркованих композитних номінацій в англійській і українській мовах: автореф. дис. ... кандидата філол. наук: 10.02.04. НПУ ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2009. 20 с.

219. Ніконова В. Г. Концептуальний простір трагічного в п'єсах Шекспіра: поетико-когнітивний аналіз: дис. ... доктора філол. наук: 10. 02. 04. КНЛУ. Київ, 2008. 558 с.

220. Ніконова В. Г. Художній концепт: процедури реконструкції та моделювання (на матеріалі трагедій В. Шекспіра). *Вісник КНЛУ. Серія Філологія*. Київ: Видав. Центр КНЛУ, 2011. Т. 14. № 2. С. 113–123.

221. Ольшанский И. Г. Лингвокультурология в конце XX в.: итоги, тенденции, перспективы. *Лингвистические исследования в конце XX века*. Москва: РШИОН РАН, 2000. С. 26–55.

222. Орлова С. І. Структурно-словотворчі особливості англійських топонімів. *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки*. ВНУ ім. Лесі Українки. Луцьк, 2011. РОЗДІЛ II. Лексична семантика. 3 (ч. 2), 2011. С. 166-168. URL : www.pdfactory.com. (дата звернення 09.03.2014).

223. Остин Дж. Л. Слово как действие. *Новое в зарубежной лингвистике*. Москва: Прогресс, 1986. Вып. 17. С. 22–130.

224. Пайар Д. Предлог *над*: факты и интерпретации. *Исследования по семантике предлогов* : Сб. науч. тр. / Отв. ред. Д. Пайар, О. Н. Селиверстова. Москва: Русские словари, 2000. С. 83.

225. Пешковский А. М. Русский синтаксис в научном освещении. Москва: Языки славянской культуры, 2001. 544 с.
226. Платон. Соч. в 3-х т. Москва: Изд-во социально-экономической литературы, 1970. Т. 2. 610 с.
227. Плоткина К. З. О полевой природе имени существительного в английском языке. *Филологические науки*. Москва: Высшая школа, 1975. Вып. 3(87). С. 83–89.
228. Полевые структуры в системе языка: коллективная монография / Ред. З. Д. Попова. Воронеж, 1989. 200 с.
229. Поливанов Е. Д. Статьи по общему языкознанию. Москва: Наука, 1968. 375 с.
230. Поліщук О. Л. Номінативно-комунікативний аспект позначення проксемних дій у сучасному англомовному дискурсі (на матеріалі художньої прози другої половини ХХ сторіччя): автореф. дис. кандидата філол. наук: 10.02.04. Київ: КНЛУ, 2012. 20 с.
231. Полюжин М. М., Омельченко. Д. Ф. Функциональное словосложение и префиксальные ономазиологические категории в английском языке: уч. пособие. Ужгород: Ужгородский гос. ун-т, 1997. 99 с.
232. Пономаренко А. В. Дискурсивные характеристики топонимов в публицистическом тексте (на материале английской прессы: автореф. дис. канд. філол. наук: 10.02.04. МГУ. Москва, 2003. 23 с.
233. Потевня А. А. Мысль и язык. Потевня А. А. *Избранные работы*. Москва, 1989. С. 3–53.
234. Потевня А. А. Из записок по русской грамматике / Общ. ред., предисл., вступ. ст. В. И. Борковский. Москва: Учпедгиз, 1958. Т. 1–2. 536 с.
235. Потевня А. А. Эстетика и поэтика. Москва: Искусство, 1976. 616 с.
236. Почепцов Г. Г. О коммуникативной типологии адресата. *Вісник ХНУ ім. В. Н. Каразіна. Серія “Романо-германська філологія”*. Харків: ХНУ, 2006. Вип. 50. № 741. С. 216–218.
237. Пустовалова В. И. Картина мира в жизнедеятельности человека. Роль человеческого фактора в языке. *Язык и картина мира*. Москва: Наука, 1988. С. 8–70.

238. Радзієвська С. Функціональна семантика мовних одиниць на позначення концепту дім в американській поезії. *Лінгвістичні студії*. Випуск 18. С. 80–83. URL: [vk.com/doc10174993_161666894? hash=fe1e172e7b9aea 4cc9 &dl...](http://vk.com/doc10174993_161666894?hash=fe1e172e7b9aea4cc9&dl...) (дата звернення 16.02.2014).

239. Радзієвська Т. В. Нариси з концептуального аналізу та лінгвістики тексту: текст – соціум – культура – мовна особистість. Київ: ДП Інформаційно-аналітичне Агентство, 2010. 488 с.

240. Ражина В. А. Ономастические реалии: лингвокультурологический и прагматический аспекты: автореф. дис. ... канд. филол. наук. Краснодар, 2007. 19 с. URL: <http://www.dissercat.com/content/funksionirovanie-imeni-sobstvennogo-v-aspekte-bilingvizma> (дата звернення 22.03.2014).

241. Разинкина Н. М. Функциональная стилистика английского языка. Москва: Высшая школа, 1989. 183 с.

242. Раєвська Н. М. English Lexicology. Київ: Вища школа, 1971. 335 с.

243. Рассел Б. Исследование значения и истины / Пер. с англ. Москва: Изд-во Дом интеллектуальной книги, 1999. 400 с.

244. Рейман Е. А. Английские предлоги. Значения и функции. Ленинград: Наука, 1982. 241 с.

245. Рейман Е. А. О текстообразующей функции английских предлогов. *Язык и стиль научного изложения. Лингвистические исследования*. Москва: Наука, 1983. С. 169–183.

246. Риффатерр М. Критерии стилистического анализа. *Новое в зарубежной лингвистике*. Москва: Прогресс, 1980. Вып. 9. С. 69–98.

247. Рождественский Ю. В. О лингвистических универсалиях. *Вопросы языкознания*, 1968. № 2. С. 3–13.

248. Рудяков А. Н. Лингвистический функционализм. Функциональная семантика. Симферополь: Таврия-Плюс, 1998. 224 с.

249. Румбешт Г. Ю. Текстове втілення концепту SECLUSION в англійських художніх творах другої половини XIX ст.: дис. ... к.ф.н. :10.02.04. Київ: КНЛУ, 2013. 200 с.

250. Русанівський В. М. Структура лексичної і граматичної семантики. АН УРСР. Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні. Київ: Наукова думка, 1988. 240 с.

251. Селиванова А. Е Когнитивная ономазиология. К.: Изд-во Украинского филологического центра, 2000. 248 с.

252. Селіванова О. І., Байкова О. М. Опановуючи англійську мову і культуру. Великобританія. Сполучені Штати Америки: навч. посібник. Київ: Ленвіт, 2008. 126 с.

253. Сепир Э. Избранные труды по языкознанию и культурологии. [пер. с англ., ред. и предисл. А. Е. Кибрика]. Москва: Прогресс, 2001. 654 с.

254. Серебренников Б. А. Роль человеческого фактора в языке: *Язык и картина мира* / Б. А. Серебренников, Е. С. Кубрякова, В. И. Пустовалова и др. АН СССР. Ин-т языкознания. Москва: Наука, 1988. 216 с.

255. Серль Дж. Р. Референция как речевой акт. *Новое в зарубежной лингвистике*. Вып. XIII. Логика. Лингвистика. Москва: Радуга, 1982. С. 170–194.

256. Склярєнко О.М. Ізоморфізм та аломорфізм в ойконімії США й України. Дис. ... канд. філол. наук: 10.02.15. Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Інститут філології. Київ, 2008. Введение к работе. URL: <http://www.lib.ua-ru.net/diss/cont/344370.html>

257. Слюсарєва Н. А. Проблемы функционального синтаксиса современного английского языка. Москва: Наука, 1981. 206 с.

258. Слюсарєва Н. А. Проблемы функциональной морфологии современного английского языка. Москва: Наука, 1986. 215 с.

259. Смирницкий А. И Морфология английского языка. Москва: Изд-во лит-ры на иностр. яз., 1959. 440 с.

260. Смирницкий А. И Синтаксис английского языка Москва: Изд-во лит-ры на иностр. яз., 1957. 286 с.

261. Снитко. О. С. Коди культури у мовній об'єктивації дійсності. *Studia Linguistica: зб. наук. праць*. Київ: ВГЦ Київський університет, 2008. Вип. 1. С. 115–121.

262. Соссюр. Фердинанд. де. Курс общей лингвистики. *Труды по языкознанию*. Москва: Прогресс, 1977. 695 с.
263. Співак С. М. Власна назва в комунікативно-смісловій структурі віршованих текстів американської поезії ХХ століття: комунікативно-когнітивний пілхід: дис ... кандидата філол. наук: 10.02.04. Київ: КНЛУ, 2003. 197 с.
264. Старикова. Е. Н. Проблемы семантического синтаксиса. К.: Высш. школа, 1985. 123 с.
265. Степанов Ю. С. В поисках прагматики (проблема субъекта). *Известия АН СССР. Сер. лит. и яз.* Т. 40. Москва, 1981. № 4. С. 325–332.
266. Степанов Ю. С. Константы: Словарь русской культуры. Москва: Языки русской культуры, 1997. 824 с.
267. Стернин И. А. Лексическое значение слова в речи. Воронеж: Изд-во Воронежского ун-та, 1985. 137 с. URL: [leksicheskoye_....\(i\)_ \(1\).pdf](#) (дата звернення 09.10.2015).
268. Стернин И. А. Методика исследования структуры концепта. *Методологические проблемы когнитивной лингвистики*. Воронеж: Воронежский гос. ун-т, 2001. С. 58–65.
269. Стернин И. А., Саломатина М. С. Семантический анализ слова в контексте. Воронеж: Истоки, 2011. 150 с.
270. Суперанская А. В. Общая теория имени собственного. Москва: Наука, 1973. 367 с.
271. Сусов И. П. К предмету прагмалингвистики. Содержательные аспекты предложения и текста. Калинин: Изд-во Калининского гос. ун-та, 1983. С. 3–15.
272. Сусов И. П. Семантика и прагматика предложения. Калинин: Изд-во Калининского ун-та, 1980. 80 с.
273. Тараненко О. О. Формування нової системи соціальних цінностей і пріоритетності в українському суспільстві (на матеріалах української міжнародної конференції ХХ – початку ХХІ століть). *Мовознавство*. Київ, 2013. №6 листопад-грудень. С. 3–26.

274. Татару Л. В. Точка зрєня и ритм композиции нарративного текста (на материале произведений Дж. Джойса и В. Вулф): дисс. доктора филологических наук: 10.02.19. Саратов, 2009. 419 с. URL: <http://www.dissercat.com/content/tochka-zreniya-i-ritm-kompozitsii-narrativnogo-teksta-na-materiale-proizvedenii-dzh-dzhoisa>

275. Таценко Н. В. Засоби реалізації мєгаконцептів простір, час, інформація в сучасній англійській мові: автореф. дис. кандидата філол. наук: 10.02.04. Харківський національний ун-т ім. В. Н. Каразіна. Харків, 2013. 20 с.

276. Тєлия В Н. Русская фразеология. Семантический, прагматический и лингвокультурологический аспекты. Москва: Языки русской культуры, 1996. 288 с.

277. Терехова Д. І. Зіставний психолінгвістичний аналіз асоціативних полів слів східнослов'янських мов. *Типологія мовних значень у діахронічному та зіставному аспектах: зб. наук. праць / В.Д.Каліущенко (ред. кол.) та ін. Донецьк: Дон. НУ, 2008. Вип. 17. С. 53–63.*

278. Терехова С. І. Функціональні особливості репрезентацій системи просторових, часових й особових координат: принципиальні зауваження. *Проблеми семантики, прагматики, речення та тексту*. Київ: КНУ імені Тараса Шевченка, 2015. Вип. 34. С. 65–76.

279. Терехова С. І. Національно-культурна специфіка дейксису в мові (на матеріалі української, російської та англійської мов). *Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО*. Київ: КНЛУ, 2004. № 9. С. 24–27.

280. Терехова С. І. Референція в системі орієнтаційних репрезентацій української, російської та англійської мов (поліпарадигмальне дослідження): дис. доктора філол. наук: 10.02.17. Донецький національний ун-т. Київ, 2012. 483 с.

281. Терехова С. І. Система орієнтаційних координат у мові і мовленні (на матеріалі української, російської та англійської мов). Київ: Видав. центр КНЛУ, 2007. 400 с.

282. Ткаченко Н. Д. Варіанти локативу та їх функції у тексті. *Вісник КДУ ім. Т. Г. Шевченка*. Київ: КДУ, 1997. Вип. 26. С. 18–19.

283. Ткаченко Н. Д. Взаємодія префіксальних та лексичних препозитивних знаків. *Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики: зб. наук. праць*. Київ: КНУ імені Тараса Шевченка, 2005. Вип. 7. С. 150–154.

284. Ткаченко Н. Д. Вербалізація концепту *SPACE* у казці Р.Кіплінга “How the Whale Got His Throat”. *Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики: зб. наук. праць*. Київ: КНУ імені Тараса Шевченка, 2014. Вип. 25. С. 426–434.

285. Ткаченко Н. Д. Динамика концепта *HOME* в номінаціях англійського мови Великої Британії та США: *зб. наук. праць міжнародної науково-практичної конференції “Языковой дискурс в социальной практике”*. ТГУ, Тверь, 2016. С. 257–260. URL: ЯДСП2016.pdf

286. Ткаченко Н. Д. Дискурсивні функції прийменникових словосполучень. *Наук. вісник кафедри ЮНЕСКО КНЛУ*. Київ: КНЛУ, 2007. Вип. 14. С. 18–22.

287. Ткаченко Н. Д. Закономерности развития и стабилизации системы и структуры языка и речи (на примере британских и американских локативов). КГУ им. Т. Г. Шевченко. Київ, 1990. 15 с. Рус.. в ГНТБ України 13.08.90, № 42682. Рус90. Бібл. описание в: *Новая советская литература по общественным наукам. Языкознание*, 1991. № 1.

288. Ткаченко Н. Д. Зіставний аналіз семантичних парадигм британських та американських номінацій простору. *Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики: зб. наук. праць*. Київ: КНУ імені Тараса Шевченка, 2018. № 32. С. 162–170.

289. Ткаченко Н. Д. Категорія відношення як міжмовна універсалія. *Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО. Філологія. Педагогіка. Психологія*. Київ: КНЛУ, 2014. Вип. 28. С. 141–146.

290. Ткаченко Н. Д. Критерії класифікації функціонально-семантичних лінгвокультурних репрезентації концепту *SPACE* в англійській мові. *Тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції “Україна і світ: діалог мов та культур” 19-21 березня 2014 року*. Київ: КНЛУ, 2014. С. 433–435.

291. Ткаченко Н. Д. Лінгвокультуреми у казці Л. Керрола “*Alice in Wonderland*”. *Проблеми семантики слова, речення та тексту: зб. наук. праць*. Київ: КНУ імені Тараса Шевченка, 2014. Вип. 32. С. 281–289.

292. Ткаченко Н. Д. Лінгвокультурний концепт WAY в мовних репрезентаціях Великої Британії та США. *Проблеми зіставної семантики: зб. наук. статей*. Київ: КНЛУ, 2015. С. 301–307.

293. Ткаченко Н. Д. Лінгвокультурний просторовий дейксис в англійській мові. *Тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції “Сучасна філологія: актуальні науков проблеми та шляхи вирішення” 21-22 квітня 2017 р.* Одеса: Південноукраїнська організація Центр філологічних досліджень, 2017. С. 104–107.

294. Ткаченко Н. Д. Лінгвокультурні функції алюзії в художньому тексті (на матеріалі англійської мови Великобританії та США). *Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики: зб. наук. праць*. Київ: КНУ імені Тараса Шевченка, 2015. № 28. С. 190–210.

295. Ткаченко Н. Д. Лінгвокультурологічний підхід до вивчення репрезентацій ФСП “space” в англійській мові. *Сучасні дослідження мови та літератури. Матеріали Українсько-російської школи-конференції молодих учених 26-29 березня 2014 р.* Донецьк: ДНУ, 2014. С. 258.

296. Ткаченко Н. Д. Лінгвокультурологічні категорії у дослідженні ФСП “space”. *Тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції “Україна і світ : діалог мов та культур” 30 березня – 1 квітня 1917.* Київ: КНЛУ, 1917. С. 377–378.

297. Ткаченко Н. Д. Лінгвокультурологічні компоненти номінацій концепту EARTH в англійській мові порівняно з українською мовою. *Матеріали науково-практичного семінару “Сучасні проблеми зіставного мовозначства, методики викладання іноземних мов та перекладу” 18-19 грудня 2014 : Тези*. Київ: КНЛУ, 2014. С. 23–25.

298. Ткаченко Н. Д. Лінгвокультурологічні особливості номінацій функціонально-семантичного поля “SPACE” в британському та американському

варіантах англійської мови. *Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО. Філологія. Педагогіка. Психологія*. Київ: КНЛУ, 2016. Вип. 32. С. 127–131.

299. Ткаченко Н. Д. Лінгво-поетична інтерпретація прийменникових словосполучень із значенням простору. *Лінгвістика і вербальна комунікація у 21 столітті...тенденції і перспективи. Матеріали конференції 16–17 травня 2000 р.* Київ: КНУ імені Тараса Шевченка, 2000. С. 72–73.

300. Ткаченко Н. Д. Модель функціонально-семантичного поля “space”: лінгвокультурологічний підхід. *Языковой дискурс в социальной практике. сб. научных трудов Международной научно-практической конференции 4-5 апреля 2014 года*. Тверь: ТГУ, 2014. С. 195–199. URL: ЯДСП2014.pdf

301. Ткаченко Н. Д. Особливості концептуалізації простору в англійській авторській казці. *Тези доповідей XIV Міжнародної науково-практичної конференції молодих учених і студентів “Політ” 2-3 квітня 2014. Гуманітарні науки*. Київ: НАУ, 2014. С. 44.

302. Ткаченко Н. Д. Особливості функціонування лінгвокультурно маркованих репрезентацій функціонально-семантичного поля “space” в текстах різної функціонально-стилістичної належності. *Тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції “Україна і світ : діалог мов та культур” 30 березня – 1 квітня 1916 р.* Київ: КНЛУ, 1916. С. 422–424.

303. Ткаченко Н. Д. Понятие инварианта и варианта языковой единицы в связи с функционированием предложного локатива в английском языке. *Вестник КГУ им. Т. Г. Шевченко*. Київ: КГУ, 1990. № 24. С. 54–56.

304. Ткаченко Н. Д. Прагматико-этимологическая сущность американского варианта английского языка. КГУ им. Т. Г. Шевченко. Київ, 1990. 12 с. Рус. Деп. В ГНТБ Украины 25.05.90, № 41916. Рус90. Библ. описание в: *Новая советская литература по общественным наукам. Языкознание*. 1990. № 10.

305. Ткаченко Н. Д. Предлоги пространства как константы речевой деятельности. КГУ им. Т. Г. Шевченко. Київ, 1990. 17 с. Рус. Деп. в ГНТБ Украины 25.05.90, № 41915. Рус90. Библ. описание в: *Новая советская литература по общественным наукам. Языкознание*, 1990. № 10.

306. Ткаченко Н. Д. ПСС простору у механізмі вірогідного прогнозування та питання збитковості мовлення. *Наук. часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова*. Київ: КНПУ, 2007. № 2. С.135–138.

307. Ткаченко Н. Д. Реляційні моделі прийменникових словосполучень у механізмі мови та мовлення. *Проблеми семантики слова, речення та тексту: Зб. наук. праць*. Київ: КНЛУ, 2006. Вип. 16. С. 207–212.

308. Ткаченко Н. Д. Репрезентації простору у світлі лексико-граматичного, функціонально-семантичного та лінгвокультурологічного аналізу: критерії класифікації. *Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО. Філологія. Педагогіка. Психологія*. Київ: КНЛУ, 2015. Вип. 31. С. 212–218.

309. Ткаченко Н. Д. Референтні зв'язки лінгвокультурного коду простору. *Матеріали міжнародної конференції, посвяченої 200-летию И. Е. Храповицкого, г. Верхнедвинск 16 июня 2017*. Минск: ООО Белнаучкнига, 2017. С. 163–166.

310. Ткаченко Н. Д. Семантичні зміни просторових номінацій. *Матеріали XXVI Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції “Вітчизняна наука на зламі епох: проблеми та перспективи розвитку”*: зб. наук. праць. Переяслав-Хмельницький, 2016. Вип. 26. С. 68–71. URL : [zbirka26.pdf](#)

311. Ткаченко Н. Д. Семантичні процеси утворення репрезентацій простору в британському та американському варіантах англійської мови. *Актуальні питання гуманітарних наук. Міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених ДДПУ імені Івана Франка*. Дрогобич: ДДПУ, 2018. Випуск 20. С. 74–77 [Index Copernicus].

312. Ткаченко Н. Д. Семантичні моделі прийменникових словосполучень. *Наук. праці НУХТ*. Київ: НУХТ, 2005. Вип. 15. С. 130–131.

313. Ткаченко Н. Д. Тенденції розвитку функціональної семантики лінгвокультурних репрезентацій простору в британському та американському варіантах англійської мови. *Науковий вісник ДДПУ імені Івана Франка. Серія “Філологічні науки”*. Мовознавство. Дрогобич: ДДПУ, 2018. Т. 2, № 8 С. 117–120

314. Ткаченко Н. Д. Типы и разновидности вариантов локатива. КГУ им. Т. Г. Шевченко. Київ, 1990. 17 с. Укр. Деп. в ГНТБ України 27.02.92, №260 Ук92. Библ опис. в: *Деп. науч. работы ИНИОН*, 1992. № 35–Р–92 от 11.03.92.

315. Ткаченко Н. Д. Топоніми США в етнолінгвістичному та лінгвокультурологічному аспектах. “Актуальні питання розвитку філологічних наук у XXI столітті” : *Міжнародна науково-практична конференція 27-28 березня 2015 р.* Одеса: Південно-українська організація Центр філологічних досліджень, 2015. С. 105–109.

316. Ткаченко Н. Д. Формальні варіанти відображення реляційної семантики у системі мови. *Вісник КНЛУ. Серія Філологія*. Київ: КНЛУ, 2007. Т. 10, № 2 С. 85–89.

317. Ткаченко Н. Д. Функціональний підхід до вивчення репрезентацій концепту SPACE в англійській мові. *Збірник матеріалів Міжнародної наукової конференції “Актуальні питання російської філології: теорія, методика, переклад” 10-11 квітня 2014*. Київ: КНЛУ, 2014. С. 136–137.

318. Ткаченко Н. Д. Функціональна семантика лінгвокультурних репрезентацій простору в британському та американському варіантах англійської мови. *Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики: зб. наук. праць*. К.: КНУ імені Тараса Шевченка, 2016. № 29. С. 245–255.

319. Ткаченко Н. Д. Функціонально-семантичне поле “space” у науковому дискурсі. Наукові записки Міжнародного гуманітарного університету. *Матеріали щорічної звітної конференції професорсько-викладацького складу Міжнародного гуманітарного університету 16 травня 2014*. Одеса: МГУ, 2014. С. 289–291.

320. Ткаченко Н. Д. Функціонування лінгвокультурних репрезентацій простору в англійськомовному дискурсі. *Тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції “Нове у філології сучасного світу” 12-13 червня 2015 р.* Львів, 2015. С. 118–121.

321. Ткаченко Н. Д. Функціонування лінгвокультурних номінацій простору в дискурсі (на матеріалі британських та американських репрезентацій). *Матеріали міжнародної науково-практичної конференції “Ad orbem per linguas” До світу через мови 20-22 березня 2019 року*. Київ: Видавничий центр КНЛУ, 2019. С. 368-369.

322. Ткаченко Н. Д. Linguistic Cultural Semantics of British Toponyms (Functional-Semantic Approach). *сб. научных трудов Международной научно-практической конференции “Языковой дискурс в социальной практике”*. Тверский гос. ун-т: Тверь 2015. С. 289–292. URL: ЯДСП2015.pdf

323. Ткаченко Н. Д. Word-Combination Models. *Міжнародна наукова конференція молодих вчених, аспірантів і студентів*. Київ: НУХТ, 2002. С. 118.

324. Тодорова Н. Ю. Фразеологічні засоби вербалізації концепта віддаленого об'єкта в англійській та українській лінгвокультурі (зіставний аспект). Житомир: *Вісник житомирського державного університету. Вип. 2(74) Філологічні науки*, 2014. С. 238–242 URL : <http://eprints.zu.edu.ua/11788/1/47.pdf> (дата звернення 15.01.2019).

325. Толстая С. М. Этнолингвистика: современное состояние и перспективы. Институт славяноведения РАН. URL: Ruthenia [www.ruthenia. ru/folklore/Tolstaja.html](http://www.ruthenia.ru/folklore/Tolstaja.html) (дата звернення 09.03.2015).

326. Толстой Н. И. Язык и народная культура. Очерки по славянской мифологии и этнолингвистике. Москва, 1995. С. 27–40.

327. Томахин Г. Д. Американский через американизмы. М.: Высш. школа, 1982. 256 с.

328. Томахин Г. Д. Теоретические основы лингвострановедения (на материале лексических американизмов английского языка). Москва: Высш. школа, 1991. С. 15–16.

329. Труб В. М. Особливості семантичної інтерпретації лексики і висловлення (цільові, модальні, темпорально-просторові та оцінні аспекти). Київ: Вид. Дім Дмитра Бураго, 2007. 324 с.

330. Ульман С. Семантические универсалии. *Новое в лингвистике*. Москва: Прогресс, 1970. Вып. V. С. 250–298.

331. Ульман С. Стилистика и семантика. *Новое в зарубежной лингвистике*. Москва: Прогресс, 1980. Вып. IX. С. 227– 253.

332. Уорф Б. Л. Отношение норм поведения и мышления к языку. *Новое в лингвистике*. Москва: Прогресс, 1960, вып. I. С. 135– 168.

333. Успенский Б. А. Проблемы универсалий в языкознании. *Новое в лингвистике*. Москва: Прогресс, 1970. Вып. V. С. 5–31.

334. Уфимцева А. А. Слово в лексико-семантической системе языка. Москва: Наука, 1968. 272 с.

335. А. А. Уфимцева. Теории “семантического поля” и возможности их применения при изучении словарного состава языка. *Вопросы теории языка в современной зарубежной лингвистике*. Москва: Изд-во АН СССР, 1961. С. 30–63.

336. Фейербах Л. Избранные философские произведения. Москва: Гос. изд-во полит. литературы, 1955. 676 с.

337. Филипенко М. В. Проблемы описания предлогов в современных лингвистических теориях. *Исследования по семантике предлогов*. / Отв. ред Д. Пайар, О. Н. Селиверстова. Москва: Рус. Словари, 2000. С. 12–54.

338. Филмор Ч. Дело о падеже. *Новое в зарубежной лингвистике*. Вып. X. Москва: Прогресс, 1981. С. 496–530.

339. Филмор Ч Д. Об организации семантической информации в словаре. *Новое в зарубежной лингвистике. Вып XIV. Проблемы и методы лексикографии*. Москва, 1983. С. 23–39.

340. Філоненко О. Г. Ренесансно-бароковий “малий код” у британській літературі (на матеріалі творів кінця XI–XX століть): автореф. дис. ... кандидата філол. наук: 10.02.04. Миколаїв: Чорноморський НУ, 2017. 22 с.

341. Фортунатов Ф. Ф. Избранные труды. Москва: Учпедгиз, 1956. Т 1. 450 с.

342. Хавкіна О.М. Семантичне поле параметричності в українській фразеології. *Вісник ЗНУ*. Змпоріжжя: ЗНУ, 2006. № 2. С. 266–268.

343. Хавкіна О. М. Функціонально-семантичне поле параметричності в українській мові: дис. ... канд. філол. наук: 10.01.02. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2008. 264 с.

344. Хелидей М. А. К. Лингвистические функции и литературные стили. *Новое в зарубежной лингвистике*. Москва, 1980. Вып. IX. С. 118.

345. Холодилова М. В. Лексика русской лесопильной промышленности: полипарадигмальный подход: дис ... кандидата филол. наук: 10.02.0. Красноярский

КГПУ им. В. П. Астафьева. Красноярск, 2009. 339 с. URL: <http://www.dissercat.com/content/leksika-russkoi-lesopilnoi-promyshlennosti-poliparadigmalniy-podkhod>. (дата звернення 12.11.2013).

346. Хроленко А. Т. Основы лингвокультурологии. Москв: Флинта, 2005. 181 с.

347. Хроленко А. Т. Бобунова М. А., Завалишина К. Г. Сопоставительная и кросскультурная лингвофольклористика. *Вестник ВГУ. Серия Гуманитарные науки*. 2004. № 2. URL: www.vestnik.vsu.ru/pdf/human/2004/02/hrolenko.pdf (дата звернення 04.05.2016).

348. Худик К. Г. Лінгвокультурний простір англійської народної казки: автореф. дис ... кандидата філол. наук : 10.02.01. Чернівці Чернівецький НУ ім. Ю. Федьковича, 2015. 20 с.

349. Чейф У. Значение и структура языка. Москва: Прогресс, 1975. 432 с.

350. Человеческий фактор в языке: Коммуникация, модальность, дейксис / Ред. Н. Д. Арутюнова. Москва: Наука, 1992. 281 с.

351. Чередниченко А. И. Семантические изменения в маргинальных вариантах литературного языка. *Вестник КГУ. Романо-германская филология*, 1983. Вып. 17. С. 74.

352. Чернишова І. В. Дейктичні маркери оцінності свого / чужого простору в англійському тексті Біблії: Автореф. дис.... кандидата філол. наук: 10.02.04. Херсонський держ. ун-т. Херсон, 2013. 20 с.

353. Шаклеин В. М. Лингвокультурная ситуация и исследование текста. Москва: Общество любителей российской словесности, 1997. 184 с.

354. Шарманова Н.М. Коди культури та їх репрезентація в усталених словесних комплексах. *Філологічні студії. Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету*. 2013. Вип. 9. Ч. 2. С. 195–204. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PhSt_2013_9%282%29__27 (дата звернення 10. 12.2019).

355. Шафиков С. Г. Теория семантического поля и компонентной семантики: уч. пособие. Уфа, 1999. 88 с.

356. Шахматов А. А. Синтаксис русского языка. Москва: Эдиториал, 2001. 624 с.
357. Шахматов А. А. Введение в курс истории русского языка. Ч. 1. Москва, 1916. 146 с.
358. Швейцер А.Д. Английский язык в Англии и США. Москва: Высшая школа, 1971. 216 с.
359. Швейцер А. Д. Введение в социолингвистику. Москва: Высшая школа, 1987. 216 с.
360. Швейцер А. Д. Современная социолингвистическая теория, проблемы, методы. Москва: Либроком, 2009. 174 с.
361. Шевченко М. В. Семантичний та текстотворчий потенціал лінгвокультурум в українському поетичному мовленні: автореф. дис. канд. філол. наук: 10.02.01. Київ: КНУ імені Т. Шевченка, 2002. 17 с.
362. Шелестюк Е. В. Лингвокультурный аспект языковой политики. *Вестник Челябинского гос. ун-та. Филология. Искусствоведение*. Челябинск: Челябинский гос. ун-т, 2012. № 36 (290). Вып. 72. С. 72–81. URL: shelestiuk. narod. ru/.../linguocultural_aspect_of_language_policy.doc (дата звернення 19.10.2025).
363. Шеломовская О. В. Пространственная локализация как фактор прагматического воздействия текстов англоязычной прессы: автореф. дисс. ... кандидата филол. наук: 10.02.04. М., 2006. – 208 с. URL: http://dissland.com/catalog/prostranstvennaya_lokalizatsiya_kak_faktor_pragmaticeskogo_vozdeystviya_tekstov_angloyazichnoy_pres.html (дата звернення 19.10.2025).
364. Шендельс Е. И. Функционально-семантическое поле, сетка и текст. *Сборник научных трудов*. Москва: Московский ин-т иностр. яз. им. М. Горького, 1988. Вып. 318. С. 11–16.
365. Шмелев Д. Н. Проблемы семантического анализа лексики (на материале русского языка). Москва: Наука, 1973. 480 с.
366. Шутова М. О. Етнокультурні стереотипи в англійській та українській мовах: реконструкція і типологія: автореф. дисс. ... кандидата филол. наук: 10.02.17. Київ: КНЛУ, 2016. 37 с.

367. Шухардт Г. Избранные статьи по языкознанию / пер. с нем. А. С. Бобович. Москва: Эдиториал УРСС, 2010. 295 с.

368. Щепликіна Т. А. Роль параметричних прикметників із просторовою семантикою у формуванні лінгвального образу світу: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. Харківський державний педагогічний університет ім. Г. С. Сковороди. Харків, 2001. 16 с.

369. Щерба Л. В. О трояком аспекте языковых явлений и об эксперименте в языкознании. *Языковая система и речевая деятельность*. Ленинград.: Ленингр. отдел., 1974. С. 24-39.

370. Штейнталь Х. Philologie, Geschichte und Psychologie in Ihren Gegenseitigen Beziehungen. Берлин, 1864.

371. Щур Г. С. Теория поля в лингвистике. Москва: Наука, 1974. 254 с.

372. Юдін О. В. Етнолінгвістичне вивчення народної культури: проблема дефініювання. *Вісник Львівського університету. Серія філологічна*. 2011. Випуск 52. С. 12-24. URL: 52_2011_judin.pdf (дата звернення 8.10.2016).

373. Якобсон Р. Лингвистика и поэтика. *Антологія світової літературно-критичної думки ХХ століття* Львів: Літопис, 1996. 359 с.

374. Яковенко Л. І. ПРОСТІР І МІСЦЕ (PRZESTRZEŃ I MIEJSCE) У СКЛАДІ ПОЛЬСЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ 2018. С. 95-102. file:/// C:/ Users/ Administrator/Downloads/145406-326244-1-PB%20(2).pdf (дата звернення 27.04.2020).

375. Ярцева В. Н. Проблемы вариативности на морфологическом уровне языка. *Семантическое и формальное варьирование*. Москва: Наука, 1979. С. 7– 27.

376. Ярцева В. Н. Социальная и функциональная дифференциация литературных языков. Москва: Наука, 1977. 343 с.

377. Ятель Г. П. Проблемы динамической синхронии предложного словосочетания: Автореф. дис. ... доктора филол. наук.: 10.02.04. КГУ им. Т. Г. Шевченко. Київ, 1972. 36 с.

378. Ятель Г. П. Синтагматика и парадигматика предложного словосочетания в современном английском языке : автореф. дис. ... доктора филол. наук: 10.02.04. Київ: КГУ им. Т. Г. Шевченко, 1979. 48 с.

379. Яшина М. Г. Методика исследования культурно-маркированной лексики. *Вестник Московского университета. Серия 19. Лингвистика и межкультурная коммуникация*. №3, 2009. URL: [http:// mgimo. about/news/ departments/dostup-k-zhurnalu-vestnik-moskovskogo-universiteta/](http://mgimo.about/news/departments/dostup-k-zhurnalu-vestnik-moskovskogo-universiteta/) (дата звернення 16.08.2016).

380. Ящик Н. Р. Сучасні лінгвістичні підходи до вивчення етносимволів (на матеріалі німецької мови). *Записки з романо-германської філології*. 2016. Вип. 2 (37). С. 81-139. [http://rgnotes.onu.edu.ua/ article/viewFile/ 93770/89326](http://rgnotes.onu.edu.ua/article/viewFile/93770/89326) 24.03.2020 (дата звернення 20.04.2020).

381. Bartmiński J., G. Żuk Pojęcie ROWNOSĆI i jego profilowanie we współczesnym języku polskim. *Etnolingwistyka* 21, 2009. S. 47–67 (дата звернення 01.03.2017).

382. Bright W. *American Place Names of the United States*. University of Oklahoma Press, 1928. 580 p. URL: [books google. com.ua/books](http://books.google.com.ua/books). (дата звернення 11.05.2016).

383. Bryson B. *Made In America*. Random House Books. Transworld Publishers, 1998. URL: [books google.com.ua/books](http://books.google.com.ua/books) (дата звернення 11.05.2016).

384. Bloomfield L. *Language*. Chicago and London: The University of Chicago Press, 1984. 564 p.

385. Chomsky G. O. *Aspects of the Theory of Syntax*. Cambridge: The N.I.I. Press, 1969. 251 p.

386. Close K. A. *A Referense Grammar For Students of English*. Moskva: Prosveschenie, 1973. 342 p.

387. Coates R. Reflections on some Lincolnshire major place-names. *Journal of the English Place Name Society* 41. Part Two. Ness wapentake to Yarbourg. P. 57–102. URL: [books google.com.ua/books](http://books.google.com.ua/books) (дата звернення 11.05.2016).

388. Crystal D. *English as a global language*. Cambridge: Cambridge University, 1998. 228 p.

389. Dijk van T. A. Dyskurs polityczny a ideologia. *Etnolingwistyka*. T. 15. Lublin, 2003. S. 7–28. 386. Fauconnier J. *Mental Spaces: Aspects of Meaning Construction in Natural Language*. Cambridge : Cambridge University Press, 1994. 190 p.

390. Fauconnier G. *The Way We Think: Conceptual Blending and the Mind's Hidden Complexities*. M. Turner. NY.: Basic Books, 2002. 440 p.
391. Fillmore Ch. J. *Lectures on Deixis. Lecture Notes Nr. 65*. Stanford, California: CSYI Publications Center for the Study of Language and Information, 1997. 145 c.
392. Fishman J. *Language and Ethnicity*. Amsterdam & Philadelphia: J. Benjamins Pub. Co, 1991. 251 p.
393. Fries Ch. C. *The Structure of English: An Introduction to the Construction of English Sentences*. London: Longmans, Green and co., 1961. 305 p.
394. Galperin I. R. *Stylistics*. M.: Higher School Publishing House, 1971. 343 p.
395. Gregg J. R. *Communication and Culture*. Belmont: Eardsworth Publ. Comp., 1989. Ch 6. P. 151– 153.
396. Hudson R. *Interpreting in linguistics*. URL: www.phon.ucl.ac.uk/home/dick/home.htm Syntactic functions (дата звернення 07.08.2014).
397. Hall S. *Representation, meaning, and language. Representation. Cultural Representations and Signifying Practices*. Thousand Oaks: Sage, 1997. P. 15– 30.
398. Halliday M. A. K. *An Introduction to Functional Grammar*. London: Edward Arnold Publ., 1990. 387 p., ill.
399. Halliday M. A. K. *Language and Meaning*. London: Edward Arnold, 1979. 256 p.
400. Halliday M. A. K. *Language As a Social Semiotics. The Social Interpretation of Language and Meaning*. London: Edward Arnold, 1979. 256 p.
401. Halliday M. A. K., Hasan R. *Cohesion in English*. London: Longman Gr. Ltd., 1976. 374 p.
402. Hockett Ch. *A course in modern linguistics*. New York: Macmillan, 1958. 621 c.
403. Jackendoff R. *Patterns in the Mind. Language and Human nature*. N.Y.: Basic Books, 1994. 246 p.
404. Jackendoff R. *Semantics and Cognition*. Cambridge, Massachussets: MIT Press, 1983. 303 p.
405. Jespersen O. *Essentials of English Grammar*. London: Allan, 1956. 388 p.
406. Johnson M. *The Body in the Mind (The Bodily Basis of Meaning, Imagination, and Reason)*. Chicago: The University of Chicago Press, 1987. 233 p.

407. Lakoff G. *The Contemporary Theory of Metaphor. Metaphor and Thought.* Cambridge: Cambridge University Press, 1993. P. 202–251.
408. Lakoff G., Johnson M. *Metaphors We Live By.* Chicago: Chicago University Press, 1980. 242 p.
409. Lakoff G, Johnson M. *Philosophy in the Flesh: The Embodied Mind and its Challenge to Western Thought.* N. Y.: Basic Books, 1999. 624 p.
410. Leech G., Svartvik G. *Communicative Grammar of English.* Moskva: Prosveschenie, 1983. 304 p.
411. Lehrer A. *Semantic Fields and Lexical Structure.* Amsterdam, London, N.Y., 1974. URL: <https://books.google.com/.../> (дата звернення 20.10.2013).
412. Lyons J. *Deixis and Subjectivity. Loquor, Ergo Sum? Speech, Place & Action: Studies in deixis and related topics.* Chichester, etc.: J. Willey & Sons Ltd., 1982. P. 101–124.
413. Martinet A. *Elements de Liguistique Generale.* Paris: Collin, 1970. 223 p.
414. Menken H. L. *The American Language. An Inquiry into the Development of English in the United States.* N.Y.: Alfred A. Knoff, 1980. 739 p.
415. Osgood C. E. *Language, Meaning, and Culture / Ch. E. Osgood & Oliver Tzeng (eds): The Selected Papers of C. E. Osgood.* Praeger Publishers, 1990. 402 p.
416. Quirk R., Greenbaum S., Leech G., Svartvik J. *A University Grammar of English.* Moskva: Vysšaja Škola, 1982. 391 p.
417. Pot S. *Inherent Variability of the Developmrnt of Present Day English. The Origin and Originality of American Culture.* Bucharest: Akademia Kaido, 1984. C. 678–679.
418. Propp V. *Theory and History of Folklore.* Minneapolis: University of Minnesota Press, 1984. 252 p.
419. Rayevska N. N. *Modern English Grammar.* K.: Vyšča Škola Publishers, 1976. 304 p.
420. Swan M. *Practical English Usage.* Москва: Vyšča Škola, 1984. 552 p.
421. Tkachenko N. *Pragmatic Functions of Cultural Linguistic Representations of the Functionally-SemanticField “Space”.* *Intellectual Archive.* Toronto. V. 5, № 2,

March-April 2016. P. 44–47. URL : <http://www.intellectualarchive.com/?link=journal>.

422. Ullman S. *An Introduction to Science and Meaning*. Oxford: Basil Blackwell, 1970. 278 p.

423. Vrubel O. *Conceptual Analyses as a Method of Researching in Modern Linguistics. Актуальні питання та проблеми розвитку сучасної мови та літератури: Міжнародна науково-практична конференція, Одеса, 14-15 серпня 2015 року*. Одеса: Південноукраїнська організація “Центр філологічних досліджень”, 2015. С. 67–69.

424. Wellman G. *Word builder*. Oxford: Heinmann, 1992. 266 p.

425. Wienrich U. *On Semantics*. / Ed. By W. Labow and B. Weinrich. USA: Univers. of Pennsylv. Press, 1980. 420 p.

426. Whitehall H. *American English and British English. Webster's New World Dictionary of the American Language*. Cleveland and New York, 1959. P. XXV.

II. Довідкова література

427. *Американа. Англо-русский лингвострановедческий словарь* / Под ред. Г. В. Чернова. Смоленськ: Полиграмма, 1996. 1185 с.

428. *АРАКС Англо-русский авиационно-космический словарь* / Под общей ред. А. М. Мурашкевича. Москва: Воен зд-во мтн-ва обороны СССР, 1974. 1336 с.

429. *АРГС Англо-русский геологический словарь* / Сост. П. П. Тимофеев, М. Н. Алексеев, Т. А. Софиано / Под ред. П. П. Тимофеева, М. Н. Алексеева. Москва: Русский язык, 1988. 540 с.

430. *АРЭС Англо-русский экономический словарь* / Под ред. Р. Ц. Цаголовой. Москва: Изд-во Московского ун-та, 1976. 334 с.

431. *АРФС Англо-русский фразеологический словарь* Сост. А.В.Кунин. Москва: Изд-во Советская Энциклопедия, 1967. Т. 1. А–Q. 738 с., Т. 2 R–Z. 1264 с.

432. *Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов*. Москва: КомКнига, 2005. 576 с.

433. *Ганич Д. І., Олійник І. С. Словник лінгвістичних термінів*. Київ: Вища школа, 1985. 360 с.

434. Головчинская Л. Комментарий. *Carrol L. Alice in Wonderland*. Москва: Progress Publishers, 1979. С. 179–235.
435. Головчинская Л. Комментарий. *Kipling R. Just So Stories*. Москва: Progress Publishers, 1972. С. 223–254.
436. ЖКСША Жизнь и культура США. Лингвострановедческий словарь / Сост. Леонтович, О. А., Шейгал Е. И. Волгоград: Станица–2, 1998. 416 с.
437. Загнітко А. П. Словник сучасної лінгвістики у 4-х томах. Донецьк: ДонУ, 2012. Том 1 А-Й 401 с. Том II К–О 340 с. Т. 3 П–С 424 с. Том 4 Т–Я 387с.
438. Зацний Ю. А., Янков А. В. Словник англо-український. Нова розмовна лексика і фразеологія. Вінниця: Нова Книга, 2010. 224 с.
439. Кубрякова Е. С., Демьянков В. З., Панкрац Ю. Г., Лузина Л. Г. Краткий словарь когнитивных терминов. Москва: МГУ, 1996. 245 с.
440. ЛЭС Лингвистический энциклопедический словарь / Глав. ред. В. Н. Ярцева. Москва: “Советская Энциклопедия”, 1990. 684 с.
441. Литературный энциклопедический словарь / Общая ред. В. М. Кожевникова и П. А. Николаева. Москва: “Советская Энциклопедия”, 1987. 752 с.
442. ЛС-Д Літературознавчий словник-довідник / Ред. Р. Т. Громяк, Ю. І. Ковалів. Київ: Видав. Центр “Академія,” 2006. 721 с.
443. Матвеев Н. Комментарий. *Galsworthy J. The Forsythe Saga*. Книга 1–3. Москва: Progress Publishers, 1974.
444. Медникова Э. М. Комментарий. *Capote T. The Grass Harp. Breakfast at Tiffany's*. Москва: Progress Publishers, 1974. С 193–223.
445. Медникова Э. М. Комментарий. *Henry O. Selected Stories*. Москва: Progress Publishers, 1977. С. 311–376.
446. Медникова Э. М. Комментарий. *Sallinger J. D. The Catcher in The Rye*. Москва: Progress Publishers, 1979. С. 214–247.
447. Микаелян Г. Комментарий. *Spark M. The Public Image. Stories*. Москва: Progress Publishers, 1976. С. 250–292.

448. НФС Новейший философский словарь / Сост А. А. Грицаев. Москва: Изд. В. М. Скакун, 1998. 896 с.
449. Полторацкий А. И. Комментарий. *Fitzgerald F. S. Selected Short Stories*. Москва: Progress Publishers, 1979. С. 307–357.
450. Рум А. Р. У. Великобритания. Лингвострановедческий словарь. Москва: Радуга, 1999. 560 с.
451. Рябцева Н. К. Научная речь на английском языке. Руководство по научному изложению. Словарь оборотов и сочетаемости общенаучной лексики. Москва: Наука, 1999. 600 с.
452. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика. Термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля–К, 2006. 716 с.
453. Томахин Г. Д. США. Лингвострановедческий словарь. Москва: Изд-во Рус. яз., 1999. 576 с.
454. ФЭС Философский энциклопедический словарь / подгот. А. Л. Грекулова и др.; редкол: С. С. Аверинцев и др. Москва: Сов. Энциклопедия, 1989. 815 с.
455. Частотность. Википедия. URL: <https://ru.wikipedia.org/wiki/> (дата звернення 12.07.2017).
456. *Advanced Learner's Dictionary Fourth Ed.* / A. S. Hornby. London: Oxford Univ. Press, 1989. 1579 p.
457. BCDE The Barnard Concize Dictionary of Etymology. The Origin of American English Words / Ed. by Robert K. Barnhart. New York: Harper Collins Publishers, 1995. 916 p.
458. Crystal D. The Cambridge Encyclopedia of English Language and Culture. Cambridge: Cambridge university Press, 1995. 490 p.
459. CODL. The Concise Oxford Dictionary of Linguistics (2 ed.) / P. H. Matthews. Edition: 3 ed.
460. DLL. Dictionary of language and linguistics. / R. R. K. Hartmann and F. C. Stork. London Applied Science Publishers, New York Wiley, 1972. English Book Online. URL: xviii. 302 p.

461. EA Encyclopedia Americana. Danbury, Connecticut: Grolier Inc., 1997. V. 27. 958 p.
462. EAT Edinburgh Associative Thesaurus. URL: <http://www.eat.rl.ac.uk/> (дата звернення 20.09.2014).
463. EBO Encyclopaedia Britannica online. URL: <https://www.britannica.com/> (дата звернення 06.02.2015).
464. FAN Free Association Norms. Nelson, D. L., McEvoy, C. L., & Schreiber, T. A. 1998. The University of South Florida word association, rhyme, and word fragment norms. <http://www.usf.edu/FreeAssociation/> (дата звернення 20.09.2014).
465. LDCEL Longman Dictionary of Contemporary English Language. Basingstoke: Clays Ltd. 1995. 1668 p. + B 22.
466. LDAE Longman Dictionary of American English. Edinburgh Gate, Harlow: Longman. 1997. 934 p.
467. LDAE Longman Dictionary of American English. New Edition. N. Y: Longman, 1997. 937 p.
468. LDEL Longman Dictionary of English Language and Culture. Edinburgh Gate, Harlow: Pearson Education University Limited, 2005. 1620 p.
469. Mills A. D. Dictionary of British Place Names. First Edition. Oxford: Oxford University Press, 1991. 532 c. URL: books.google.com.ua/books/ (дата звернення 11.09.2014).
470. MWCD Merriam-Webster.com dictionary. URL: <http://www.merriam-webster.com/dictionary/> (дата звернення 01.07.2015).
471. MWCTh Merriam Webster.com/thesaurus. URL: <http://www.merriam-webster.com/thesaurus/> (дата звернення 01.07.2015).
472. NEB The New Encyclopaedia Britannica. Chicago-London: Encyclopaedia Britannica Incorporated, 1993. V. 29. 1088 p.
473. OALD Oxford Advanced Learner's Dictionary. Fourth Ed. / A. S. Hornby. Oxford: Oxford University Press, 1989. T. I A-L. 544 p.; T. II M-Z. 528 p.
474. ODEE The Oxford Dictionary of English Etymology / Ed. by C. T. Onions. Oxford: At the Clarendon Press, 1985. 1025 p.

474. ODSA Oxford dictionary of synonyms and antonyms. Second Edition. Oxford: Oxford University Press, 2007. 514 p.

475. ODThWG Oxford Paperback Dictionary Thesaurus and Wordpower Guide. First published in 2001. Oxford. 111 p.

476. OEDHP The Oxford English Dictionary On Historical Principles. London: At the Clarendon Press, 1970. V. I–XII.

477. RST Roge's Super Tesauros. Second edition. Cincinnati: Writer's Digest Book, 1998. 663 p.

478. Room A. An A to Z of Britain Life: The Dictionary. Oxford: Oxford University Press, 1994. 476 p.

479. TALDCE The Advanced Learner's Dictionary of Current English / A. Hornby. Ставрополь: СПШП Сенгилей, 1992. 509 p.

480. The BG-Map: English (British) – American Dictionary / Compiled by Mark Glicksman. URL: <http://www.bg-map.com/us-uk.html#5> (дата звернення 14.05.2014).

481. The free dictionary. URL: <https://idioms.thefreedictionary.com/> (дата звернення 24.09.2020).`

482. WDTTh WEBSTER'S Dictionary and Thesaurus of the English Language. Danbury: CT. Lexicon publications, inc., 1972. 1149 p.

483. WNWD Webster's New World Dictionary of the American Language. College Edition / Ed. in Chief D.Guralnic N.Y.: Prentice Hall Press, 1986. 1692 p.

484. WESD Webster's Explorer Student Dictionary. Springfield: Division of Merriam-Webster Inc., 1999. 717 p.

485. WNNCD Webster's Ninth New Collegiate Dictionary. Springfield: Merriam-Webster Inc. 1985. 1561 (2) p.

486. WNWTh Webster's New World Thesaurus / Prepared by Charlton Laird. New York: Simon and Schuster, 1971. 677 p.

487. WSD Webster's Student Dictionary. A Merriam-Webster Book Company. New York. 1105 p.

488. WTNID Webster's Third New International Dictionary. Encyclopaedia Britannica, Inc. Chicago. 1995. V. I A-G. 1016 p., V. II H-1993 p., V. III –Z. 3135 p.

489. WUCDCE Webster's Universal College Dictionary. New York: Random House, 1977. 945 p.

III. Джерела ілюстративного матеріалу

490. Гварджаладзе И. С., Мчедлишвили Д. И. English Proverbs and Sayings. Москва: Высш. школа, 1971. 77 с.
491. Aldous T. The World Cities. London. London and N.Y.: Marshall Cavendish, 1978. 100 p., ill.
492. American idioms. URL: <http://www.learnenglishfeelgood.com/americanidioms/> (дата звернення 12.11.2017).
493. ANNC America's Nine Newest Cities. URL: <http://247wallst.com/special-report/2011/12/30/americas-nine-newest-cities/2/> (дата звернення 07.05.2014).
494. ABJ Annoyingbusiness jargon. URL: http://www.forbes.com/2011/01/06/annoying-business-jargon-entrepreneurs-business_slide_2.html (дата звернення 04.07.2015).
495. Anderson Sh. Selected Short Stories. Москва: Progress Publishers, 1981. 282 p.
496. BNC British National Corpus of Contemporary English, 1980–1993. URL.: <http://corpus.byu.edu/bnc/> (дата звернення 17.06.2014).
497. BC British_cuisine. URL: <http://en.wikipedia.org/wiki/> (дата звернення 14.05.2014).
498. Burns R. Вибране. / Упоряд. П. Кормилко, Г. Динда. Київ: Богдана, 2016. 296 с.
499. Capote T. The Grass Harp. Breakfast at Tiffany's. Москва: Progress Publishers, 1974. 156 p.
500. Carrol L. "Alice in Wonderland". Москва: Прогресс, 1979. 235 p.
501. Castella T. de A life lived in tiny flats.-BBC News Magazine 19 April 2013 Last updated at 00:14 GMT. URL: http://www.bbc.com/news/blogs/the_editors/ (дата звернення 20.10.2014).

502. CBL A Collection of British Legends. URL: [http:// www.britannia. com/ history/legend/ collection/ legcol13.html](http://www.britannia.com/history/legend/collection/legcol13.html) (дата звернення 14.08.2015).

503. Census 2001: Housing. URL: [http:// project britain. com/ houses.htm](http://project.britain.com/houses.htm) (дата звернення 09.06.2014).

504. City Town.info/United-States. URL: [http:// www. htm](http://www.htm) (дата звернення 07.05.2014).

505. CLCTC Category. List_of_cities_and_towns_in_California. URL: [http:// en.wikipedia. org/wiki/ Category. List_of_ cities_and_towns_in_California](http://en.wikipedia.org/wiki/Category:_List_of_cities_and_towns_in_California) (дата звернення 07.05.2014).

506. CLFUK Category. List of forests in the United_Kingdom. URL: [https://en. wikipedia. org/wiki/](https://en.wikipedia.org/wiki/) (дата звернення 15.06.2014).

507. CLFUSA Category. List of forests of USA [Electronic resource]. URL: [https:// en. wikipedia. org/wiki/](https://en.wikipedia.org/wiki/) (дата звернення 15.06.2014).

508. CLLUK Category. List of lakes in the United_Kingdom. URL: [https://en. wikipedia. org/wiki/](https://en.wikipedia.org/wiki/) (дата звернення 13.06. 13.06. 2014).

509. CLLUS Category. List of lakes in the United_States. URL: [https://en. wikipedia.org/ wiki/](https://en.wikipedia.org/wiki/) (дата звернення 13.06.2014).

510. CLMHBI Category. List_of_mountains_and_hills_of_the_British_Isles_by_height. URL: <https://en.wikipedia.org/wiki/> (дата звернення 13.06.2014).

511. CLMUS Category. List of_mountains_of_the_United_States. URL: [https:// en. wikipedia. org/wiki/](https://en.wikipedia.org/wiki/) (дата звернення 13.06.2014).

512.CLRUK Category. List of rivers in the United_Kingdom [Electronic resource]. URL: [https://en. wikipedia.org/wiki/](https://en.wikipedia.org/wiki/) (дата звернення 13.06..2014).

513.CLRUS Category. List of rivers in the United_States [Electronic resource]. URL: [https://en. wikipedia.org/wiki/](https://en.wikipedia.org/wiki/) (дата звернення 13.06.2014).

514. CLTUK Category. List_of_towns_in_the_United_Kingdom. URL: [http://en. wikipedia.org/wiki/](http://en.wikipedia.org/wiki/) (дата звернення 07.05.2014).

515. CLVUK Category. List of vallies in the United_Kingdom [Electronic resource]. URL: [https://en. wikipedia.org/wiki/](https://en.wikipedia.org/wiki/) (дата звернення 13.06.2014).

516. CLVUS Category. List of_ vallies _of_the_ United_States. URL: [https:// en.wikipedia. org/wiki/](https://en.wikipedia.org/wiki/) (дата звернення 13.06.2014).

517. CME Category: Marshes_of_England. URL: <https://en.wikipedia.org/wiki/> (дата звернення 03.09.2016).

518. COCA Corpus of Contemporary American English. 1990–2010. URL: [corpus.byu.edu / coca /](http://corpus.byu.edu/coca/) (дата звернення 24.07.2015).

519. CRL Category: Roads in London. URL: [http:// en. wikipedia. org/wiki/ Category: Roads_in_London](http://en.wikipedia.org/wiki/Category:Roads_in_London) (дата звернення 07.05.2014).

520. CWUS Category: Wetlands_of_the_United_States. https. URL: [https:// en.wikipedia. org/wiki/](https://en.wikipedia.org/wiki/) (дата звернення 03.09.2016).

521. DB Discovering Britain. An illustrated Guide to more than 500 selected locations in Britain's unspoiled countryside / Ross Finlay, Ted Forrest et al. London: Drive Publications Limited, 1984. 415 p.

522. EAT Edinburgh Associative Thesaurus. URL: <http://www.eat.rl.ac.uk/> (дата звернення 20.09.2014).

523. Fitzgerald F. S. Selected Short Stories. Москва: Progress Publishers, 1979. 275 p.

524. FML Folk/myths/legends. URL: [www.american folklore. net/folk/myths/ legends](http://www.americanfolklore.net/folk/myths/legends) (дата звернення 14.08.2015).

525. FAN Free Association Norms. Nelson, D. L., McEvoy, C. L., & Schreiber, T. A. 1998. The University of South Florida word association, rhyme, and word fragment norms. [http://www. usf.edu/FreeAssociation/](http://www.usf.edu/FreeAssociation/) (дата звернення 20.09.2014).

526. Galswarthy J. The Forsythe Saga. Book One. The Man of Property. Москва:Progress Publishers, 1974. 337 p.

527. Galswarthy J. The Forsythe Saga. Book Two. In Chancery. Москва: Progress Publishers, 1974. 271 p.

528. Galswarthy J. The Forsythe Saga. Book Three. To Let. Москва: Progress Publishers, 1974. 232 p.

529. The Guardian 2014. URL: [guardian Monday 25 August 2014 19.27 BST ghttp:// www.theguardian.com](http://www.theguardian.com) (дата звернення 14.10.2014).

530. The Gardian URL: <https://www.theguardian.com/environment/2018/feb/09/> (дата звернення 02.08.2018).
531. HDNSGN How-do-new-streets-get-named. URL: www.myreporter.com/2009/08/how-do-new-streets-get-named (дата звернення 14.05.2014).
532. Henry O. Selected Stories. Москва: Progress Publishers, 1977. 278 p.
533. Henry O. The Skylight Room. Москва: High School, 1972. 112 p.
534. ICBE Idioms/country/british+english. URL: <http://www.usingenglish.com/reference/idioms/country/british+english.html> (дата звернення 20.12.2017).
535. ILSN Inner London Streets OldNames. URL: http://www.rayment.info/general/road_name_changes/14_2A_Inner_London_Streets_Old_Names.html (дата звернення 07.05.2014).
536. Khimunina T. Customs, Traditions and Festivals of Great Britain. Ленинград: Просвещение, 1974. 295 p.
537. Kipling R. Just So Stories. Москва: Progress Publishers, 1972. 254 p.
538. LAF List_of_American_foods. URL: <http://en.wikipedia.org/wiki/> (дата звернення 18.10.2014).
539. Lawrence D. H. England, My England. Odour of Chrysanthemum AND Other Stories. Киев: Изд-во Прогресс, 1977. P. 106–142.
540. Lawrence D H. The Rainbow. London: Penguin Books, 2009. 495 p.
541. Lawrence D. H. Samson And Delilah. Odour of Chrysanthemum And Other Stories. Киев: Изд-во Прогресс, 1977. P. 111–145.
542. .List of Eponymous Roads in London https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_eponymous_roads_in_London
543. NN Naming_of_names. URL: [htm // The Texas Department of Transportation's Official Highway Map for the year 2000](http://www.txdot.gov/transportation/official_highway_map/2000/) (дата звернення 07.05.2014).
544. NYC New_York_City. URL: http://en.wikipedia.org/wiki/New_York_City (дата звернення 14.05.2014).
545. Oates J. C. My Heart Laid Bare. New York: Dutton, 1998. 532 c.
546. Pochepstov G. G. Language and Humour. Kiev: “Vyssa Scola” Publ., 1982. 326 p.

547. PS Pointless/Cities. URL: <http://www.thealmightyguru.com/Pointless/Cities.html> (дата звернення 14.05.2014).

548. Post R. The Fab Tree Hab – a conceptual micro-dwelling. URL: <http://www.guardian.co.uk> (дата звернення 20.10.2014).

549. Saks Fawn, Creek Chase. A Look at Street Names in America. URL: <http://www.jimwegryn.com/Names/Streets.htm> (дата звернення 14.05.2014).

550. Sallinger J. D. The Catcher in The Rye. Москва: Progress Publishers, 1979. – 186 p.

551. SAT Strange-american-traditions. URL: <http://people.howstuffworks.com/culture-traditions/> (дата звернення 11.05.2014).

552. Spark M. The Public Image. Stories. Москва: Progress Publishers, 1976. – 228 с.

553. Stout R. The Red Box. С.Пб: Антология, 2005. – 190 с.

554. TC Texas/cities /.php. URL: <http://www.Theus50.com> / (дата звернення 14.05.2014).

555. THML Tiny-houses-micro-living-urban-cities-population-newyork-hongkong-tokyo // the guardian 2014/ aug/25/ 19.27 BST. URL: <http://www.tiny-houses.com> (дата звернення 11.05.2014).

556. Troesser J. Texas Towns. The Naming of Names. 2000. URL: <http://www.texasescapes.com/FEATURES/> (дата звернення 11.05.2014).

557. USEN US-economy news. URL: <http://www.joc.com/economy-watch/us-economy-news> (дата звернення 04.09.2015).

558. VT Valleys of Texas. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Category:Valleys_of_Texas (дата звернення 14.05.2014).

559. Washington Post. URL: <http://www.washingtonpost.com/sf/opinions/2017/12/29/2018-the-year-in-preview/> (дата звернення 08.02.2019).

560. Washingtonpost January 25, 2012. URL: <http://www.washingtonpost.com/sf/opinions/2012/12/29/2018>

561. Google.com/

562. Wikipedia.org/

563. Anthologies-Shel-Silverstein-Poetry. URL: https://www.amazon.com/s?rh=n%3A10250%2Cp_lbr_one_browsebin%3AShel+Silversteinhttps://

564.https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_city_nicknames_in_the_United_Kingdom#L

565.https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_city_nicknames_in_the_United_States

ДОДАТКИ

Додаток А

ФСП “space”

Ядро – іменник <i>space</i>	
Ядерна зона	
opening-enclosure, limit, boundary, container, surface, sector, area, environment, surrounding, extent, extention, place-direction, distance, locality, region, zone, spot, point, beginning-end, top-bottom, depth-shalowness, width-narrowness, line, interier-extier, East-Weast, North-South, front-rear-side, left-right, centre / middle-perifery	
Близька та далека периферія	
I. Мікрополе назв безмежного простору	cislunar / cisplanetary / close / dead / deep/ extraplanetary / extraterrestrial / inner / interplanetary / far-out / interstellar / lunar / middle / moon / solar / translunar / transplanetary space the world, globe, sphere, planet, terra;
II. Мікрополе назв природного простору.	
ТГ назв “планета Земля”	mundane, creation, terrestrial sphere, orb, mappemond, star, The Earth;
ТГ назв поверхні землі	earth, earthly, to earth, ground, to ground, land, to land, terra, terrain surface, layer, soil, terra firma;
ТГ назв масивів землі	continent, landmass, island, isthmus, mainland, peninsula;
ТГ назв рель’єфу	
СР назв низин	vale, valley; брит. Salisbury plain, амер. Antelopa Valley, брит. dale, dell, den, depression, брит. dingle, брит. glen, hollow, basin, bottom, bottomland, брит. fen, field, flat, flood plain, lowland, meadow, брит. moor, moorland,

ТГ назв лісів	брит.heath, брит. wold; coomb, dean, брит.hope, брит. ness, nan, gill, down(s), strath; амер. coulee, амер. gull, амер. gulch, hole, амер. notch; амер. preria, амер. stepp; СР wold, wilderness, moorland, heath, waste, wasteland; СР coast, bank, beach;
ТГ назв гір та пагорбів	forest, wood, frith, grove, heath, garden, orchad,
СР назв гір	park; амер. rain forest, jungle
СР назв пагорбів	СР mount, mountain, шотл. mnynd; СР top, peak, summit, head, spire, амер. cordillera, амер.sierra; СР hill, altitude(s), elevation, eminence, prominence, comb, cock, heap, pile, брит.barrow, брит. beason, брит. mound, stack, bank, cliff, precipice, upland, swell, bowland; СР plateau, tableland, table, амер. palisades, hummock, bluff, butt;
ТГ назв водного простору	river, брит. Themes, амер. Mississipi, брит.
СР назв рік	Lochlomond, амер. Ontario, branch, creek, breck, estuary, tributory, catchment, fork, water, шотл. burn; шотл., ірл. afon, reach; амер. draw, bayou;
СР назв озер	lake, Lohlomond, Ontario, reservoir, reserve, water, pond, pont, pool, mere, вал. llyn, шотл.
ТГ назв боліт	loch, ірл. slough; bog, marsh, брит. moss, mire, swamp, swale, fen,
СР назв напівзакритих водних просторів	wetland; амер. swamp, to swamp, lake;
ТГ небесного простору	СР bay, gulf, ford, sea, СР channel, canal, dock, lock, harbour, СР basin, mouth;
II Мікрополе штучного простору	air, sky, heaven;

ТГ назв адміністративного ділення земної поверхні	country, commonwealth, colony, dominion;
ТГ назв країни	country, commonwealth, colony, dominion;
СР назв регіонів країни	county, borough, parish, брит. barony, брит. ward, region, district, брит. islandshire, megapolis, parish, брит. county, амер. state, амер. reservation, амер. ghetto, амер. Indian country;
ТГ назв населених пунктів	СР town, borough, city, брит. London, амер. Washington, village;
ТГ назв районів міста	СР centre, district, uptown, downtown, брит. City;
ТГ назв шляхів сполучення	СР alleyway, laneway, амер. highway, superhighway, main street, брит. The Strand, брит. the Mall, beltway, byway, parkway, causeway, trackway; СР street road, way, pass, passage, path, lane, thoroughfare, alley, avenue, boulevard, drive, lane, cause, terrace, place, rout, via, strasse, artery, court, cross, СР road, roadway, interstate, rase, crossroad, subway, overhead, towpass, turnpike, trail, post road, post way, secondary road, market road, national highway, country road, military road, брит. Roman Road, autobahn, freeway, drag, big road, main drag; СР walk, path, trail СР; tract, space, gateway, orbit, passage; СР буд. archway, doorway, gateway; СР alleyway, laneway superhighway, beltway, byway, parkway; causeway carriageway, motorway амер. piazza, амер. esplanade, амер. rue, arcade, амер. strasse; СР square, амер. plaza, piazza, place;
ТГ назв прибудинкової	СР yard, court, courtyard, амер. campus, premises;

<p>території</p> <p>ТГ назв житла</p>	<p>Garden, orchad, park, stadium, sport field;</p> <p>house, residence, home, accomodation, abode, dwelling, apartment, apartment home, habitation, habitat, lodging, quarters, homestead, hospice, hostel, domicile, dormitory, seat, berth, flat, living, quarters, брит. detached house, брит.semidetached house,брит. terrased house, брит. terrase, брит. duplex house, шотл. but-and-ben; palace, block of flats, apartment building, apartment house, apartment block; амер. wigwam, амер. tepee, амер. iglu; амер. ranch, амер. ranch house; shelter, asylum, hut, haunt, resort, cabin, брит. bungalo, cottage, building, summer house, брит. castle, palace, rooming home, country home, place, shanty, diggings, hotel, manse, dean, амер. log house, tree-house, tree ball, saltbox, hut</p>
<p>СР сервісних будинків:</p> <p>СР рухомого житла</p> <p>ТГ частин житла</p>	<p>hotel, inn, boarding house, restaurant, bar, café, coffe house, shop, store, church, kirk, chapel, cathedral, monastery, брит. the Houses of Parliament, амер. White House;</p> <p>mobile, trailer, брит. caravan, floating house, tree-house, tree ball, saltbox;</p> <p>room, chamber, flat, apartment, lodging, lodge, hall, attic, basement;</p>
<p>Номінації інших ФСП</p>	
<p>ТГ предметів</p> <p>ТГ соматизмів</p> <p>Стилістичні засоби</p>	<p>shelf, basin, care, брит. comb, брит. barrow, can, брит. heath;</p> <p>body, head, heart, spine, arm, foot, bosom, shoulder, mouth, tongue;</p> <p>алюзії: амер. The Trail of Tears, метафори:</p>

Асоціативні назви нереального простору	domicile, hometown, haven, rest, roof, the hills, the land, fireside, брит. heath; авторські метафори: амер. The Highlight Room, ідіоми: on the spot, паремії: брит. the Englishman's house is his castle; брит. Acacia Avenue, шотл. the land of cakes and honey;
Реляційний каркас ФСП "space"	
СР вказівних займенників	this-that, where-here-there;
СР відносних займенники	somewhere-anywhere, everywhere-nowhere;
СР вказівних прислівників	where, here, there;
СР прислівників відстані:	near-away, beside-far, nearside, nearby, nearly;
СР прислівників місцеположення:	inside-outside, nearside, in-out, up-down, opposite;
СР прислівників напрямку руху:	eastward(s), upward(s), downward(s);
СР прийменників місця та напрямку руху:	into / in / out, onto / on / out (of), at / to / from, up / down, round, around, over, above, across, under
Відображення ФСП у тексті	
Конкретні реалізації: словосполучення, речення, міні-, макротекст	

Британські та американські асоціативні репрезентації

Номінація	Асоціативні репрезентації британців	Асоціативні репрезентації американців
space	room, air, Moon, emptiness, gap, hole, planet, sky, atmosphere, continuum, infinity, line, prairy, square, star, stars, vacuum;	solar system, Mars, star, station, spot, Saturn, orbit, gap worlds closet, confinement, atmosphere;
land	sea, country, end, house, Britain, continent, dock, earth, England, estate, grass, hell, here, hills, terrain, water;	bridge, flat, Hawaii, lake, lot, prarie, rocks, sand, sky, space, US, valley;
continent,	land, America, shelf, country, incontinent, world, area, desert, earth, island, places, sea, seas, , continent;	Australia, body, hemisphere, island, north, sea, South;
island	England, lake, mainland, atoll, barrow, beach, Britain, Eire; hill, hole, iceland,	continent, peninsular, bay, desert, Jamaika, mountain, waterfall;
valley	Ireland, isle, lagoon, land, peninsular, sand, south; hill, river, mountain, vale, dale;	city, ranch, park; cliffs, down, gully, lake, peak, plains, plateau, water;
	sea, sun, water, desert Evington, glen, grass, mountains, chapel,	

wilderness	Derbyshire, ditch, field, hills, hollow, rocks, side, Thames, water;	empty, hell, Illinois, mountains, outdoors, outside, preria, preserve, W. Wirginia;
field	desert, wild, empty, bare, Africa, barren, Canada, dune, jungle, moor, moors, nowhere, Scotland, hill, house;	acre, camp, cemetery, court, ground, home, landscape, lot, pitch, playground, wide;
wood	meadow course, farm, home, house, open, stream, wood, fields;	cedar, lumber, camp, hill, hole, marsh, meadow, wilderness;
mountain	forest, lane, floor, house, lands, room, shed;	air, Appalachian, cliff, forest, nature, plain;
hill	top, hill, air, stream, peak, range, Snowdon, grass, lake; lakes, pass, pinnacle, rock, room, slope, valley;	knoll, plateau, rise, road, sand, vale;
water	mountain, dale, slope, valley, mound, grass, side, box, breast, brow, dune, garden, hillock, house, landscape, path, plain, river, road, rock, sky, vale, walk;	beach, bridge, pond, river, run, stream, town;
river	sea, river, desert, air, board, Buffalo, Burn, hole, ocean, sand, table, tower; stream, Thames, water, bed; Avon, bank, sea, bridge, Don, estuary, house, plane, route, Severn, side, stone,	bridge, canal, creek, deep water, forest, Ichnetukne, mountains, mouth, pond, sea;

lake	Trent, rivers; water, loch, pond, sea, river, side, district, end, hall, hill, lagoon, scenery, Wales, Windemere, lakes;	park, swamp;
bog	marsh, Ireland, down, water, bog, end, flush, hillside, marsh, mire, moss, quagmire, swamp, valley,	barrow, castle, city, lagoon, lake, mire, moor, valley ,vineyard;
sky	quagmire; stars, sea, earth, plane, air, heavens, line, planets, star, universe;	above, earth, horizon, land, sea, way;
country	town, England, house, side, home, Scotland, Wales, America, place, air, border, city, continent, cottage, Europe, field, garden, grass, hospital, Ireland, kingdom, Lancashire, land, park, <i>scenery; country, village,</i>	landscape, mountain, outside, side, universe, boundaries, court-house, Palm Beach, parish, provincial, region, road, section, St.Charles, station, swamp;
town	<i>city, county, hall, home,</i> <i>houses, Birmingham,</i> <i>Leicester, road, square,</i>	place, square, streets;
city	<i>street;</i> <i>town, London, Birmingham,</i> <i>Edinburgh, road, bank,</i> <i>building, Cardiff, churches,</i>	area, metropolitan, sidewalk, skyscrapers, slum, village;
way	<i>Durham, New York,</i> <i>railway; street, streets,</i>	apartment, course, it, place, sub, universe, ward;

street	<i>suburb; path, road, route, glen, home, pavement; road, lane, corner, house, avenue, houses, map, town</i>	alley, building, crossing, home, pavement, place, sidewalk;
road	<i>London, row, rue, Somerset, way, where;</i>	ahead, asphalt, blacktop, block, country, ditch, end, flat, lane, prison;
house	<i>alley, bed, curve, distance, hill, motorway, pavement, sea, tracts;</i>	abode, barn, cabin, cottage, domicile, farm, garage, garden, kitchen, mansion, place, school, street, trailer, wood;
home	<i>home, garden, chimney, roof, flat, building, bungalo, hill, mansion, room, barn, cottage, road, storey, wall; house, away, range, stead, town, bed, Birmingham, cottage, county, garden, Liverpool, London, Norwich, office, park, place, school, sea, Wales, where;</i>	anywhere, base, church, dorm, dwelling, waterbed.

**Порівняльне вживання доміант ТГ
та найбільш частотних номінацій простору на 100 топонімів**

територіальна належність номінації простору	доміаннти	Кількість уживань	Найбільш частотні назви	Кількість уживань
брит.	valley	49	dale	19
амер.		109	valley	109
брит.	forest	94	forest	94
амер.		109	forest	109
брит.	mountain	4	hill	50
амер.		40	mountain	40
брит.	river	37	beck	42
амер.		50	river	50
брит.	lake	7	broad	131
амер.		27	lake	27
брит.	bog	6	moss	12
амер.		16	bog	16

Зміни функціональної семантики номінацій простору

Зміни семантики	Приклади
внутрішньоярусна іменникова частиномовна трансфункціональність	однієї ТГ: дім→ готель: Grosvenor House; різних ТГ: дорога→ стадіон: Milton Road напрямок, вказання на напрямок → рель'єф: прийменник, прислівник <i>down</i> (орієнтація)→ іменник заст. <i>down</i> “пагорб”, “долина”, кіладонім <i>Down</i> (номінативність) (476, III, с.624)
між'ярусна міжпольова	конкретизація: у ядрі <i>extension</i> “протяжність”, ознака простору → на периферії ЛСВ автодор. <i>railway extension</i> “подовження залізничної колії” (476, III, р. 457); перенос за ознакою параметру <i>belt</i> “пояс” – предмет → ЛСВ автодор. шлях сполучення (468, с. 1055); острів→ напій Manhattan.
ресемантизація десемантизація	буд., істор. <i>tower</i> “фортеця” (London, р. 86) → сучас. ЛСВ “хмарочос” за ознакою параметру; психол. <i>stream of consciousness</i>
перейменування	підвищення: амер. <i>Elm Street</i> → <i>Jacksonville Road</i> (Saks Fawn)
стилістичні: професійна метонімічна звуження символічна метафорична	зміна професійного коду: сільгосп. <i>wheat field</i> → спорт. <i>football field</i> (OED, IV, р. 192); перенос за співположенням: геогр. брит. <i>Clyde</i> – назва ріки → <i>Clydesdale</i> – назва долини (CLRUK); конотація оцінки: буд. <i>apartment</i> брит. “квартира”→ амер “дорога квартира” (ЖКСША, с. 26); десемантизація: амер., геогр. <i>Manhattan</i> – острів → торг. напій (LAF); уподібнення, міфологічна конотація: нейтр. <i>seat</i> “сидіння” → брит., геогр. <i>Lord's Seat</i> (DB, р. 222].

Додаток Д

Функціональні ланцюги топонімів

оронім Appalachian Mountains → хоронім Appalachians → дромонім Appalachian Trail

потамонім Colorado → штат Colorado → актіонім Colorado-Springs

лімнонім Salt Lake → актіонім Salt Lake City

лімнонім Great Lakes → хоронім

антропонім Columb → потамонім Columbia → хоронім District of Columbia → урбонім Columbia University → актіонім Columbus

→ дромоніми Columbus Avenue, Columbus Circle

сад → ринок: Covent Garden, рель'єф → район Golden Coast, ліс → іподром Goodwood, пустир → військово-повітряна база: Grenham Common,

пустир → аеропорт: Heathrow, горб → велодром: Hern Hill, парк →

стадіон: Ibrox Park, широкий простір → озеро: Norfolk Broads, дорога →

стадіон: Milton Road, Iffley Road, сад → вулиця: Hatton Garden, міля →

вулиця: Royal Mile; урбонім-урбонім: дім → готель: Grosvenor House,

дім → клуб: Halifax House, hall, -коледж університету.

Коди культури, відтворені топонімами

Коди	Приклади
рель'єфу	Clydesdale, Dryhope, Great Plain
антропонімічний	Washington, Lincoln, Pomona Valley
просторових координат	Eastwood
статусний	Inland Empire
естетичний	Fairfield
спортивний	Rugby
ментальний	Hopetown
кольороназви	Red Valley, Blackwood
зооморфний	Antelope Valley, Dovedale,
емоційний	Acme
харчовий	Sugar Land, Coffee
комунікація	Telephone
енергетичний	Energy
міфологічний	Devil's Den
релігійний	Buda, Bula, San Fernando
фітонімічний	Grass Valley; Woodly

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

1. Ткаченко Н. Д. Вербалізація концепту SPACEу казці Р. Кіплінга “How the Whale Got His Throat”. *Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики*: зб. наук. пр. Київ: КНУТШ, 2014. Вип. 25. С. 426–434.
2. Ткаченко Н. Д. Динаміка концепта НОМЕ в номинациях англійського мови Великої Британії та США. *Язиковий дискурс в соціальній практиці*: науч. тр. міжнарод.науч.-практ. конф. (Тверь, 1–3 апр., 2016 г.).Тверь: ТГУ, 2016. С. 257–260.
3. Ткаченко Н. Д. Зіставний аналіз британських та американських асоціативних репрезентацій функціонально-семантичного поля “Space”. *Актуальні питання гуманітарних наук*: міжвуз. зб. наук. пр. молодих вчених ДДПУ імені Івана Франка. Дрогобич: ДДПУ, 2018. Вип. 22. С. 69–72 (Index Copernicus).
4. Ткаченко Н. Д. Зіставний аналіз семантичних парадигм британських та американських номінацій простору. *Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики*: зб. наук. праць. Київ: КНУТШ, 2018. № 32. С. 162–170.
5. Ткаченко Н. Д. Категорія відношення як міжмовна універсалія. *Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО. Філологія. Педагогіка. Психологія*. Київ: КНЛУ, 2014. Вип. 28. С. 141–146.
6. Ткаченко Н. Д. Лінгвокультуреми у казці Л. Керрола “Alice in Wonderland”. *Проблеми семантики слова, речення та тексту*: зб. наук. пр. Київ: КНУТШ, 2014. Вип. 32. С. 281–289.
7. Ткаченко Н. Д. Лінгвокультурний концепт WAY в мовних репрезентаціях Великої Британії та США. *Проблеми зіставної семантики*: зб. наук. статей. Київ: КНУТШ, 2015. № 28. С. 301–307.
8. Ткаченко Н. Д. Лінгвокультурологічні особливості номінацій функціонально-семантичного поля “SPACE” в британському та американському

варіантах англійської мови. *Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО. Філологія. Педагогіка. Психологія*. Київ: КНЛУ, 2016. Вип. 32. С. 127–131.

9. Ткаченко Н. Д. Лінгвокультурні функції алюзії в художньому тексті (на матеріалі англійської мови Великобританії та США). *Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики*: зб. наук. пр. Київ: КНУТШ, 2015. № 28. С. 190–210.

10. Ткаченко Н. Д. Модель функціонально-семантичного поля “space”: лінгвокультурологічний підхід. *Языковой дискурс в социальной практике*: сб. науч. тр. междунар. науч.-практ. конф. (г. Тверь, 4–5 апр., 2014 г.). Тверь: ТГУ, 2014. С. 195–199.

11. Ткаченко Н. Д. Репрезентації простору у світлі лексико-граматичного, функціонально-семантичного та лінгвокультурологічного аналізу: критерії класифікації. *Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО. Філологія. Педагогіка. Психологія*. Київ: КНЛУ, 2015. Вип. 31. С. 212–218.

12. Ткаченко Н. Д. Референтні зв'язки лінгвокультурного коду простору. *Материалы междунар. конф., посвященной 200-летию И. Е. Храповицкого* (г. Верхнедвинск, 16 июня, 2017 г.). Минск: ООО Белнаучкнига, 2017. С. 163–166.

13. Ткаченко Н. Д. Семантичні зміни просторових номінацій. *Вітчизняна наука на зламі епох: проблеми та перспективи розвитку*: матеріали XXVI Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф.: зб. наук. пр. (м. Переяслав-Хмельницький, 14 жовтня, 2016). Переяслав-Хмельницький: Переяслав-Хмельницький ДПУ, 2016. Вип. 26. С. 68–71.

14. Ткаченко Н. Д. Семантичні процеси утворення репрезентацій простору в британському та американському варіантах англійської мови. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвуз. зб. наук. пр. молодих вчених ДДПУ імені Івана Франка*. Дрогобич: ДДПУ, 2018. Вип. 20. С. 74–77 (Index Copernicus).

15. Ткаченко Н. Д. Тенденції розвитку функціональної семантики лінгвокультурних репрезентацій простору в британському та американському варіантах англійської мови. *Науковий вісник ДДПУ імені Івана Франка. Серія*

“Філологічні науки”. *Мовознавство*. Дрогобич: ДДПУ, 2018. Т. 2. № 8. С. 117–120 (Index Copernicus).

16. Функціональна семантика лінгвокультурних репрезентацій простору в британському та американському варіантах англійської мови. *Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики*: зб. наук. пр. Київ: КНУТШ, 2016. № 29. С. 245–255.

17. Ткаченко Н. Д. Функціонально-семантичне поле “space” у науковому дискурсі. *Наукові записки Міжнародного гуманітарного університету*: матеріали щорічної звітної конф. проф.-виклад. складу Міжнар. гуманітар. ун-ту (м. Одеса, 16 трав., 2014 р.). Одеса: МГУ. 2014. С. 289–291.

18. Ткаченко Н. Д. Linguistic Cultural Semantics of British Toponyms (Functional Semantic Approach). *Языковой дискурс в социальной практике*: тр. междунар. науч.-практ. конф. (г. Тверь, 3–4 апр., 2015 г.). Тверь: ТГУ, 2015. С. 289–292.

19. Tkachenko N. Pragmatic Functions of Cultural Linguistic Representations of the Functional Semantic Field “Space”. *Intellectual Archive*. Toronto, 2016. V. 5. № 2. March-April. P. 44–47. URL: <http://www.intellectualarchive.com/?link=journal>.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

20. Ткаченко Н. Д. Критерії класифікації функціонально-семантичних лінгвокультурних репрезентацій концепту *SPACE* в англійській мові. “Україна і світ: діалог мов та культур”: тези доп. міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 19–21 берез., 2014 р.). Київ: КНЛУ, 2014. С. 433–435.

21. Ткаченко Н. Д. Лінгвокультурний просторовий дейксис в англійській мові. *Сучасна філологія: актуальні наукові проблеми та шляхи вирішення*: тези доп. міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 21–22 квіт., 2017 р.). Одеса: Південноукр. організація «Центр філол. досліджень», 2017. С. 104–107.

22. Ткаченко Н. Д. Лінгвокультурологічний підхід до вивчення репрезентацій ФСП “space” в англійській мові. *Сучасні дослідження мови та літератури*: матеріали укр.-рос. школи-конф. молодих учених (м. Донецьк, 26–29 берез., 2014 р.). Донецьк: ДНУ, 2014. С. 258.

23. Ткаченко Н. Д. Лінгвокультурологічні категорії у дослідженні ФСП

“space”. *Україна і світ: діалог мов та культур*”: тези доп. міжнар. наук.-практ. конф.(м. Київ, 30 берез.–1 квіт., 2017 р.). Київ: КНЛУ, 2017. С. 377–378.

24. Ткаченко Н. Д. Лінгвокультурологічні компоненти номінацій концепту EARTHВ англійській мові порівняно з українською мовою. *Сучасні проблеми зіставного мовознавства, методика викладання іноземних мов та перекладу*: матеріали. наук.-практ. семінару (м. Київ, 18–19 груд., 2014 р.). Київ: КНЛУ, 2014. С. 23–25.

25. Ткаченко Н. Д. Особливості концептуалізації простору в англійській авторській казці. *Політ*: тези доп. XIV між нар. наук.-практ. конф. молодих учених і студентів. Гуманітарні науки (м. Київ, 2–3 квіт., 2014 р.). Київ: НАУ, 2014. С. 44.

26. Ткаченко Н. Д. Особливості функціонування лінгвокультурно маркованих репрезентацій функціонально-семантичного поля “space” в текстах різної функціонально-стилістичної належності. *Україна і світ: діалог мов та культур*: тези доп. міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 30 берез.–1 квіт., 2016 р.). Київ: КНЛУ, 2016. С. 422–424.

27. Ткаченко Н. Д. Топоніми США в етнолінгвістичному та лінгвокультурологічному аспектах. *Актуальні питання філологічних наук у XXI столітті*: тези міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 27–28 берез., 2015 р.). Одеса: Південноукр. організація “Центр філол. досліджень”. С. 105–109.

28. Ткаченко Н. Д. Функціональний підхід до вивчення репрезентацій концепту SPACE в англійській мові. *Актуальні питання російської філології: теорія, методика, переклад*: зб. матеріалів міжнар. наук. конф. (м. Київ, 10–11 квіт., 2014 р.). Київ: КНЛУ. С. 136–137.

29. Ткаченко Н. Д. Функціонування лінгвокультурних номінацій простору в дискурсі (на матеріалі британських та американських репрезентацій). *Ad orbem per linguas. До світу через мови*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 20–22 берез., 2019 р.). Київ: КНЛУ. 2019. С. 368–369.

30. Ткаченко Н. Д. Функціонування лінгвокультурних репрезентацій простору в англійському дискурсі. *Нове у філології сучасного світу*: тези доп. міжнар. наук.-практ. конф. (м. Львів, 12–13 черв., 2015 р.). Львів: “ЛОГОС”, 2015. С. 118–121.

Відомості про апробацію результатів дисертації

1. XXVI Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція *Вітчизняна наука на зламі епох: проблеми та перспективи розвитку* (м. Переяслав-Хмельницький, 14 жовт., 2016, заочна форма участі).
2. Международная конференция, посвященная 200-летию И. Е. Храповицкого (г. Верхнедвинск, 16 июня, 2017 г., заочна форма участі).
3. Международная научно-практическая конференция *Языковой дискурс в социальной практике* (г. Тверь, 4–5 апр., 2014 г., заочна форма участі).
4. Международная научно-практическая конференция *Языковой дискурс в социальной практике* (г. Тверь, 3–4 апр., 2015 г., заочна форма участі).
5. Международная научно-практическая конференция *Языковой дискурс в социальной практике*. (Тверь, 1–3 апр., 2016 г., заочна форма участі).
6. Міжнародна науково-практична конференція *Україна і світ: діалог мов та культур* (м. Київ, 19–21 берез., 2014 р., денна форма участі).
7. Міжнародна науково-практична конференція *Україна і світ: діалог мов та культур* (м. Київ, 30 берез.–1 квіт., 2016 р., денна форма участі).
8. Міжнародна науково-практична конференція *Україна і світ: діалог мов та культур* (м. Київ, 30 берез.–1 квіт., 2017 р., денна форма участі).
9. Міжнародна науково-практична конференція молодих учених і студентів *Політ* (м. Київ, 2–3 квіт., 2014 р., денна форма участі).
10. Міжнародна науково-практична конференція *Актуальні питання філологічних наук у XXI столітті* (м. Одеса, 27–28 берез., 2015 р., заочна форма участі).
11. Міжнародна науково-практична конференція *Сучасна філологія: актуальні наукові проблеми та шляхи вирішення* (м. Одеса, 21–22 квіт., 2017 р., заочна форма участі).
12. Міжнародна науково-практична конференція *Актуальні питання російської філології: теорія, методика, переклад* (м. Київ, 10–11 квіт., 2014 р., денна форма участі).

13. Міжнародна науково-практична конференція *Ad orbem per linguas. До світу через мови* (м. Київ, 20–22 берез., 2019 р., денна форма участі).
14. Міжнародна науково-практична конференція *Нове у філології сучасного світу* (м. Львів, 12–13 черв., 2015 р., заочна форма участі).
15. Школа-конференція молодих учених. *Сучасні дослідження мови та літератури* (м. Донецьк, 26–29 берез. 2014 р., заочна форма участі)
16. Щорічна звітня конференція професорсько-викладацького складу Міжнародного гуманітарного університету (м. Одеса, 16 трав., 2014 р., заочна форма участі).
17. Науково-практичний семінар *Сучасні проблеми зіставного мовознавства, методики викладання іноземних мов та перекладу* (м. Київ, 18–19 груд., 2014 р., денна форма участі).